ALMANAHUL PĂRINȚILOR

I 45630

... 2022

1988

93 278

Din plai de Olt

Din plai de Olt s-au nemurit prin cronici
Viteji ai țării și mîndria ei
Cu inimi românești, visînd statornici
Ca să-i dureze țării nou temei.

Din plai de Olt, erou între eroi
Veni s-aducă ȚĂRII ROMÂNEȘTI
Un nou destin, clădit de oameni noi
Din plai de Olt, stejar de Scornicești.

Cel mai de seamă fiu al țării este
Și-s două inimi : Patria, Partidul,
Ce bat în pieptul lui muncitorește,
Destinul țării ne-nfricat slujindu-l.

O limpede voință sîntem și-un unic gînd
În juru-i strînși ca spițele în roți
Spre viitor urcînd, adînc visînd,
Constructori comuniști și patrioți,

Din plai de Olt, erou între eroi,
Cu inima un steag cît toată țara
Cuvînt de purpură-a sădit în noi
Ca să răsară-n inimi primăvara.

Nicolae DRAGOȘ

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU
I 45630

93278

Înalt omagiu marelui fiu al patriei

Tovarășul Nicolae Ceaușescu — ctitorul învățământului românesc

ION TEOREANU

Ministrul Educației și Învățământului

În procesul complex și amplu de dezvoltare multilaterală a țării, învățământul reprezintă, alături de știință și cultură, un factor fundamental al progresului economico-social, al făuririi omului nou, constructor conștient și devotat al socialismului și comunismului pe pământul patriei noastre străbune — România.

Prefacerile adînci care au avut loc în structura și conținutul învățământului, îndeosebi după Congresul al IX-lea al partidului, au făcut ca țara noastră să dispună, astăzi, de un învățămînt modern și diversificat, capabil să asigure tineretului un nivel de pregătire corespunzător exigențelor revoluției științifice și tehnice contemporane, cerințelor impuse de actualul stadiu de dezvoltare a țării, de edificare a societății socialiste multilateral dezvoltate.

Ridicarea școlii la înălțimea marilor co-

mandamente ale făuririi noului destin al patriei, ale epocii de profunde transformări revoluționare prin care trece societatea noastră socialistă în mersul ei ferm spre comunism, este decisiv legată de neobosita activitate a tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretarul general al Partidului Comunist Român, președintele Republicii Socialiste România, consacrată cu dăruire și patos revoluționar intereselor supreme ale țării, formării și educării multilaterale a generațiilor tinere, împlinirii aspirațiilor de pace și progres ale întregului nostru popor, ale tineretului său. Prin cutezanța, abnegația, clarviziunea, demnitatea și nestrămutata încredere în destinul comunist al țării, tovarășul Nicolae Ceaușescu dă un exemplu personal pilduitor pentru marile calități umane și revoluționare pe care școala și societatea în ansamblul ei trebuie să le formeze și să le cultive la noile generații.

Pornind de la adevărul puternic confirmat de viață că tînăra generație nu este o simplă categorie demografică în structura populației, ci o puternică forță socială activă și responsabilă a progresului, tovarășul Nicolae Ceaușescu a stabilit locul, rolul și răspunderile tineretului, ale organizațiilor sale în societate, a dat o orientare nouă, revoluționară, învățămîntului, în direcția dezvoltării lui în strînsă legătură cu viața, cu producția, cu ritmul înalt al progresului economic și social al țării.

Strălucit ctitor și arhitect al școlii românești contemporane, tovarășul Nicolae Ceaușescu a chemat pe slujitorii învățămîntului să participe activ la modernizarea procesului instructiv-educativ pe baza celor mai noi cuceriri ale științei, tehnicii și culturii naționale și universale, să realizeze legarea lui organică de practica construcției socialiste.

Pe baza acestei orientări, școala nu poate fi un cronicar care să consemneze tot ceea ce s-a petrecut sau se petrece în lume, ci un for al muncii laborioase, care filtrează cunoștințele, le esențializează și le face accesibile tuturor celor cărora le sînt destinate ; ea asigură, prin mijloace și metode adecvate vîrstei și nivelului de pregătire, instruirea și educarea prin muncă și pentru muncă a preșcolarilor, elevilor și studenților, realizează formarea lor profesională, politico-ideologică, patriotică și revoluționară, cultivîndu-le sentimentul de dragoste fierbinte față de patrie, partid și popor. „Nu putem înfăptui — preciza tovarășul Nicolae Ceaușescu — obiectivele din noul cincinal, obiectivele stabilite în perspectivă pentru trecerea spre comunism, fără a pune la baza întregii noastre activități, în toate domeniile, cele mai noi cuceriri ale științei și tehnicii, ale cunoașterii umane în general. Trebuie să facem totul pentru ridicarea tot mai puternică a pregătirii profesionale și generale, pentru ridicarea, în toate domeniile, a nivelului de cunoștințe al tineretului, al întregului nostru popor".

Ca urmare a transpunerii în viață a acestei

orientări date învățămîntului de secretarul general al partidului, Republica Socialistă România se înscrie în rîndul țărilor cu un sistem modern de învățămînt, stabil și bine structurat, capabil să pregătească cadre calificate pentru toate domeniile de activitate, să cuprindă și să asigure instruirea întregii populații de vîrstă școlară, precum și reciclarea și policalificarea personalului muncitor — proces de importanță esențială pentru împrospătarea și îmbogățirea cunoștințelor profesionale.

Astăzi se află pe băncile școlii 5,5 milioane de copii, elevi și studenți ; peste 90% din numărul elevilor din învățămîntul liceal și 70% din cel al studenților se pregătesc în profiluri industriale, agroindustriale ; s-a dezvoltat baza didactico-materială și s-a asigurat o dotare la nivelul tehnicii și cunoașterii științifice actuale, pentru care — arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu — „statul nostru, poporul, au făcut eforturi mari", dar fără de care nu s-ar fi putut pune „în fața învățămîntului obiectivul trecerii la o nouă calitate — de la cantitate la o calitate superioară în formarea tinerei generații, atît din punct de vedere profesional, științific și tehnic, cît și politic" ; s-a consolidat rețeaua învățămîntului, care cuprinde peste 28.700 unități, în care își desfășoară activitatea aproape 225.000 cadre didactice. Ca urmare, în cursul actualului cincinal, învățămîntul va pune la dispoziția economiei naționale și vieții sociale peste 1.200.000 muncitori calificați tehnicieni și maiștri și 146.000 ingineri și alte cadre de specialiști cu studii superioare. De asemenea, se va asigura formarea a 590.000 persoane calificate pentru agricultură.

Alături de graiul cifrelor, definitorii pentru învățămîntul de toate gradele sînt mutațiile înnoitoare petrecute în conținutul și desfășurarea procesului instructiv-educativ, mutații constînd în reflectarea, cît mai completă, în cuprinsul disciplinelor de studiu, a tezelor și aprecierilor din opera tovarășului Nicolae Ceaușescu, a marilor înfăptuiri social-economice ale poporului nostru, la baza întregului învățămînt stînd „cunoașterea și însușirea temeinică a concepției materialist-dialectice și istorice despre lume și viață, a teoriei revoluționare a partidului nostru, care aplică în mod creator adevărurile generale ale socialismului științific la condițiile concrete din România".

Schimbările calitative petrecute în conținutul învățămîntului se exprimă, de asemenea, în orientarea întregului proces instructiv-educativ spre integrarea organică și continuă a celor mai de seamă cuceriri ale științei, tehnicii și culturii contemporane, acordînd o atenție sporită disciplinelor fundamentale, realizării unei pregătiri multilaterale, multidisciplinare și transdisciplinare, amplificării caracterului educativ-formativ al tuturor activităților școlare și extrașcolare, deschiderii permanente spre viitor, spre perioada în care vor munci tinerele generații.

Datorăm secretarului general al partidului

nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu conceptul privind integrarea învățămîntului cu cercetarea științifică, producția și practica social-politică — amplu proces care, corespunzător hotărîrilor adoptate de cel de-al XIII-lea Congres al Partidului Comunist Român, măsurilor stabilite de Congresul științei și învățămîntului, dobîndește valențe noi, înrîurind și mai profund pregătirea teoretică și practică a tineretului școlar și universitar, contribuind și mai mult la atragerea largă a potențialului de cercetare științifică existent în instituțiile de învățămînt, la soluționarea unor probleme importante ale construcției socialiste, la dezvoltarea încă de pe băncile școlii a spiritului de creativitate, a capacității de cunoaștere și transformare a practicii social-economice.

În toate aceste înfăptuiri, în realizarea tuturor acestor succese pe linia modernizării și perfecționării sale, învățămîntul românesc a beneficiat de sprijinul deosebit și îndrumarea de înaltă competență ale tovarășei academician doctor inginer Elena Ceaușescu, președintele Consiliului Național al Științei și Învățămîntului, de activitatea sa prodigioasă în conducerea partidului și statului nostru.

Învățămîntul nostru este caracterizat printr-un profund democratism, exprimat atît în gratuitatea lui pe toate treptele, acordarea de burse și alte forme de sprijin material elevilor și studenților, în accesul larg la instruire și educație, fără nici un fel de discriminare, a tuturor fiilor țării și crearea posibilităților de a învăța și în limba maternă, în asigurarea locului de muncă tuturor absolvenților, cît și în structura și principiile ce stau la baza organizării și conducerii întregului proces instructiv-educativ. O expresie elocventă a democratismului întregului nostru sistem de învățămînt este și înființarea, în 1976, a comitetelor cetățenești de părinți ai copiilor și elevilor și a consiliilor acestora, organisme ce asigură cadrul organizatoric și juridic al participării active a părinților la înfăptuirea politicii partidului și statului în domeniul învățămîntului și care, prin întreaga lor activitate, aduc o valoroasă contribuție la sporirea eficienței procesului instructiv-educativ, la mai buna organizare a activităților de pregătire practică, la cele de orientare școlară și profesională. În decursul a peste un deceniu de activitate, comitetele de părinți și consiliile acestora s-au dovedit a fi un sprijin activ al școlii, în îndeplinirea sarcinilor ce-i stau în față în etapa actuală, un mijloc eficient de creștere și întărire a responsabilității familiei pentru pregătirea și educarea tineretului școlar.

Desfășurîndu-și activitatea în strînsă legătură cu instituțiile de învățămînt, cu organizațiile de copii și tineret, cu organizațiile de femei, cu alți factori educativi, sub conducerea organelor și organizațiilor de partid, comitetele cetățenești de părinți și consiliile lor s-au dovedit a fi un important mijloc de control al societății asupra activității din domeniul învățămîntului, organisme democratice eficiente care contribuie din plin la realizarea unității de acțiune educativă a școlii și familiei.

Iată multiple aspecte care relevă că, prin organizare, cuprindere și conținut, avînd la bază o concepție unitară, științific fundamentată, în deplină concordanță cu cerințele de progres ale societății noastre, învățămîntul își poate îndeplini, cu rezultate tot mai bune, importantele sarcini ce îi revin în etapa actuală.

Referindu-se la aceste transformări calitative petrecute pe tărîmul învățămîntului, tovarășul Nicolae Ceaușescu sublinia: „În anii socialismului am creat un sistem modern de învățămînt, care cuprinde astăzi peste 25% din populația țării și asigură o temeinică pregătire întregului nostru tineret, cadrele necesare pentru toate domeniile de activitate. Putem afirma, fără teama de a greși, că dacă nu am fi realizat aceste succese importante în învățămînt, dacă nu am fi înfăptuit — aș putea spune — această revoluție în transformarea învățămîntului românesc, nu am fi putut obține nici celelalte realizări în dezvoltarea economico-socială a patriei. Tocmai pe baza învățămîntului modern, a cercetării, a științei, am putut realiza marile transformări revoluționare din România".

Roadele eforturilor multilaterale care au asigurat această transformare revoluționară a învățămîntului se oglindesc în nivelul din ce în ce mai bun de pregătire a tineretului școlar și universitar, în impunerea cu autoritate, pe primele locuri, a reprezentanților școlii românești la marile concursuri internaționale, în trăsăturile moral-politice înaintate ce caracterizează tînăra noastră generație, în contribuția pe care absolvenții încadrați în muncă o aduc la progresul general al țării, fiind prezenți în toate sectoarele, pe toate șantierele, muncind cu dăruire și pasiune, împreună cu toți oamenii muncii, pentru progresul multilateral al patriei noastre socialiste.

Răspunzînd cu înflăcărare și elan tineresc vibrantelor îndemnuri adresate de tovarășul Nicolae Ceaușescu de a învăța, de a munci și iar a învăța, angajîndu-se cu toate forțele și cutezanță pe frontul construcției socialiste, implicîndu-se cu responsabilitate deplină și maturitate politică în amplul proces de edificare a noii etape de dezvoltare a societății noastre, cei ce se află pe băncile școlii, ca și cei ce au absolvit, dau răspunsul lor de demnitate și valoare înaltei investiții de încredere acordată de partidul și poporul nostru, își exprimă recunoștința pentru grija pe care, personal, secretarul general al partidului, președintele țării, tovarășul Nicolae Ceaușescu, o poartă celor ce învață, întregului nostru tineret.

Aleasă cinstire tovarăşei Elena Ceauşescu cea mai stimată şi iubită fiică a ţării

Începutul fiecărui an este marcat, după cum ştim, de aniversări profund semnificative, cînd sufletul fiecărui cetăţean al patriei noastre vibrează cu dragoste şi respect, iar gîndurile de aleasă stimă şi înaltă preţuire se îndreaptă spre Marele Erou al ţării, tovarăşul Nicolae Ceauşescu, secretarul general al Partidului Comunist Român, spre tovarăşa academician doctor inginer Elena Ceauşescu, membru al Comitetului Politic Executiv al Comitetului Central al P.C.R., prim viceprim-ministru al guvernului, preşedintele Consiliului Naţional al Ştiinţei şi Învăţămîntului.

Cea mai de seamă şi stimată fiică a ţării noastre, tovarăşa academician Elena Ceauşescu, constituie pentru noi un model privind modul strălucit în care a reuşit să îmbine atît de armonios multiplele activităţi din sfera preocupărilor politice, ştiinţifice, culturale, sociale, cu calităţile de soţie, mamă şi prietenă. Desigur că, la reuşita aceasta a contribuit experienţa îndelungată, dobîndită încă de cînd foarte tînăra Elena Petrescu — aşa cum am vă-

zut-o în fotografia realizată la 1 Mai 1939 —, călăuzită de marile idealuri ale poporului nostru de libertate și independență, s-a dovedit a fi un militant de seamă în mobilizarea tineretului din fabrici, în marile acțiuni antifasciste, afirmîndu-se ca participant activ în lupta ilegală a Partidului Comunist Român.

Nenumărate sînt paginile din istoria țării și a partidului care vorbesc despre activitatea, de un patos revoluționar rar întîlnit, pe care tovarășa Elena Ceaușescu a desfășurat-o în anii grei ai ilegalității. **„Am considerat întotdeauna că nu există o satisfacție mai mare decît aceea de a sluji cauza clasei muncitoare, din rîndurile căreia m-am ridicat — cauza celor mulți, cauza partidului, a poporului meu"** — arăta tovarășa Elena Ceaușescu.

În anii ce au urmat după actul istoric de la 23 August 1944, tovarășa Elena Ceaușescu, prin muncă neobosită, s-a situat permanent în primele rînduri ale comuniștilor, desfășurînd în paralel și o bogată activitate de cercetare științifică, într-un domeniu deosebit de important, ca acela al chimiei și tehnologiei polimerilor, în care țara noastră se situează — datorită acestor cercetări — pe un loc fruntaș în lume, sub aspectul volumului și diversității de cauciucuri sintetice produse.

Noi, femeile, sîntem onorate de cuvintele secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, care evidențiia faptul că **„la toate marile victorii dobîndite de poporul nostru în dezvoltarea și modernizarea economiei, în înflorirea științei și culturii, în creșterea nivelului de trai material și spiritual, o contribuție de cea mai mare însemnătate o aduc masele de femei din țara noastră, care, prin hărnicia, devotamentul și priceperea lor, au un rol de o însemnătate deosebită în tot ceea ce înfăptuim"** și noi, de fiecare dată, asociem acestor aprecieri activitatea pilduitoare pe linie științifică, politică, socială, culturală desfășurată de tovarășa academician doctor inginer Elena Ceaușescu.

În lucrarea susținută în anul 1967 pentru obținerea titlului științific de doctor, intitulată **„Polimerizarea stereospecifică" a izoprenului"**, au fost abordate numeroase și diverse aspecte de cercetare privind elucidarea unor probleme teoretice legate de mecanismele și cinetica de reacție, de studiul influenței variației parametrilor asupra desfășurării reacției de polimerizare și a proprietăților polimerului obținut. În final, se prezintă sinteza cauciucului cis-1,4-poliizoprenic, cel mai important elastomer dintre tipurile de cauciucuri sintetice, avînd structură și proprietăți similare cauciucului natural și însemnate utilizări în industria de anvelope și articole tehnice. De remarcat că, și în prezent, **după mai bine de douăzeci de ani de la elaborare, cartea este de foarte mare actualitate și importanță, dovadă fiind traducerea ei în numeroase limbi și publicarea în edituri din Marea Britanie, U.R.S.S., Olanda, Grecia, Japonia, R. P. Chineză, Mexic, Italia.**

Apărută în anul 1979, la Editura Academiei Republicii Socialiste România, lucrarea a constituit, atunci, **primul tratat din literatura mondială de specialitate consacrat în întregime acestui subiect.** Experiența acumulată, rezultatele deosebite obținute în domeniul polimerilor sînt evidențiate și în alte lucrări elaborate ulterior și anume : **„Cercetări în domeniul sintezei și caracterizării compușilor macromoleculari"**, **„Noi cercetări în domeniul compușilor macromoleculari"**, **„Cercetări în chimia și tehnologia polimerilor"**, publicate în țară și în străinătate, **confirmîndu-se și cu aceste ocazii prestigiul școlii românești de polimeri, al cărei întemeietor este academician doctor inginer Elena Ceaușescu.**

Datorită activității remarcabile desfășurate pe tărîmul științei, **tovarășa Elena Ceaușescu a fost aleasă membru titular și membru de onoare a numeroase și reputate instituții științifice naționale și internaționale. Numeroasele distincții românești, titlul de doctor în științe și membru al celui mai înalt forum științific al țării — Academia Republicii Socialiste România — cele peste 40 brevete de invenții concretizate în tehnologii și produse industriale, titlurile de doctor honoris causa a numeroase academii și universități din Europa, America, Asia și Africa, alegerea ca membru titular al Academiei Europene de Științe, Arte și Litere, a cărei insignă de aur o deține, stau mărturie a înaltei prețuiri de care se bucură activitatea și prodigioasa operă a tovarășei academician doctor inginer Elena Ceaușescu.**

Munca de cercetare desfășurată s-a materializat în realizarea unor mari instalații industriale, cum sînt cele de teripolimeri etilenă-propilenă-dienă la Combinatul petrochimic Pitești (1978), cauciuc poliizoprenic la Combinatul petrochimic Brazi (1978), plastifianți poliesteri și produse epoxidate la Combinatul petrochimic Solventul Timișoara (1978), tiocoli lichizi la Combinatul chimic Rîmnicu-Vîlcea (1979), cauciuc polibutadienic la Combinatul petrochimic Brazi (1984), elastomeri termoplastici la Combinatul petrochimic Brazi (1985).

Tovarășa academician doctor inginer Elena Ceaușescu are o contribuție primordială în elaborarea unei noi concepții organizatorice a cercetării,

care stă la baza organizării acesteia pe plan național. Astfel, în anul 1970, Institutul central de chimie, avînd ca director general pe tovarășa academician doctor inginer Elena Ceaușescu, a grupat toate institutele departamentale de chimie, centrale, secțiile și laboratoarele de pe platformele industriale, ca și institutele de proiectare, inginerie tehnologică, precum și activitatea de cercetare a cadrelor din învățămîntul superior de specialitate. Importanța organizării cercetării a fost relevată de tovarășa academician doctor inginer Elena Ceaușescu la Congresul educației politice și al culturii socialiste din iunie 1976, referindu-se cu acest prilej la „perfecționarea rețelei de cercetare, dezvoltarea bazei materiale, formarea cadrelor și îmbunătățirea conducerii și reorganizării acestui sector de activitate".

Modul de organizare a Institutului Central de Chimie s-a dovedit deosebit de valoros ; permițînd o mai bună utilizare a personalului de cercetare și a dotării, confirmat și de rezultatele obținute, a fost adoptat în scurt timp și de alte institute centrale de ramură.

Cercetarea științifică românească a cărei contribuție eficientă la dezvoltarea economiei a sporit considerabil, mai ales în ultimele două decenii, ca și învățămîntul de toate gradele, au beneficiat permanent de prețioase orientări și indicații ale secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, dar și de îndrumarea nemijlocită, de înaltă competență, a tovarășei Elena Ceaușescu pe care, în semn de înaltă apreciere, delegații la primul Congres al Științei și Învățămîntului, din anul 1985, au ales-o cu toată dragostea și deplină încredere ca președinte al Consiliului Național al Științei și Învățămîntului, aportul domniei sale fiind prezent pe multiple planuri : integrarea învățămîntului cu cercetarea și producția, realizarea unor procese tehnologice superioare, mai buna valorificare a materiilor prime, reducerea consumurilor, tipizarea, standardizarea și normarea produselor, ridicarea nivelului tehnic și calitativ al producției, creșterea eficienței întregii activități economice.

Studierea lucrărilor, a cuvîntărilor tovarășei academician doctor inginer Elena Ceaușescu ne dezvăluie personalitatea multilaterală, de excepție a ilustrului om politic și savant, **interpretarea de o mare profunzime și originalitate a fenomenelor și proceselor lumii materiale și sociale.**

Este meritul incontestabil al tovarășei Elena Ceaușescu faptul că a reușit să îmbine atît de armonios activitatea științifică, cu cea politică, scopul cercetărilor fiind acela de a obține rezultate care să contribuie la progresul societății, la îmbunătățirea condițiilor de viață, la consolidarea păcii, la întărirea relațiilor între oamenii de știință din toate țările lumii, indiferent de orînduirea socială. Apar deosebit de convingătoare aceste idei prin însăși crearea în anul 1981 a Comitetului Național Român „Oamenii de știință și Pacea", al cărui fondator și președinte este tovarășa academician doctor inginer Elena Ceaușescu. În ședința de constituire a expus cu o deosebită claritate **scopurile și sarcinile acestui Comitet,** cuvîntare din care doresc să citez una dintre cele mai emoționante fraze : **„Astăzi, cînd revoluția științifică și tehnică a pus la îndemîna omului mijloace moderne de transformare a naturii în folosul său, se impun mai mult ca oricînd o conlucrare tot mai strînsă între oamenii de știință și cultură din toate țările, o neîngrădită colaborare și cooperare între națiuni, în scopul punerii tot mai depline a marilor cuceriri ale geniului uman în serviciul tuturor popoarelor, al libertății și bunăstării lor".**

Desfășurarea la București a celui de al 29-lea Simpozion de macromolecule al Uniunii internaționale de chimie pură și aplicată, întîlnirile pe care tovarășa academician Elena Ceaușescu le are cu oamenii de știință din țările pe care le vizitează împreună cu secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, primirea oamenilor de știință dornici să cunoască tezaurul științei și culturii patriei noastre, reprezintă materializarea acestor principii.

Datorăm recunoștință tovarășei Elena Ceaușescu pentru ajutorul acordat culturii, pentru aleasa omenie manifestată constant în întîlnirile cu fiii și fiicele țării. Crearea unor noi așezăminte de cultură, dintre care aș aminti recentul Muzeu al Ceramicii și Sticlei, sprijinul acordat desfășurării Festivalului național „Cîntarea României", al cărui inițiator este tovarășul secretar general Nicolae Ceaușescu, sînt motive pentru care artiștii amatori și profesioniști se străduiesc să se prezinte la cote tot mai înalte, pe măsura încrederii, sprijinului și condițiilor create.

Astăzi, privind harta măreților înfăptuiri și prefaceri materiale și spirituale, încercăm un sentiment de imensă mîndrie față de activitatea tovarășei Elena Ceaușescu, care alături de conducătorul partidului și statului a participat nemijlocit, profund și fundamental implicată, la grandioasa operă de redescoperire și integrare în patrimoniul spiritual al României socialiste contemporane a autenticelor valori ale spiri-

tului românesc create în lunga istorie a culturii noastre, conferind o nouă vigoare specificului său național.

În multipla activitate, prin propriul său exemplu de muncă și neodihnă, prezentă mereu împreună cu secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, în vizite de lucru pe șantierele și ogoarele patriei, în fabrici, uzine, institute de cercetare, școli și facultăți, de o mare modestie în afirmarea meritelor personale, tovarășa academician doctor inginer Elena Ceaușescu dă sens și scop înalt strădaniilor fiecăruia dintre noi prin îndrumarea competentă, sfaturile prețioase și îndemnurile ce ni le dă, indiferent de sfera noastră de activitate.

Emoționante sînt întîlnirile cu copiii, cînd aceștia, cu întreg elanul vîrstei lor, vin în întîmpinarea tovarășei Elena Ceaușescu și cînd domnia sa, cu zîmbetul pe buze și bucuria ce i se citește în ochi, îi îmbrățișează cu dragoste, așa cum numai o mamă bună și iubitoare își poate îmbrățișa odorul.

Biografia sa exemplară, ilustrînd crezul său revoluționar neabătut, de-a lungul întregii vieți și în multiplele activități desfășurate, constituie pentru creatorii noștri cei mai talentați un izvor de reflectare a rolului și locului pe care-l ocupă femeia în societatea socialistă românească, a încrederii și a înaltei considerații de care se bucură acum și aici, a posibilităților nelimitate de afirmare plenară a personalității sale. Poeții o cîntă în versuri de adîncă vibrație patriotică, pictorii îi închină rodul cel mai ales al talentului lor, sculptorii îi modelează în marmură trăsăturile, exprimînd inconfundabila sa personalitate.

În versuri vibrînd de adevăr și căldură, poetul sintetizează multiplele calități și rolul deosebit în societatea noastră al tovarășei Elena Ceaușescu : „Cinstire celei ce prin muncă, zi de zi / Ne dă comori, ne crește demni copiii / și urcă-n ani cu soarele pe față /. Prezentă pretutindeni unde crește / Lumina anilor de fericiri / Ni-i stîlp al împlinitei mulțumiri, / Prin ea profund și demn țara vorbește."

Îndreptîndu-ne, din adîncul inimii, stima și admirația față de tovarășa academician doctor inginer Elena Ceaușescu, noi, slujitorii învățămîntului, științei și ai culturii, ne angajăm să înfăptuim neabătut politica partidului și statului nostru în domeniile în care ne desfășurăm activitatea, desăvîrșind astfel edificiul grandios al spiritualității patriei noi, socialiste.

FILOFTEIA NEGRUȚIU
Rector al Universității din Brașov

Urare

Candori de ram în floare ne-au adus
însemn de primăvară românească.
Ea s-a născut poporul să-și cinstească.
Ea are țara-n suflet mai presus.

Sub cetină de dor și de lanuar
din vechi urări ia tînăr vers ființă.
Ea s-a născut s-aducă biruință
luminilor, pe plaiul milenar.

Din brazi înalți, din murmur de izvor
al dragostei elogiu prinde rază.
Cu flacăra științei, Ea veghează
al Păcii ideal nepieritor.

Pe plai de Mioriță, Anul Nou
spre rod și glorii semne bune are.
Ea poartă-n crez a patriei onoare
de-odată cu al patriei Erou.

Cu soarele din inimi de copii
i-aduc cinstire plaiuri nestemate.
Spre ale țării vremi tot mai înalte,
veghează împliniri și bucurii.

MIHAI NEGULESCU

Idealul nepieritor al Unirii, caracteristică fundamentală a istoriei poporului român

Din numeroasele definiții ale noțiunii de **ideal,** mai potrivită ni se pare, pentru aplicarea lui în istorie, în general — și îndeosebi în istoria poporului român — aceea care îi subliniază înțelesul de **scop** sau **țel suprem,** spre care se năzuiește în mod conștient și pentru care se jertfește un popor (în cazul de față poporul român) de-a lungul secolelor. Și spre împlinirea căruia poporul respectiv își ordonează cele mai de seamă acțiuni și activități creatoare. Cuvîntul latin **idealis** a învestit în fenomenul istoric înțelesul de ideal, de năzuință, de vis spre împlinirea căruia au luptat și s-au jertfit generații după generații. Ideal care are temeiuri adînc înrădăcinate în conștiința oamenilor ce alcătuiesc un popor, o națiune. Și cu cît o cauză dreaptă pătrunde mai adînc în conștiința și inima mulțimilor, cu atît năzuințele sporesc, tendințele se înmulțesc și eforturile spre împlinirea lui se înmănunchează într-un șuvoi care sparge zăgazurile ce i se opun, ieșind biruitor. Este asemenea unui rîu, care din cauza împotrivirii rocilor este nevoit să-și ducă apele ascunse, pentru un timp, sub scoarța terestră, iar cînd forța lui, prin adunarea șuvoaielor într-un mănunchi, învinge rezistența rocilor, iese la suprafață pentru a nu se mai ascunde niciodată. Tot astfel, pătrunse în conștiința mulțimilor, aceste idealuri nu pot fi dezrădăcinate, nu mai pot fi înnăbușite în manifestarea lor fățișă sau în împlinirea lor, iar cînd împrejurările devin favorabile, visul se transformă în realitate, idealul în împlinire apoteotică.

Temeiurile idealului de unitate a poporului român au fost numeroase, permanente și puternice. Fiecare împlinindu-și rolul și rostul și toate la un loc alcătuind forța propulsivă de transformare a idealului în acțiune și a acțiunii în faptă — pe parcursul acestei evoluții, factorul geografic ne putînd fi neglijat. Dimpotrivă, el se cuvine subliniat. Teritoriul de nastere a poporului român se înfățișează

într-un echilibru armonios, impresionant. O treime din acest teritoriu este ocupată de munți și zone submontane, a doua treime de o zonă colinară sau de podiș iar a treia treime de o zonă de cîmpie sau de șes. Este expresia unității în diversitate, importantă nu atît în sine și pentru sine, cît pentru viața oamenilor care au locuit acest teritoriu. Oamenii de la munte își schimbă roadele muncii lor cu cei de la șes și invers, iar cei din zona de coline, și cu cei de la munte și cu cei de la șes. Și odată cu schimbul de produse, firesc, oamenii schimbau gînduri, își făureau planuri de viitor, se cunoșteau mai bine. Nedeile, la rîndul lor, care împodobesc Carpații de la nord la sud și de la est la vest nu erau altceva decît locuri de întîlnire, în anumite zile de peste an, a oamenilor, cu aceleași scopuri și cu aceleași rezultate. Unitate teritorială și unitate etnică, schimburi de bunuri materiale și schimburi de idei și idealuri.

Și mai aveau și alte rosturi aceste întîlniri și schimburi pentru un alt factor important în năzuința și voința de unitate, anume, limba. Limba română sau daco-romană este printre puținele limbi din lume lipsită de dialecte. Și, **pe cînd în alte limbi, dialectele creează deosebiri importante, îngreuind comunicarea, în limba română graiurile locale nu diferențiază poporul român în așa fel încît să nu se poată înțelege fiii lui dintr-o zonă cu cei din altă zonă a teritoriului etnic românesc. Fără nici o dificultate maramureșanul se înțelege cu dobrogeanul, bucovineanul cu bănățeanul, transilvăneanul cu moldoveanul și cu munteanul. Unitatea etnică se completează cu cea lingvistică, rezultînd unitatea etno-lingvistică.**

Unitate tot atît de evidentă și în alte domenii, creînd astfel alți factori spre realizarea ei. Portul popular are caracteristici comune care-i conferă uniformitate, iar particularitățile zonale frumusețe deosebită.

Se mai cuvin adăugați și alți factori întregitori, de aceeași importanță, asemenea celor enumerați. Sintetizați în expresii și exprimări de o frumusețe și profunzime deosebite de Mihail Kogălniceanu în divanul ad-hoc din 7 octombrie 1857, cînd Unirea Principatelor domina toate mințile și inimile poporului român, spre realizarea „dorinței celei mai mari, celei mai generale" pe care marele bărbat o socotea **„firească, legiuită și neapărată"** pentru că **„este vorba de același popor OMOGEN, IDENTIC, CA NICI UN ALTUL", cu „același început, același nume, aceeași limbă, aceeași religie, aceeași istorie, aceeași civilizație, aceleași instituții, aceleași legi și obiceiuri, aceleași temeri și aceleași speranțe, aceleași trebuințe de îndestulat, aceleași hotare de păzit, aceleași dureri în trecut, același viitor de asigurat și, în sfîrșit, aceeași misie de îndeplinit".**

Toate acestea caracterizează un popor adînc înrădăcinat în solul natal, la munte și în zona submontană, în zona colinară și în cea de șes. Același popor, de aceeași origine și de aceeași limbă, înfrățit cu codrul în vreme de restriște, cu colinele și cîmpiile în vreme de liniște creatoare, și-a rodit glia străbună cu sudoarea frunții și a apărat-o cu jertfa vieții. Același popor în **„ȚĂRILE CE ÎMPÎNZESC ȚARA CEA MARE, din Bucovina pînă în Vrancea, din Hațeg pînă în Maramureș, din Năsăud pînă în Mehedinți, din Făgăraș pînă în Bihor, din Banat pînă în Munții Apuseni".**

Temeiuri permanente care au conferit unității caracter de permanență, alimentată de relațiile neîntrerupte dintre românii de pe un versant sau altul al Carpaților, care nu au fost zid despărțitor din nici un punct de vedere între fiii aceluiași popor care locuiau de o parte sau de alta a lor. Această coloană vertebrală a teritoriului locuit de poporul român, lanțul carpatic, a înlesnit acestuia relații permanente și de toate soiurile, deoarece numeroasele trecători sînt asemenea unor ferestre deschise de o parte și de alta, spre Transilvania, Țara Românească și Moldova. Prin aceste trecători comunicau oamenii, uneori în grupuri mai mari sau mai mici, prin aceste trecători își mînau oamenii animalele din vremi îndepărtate în mișcarea lor pendulatorie pentru pășune.

Legăturile neîntrerupte au constituit un liant puternic între oamenii de același neam și un temei trainic în formarea și consolidarea celor mai de seamă caracteristici care au conferit unitate puternică poporului român de la formarea sa: COMUNITATEA DE LIMBĂ ȘI CULTURĂ, COMUNITATEA ECONOMICĂ și COMUNITATEA POLITICĂ, generate de originea comună și idealurile comune, concretizate mai întîi în ideea de unitate, idee transformată în dorință, iar dorința în voință și voința în luptă deschisă pentru dreptate și libertate, independență și unitate.

Cînd împrejurările au fost favorabile, unitatea economică și unitatea spirituală s-au îmbogățit cu unitatea politică. Teoria greșită cu privire la „luptele cu caracter feudal" dintre țările române în evul mediu se cuvine înlocuită cu alta, care reflectă adevărul și anume, **tendințele de federalizare a țărilor române în lupta lor pentru apărarea independenței și realizarea unității.**

În vremea lui, Iancu de Hunedoara — care era voievod al Transilvaniei — era socotit în același timp și căpitan general al Țării Românești și chiar voievod al acesteia ; iar moldovenii doreau ca cele două țări, Transilvania și Moldova una să fie, sub conducerea eroului creștinătății, Iancu de Hunedoara. Ștefan cel Mare s-a străduit în întreaga sa domnie să așeze pe tronul Țării Românești domni credincioși lui și idealurilor pentru care a luptat întreaga sa viață, de independență a țărilor române și de strînsă colaborare între ele ; de aceea ardelenii îl chemau cu mare dor și dragoste să vină să-i ocrotească și pe ei în fața primejdiei expansiunii otomane. **Stăpînirile lui Ștefan, domnul Mol-**

dovei, în Transilvania aveau o semnificație superioară și anume, recunoașterea prestigiului domnului moldovean în Țara Românească intracarpatică pe care o domina într-o măsură însemnată din punct de vedere politic și de asemenea și din punct de vedere spiritual, prin episcopia întemeiată de el în Transilvania, la Vad, cu jurisdicție asupra răsăritului și nordului Transilvaniei.

Totul era pregătit pentru ca la pragul de trecere de la veacul XVI-lea la al XVII-lea Mihai Viteazul să realizeze unirea celor trei țării românești. Unitatea fiind o realitate în mintea și inimile oamenilor, cea politică a fost o urmare firească, de aceea biruința lui Mihai la Șelimbăr în 28 octombrie 1599 este pe deplin explicabilă, și. de înțeles, fiindcă țăranii români din Transilvania, răsculați împotriva nobilimii l-au ajutat, cu argumentul că vine un domn din „neamul lor", așa cum recunosc și contemporanii străini. **Aceeași realitate explică drumul triumfal în Moldova și supunerea acestei țări fără eforturi militare.**

Înoștenirea lui Mihai a constituit firul roșu care a călăuzit poporul român spre realizarea faptei viteazului domn. Conștiința de neam, activă, este recunoscută de toți cei care au poposit — localnici și străini —, **în oricare parte a teritoriului locuit de români.**

Cartea, la rîndu-i, a jucat rolul de cheag unificator, de la cele dintîi traduceri în limba română, continuate cu tipăriturile din veacul al XVI-lea și al XVII-lea — **și unele și altele străduindu-se în mod conștient să alimenteze ideea și dorința de unitate. Se creează, astfel, limba literară comună în a doua jumătate a secolului al XVI-lea și în cel următor, prin tipăriturile coresiene,** care circulau fără nici o oprire de o parte și de alta a Carpaților. Componentele națiunii române moderne se dezvoltă fără oprire, învingînd piedici și opreliști de tot felul, pentru a ajunge la maturitatea cuvenită, **reușind să dea naștere unei noi categorii istorice care este națiunea română modernă.**

Formarea națiunii române moderne, ajunsă la împlinire în veacul al XVIII-lea, a constituit factorul propulsor cel mai important pentru realizarea unității depline. Este **veacul luminilor care se întemeia în cultură, în știință, în învățămînt, în viața politică și economică pe rațiune. Rațiune ce explică totul și mișcă totul. Este vremea renașterii naționale, cînd oameni și idei, întemeiate pe aceeași rațiune, își unesc puterile pentru transformarea ideii în faptă.** Independența și unitatea realizează un salt important, transformîndu-se în doctrină, într-o doctrină politică, așa cum o formulase Dimitrie Cantemir chiar în titlul lucrării sale fundamentale : **Hronicul româno-moldo-vlahilor,** care cuprinde întreg „NEAMUL ROMÂNESC COBORÎTOR DIN ROMANI ; NEAMUL ROMÂNESC DIN MOLDOVA, ȚARA ROMÂNEASCĂ ȘI ARDEAL". Cum au înțeles-o Horea și Tudor Vladimirescu. Cum au înțeles-o revoluționarii de la 1848 care urmăreau crearea unei Daco-Românii.

Revoluția de la 1848 a fost înfrîntă, dar **nu au putut fi înfrînte și dezrădăcinate ideile devenite idealuri.** Cea de-a doua revoluție, prevestită de Nicolae Bălcescu, va dovedi-o în mod limpede. **Unirea din 1859 a Moldovei și Munteniei nu a fost doar opera unui grup de unioniști, ci opera întregului popor român.** Unirea „națiunea a făcut-o", iar națiunea a însemnat întreg poporul român din Moldova, din Muntenia și din Transilvania. De aceea **ea nu a putut fi nici împiedicată de forțele potrivnice și nici zădărnicită de cei ce se temeau de urmările ei. Dimpotrivă, unirea de la 1859 a însemnat nașterea României moderne, care a adunat în jurul ei pe toți fiii aceluiași popor, peste granițele artificiale despărțitoare de neam.**

După cum cea de-a treia revoluție, **Independența absolută a României, a fost, de asemenea, opera întregului popor român.** Pregătirea ei a fost la fel de intensă și în România și în teritoriile românești de sub dominația străină, și de aceea entuziasmul, încrederea și hotărîrea de a duce idealul mai departe, spre împlinire au fost unanime. **Gazetele din Transilvania făceau corp comun cu cele din România spre a susține, spre a consolida și a apăra independența.** În toate felurile — prin contribuții în bani, în medicamente, în alimente, în îmbrăcăminte —, în România și, deopotrivă, în teritoriile de sub dominație străină. De asemenea, **războiul care a consfințit independența a fost al tuturor românilor, deoarece alături de vitejii ostași din România, jertfe și acte de eroism au săvîrșit numeroșii voluntari din Transilvania și din Bucovina.** De aceea, **România independentă a însemnat magnetul care a atras privirile, a multiplicat și a îndîrjit voințele pentru împlinirea cea mare.** „SOARELE NOSTRU LA BUCUREȘTI RĂSARE", era motto-ul înscris pe fronstispiciul ziarului **Tribuna** de la Sibiu. De aceea, tot ce se întîmpla mai de seamă de o parte sau de alta a Carpaților răsuna puternic de cealaltă parte. Tot ce se întîmpla în România găsea în teritoriile românești de sub dominație străină o solidaritate deplină. Și tot ce se întîmpla în aceste teritorii se resimțea cu putere în România.

Nimeni și nimic nu mai putea împiedica înfăptuirea Unirii. Nici o forță potrivnică nu mai putea abate voința de la împlinirea marelui ideal. Nu primul război mondial a creat România Mare. Țara visată era creată în inimile și conștiințele întregului popor român. Primul război mondial a fost doar **prilejul, nu cauza.** Război care pentru întregul popor român a însemnat **eliberare și întregire și nu dorinți de cucerire.** De aceea, **după intrarea României în război, sute și mii de români din Transilvania și din Bucovina, înfruntînd primejdii, au trecut în România pentru a contribui la grăbirea înfăptuirii marii Uniri. Soldați și ofițeri români din Transilvania și Bucovina, înrolați în armata austro-ungară, pentru a nu fi siliți să lupte împotriva fraților lor, pentru a nu fi părtași la un război nedrept și-au riscat viața, părăsindu-și regimentele pentru a se înrola în armata română, fără teama că-și primejduiesc viața.** Zguduitorul roman **Pădurea spînzuraților** se inspiră dintr-o realitate concretă. Mulțime de soldați și ofițeri români, cehi și slovaci care au încercat să treacă munții, au plătit cu spînzurătoarea îndrăzneala lor. Și totuși, **legitatea istorică nu a putut fi împiedicată în triumfala ei împlinire.** Imperiile întemeiate pe asuprire și nedreptate s-au prăbușit, iar **popoarele oprimate și-au putut realiza nepieritorul ideal, și-au declarat voința nestrămutată de a se uni, toți cei de o limbă și de-o lege, într-o singură țară.**

Poporul român, asemenea altora, și-a împlinit astfel destinul și și-a onorat misiunea nu prin hotărîrea „unui grup de burghezi", cum afirmă unii răuvoitori, ci prin voința unanimă a fiilor poporului român, manifestată plenar oriunde se găseau în acel istoric an 1918.

O revoluție a avut loc în toamna anului 1918 în Transilvania și Bucovina. O revoluție populară, a țăranilor și muncitorilor, care a avut drept urmare îndepărtarea instituțiilor învechite și anacronice și înlocuirea lor cu altele, pe măsura vremurilor și a dreptelor revendicări ale maselor populare. A fost adus la cunoștința lumii dreptul de liberă dispunere sau de autodeterminare a popoarelor și, potrivit acestor principii, s-a ajuns și la marea decizie a poporului român de a-și hotărî singur viitorul. Și, **libera dispunere sau dreptul de autodeterminare însemna** DESPĂRȚIREA DE IMPERIILE ASUPRITOARE ȘI UNIREA LOR ÎN STATUL NAȚIONAL ROMÂN — **conform dorinței, luptei și jertfelor milenare ale neamului.**

Lămurite lucrurile, **mari adunări au fost convocate, la care au fost chemați toți cei îndreptățiți să-și spună cuvîntul. Și ei și l-au spus răspicat și cu voință tare, la Cernăuți în 28 noiembrie și la Alba Iulia la 1 decembrie 1918 :** UNIREA FĂRĂ CONDIȚII ȘI PENTRU TOTDEAUNA A BUCOVINEI ȘI A TRANSILVANIEI CU ROMÂNIA.

Toate principiile dreptului internațional AU FOST RESPECTATE, pentru ca răuvoitorii să nu aibă nici măcar vreun pretext de a a contesta hotărîrile : **respectarea legilor în vigoare, dreptul popoarelor la autodeterminare, voința de unire a popoarelor respective și situația etnică a teritoriilor respective.**

Caracter **PLEBISCITAR** au avut hotărîrile de unire a Bucovinei și Transilvaniei, prin **participarea mulțimilor populare, care au confirmat, prin aclamații entuziaste, hotărîrile deputaților aleși.** Martorii oculari descriu în cuvinte impresionante atmosfera din acele zile istorice : **țărani, muncitori, intelectuali, fără deosebire, se îmbrățișau plîngînd și plîngeau îmbrățișîndu-se cu bucurie nestăvilită.**

Areopagul de la Paris din anii 1919—1920, față de asemenea realități puternice și evidente, A HOTĂRÎT RECUNOAȘTEREA FAPTULUI ÎMPLINIT.

Nu tratatele de pace de la Paris au făurit statul național român unitar, CI POPORUL ROMÂN ÎNSUȘI care și-a realizat, prin **voința sa nestrămutată, marele ideal născut odată cu el, purtat de-a lungul veacurilor în minte și în inimă, transmis din generație în generație, care, apoi, prin marea generație a Unirii, s-a înfăptuit.** Fiind opera unui întreg popor, care de-a lungul istoriei sale și-a onorat misiunea civilizatoare în această parte de lume, Unirea învestește astfel, trăinicie de granit, încît **nimeni și nimic nu va putea zdruncina edificiul clădit pe dreptate, pregătit cu răspundere, sfințit prin numeroase sacrificii și jertfe.**

„Unirea a fost — așa cum cu deplină îndreptățire afirmă tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al Partidului, Președintele Republicii Socialiste România — **încununarea victorioasă a luptelor seculare duse de cele mai înaintate forțe ale poporului român din Moldova, Muntenia și Transilvania, de cărturarii și marii gînditori ai neamului, a activității desfășurate de elementele revoluționare, de militanții socialiști, a aspirațiilor și voinței întregului popor român".**

Academician ȘTEFAN PASCU

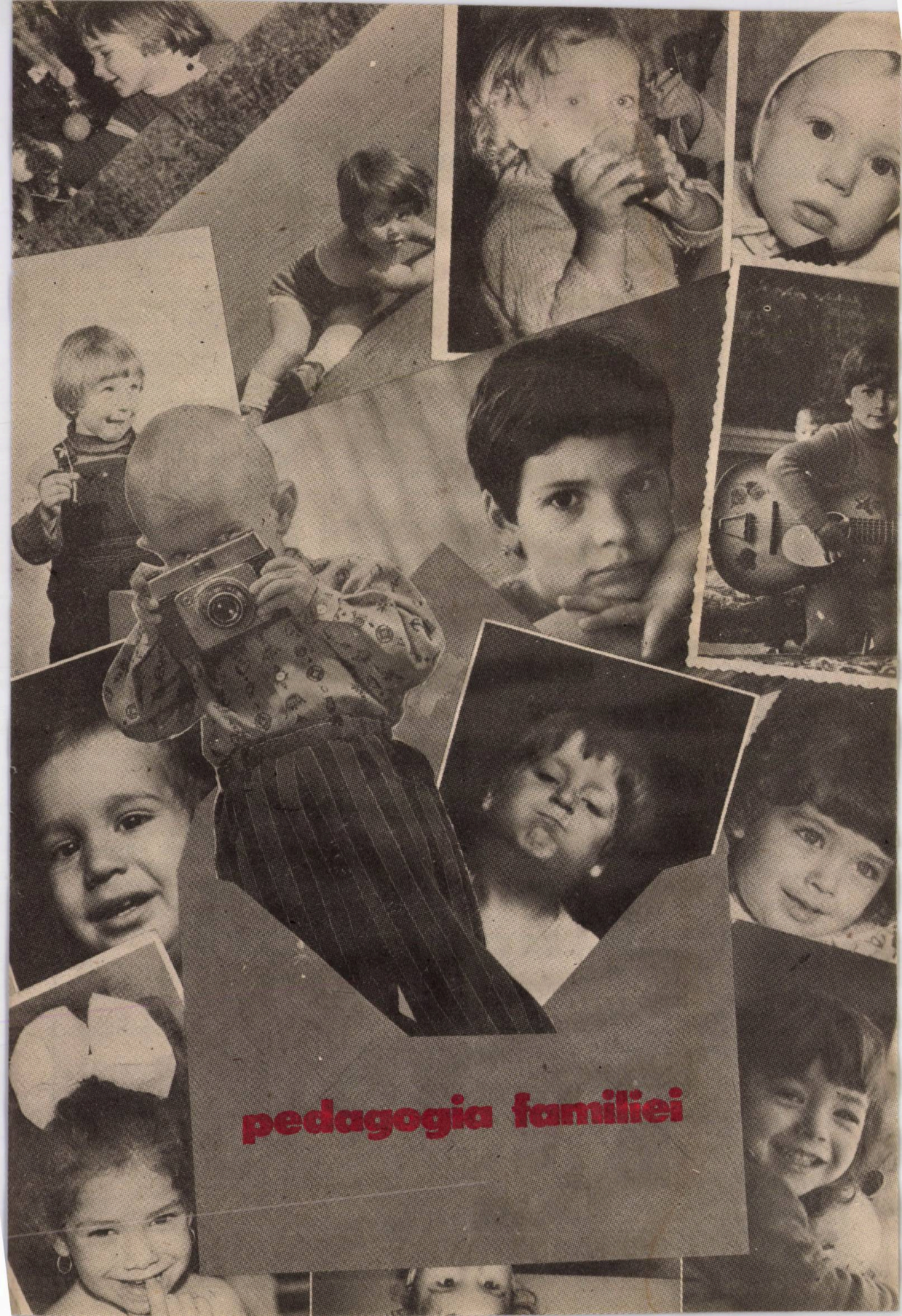

pedagogia familiei

Cultura pedagogică a părinților: astăzi și mîine

Totul se face prin om și în folosul omului

Întotdeauna s-a admis că Școala, Familia și Justiția sînt pilonii unei națiuni, avînd roluri fundamentale în educarea popoarelor și în afirmarea specificității lor. Dar, pe măsură ce învățămîntul obligatoriu și-a mărit durata, de la 4 la 6, 8, 10 sau 12 ani, multiplicîndu-se școlile cu orar prelungit și cantină sau școlile cu internat și, mai ales, pe măsură ce învățarea științelor exacte și a tehnologiei a cerut laboratoare și ateliere bine dotate, s-a răspîndit ideea că **educația tineretului se realizează și se va realiza tot mai mult prin școală.** La propagarea acestei teze a contribuit și angajarea masivă a mamelor în cîmpul muncii. În ultimii 15—20 de ani însă ideea identificării educației tineretului cu educația școlară a fost amendată sau, mai bine spus, plasată în contextul evoluției socio-economice și culturale a lumii contemporane. Pe de o parte, **rolul educativ al familiei se dovedește a fi în continuare fundamental în formarea caracterelor, a echilibrului și a atașamentului față de valorile moral-spirituale, ca și în pregătirea tinerilor pentru viața familială.** Pe de alta, **progresele excepționale și promițătoare ale științei și tehnologiei conduc în toate domeniile la sporirea productivității muncii, corelată cu diminuarea duratelor necesare efectuării diferitelor activități.**

În multe țări se face deja demonstrația că **sporirea timpului afectat de către adulți vieții familiale, culturii, turismului și autoperfecționării profesionale are un impact direct și pozitiv asupra sporirii calității producției și a calității vieții.** Procentul familiilor cu viață dezorganizată scade, delincvența juvenilă de asemenea, iar contribuția familiilor la formarea copiilor, a adolescenților și a tinerilor sporește. Și totdeauna, sporirea calității și a eficienței educației are efecte benefice asupra tuturor sectoarelor vieții sociale ; acesta este sensul unei axiome înscrise în programele UNESCO — **dezvoltarea trece (se face) prin educație** — axiomă care a făcut înconjurul lumii, regăsindu-se în documentele programatice ale P.C.R., într-o formulare pe cît de simplă pe atît de pregnantă : **totul se face prin om și în folosul omului.**

În lumina acestor evoluții și perspective s-au conturat mai bine atît conținuturile educației adolescenților și tinerilor pentru viața de familie, cît și modalitățile de angajare a părinților în formarea propriilor copii și în perfecționarea vieții școlare. Și asta cu atît mai mult cu cît mai complicate au devenit în deceniile noastre nu numai știința, cultura și viața politică, ci și problematica vieții familiale. În ultimă instanță fiecare părinte ar putea admite că știe foarte mult cu privire la creșterea copiilor, dar și că se găsește adesea în dificultate în fața unor situații complexe. De altfel, în „Almanahul părinților" de anul trecut, un autor (Ion Drăgan) semnala sub titlul **Dragostea exagerată distruge om și caracter,** un număr de erori tipice, frecvente, demonstrînd că este nevoie de un dram de rațiune și că atitudinea de extaz față de proprii copii sau dragostea acaparatoare pot produce defecte caracteriale sau handicapuri foarte greu de eliminat.

Să reamintim și să admitem că **familia este și trebuie să rămînă teritoriul care-i asigură copilului maximum de siguranță, de înțelegere și de afecțiune.** În sînul familiei, **el, copilul, încearcă sentimentul reconfortant că este admis și iubit,** așa cum este în orice împrejurare și oricare ar fi performanțele sale școlare și sociale, tocmai **pentru că este copil.** Să admitem, de asemenea, că **atît tradițiile, cît și spontaneitatea joacă un rol important în constituirea stilurilor vieții familiale ;** fiecare membru al familiei are felul său de a fi și de a-și manifesta participarea și dragostea față de ceilalți. **Copiii constituie o bucurie și o lumină în viața oricărei familii. Dar ei nu rămîn copii perpetui, ci cresc și se dezvoltă, acced la autonomie morală și intelectuală pentru a-și lua, la un moment dat, zborul și a-și întemeia, la rîndu-le, propriile familii.**

A-i sprijini și a-i educa înseamnă **a-i ajuta să se afirme și să trăiască potrivit dorințelor lor și nu a le impune propriul model sau a-i tutela.**

Un ajutor care nu este oferit cu dezinteresare și cu tact devine stînjenitor sau chiar dăunător. Și nu de puține ori, atunci cînd se constituie noi familii, intră în joc ambițiile, calculele și condițiile a două familii, care se constituie în tabere adverse, uitînd că, de fapt,

rolul lor trebuie să fie acela de a favoriza viața tinerilor căsătoriți.

Tocmai pentru că familia este o întreprindere socială profund serioasă și un pilon al națiunii, tocmai pentru că impactul ei asupra atitudinilor propriilor copii și a eficienței inserțiunii lor sociale rămîne puternic, este bine **să încercăm a răspunde cît mai temeinic** unui număr de întrebări. Credem că ne putem limita la a le pune și a indica cîteva date sau propuneri.

CINE REALIZEAZĂ EDUCAȚIA PENTRU VIAȚA FAMILIALĂ A ADOLESCENȚILOR ȘI TINERILOR ? Multe dintre țările dezvoltate au trecut de la educația realizată în mod nesistematic sau difuz la o pregătire mai temeinică a elevilor și studenților pentru viața familială. Aceasta se realizează sub raport teoretic în cadrul orelor de educație morală (2 ore pe săptămînă) prin dezbateri, studii de caz și prin însușirea unor concepte și norme. Aceste ore sînt încredințate profesorilor de pedagogie-filosofie și dispun de programe-cadru. Sub raport **aplicativ** educația viitorilor părinți se realizează prin activitățile școlare sau extrașcolare (cercuri, practică) în cadrul unor ansambluri de module cum sînt : igiena, mobilarea locuinței, tipuri de bugete etc. În Japonia, de exemplu, astfel de discipline sau activități sînt oferite nu numai elevilor și studenților, ci și tuturor acelora care ar dori să se inițieze sau să se perfecționeze într-un domeniu sau altul. La noi educația pentru viața de familie se realizează prin familie, școală, activitățile concepute de organizațiile de tineret, prin lecturi și filme etc. Ca urmare, această pregătire indispensabilă și fundamentală este foarte inegală de la tînăr la tînăr, iar despre un trunchi comun sau un minimum de cunoștințe, priceperi și atitudini privitoare la căsătorie și la familie nu se poate vorbi. Și, în mod inevitabil, odată cu anumite tradiții și principii valoroase se perpetuează un număr de prejudecăți sau porniri dăunătoare.

CE CONȚINUTURI SAU ACTIVITĂȚI COMPUN EDUCAȚIA PENTRU VIAȚA FAMILIALĂ ȘI CUM SÎNT PREVENITE ERORILE POSIBILE ? Acolo unde aceste conținuturi sînt exprimate sub formă de module (teme) sau de activități școlare și/sau extrașcolare, ele ar putea fi grupate. 1) **Familia ca unitate socio-pedagogică constituită pe baza opțiunii și a acordului partenerilor.** În cadrul unui astfel de modul își găsesc locul cunoștințe de etică și jurisdicție a familiei, sfaturi și criterii privitoare la alegerea partenerului de viață, cunoașterea datoriilor părinților față de copii și a datoriilor acestora față de familie și de societate etc. Dezbaterile și exemplele sau studiile de caz constituie metodele de bază. 2) **Igiena vieții familiale** și **igiena copilului** ; aici își găsește locul și educația sexuală. 3) **Economia și estetica vieții familiale** : bugetul familiei și tipuri de bugete, locuința și modelarea locuinței (modul care prevede exerciții și aplicații), educația nutrițională, alimentația adulților și a copiilor (modul în care se extinde uneori pe unul-doi ani), tradiții, aniversări și momente festive în viața familiei etc. 4) **Educația pentru timpul liber sau educația cultural-turistică,** activitate căreia în viitor i se va rezerva din ce în ce mai mult timp.

Toate aceste tipuri de activitate poartă pecete națională, luînd în considerare atît tradițiile poporului, cît și aspirațiile tineretului. În Japonia, de exemplu, se învață nu numai ikebana sau ceremonia ceaiului, ci și tradițiile legate de două mari sărbători cu rol important în întărirea coeziunii naționale și a încrederii în valori : **sărbătoarea trecutului,** prilej de reunire a familiilor care își evocă strămoșii și meritele acestora și **sărbătoarea viitorului,** prilej care oferă familiilor înrudite sau prietene posibilitatea de a-și prezenta copiii, proiectele, meritele și talentele sau performanțele acestora.

Ar fi de dorit ca școala noastră să dispună de **un manual ilustrat al familiei românești** care să prezinte tradițiile naționale și regionale pentru a stimula încrederea în viața familială și a preveni asimilarea unor obiceiuri, cîntece sau strigături de prost gust și străine spiritualității românești.

Un loc aparte se acordă prevenirii unor prejudecăți sau erori posibile (tipice) **care apar în educația copiilor,** indiferent de nivelul calificărilor părinților sau al rudelor care vin în ajutorul părinților.

În țara noastră școala face mari eforturi pentru a informa părinții și a-i angaja în acțiunea de formare a tineretului. La rîndul lor, mulți părinți fac dovada priceperii de a participa activ la sporirea eficienței proceselor instructiv-educative.

Pentru reușita actului educativ este strict necesară colaborarea familiei cu școala, pentru sincronizarea efortului și asigurarea atingerii scopului urmărit.

GEORGE VĂIDEANU

Permanenta conlucrare a şcolii şi familiei în educarea copiilor

Spre o unitate de cerinţe şi acţiune a tutror educatorilor

Universul şcolii şi al familiei sînt două dimensiuni ale vieţii copiilor care-şi pun în mod decisiv amprenta asupra formării lor ca oameni, ca cetăţeni. Argumentele, în susţinerea acestei afirmaţii, sînt nenumărate şi le cunosc foarte bine, din propria lor experienţă atît educatorii din învăţămînt, cît şi părinţii. Şi unii şi alţii, în cele mai multe cazuri, se completează şi se ajută reciproc în demersurile întreprinse de şcoală şi familie pentru a da societăţii oameni adevăraţi, animaţi de idealurile nobile ale socialismului şi comunismului.

Spunem „în cele mai multe cazuri" pentru că există şi situaţii în care influenţele exercitate de familie asupra copiilor nu numai că nu concordă cu cele ale şcolii, dar sînt chiar diametral opuse, fapt care, desigur, creează confuzii în mintea elevilor şi pot conduce, în cele din urmă, la un comportament deviant.

Am putea da cititorilor noştri multe asemenea exemple, dar ne vom rezuma doar la cîteva, mai relevante.

Alterarea spiritului de responsabilitate şcolară

Mama unei eleve din clasa a VII-a a unei şcoli din Bucureşti şi-a exprimat în cîteva rînduri nemulţumirea în legătură cu faptul că fiica ei a obţinut note mici la unele obiecte de învăţămînt şi i s-a scăzut nota la purtare pentru absenţe nemotivate. De vină erau — după opinia mamei — profesorii respectivi, diriginţele şi directorul şcolii. O analiză atentă însă, făcută de Inspectoratul şcolar la faţa locului, a pus în evidenţă inconsecvenţa elevei în pregătirea lecţiilor, precum şi faptul că acasă era timorată de mamă, care-i cerea să obţină numai note maxime, ceea ce o determina pe elevă să absenteze uneori de la şcoală, cînd aprecia că, fiind insuficient pregătită, ar putea obţine note mici.

Discuţiile purtate cu mama după această analiză şi încercarea de a-i sugera să-i asigure fiicei sale o atmosferă mai destinsă acasă n-au dat însă rezultatele aşteptate. Dimpotrivă, peste cîtva timp, mama şi bunica fetei au intrat în clasă în timpul orei, cerîndu-i socoteală unei profesoare pentru nota mică acordată elevei şi în final lovind-o în faţa celorlalţi elevi. Crezînd că aşa va putea obţine note mari chiar şi atunci cînd nu învaţă temeinic, eleva a început să devină impertinentă faţă de profesori, atunci cînd aceştia încercau să-i explice că **nota trebuie să reflecte nivelul real de cunoştinţe şi deprinderi** ale elevului.

Neconcordanţa între cerinţele şcolii şi ale familiei s-a soldat, deci, cu o **alterare a spiritului de responsabilitate şcolară a copilului** şi de **autoapreciere obiectivă** a muncii lui.

Tatăl vrea zece pe linie...

Un exemplu similar ne-a fost oferit de tatăl unui băieţel din clasa a V-a care — neputînd realiza baremurile cerute de anumite exerciţii la educaţie fizică — n-a obţinut nota maximă la acest obiect, spre indignarea tatălui, hotărît să facă orice pentru ca fiul lui să aibă „zece pe linie".

Nu sînt puţini nici părinţii care le îngăduie copiilor să se îmbrace şi să se poarte oricum, „revoltîndu-se" împotriva rigorilor şcolii cu privire la ţinuta, frecvenţa şi conduita elevilor. În şcoală ca şi în afara ei. Pentru aceşti părinţi sînt zadarnice încercările cadrelor didactice de a-i „lămuri" că „micile greşeli" pot degenera, cu timpul, în abateri grave, mergînd pînă la comiterea unor acte antisociale.

Deşi avertizaţi sistematic de şcoală asupra consecinţelor tolerării abaterilor odraslelor lor, părinţii din categoria celor de mai sus rămîn pe o poziţie rigidă — intransigentă faţă de şcoală şi tolerantă faţă de proprii copii. „Trezirea" la realitate se face abia cînd copiii sînt exmatriculaţi pentru numărul mare de absenţe nemotivate sau pentru acte grave de indisciplină, săvîrşite. Dar nici atunci aceştia nu adoptă o poziţie constructivă ci, prin scrisori şi audienţe la diferite foruri şcolare, încearcă să înlăture sancţiunea, invocînd dreptul co-

piilor lor la învățătură și obligația școlii de a găsi singură soluții pentru îndreptarea situației.

Răspunderea școlii și obligațiile părinților

Că școala are o mare răspundere în prevenirea și combaterea la elevi a unor atitudini ce nu concordă cu normele de viață școlară sau cu cele de conviețuire socială este foarte adevărat. Dar tot la fel de adevărat este și faptul că fără sprijinul și colaborarea familiei școala nu poate face minuni.

Neconcordanța dintre cerințele și aprecierile școlii și cele ale familiei poate avea consecințe dintre cele mai nedorite pentru formarea copiilor și pentru integrarea lor socială.

Una dintre cele mai frecvente consecințe negative este aceea legată de alegerea profesiei. Se știe, de pildă, **că școala dispune de metode științifice pentru aprecierea cunoștințelor, deprinderilor și aptitudinilor copiilor și că, pe această bază, ea este în măsură să formuleze un sfat competent de orientare școlară și profesională. De multe ori însă acest sfat este ignorat de familie care-și îndreaptă copiii către școli și profesii pentru care aceștia n-au nici un fel de aptitudini.** Începe astfel un șir întreg de **insuccese ce culminează, în cele din urmă, cu insatisfacția viitorilor adulți,** fie pentru că **n-au reușit să devină ceea ce le-a impus familia, și pentru care au crezut ei înșiși că au aptitudini** deși, în realitate, acestea lipseau, fie pentru că — **formîndu-și un fals ideal de viață — au ajuns să practice profesii care nu le dau satisfacții.** Pierderea afectează, în asemenea situații, nu doar pe individ ci și colectivitatea care așteaptă de la membrii ei să depună o muncă de calitate, cu înalt randament.

A-i ajuta pe copii și tineri să-și aleagă profesia în funcție de cerințele societății, de aptitudinile și posibilitățile lor reale, este o obligație la fel de mare și pentru școală și pentru familie.

O armonizare cît mai deplină între **dorințe și posibilități** evită eforturile inutile și insatisfacțiile, „bătălia" care se dă după nereușita la un concurs de a obține „ceva" cît mai convenabil pentru tînăr și — dacă ar fi posibil — chiar un loc la o școală unde candidatul — rău sfătuit — a încercat să intre prin forțe proprii, dar n-a izbutit.

Ne-am referit la aceste exemple tocmai pentru a reliefa necesitatea unei permanente conlucrări a școlii și familiei în procesul complex al pregătirii tineretului școlar pentru muncă și viață, într-o societate dinamică, în plin progres, care oferă tuturor membrilor ei condiții reale de afirmare a aptitudinilor și talentelor. Cu o condiție însă, **ocuparea oricărui loc de muncă să se facă prin efort propriu, iar cel care-l ocupă să-l onoreze deplin prin calitatea muncii sale, prin pasiune și printr-un efort constant de autodepășire.**

Soluția ? Una singură : părinții și profesorii (care au și ei încă multe de învățat și de făcut pentru a corespunde pe deplin comandamentelor epocii în care trăim) să caute tot timpul, împreună, **cele mai potrivite „căi de acces" la mintea și la sufletul copiilor, să se sfătuiască, ori de cîte ori este nevoie, de-a lungul anilor de școală, găsind cele mai potrivite soluții tuturor problemelor educative, care apar în chip firesc în procesul de creștere, dezvoltare, formare și afirmare a tinerelor vlăstare ale țării.**

Forme de colaborare

Formele acestei colaborări sînt cunoscute și chiar reglementate prin acte normative. Presa pedagogică prezintă adesea experiența valoroasă existentă în unele școli, pe linia conlucrării cu familia, pentru soluționarea problemelor educative comune.

Ele nu epuizează însă **nenumăratele posibilități ale conlucrării școlii și familiei,** inițiativele și soluțiile originale ale educatorilor de acasă sau de la școală.

Importante sînt însă **cîteva lucruri :**

- informarea părinților asupra problemelor specifice vîrstei copiilor sub aspectul dezvoltării lor fizice, psihice și comportamentale ;
- înarmarea lor cu un minimum de cunoștințe de psihologie și pedagogie școlară ;
- realizarea unei legături permanente de informare reciprocă și consultarea între profesorii diriginți și părinți ;
- consultarea sistematică a părinților atunci cînd se impun anumite decizii în legătură cu ținuta sau comportarea unor elevi ;
- statornicirea unor relații între școală și familie, bazate pe încredere și respect reciproc ;
- orientarea, îndrumarea și controlul activității diriginților de către directorii de școli și analiza ei periodică în consiliul de conducere sau în adunarea generală a personalului didactic.

Încheiem aceste rînduri cu îndemnul adresat și părinților și profesorilor, de a reflecta mai adînc asupra importanței pe care o are un vechi principiu pedagogic, acela de a realiza **unitatea de cerințe și acțiune a tuturor educatorilor.**

Conf. dr. IOAN JINGA

Probleme ridicate de viață

Familia cu un singur copil sau fără copii?

De ce este necesară o școală a părinților

Familia este totul, o cetate inexpugnabilă prin membrii săi, prin numărul copiilor care o formează. Ei îi dau personalitatea, o impun și o desăvîrșesc. Este cunoscut și unanim acceptat faptul că printre factorii educativi care acționează asupra omului, a formării și devenirii sale, familiei îi revine un rol foarte important, alături de școală, organizațiile de copii și tineret, organizațiile obștești, instituțiile extrașcolare, mass-media etc. Însă, ceea ce face familia pentru copilul de vîrstă mică este hotărîtor și nu poate fi egalat sau anulat ca efort și temeinicie de acțiunea celorlalți factori, **după cum se întîmplă și cu** acțiunea școlii, care devine predominantă în perioada școlarizării copilului.

Comuniune sau grup social, familia are la baza sa căsătoria și este alcătuită din soți și copii, care-i dau viabilitatea, trăinicia. Și, deși nimeni nu contestă asemenea adevăruri, din păcate, mai dăinuie alături de ele convingerea greșită că, „a nu avea copii nu-i o nenorocire prea mare". Mai mult, atît acei care-i au și știu cît prețuiesc, cît și ceilalți invocă destul de frecvent sentința : „Cine-i are să-i trăiască, cine nu să nu-i dorească".

De ce ? Pentru că acei care-i au, unii dintre ei, mai ales în compania prietenilor fără copii, se cred de-a dreptul frustrați de anumite avantaje, scop în care se fac aluzii la libertate, trăirea plenară a vieții etc. Alții consideră că un copil sau doi i-ar priva de o viață comodă, lipsită de griji, de acel **dolce farniente** atît de rîvnit. Mai mult, tot aceștia — puțini la număr, e drept — cred că a avea copii înseamnă a avea doar greutăți, a te lega la cap cînd nu te doare.

Să fie oare adevărat ? În nici un caz. „Es endet Leben und Liebe" (viața și iubirea se sfîrșesc). Fără copii totul devine o greutate, la un moment dat însăși viața. „Vae soli !" (vai de omul singur, vai de familia fără copii). Familia fără copii e ca o primăvară fără flori, ca un pom fără roade, ca o vioară fără corzi, ca un pian fără clape, ca o mare fără apă. Și chiar dacă „comparaison n'est pas raison" (comparația nu-i un argument), familia fără copii este ca și inexistentă. Nu respingem ideea că un copil sau mai mulți înseamnă răspundere, angajare, preocupare, chiar și unele inerente renunțări, dar nimic în lume nu te poate răsplăti mai mult, mai total, decît reușita unui copil.

Ca mamă te simți cu adevărat femeie numai după ce ai dat naștere unui copil, după ce l-ai crescut și ajutat să devină om, să fie, într-adevăr, ceva sfînt pentru tine — „hoc opus, hic labor est" (aici e greul, aceasta e truda cea mare). Considerăm că în toate cazurile copilul este sensul și orizontul luminos al vieții, începutul și încununarea ei. O familie fără copii se autocondamnă la pieire.

Am cunoscut cîteva familii cu cîte un copil. Și nu pot spune că nu erau fericite. Dar cînd o întîmplare nefericită a făcut ca una din ele să-l piardă, mama nu-și mai găsea nicăieri și la nimeni consolarea. Se simțea de prisos. Pentru ea soarele nu a mai răsărit, din momentul marii tragedii, decît destul de tîrziu, după nașterea altui copil, care a schimbat totul : atmosfera, felul de a fi și a acționa al părinților, comportamentul lor, toate acestea dînd un nou impuls și sens vieții lor de familie.

Cu timpul totul a reintrat pe făgașul normal. Iată ce ne-au declarat cîteva mame aflate în situații similare : „Dacă nu aș fi avut un alt copil, după pierderea celui dintîi, aș fi murit. **Fără copii viața-i un nonsens.** Cine a cunoscut bucuriile și durerile unei mame, aceea nu mai poate trăi fără copii. Copilul, respectiv copiii, ne-au readus liniștea, bucuria de a munci în continuare, după ce credem că nu vom mai fi niciodată oameni. **Copiii sînt lumina ochilor mei.** Pentru ei aș putea trece prin foc surîzătoare, aș putea sfărîma stînci ca să-i apăr, să-i pot salva de la o eventuală nenorocire".

Iată, prin urmare, ce mult pot însemna ei în viața noastră. Iată, așadar, ce sens profund dobîndește însăși existența noastră, alături de ei. Copiii sînt o șansă, poate unica șansă de a consolida căminul, de a-i salva unitatea și asigura trăinicia, de a-i afirma, în fond, personalitatea. Sînt

adevăruri axiomatice care, practic, n-au nevoie să fie demonstrate, încercarea de a o face, totuşi, le-ar şterbi poate ceva din frumuseţea lor inegalabilă.

Dar, nu întotdeauna durerile altora sînt „văzute" şi, mai ales, înţelese. Aşa se face că în jurul nostru mai există încă atîtea cupluri care, deşi ar putea avea copii nu-i doresc. De ce ? Poate din comoditate, poate din teamă — teama de a nu-şi pierde... libertatea — sau din alte considerente, tot atît de lipsite de temei.

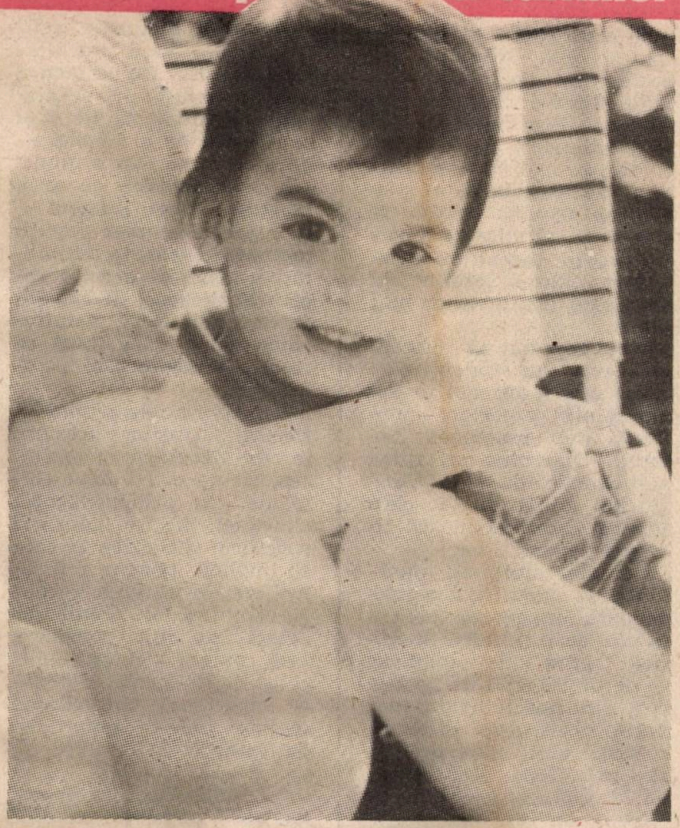

Ce greşeală ! E momentul, cred, să reflectăm serios asupra unor asemenea manifestări şi moduri de a gîndi, înlăturîndu-le din viaţa noastră atît cît nu e prea tîrziu. Deşi, în fond, niciodată nu-i prea tîrziu, atîta timp cît te socoteşti apt să dai naştere unui copil — respectiv unor copii — pentru că niciodată prezenţa lor în viaţa familiei nu-i mai deosebită ca atunci cînd credeai că nu-i mai poţi avea şi, în ciuda credinţei tale, ei apar. Mai ales dacă acceptăm, firesc, afirmaţia că apariţia lor e similară aceleia a ghioceilor, primăvara.

*

FAMILIA CU UN SINGUR COPIL, ridică probleme a căror rezolvare este destul de grea — uneori de-a dreptul imposibilă. De regulă, atît pedagogia cît şi psihologia, atît sociologia cît şi medicina răspund şi nu răspund întrebărilor pe care le ridică o atare situaţie. În general se contestă durabilitatea unui asemenea cămin şi se susţine vulnerabilitatea ei. În ceea ce-l priveşte pe copil, se afirmă că acesta este privat de o serie de avantaje. Prea puţin se relevă ce s-ar putea face în cazul familiei cu un singur copil pentru a-i asigura creşterea si dezvoltarea normală, educaţia integrală. Nu e bine să ai un singur copil, deşi e mult mai bine decît în cazul familiilor fără nici unul.

E necesar, credem noi, să ne preocupăm în egală măsură atît de familiile cu 2—3 sau chiar mai mulţi copii, cît şi de acelea cu unul sau fără nici unul. În cadrul ei, dacă nu sîntem atenţi, se cultivă mai intens, cu mai multă perseverenţă **eul** cu tot ceea ce are el pe coordonatele stabilite şi înţelese de o asemenea familie. Aici sălăşluieşte, în principiu, excentrismul, manierismul, lipsa de spirit colectiv. Sigur că, într-o atare familie, nu se greşeşte întotdeauna. Depinde de atitudinea comună a celor doi părinţi, ca şi de a fiecăruia în parte, de bunici, de condiţiile materiale ale familiei, de măsura în care copilul ajunge să cunoască viaţa sub toate aspectele, grupurile organizate sau nu, microgrupurile cărora să li se integreze — cînd şi cum — măsura în care toate acestea exercită o anumită influenţă asupra lui, asupra firii sale. De obicei, copilul unic trăieşte şi creşte în preajma părinţilor, sub influenţa unor modele ce i se impun în pofida firii sale — fapt ce contribuie la maturizarea lui precoce. Un asemenea copil ştie prea multe, cînd ştie, sau nu ştie nimic. El devine deseori un mofturos, un răzgîiat, care ca preşcolar şi şcolar se va adapta mai greu cerinţelor educaţiei instituţionalizate. În grădiniţă sau şcoală, de obicei, acestora nu li se acordă prea multă atenţie, deoarece educatoarea sau învăţătorul apreciază că **are cine se ocupa de ei.** Aşa că de cele mai multe ori rămîn neglijaţi, cu voia, sau fără voia educatorilor.

Cazurile lor, situaţiile în

care apar rămîn adesea în umbră. Ele seamănă cu acelea ale copiilor foarte buni, dintr-o clasă, cărora li se cere mai mult decît li se dă. Sigur că actele și acțiunile educative organizate și desfășurate cu ei s-ar impune să aibă unitate și finalitate, altminteri păgubim copiii, indiferent că ei provin dintr-o familie cu un singur copil, ori cu mai mulți.

Ne-a fost dat să lucrăm cu elevi sau studenți (lucrînd mai mulți ani în învățămîntul superior) proveniți din asemenea familii. Diacronic am ajuns să-i cunoaștem, să-i identificăm după felul în care înțeleg și acționează în scopul devenirii lor.

Cei mai mulți au manifestat și manifestă o preocupare exagerată pentru ținută, au o mîndrie specifică, greu de explicat — de multe ori fără acoperire. Sînt mai mult sau mai puțin egoiști, își sfidează colegii, sînt gata deseori să-i persifleze. Rezultatele lor la învățătură — e drept — sînt, de cele mai multe ori, bune și foarte bune, tocmai pentru că, cei mai mulți dintre ei, dispun de un sistem de a lucra independent. Evident că manifestările comportamentele pozitive sau negative se atenuează, unele dobîndesc o nuanță pregnantă, iar altele dispar odată cu trecerea anilor. Ele nu pot fi însă eludate. Unele au sau pot avea repercusiuni asupra devenirii copiilor, pentru toată viața.

Ce se poate face în familie și în școală în vederea atenuării unor manifestări nepotrivite ale acestor copii ?

Multe și puține : pregătirea și avertizarea părinților în legătură cu firea copilului, asigurarea mediului familial corespunzător, evident nu unul care să-l copleșească, într-un fel sau altul, ci să-l ajute să se afirme plenitudinar, în consens cu cerințele vieții și normelor eticii și echității socialiste. **Cu asemenea copii e necesar să se discute mai mult, să fie puși în situația de a acționa — de a se juca, de a munci** etc. **— împreună cu alții, tovarăși, colegi, prieteni — în rezolvarea unor situații comune.** În măsura posibilităților **părinții acestor copii trebuie scoși de sub incidența obligației neîntrerupte de a face totul ca să-și „mulțumească“,** odraslele.

Pentru a putea acționa eficient, părinților acestora le este necesară cunoașterea, cît de cît, a unor elemente din psihopedagogia educației, despre natura și specificul situațiilor în care se implică, pentru a le ameliora, în vederea formării copilului lor. Pentru aceasta nu sînt necesare, însă, numai cunoștințele, ci și îndrăzneala, dublată de experiență. Greșelile ce se mai fac în activitatea desfășurată cu familiile cu un singur copil și cu el sînt numeroase, revelarea lor fiind absolută, ea presupunînd o terapie specială.

Știința prin ea însăși nu rezolvă problemele pe care le ridică munca familiei cu cu un singur copil. Pedagogia și psihologia — spunea cineva — pot fi uneori un privilegiu tragic. Și ca să nu se ajungă aici, părinții trebuie pregătiți, avertizați — mai corect spus — asupra situațiilor limită ce s-ar putea ivi în activitatea lor. **Ei trebuie să colaboreze permanent și sistematic cu educatorii de profesie, care sînt datori să-i ajute, să-i îndrume cu solicitudinea necesară.** Fără să-i speriem, **părinții cu un copil au sau pot avea greutăți mai mari decît apar la prima vedere. Într-o asemenea familie, însă, ajutorul este la fel de necesar ca și în celelalte.** Și aici **e nevoie să se instituie o atmosferă favorabilă muncii, colaborării, intimității dar niciodată familiarității.** „Nu trebuie confundată intimitatea cu familiaritatea — cea dintîi este expresia unei comuniuni respectuoase iar cea de a doua o profanare. Poți ajunge la cea mai adîncă intimitate fără să fii o clipă familiar“. Situația copilului într-o asemenea familie este cu atît mai grea, cu cît părinții sînt mai în vîrstă, cînd nu mai pot face față **copilăriilor** odraslei lor și, ca să-i poată cîștiga, ajung adesea cu ei la familiaritate.

Raporturile cu fiul sau fiica se impun a fi intime (de prietenie) **niciodată însă ele nu trebuie să ajungă la familiaritate.** Exigența ponderată, preocuparea asiduă pentru a le oferi modelele firești, niciodată forțate, dragostea naturală sînt cerințe ce garantează sănătatea familiei, asigurînd atmosfera necesară devenirii copilului. Dacă familia ține ca acesta să devină ceea ce poate, în raport cu disponibilitățile ce le are, va ști să renunțe la tot ceea ce i-ar putea dăuna în sînul căminului, al casei părintești. Absolutul în educație ca și în viață constituie un ideal spre care năzuim cu toții. **Ca părinți ai unui copil sîntem datori să acționăm însă în limitele unor situații concrete, foarte bine precizate. În acest fel ne opunem absolutului, expresie a actelor și acțiunilor aleatorii și apreciem că nu se poate obține nimic decît pe cale rațională. E mai comod, în realitate, să educi decît să reeduci.** Echilibrul nu-i o problemă banală, oarecare, crearea și menținerea lui presupun dibăcie, pasiune și talent.

FAMILIA FĂRĂ COPII este, de cele mai multe ori, pradă deznădejdii. Ca să nu fie, cînd părinții sînt convinși de imposibilitatea de a avea copii, se pune problema adoptării unuia sau a doi copii dintr-o familie apropiată ca grad de rudenie, de la leagăn ori

de la casa de copii. Cu cît e mai devreme, cu atît e mai bine. Familia fără copii, aidoma oricărei familii, nu trebuie să scape atenţiei educatorilor de profesie. Chiar dacă aceştia nu-şi propun să o menajeze, să se ocupe de ea cu prioritate, nu înseamnă că nu trebuie să ne interesăm de ea, să o excludem din sfera preocupărilor sistematice ale comitetelor cetăţeneşti de părinţi, programelor psihopedagogice adecvate ale acestora. Am cîştiga mai mult, nu doar şcoala ca instituţie, ci copiii înşişi. Părinţii fără copii nu trebuie excluşi din rîndurile cetăţenilor, ca stigmatizaţi. Dimpotrivă, ei pot şi e imperios necesar să fie atraşi la activităţile organizate cu părinţii, sensibilizaţi să adopte unul sau doi copii, cît mai devreme, ori să sprijine părinţii cu mai mulţi copii. E nevoie **să-i ajutăm să înţeleagă ce reprezintă un copil pentru frumuseţea si armonia căminului, a familiei, în general.**

Familia fără copii trebuie să-şi găsească bucuriile şi emoţiile în impactul cu copiii altora — pe care să-i considere ca fiind virtuali ai lor. O asemenea familie nu poate şi nici nu trebuie să iasă de sub auspiciile şcolii în care există posibilitatea organizării reale a **şcolii părinţilor.** În cadrul ei s-ar putea contribui în mod sistematic la educarea lor permanentă cu aportul cadrelor didactice, medicilor, părinţilor înşişi. Ni s-ar putea reproşa utopia, ea este însă a familiilor, a atîtor familii cu care am discutat, care aşteaptă de la specialişti un cuvînt, o idee, un dram de învăţătură pentru viitor. O acţiune ca aceasta n-ar mai trebui de fapt justificată. **Din contra, s-ar impune, credem, trecerea la acţiune, în sensul declanşării unei activităţi de pregătire şi înglobare a părinţilor, cu şi fără copii, într-un sistem unitar, chiar la nivel naţional.**

Cînd fiecare ar fi pregătit, cînd fiecare părinte şi-ar înţelege rolul şi sarcinile ce le incumbă acestea, starea de sănătate a căminului, ca şi starea de spirit a familiilor cu un copil sau fără copiii ar fi altele. Cunoştinţele n-au pricinuit şi n-ar pricinui cuiva vreun necaz. În fond, numai necunoaşterea — numai ceea ce cunoşti pe jumătate ori deloc — poate produce frămîntare, preocupare, nelinişte, întrebări fără răspuns. Pentru ca o femeie să nască e nevoie să fie pregătită din timp, e necesar să fie sănătoasă, să ştie exact ceea ce o aşteaptă, dacă va avea sau nu va avea un copil, doi, trei sau mai mulţi. În asemenea cazuri nu putem aştepta totul de la învăţarea din mers, prin autoinstruire, şi nici măcar de la bunul simţ. **În măsura în care se ridică problema să înveţi cum trebuie să mori în demnitate, pretenţia de a-i învăţa pe oameni, semenii noştri, cum trebuie să-şi trăiască viaţa, cum să lupte cu ea ca să iasă victorioşi, este absolut întemeiată.** Unde s-ar putea prezenta mai multe modele care să incite la îndoială şi la încercare, ca în şcoală, ca în activitatea psihopedagogică organizată şi desfăşurată cu părinţii de fapt, ori virtuali.

Trezirea sentimentului de familie, a simţului acesteia înainte de a o întemeia, în consens cu legile statului, de a o păstra şi impune, constituie obiective ale muncii educative ce se desfăşoară cu elevii. Urmărindu-le înfăptuirea putem contribui la educarea tuturor acelora ce condiţionează acum sau mai tîrziu contractarea unei căsătorii, întemeierea unei familii, la înţelegerea acestui contract ca fiind o necesitate obiectivă.

Nu ne putem consola cu ideea că au existat întot-

deauna „copiii nimănui", tineri sau adulți fără căpătii, „domnișoare bătrîne" sau „feciori tomnatici", bătrîni solitari, văduve, orfani, erori judiciare etc. E nevoie ca toate acestea să nu mai fie. Eliminarea lor e de durată dar ține de conștiința omului, care nu se schimbă și nici nu se formează peste noapte. Sînt lucruri ca și acțiuni care nu suportă aminare. Remușcările nu folosesc nimănui și la nimic.

Pedagogia și psihologia, literatura și arta au făcut mai mult ca să schimbe mentalitatea oamenilor.

Pentru viitor este absolut necesar ca ele să acționeze conjugat pentru a o forma pe măsura epocii în care trăim.

Viitorul nu-i doar al unora, ci al tuturor, cu întregul lui cortegiu de obligații și satisfacții urmărite. Pregătirea și realizarea lor se constituie într-un pisc spre care năzuim cu toți la un loc și fiecare în parte. Vom fi oare răsplătiți pentru ceea ce năzuim și sperăm că vom realiza ? Poate, dar nu e obligatoriu. Pentru noi trebuie să fie de ajuns bucuria de a ști că ne-am făcut datoria așa cum trebuie.

Prof. LUCIA PETROMAN
Prof. PAVEL PETROMAN

Învățarea la școală și acasă — act permanent de cultură

„A învăța să înveți", iată unul din deziderateie ce stau astăzi în fața științelor pedagogice și a școlii. Pentru că — spun specialiștii în științele învățării — dacă în zilele noastre, în țările evoluate, se vorbește din ce în ce mai puțin de „analfabetul neștiutorilor de carte", devine tot mai insistentă ideea apariției unui alt gen de analfabet, cel care nu știe și nu este in stare să-și completeze cultura generală și cea profesională cu ceea ce științele și tehnica zilei cuceresc și dezvăluie din tainele naturii și viața socială. **Improspătarea permanentă a cunoștințelor și lărgirea orizontului cultural prin acumularea de noi informații o face omul avizat, deținător al unor tehnici și instrumente de lucru ale muncii intelectuale. Să știi să cauți o carte în bibliotecă, să fișezi o lucrare, să poți studia cu ajutorul dicționarelor, al fișelor de catalog sau personale — sînt cîteva din mijloacele minime ale activității intelectuale pe care este obligat să le posede omul zilelor noastre, pentru a putea face față exploziei informaționale de care este asaltat prin carte, reviste, conferințe, radio, televiziune, filme și alte canale de informare ale mass-mediei.**

Elementele muncii intelectuale se însușesc în anii de școală. Încă din clasele primare copilul este deprins ca odată cu însușirea temeinică a cunoștințelor să rețină și modalități de a lucra cu cartea, să întocmească rezumate, să elaboreze mici compuneri, să urmărească și să efectueze mici experimente în laborator sau pe lotul școlar, să mînuiască instrumente și aparate de lucru, să-și formeze, pe această cale, deprinderi și abilități de muncă intelectuală și practică, atît de necesare anilor școlarității ca și, mai apoi, vieții, în profesia îmbrățișată. Pe măsura înaintării pe treptele școlarității, elevul, odată cu lărgirea orizontului și viziunii sale intelectuale, ajunge să se inițieze și în tehnologia învățării, care-i tot atît de importantă și, socotim noi, reprezintă mai mult decît acumularea de cunoștințe, la un moment dat. Pentru cunoștințele dobîndite temeinic elevul este răsplătit prin note, premii, distincții. Răsplata pentru însușirea și stăpînirea modalităților de a ști cum să înveți, o primește mai tîrziu și îl însoțește toată viața.

Elevul învață mult și cu folos în orele și activitățile din școală. Utilizarea la maximum a timpului petrecut acum depinde, însă, atît de învățător și profesor, cît și de fiecare elev în parte. Pentru că, în bugetul de timp al elevului, orele petrecute la școală dețin o pondere mare, atît ca număr, cît și valoric, din punctul de vedere al acumulărilor și eficienței lor. Acest fragment al zilei este deosebit de important în vederea obținerii unor rezultate bune și foarte bune la învățătură, în anii instrucției școlare, ca și mai tîrziu, la locul de muncă. De atenția cu care este urmărită desfășurarea fiecărei lecții sau activități, participarea la dezbateri și rezolvări de probleme în sala de clasă, laborator, cabinet sau atelierul școlar depind, în cea mai mare măsură, însușirea temeinică a cunoștințelor, învățarea în sensul larg al acestui concept. Pedagogia consideră, pe bună dreptate, că **cheia succesului la învățătură stă tocmai în gradul în care elevul reușește să plece de la fiecare lecție sau activitate cu tema luată în studiu pe deplin însușită.**

Greșesc nespus de mult acei elevi care nu sînt atenți la lecții, pe motiv că acasă au destul timp pentru a învăța și a se pune la punct cu tema, citind din manual. **Părinții au datoria să demonstreze copiilor cît de păgubitoare este neatenția din orele de curs. ce efecte păgubitoare**

are pentru cel ce nu-şi formează deprinderi temeinice de a lua notiţe şi a executa schemele pe care le execută profesorii la tablă sau le prezintă cu retroproiectorul. Un elev neatent în timpul orelor de curs rămîne cu mari goluri în însuşirea volumului de cunoştinţe şi a deprinderilor de muncă intelectuală (de calcul îndeosebi), greu de recuperat ulterior. **Elevul neatent la lecţie îşi face mult rău şi din altă privinţă. Ne gîndim la timpul afectat pregătirii lecţiilor şi al temelor pentru acasă. Orice elev silitor şi conştient de îndatorirea lui de a învăţa şi a se pregăti temeinic, trebuie sfătuit să înţeleagă că buna pregătire şi succesul la învăţătură pot fi obţinute numai printr-o activitate sîrguincioasă şi acasă, asupra notiţelor, manualului, ca şi cercetarea altor surse de informaţii.** Cercetările specialiştilor au stabilit, de pildă, că **pentru un elev din clasele V—VIII pregătirea pentru a doua zi durează 2 1/2 — 3 ore,** restul timpului fiind rezervat **clipelor de răgaz** sau **timp liber,** cărora el le dă întrebuinţarea pe care o va considera de cuviinţă, în **raport de nevoile lui spirituale, artistice, fizice** ş.a. În timpul liber, elevul poate audia emisiuni la radio şi urmări emisiuni de televiziune, poate viziona un film sau face o plimbare, poate citi sau poate să se joace, să lucreze în gospodărie sau să aibă alte îndeletniciri practice.

Elevii neatenţi în timpul orelor de curs, fără o urmărire atentă a celor ce se studiază în sala de clasă, laborator, cabinet sau atelier rămîn, aşa cum am mai arătat, cu serioase goluri în reţinerea cunoştinţelor de bază şi de aci nevoia de a afecta un timp mult mai îndelungat — cîteodată chiar dublu — pentru învăţare, efectuarea temelor şi pregătire temei-

Al 42-lea locotenent de artilerie din 58

Cum a învăţat elevul Napoleon Bonaparte

Nu ştim cum a învăţat elevul Bonaparte Napoleon în timpul claselor primare, urmate în limba italiană, în Corsica-i natală — respectivele cataloage nemaiexistînd. Între 1779—1784, el avea să urmeze, ca bursier, Şcoala militară din Brienne — un orăşel situat la vreo 50 de leghe de Paris. La absolvirea ei, generalul cavaler de Keralio, inspectorul acestei şcoli, îi va face următoarea caracterizare : „Domnul de Buonaparte (Napoleone), născut la 15 august 1769, înalt de 1,66 m., a terminat clasa a patra. Constituţie bună, sănătate excelentă, caracter supus. Cinstit şi recunoscător, purtarea sa e foarte bună. S-a distins întotdeauna prin aptitudinile sale la matematici. Ştie satisfăcător istoria şi geografia. Este foarte slab la exerciţiile de muzică şi dans."

Pe baza ei a fost admis — în octombrie 1784 — la Şcoala regală din Paris. Aici, profesorul de germană constatînd că elevul nu poate pronunţa nici măcar două vorbe în limba lui Goethe, ca şi cel de caligrafie, exasperat că acesta nu respectă nici cele mai simple principii ale scrierii, îl trec din oficiu, *permiţînd ca la orele lor Bonaparte* să stea în bibliotecă, unde avea să citească sute de volume de politică, istorie, beletristică.

Continuă să exceleze la matematici, *învăţînd obişnuit la celelalte discipline : gramatică, desen, fortificaţii, mînuirea armelor, scrimă, călărie şi engleză.*

În septembrie 1785 are loc concursul pentru obţinerea gradului de locotenent de artilerie: Din 137 de candidaţi — de la toate şcolile militare din ţară — vor reuşi 58. În ordinea mediilor, Napoleon Bonaparte a fost al 42-lea.

Singurul om care i-a prezis atunci intrarea în istorie a fost l'Aiguille, *profesorul lui de matematici :* „Corsican de origine şi caracter, acest tînăr va ajunge foarte departe, dacă împrejurările îl vor ajuta".

O întîmplare cu Jean Jaques Rousseau

Apariţia în mai 1762 a lui „Emile" de Jean Jaques Rousseau *a stîrnit reacţii neaşteptat de dure, culminînd cu hotărîrea parlamentului francez ca autorul să fie arestat, iar cartea „sfişiată şi arsă de Executorul Înaltei Justiţii". Una din acuzele aduse lui* Rousseau : cartea este ostilă religiei oficiale şi puterii regale. *În noaptea de 10/11 iunie, amicii din Paris îi trimit vorbă să plece neîntîrziat din ţară, punîndu-l în gardă asupra pericolului ce-l pîndea. Dimineaţa, într-un docar acoperit, J. J.* Rousseau *se îndreaptă spre graniţa cu Elveţia, de care-l despărţeau vreo 20 de km. Pe drum, are neplăcuta surpriză să se întîlnească cu cei trimişi să-l aresteze. Dar, spre marea sa uimire, aceştia, după ce şi-au consultat ceasornicele, l-au salutat politicos, lăsîndu-l să treacă ! În exil, scriitorul avea să afle explicaţia neobişnuitei comportări a urmăritorilor săi. Ordinul procurorului general preciza expres ca „Cetăţeanul* Rousseau *să fie arestat la orele 12 a.m." Or, oamenii legii îl întîlniseră la ora... 8 dimineaţa. Şi l-au lăsat să părăsească Franţa, considerînd că reţinerea lui mai devreme ar fi constituit o abatere de la îndeplinirea ordinului primit...*

AUREL CODREANU

nică pentru ziua/zilele următoare. Aceşti elevi întîmpină serioase greutăţi în pregătirea pe care o fac acasă, îşi reduc, pînă la anulare, orele libere, **obosesc şi intră în criză de timp,** cum se spune. Supraîncărcarea de care se plîng unii elevi şi părinţii lor este determinată, în cele mai multe cazuri, de **lipsa de atenţie a elevului la ore, în clasă, atenţie de care este dator să dea dovadă în timpul fiecărei ore de curs.**

Părinţii au obligaţia să-i îndemne şi să-i obişnuiască pe copii ca, din primii ani de şcoală şi pînă la absolvire, să urmărească fiecare oră de curs, indiferent unde s-ar desfăşura ea, la toate disciplinele de învăţămînt, **cu cea mai mare atenţie,** pentru că numai înţelegînd şi reţinînd aproape totul în cursul activităţii didactice, pot parcurge cu succes această etapă hotărîtoare în formarea lor ca tineri capabili să răspundă în condiţii optime solicitărilor locului de muncă unde vor activa, pentru a-şi satisface deplin nevoile şi aspiraţiile lor spirituale.

Secvenţa de timp de după orele de curs ridică, la rîndul ei, cîteva probleme de ordin pedagogic, asupra cărora este bine să stăruim. Una dintre aceste probleme pedagogice priveşte **ordinea în procesul învăţării acasă. Deci : Cînd şi cu ce să înceapă pregătirea temelor ? Cu ce obiecte de învăţămînt să demareze pregătirea ?** Cu cele considerate mai grele, ce presupun o mai mare concentrare şi, ca atare, un consum superior de energie nervoasă, o stare psihică mai încordată sau cu acele discipline de învăţămînt ale căror cunoştinţe se reţin mai lesne (uneori prin memorare).

În utilizarea fructuoasă a orelor alocate studiului de acasă **se va avea în vedere timpul cînd are loc acest proces.** Cercetările au stabilit ca **acei elevi care au cursuri dimineaţa iar timpul învăţării la şcoală se încheie în jurul orelor 13—14, au nevoie de o pauză mai mare — pentru servitul mesei şi odihna activă** — de circa 2—$2^1/_2$ ore. În aceste condiţii, perioada cea **mai potrivită de studiu individual, acasă, de elaborare a temelor şi însuşirea temeinică a celor învăţate la şcoală este cea dintre orele 16—19.**

Este indicat ca **pregătirea pentru a doua zi să înceapă cu studiul matematicii, fizicii** sau **chimiei, limbii şi literaturii române (limbi moderne) şi apoi să urmeze celelalte obiecte de învăţămînt, cuprinse în orarul zilei următoare.** Sînt situaţii cînd, pentru unii dintre elevi, **alte discipline şcolare ridică dificultăţi iar matematica, fizica sau chimia, de pildă, prezintă un grad mai mic de greutate. În astfel de cazuri, învăţarea acasă va începe cu acele discipline de învăţămînt al căror conţinut este mai lesne de înţeles şi uşor de reţinut.**

Ordinea învăţării individuale acasă va începe, de regulă, cu studiul şi confruntarea notiţelor, a schemelor sau planurilor-schiţă realizate de profesori în orele de curs şi după aceea se va trece la consultarea şi studiul manualului şcolar, pentru fixarea datelor, noţiunilor, ideilor fundamentale ale temei respective şi efectuarea temelor pentru acasă.

Ca şi în desfăşurarea orelor de curs, **după 45—50 de minute de studiu, se ia o pauză de 5—10'.**

Odată aşezat la masa de lucru, elevul nu-şi mai întrerupe studiul, prin alternarea lui cu alte ocupaţii. Ca şi la orele de curs, **studiul şi pregătirea temelor acasă pretinde utilizarea unor tehnici intelectuale de lucru (selecţionare, vocabulare, fişe ş.a.), disciplină, ordine, program ce va fi respectat cu toată rigurozitatea, pentru a conduce la cele mai bune rezultate.**

Elevii care au programate **orele de curs după amiază,** la înapoierea de la şcoală **este bine să aibă un repaus mai mare de 1—$1^1/_2$ ore, timp în care pot merge la plimbare sau participa la jocuri individuale sau colective, după care servesc cina şi trec la pregătirea parţială a lecţiilor pentru ziua următoare.** În această situaţie, **cînd elevul se găseşte la încheierea unei activităţi intense de lucru, la studiul individual şi pregătirea temelor pentru ziua următoare, se va da prioritate acelor obiecte de învăţămînt care ridică mai puţine dificultăţi de asimilare a conţinutului, ideilor şi cunoştinţelor de bază.** Problema învăţării urmează, deci, **o altă cale faţă de situaţia anterioară.**

Dimineaţa, **timpul cel mai propice pentru învăţare şi studiul individual este cel dintre orele 8,30—11,30,** cînd curba de efort atinge maximum de eficienţă. Timpul rămas disponibil pînă la începerea cursurilor va fi folosit pentru **jocuri în aer liber, lectură, odihnă activă, dejunul şi drumul la şcoală.**

După orele de studiu şi pregătire individuală, după amiaza, urmează o oră de repaus şi odihnă activă, cînd elevul serveşte cina, ajută familia în gospodărie şi la unele treburi casnice. Pînă la ora culcării se audiază şi vizionează emisiuni de radio şi televiziune, se citesc lucrări beletristice sau ştiinţifice, se întocmesc albume filatelice sau se desenează, se împleteşte, se gravează, se efectuează orice altă activitate recreativă ce ţine de hobby-ul fiecăruia. Ora 22—22,30 încheie, de regulă, activitatea unei zile pentru un elev de gimnaziu şi liceu.

Am prezentat succint cadrul general al bugetului de timp al elevului, întrucît socotim că de buna lui chivernisire depind în bună măsură succesele sau insuc-

cesele la învățătură. Cercetările psihopedagogice și sanitare au demonstrat că de **instituirea unui regim de muncă și odihnă rațional depinde într-o măsură hotărîtoare creșterea, dezvoltarea și formarea psihofizică normală a copilului și tînărului.**

Fără a încărca, deci, prea mult, regimul de viață al elevului cu activități intelectuale și răspunderi sociale, **școala și familia au datoria să-l obișnuiască pe copil sau tînăr ca, treptat, dar perseverent, să acționeze sistematic, la școală și acasă, pentru studiu și lărgirea orizontului său de cunoaștere.** Numai printr-o stăruință permanentă școala și familia îl pregătesc pe copil și tînăr pentru a deveni un om pasionat să lucreze mai bine în meseria îmbrățișată, să se afirme ca cetățean cu înaltă răspundere socială, dornic să-și însușească ceea ce omenirea a acumulat mai valoros de-a lungul vremii.

Prof. dr.
ANTON VASILESCU

O întrebare obsedantă: CINE SÎNT EU?

ADOLESCENȚA laboratorul în care se forjează personalitatea umană

● Zece posibilități de autodefinire ● Cum se manifestă însemnele ei calitative ● Concluzii ce se impun reținute

Cunoscutul psihopedagog francez Maurice Debesse, analizînd adolescența, stabilea două funcții ale acesteia : funcția de adaptare la mediu, **de punere în acord cu solicitările mediului, de integrare în viața socială, prin asimilarea unor deprinderi adecvate și** funcția de depășire, **care îl împinge pe adolescent deasupra lui însuși, nu numai deasupra a ceea ce era în copilărie, ci chiar dincolo de ceea ce va deveni la vîrsta adultă, fapt care apare ca o sursă de progres moral și spiritual, ca o adevărată forță de șoc în fața lumii adulților, pe care adolescenții o descoperă și o judecă fără menajamente. Acestor două funcții, sîntem tentați să le mai adăugăm pe o a treia, și anume,** funcția de definire a personalității **pe care o are adolescența, de zămislire, închegare și structurare, de afirmare treptată dar sigură a ei, căci numai definindu-se pe sine ca personalitate, adolescentul se va putea adapta la mediu, se va putea autodepăși.**

Aflîndu-se într-o permanentă căutare și descoperire de sine, proces deloc simplu și ușor — dimpotrivă, dramatic, tensional, oscilant — adolescentul se individualizează neîncetat, se diferențiază de alții, își găsește și stabilizează propria identitate, se afirmă ca personalitate. Goethe spunea că „personalitatea este bunul cel mai de preț al omului". Se știe însă că la naștere omul nu este o personalitate ci un candidat la dobîndirea acestui atribut, dobîndire realizată în timp, cu eforturi, cu încercări reușite sau mai puțin reușite, cu rezultate bune sau mediocre. Procesul construirii personalității începe din primele zile ale copilăriei și continuă toată viața omului, reproducîndu-se, nu întotdeauna uniform și continuu, ci și cu zig-zaguri, sacadat, discontinuu, cu salturi spectaculoase dar și cu plafonări și întîrzieri descurajante, nu permanent egal și perfect, ci și cu perioade de inegalitate, de dezvoltare dizarmonică sau chiar haotică, nu numai valorizat pozitiv și conducînd la inserția firească, dezirabilă în mediul social, ci și cu conduite marginale sau deviante. Deși procesul structurării și reîmprospătării personalității are loc de-a lungul întregii vieți a omului, există, totuși, unele perioade, unele vîrste cînd ei cunoaște o mai mare accentuare, implicînd restructurări majore sau stabilizări parțiale. Astfel, specialiștii consideră că, dacă în jurul vîrstei de 3 ani (deci în preșcolaritate) sînt puse în mare majoritate premisele personalității, în adolescență personalitatea este **în linii mari constituită** (atenție, **în linii mari,** deci nu total, nu integral) ea dispunînd de toate laturile și relațiile dintre ele, dezvoltate nu oricum ci chiar maturizate. Adolescența este cea mai

sensibilă şi mobilă perioadă de evoluţie fizică, psihică şi socială a tînărului, acesta schimbîndu-se nu doar de la un an la altul, nu doar de la o lună la alta, ci chiar de la o zi la alta, şi, ceea ce este mai important, îşi schimbă nu numai una sau alta dintre componentele personalităţii, ci întreaga personalitate, întreaga conduită. De aceea, pe bună dreptate, **am putea considera adolescenţa ca fiind laboratorul de plămădire a personalităţii.**

Pentru a înţelege însă mai bine şi mai profund această afirmaţie, este necesar să răspundem mai întîi la o altă întrebare, şi anume : **dacă omul nu se naşte ci devine personalitate, cînd am putea considera că a dobîndit acest atribut ?** Cu alte cuvinte, **cînd poate fi apreciat că omul reprezintă o personalitate ?** Răspunsul la întrebarea formulată nu este deloc uşor de dat şi aceasta nu pentru că n-am dispune de suficiente criterii, ci tocmai datorită multitudinii şi varietăţii lor, fapt care îngreuiază selecţia şi alcătuirea unui portret convingător. Să încercăm, totuşi !

Credem că **omul poate fi considerat personalitate** atunci cînd :

1) **devine conştient de lume, de alţii, de sine,** mai ales de sine ;

2) îşi elaborează un **sistem** de reprezentări, concepţii, motive, scopuri, atitudini, convingeri **proprii** atît în raport cu lumea, cît şi cu sine (deci nu concepţii, motive, scopuri impuse, imitate, ci personale, în conformitate cu ideile şi convingerile sale) ;

3) este capabil să desfăşoare **activităţi socialmente recunoscute şi utile** pentru sine şi pentru societate (nu gratuite, inutile sau chiar destructive) ;

4) dispune de capacitatea de a emite, susţine şi argumenta **judecăţi de valoare** întemeiate, personale, punînd sub semnul întrebării unele aspecte ale vieţii care intră în contradicţie cu modul său de a gîndi şi a fi, cu sistemul de idei şi concepţii formate ;

5) **creează valori sociale,** trasformîndu-se din consumator de valori în creator de valori, desfăşurînd deci o activitate conformă cu esenţa sa creatoare care să-i asigure şi să-i dezvolte personalitatea ;

6) are un **profil moral bine conturat,** coerent, nobil care îi permite să se dedice unor idei, idealuri culturale, ştiinţifice, sociale, militînd, totodată, pentru traducerea lor în fapt ;

7) şi-a format **capacitatea de control şi autocontrol** în concordanţă cu semnificaţia situaţiilor şi cu cerinţele lor restrictive, trăind efectiv şi afectiv, la înaltă tensiune, ceea ce crede şi face, asumîndu-şi conştient responsabilitatea şi consecinţele actelor sale ;

8) se **integrează armonios şi util în colectivitatea** în care trăieşte ;

9) ştie să-şi **pună în valoare** personalitatea astfel încît să fie recunoscut ca atare de ceilalţi, de societate ;

10) poate fi luat drept **model** pentru formarea altor personalităţi.

Simpla înşiruire a acestor criterii ne arată că, dacă nu toate, cel puţin o parte dintre ele, de fapt, marea lor majoritate, se realizează şi îşi capătă expresia deplină la vîrsta adolescenţei. Într-adevăr, în adolescenţă tînărul se apleacă cel mai mult asupra lui însuşi aflîndu-se într-o permanentă **căutare de sine, autodescoperire, autovalorizare şi autoimplicare** în viaţa socială. Întrebarea „Cine sînt eu ?“ devine obsedantă. El se închide în sine, se introspectează, îşi disecă sentimentele, gîndurile, acţiunile, îşi face un sever examen de conştiinţă, încearcă să-şi descopere propriul eu, fapt care îl obişnuieşte cu mînuirea ideilor abstracte, dar îl şi îndepărtează de realitatea trăită efectiv. **El provoacă confruntările cu alţii pentru a se înţelege mai bine pe sine** sau **pentru a se autodepăşi şi autoperfecţiona.** Abia acum putem spune că se formează conştiinţa de sine ca formaţiune psihică complexă, adolescentul dîndu-şi seama de cine şi de ceea ce este, ce reprezintă el pentru alţii şi pentru sine, ce scopuri şi idealuri are, ce îşi propune să devină, spre sfîrşitul adolescenţei fiind capabil de a-şi analiza obiectiv, la „rece“, frămîntările prin care a trecut, de a se aprecia nu atît în funcţie de ceea ce a fost, ci de ceea ce este, renunţînd astfel la mentalitatea care l-a stăpînit multă vreme că el ar fi „alfa şi omega“.

În acelaşi timp, el **simte** altfel, **gîndeşte** altfel, vrea şi **aspiră** altfel decît o făcea cînd era copil, devenind în felul acesta **foarte personal,** nu se mai mulţumeşte să imite sau să preia necritic concepţii şi idei, să execute activităţi care i se impun şi nu corespund cu modul său de a gîndi, de a concepe lumea şi viaţa, dimpotrivă, **el descoperă valorile materiale şi spirituale pe care le însuşeşte şi le transfigurează în modele şi idealuri de viaţă, îşi elaborează sisteme de reprezentări, idei şi concepţii care depăşesc egocentrismul copilăriei, dar sînt încă departe de obiectivitatea adultului matur, sisteme care îl conduc însă treptat spre închegarea unei concepţii despre lume şi viaţă, îl ghidează în fixarea unei linii personale de conduită în acord cu ceea ce simte, gîndeşte şi vrea.** De aici, instalarea şi practicarea unor comportamente dezirabile, sub raport social, încadrarea corectă în acti-

vitățile școlare, asumarea unor responsabilități sociale, dar și unele reacții de negativism, de respingere în bloc a ceea ce vine de la alții, îndeosebi de la adulți (părinți, profesori), de revoltă și nonconformism comportamental, de exclusivism (formula după care se conduc este „totul sau nimic"). Descoperindu-se pe sine, pe alții și lumea, formîndu-și sisteme de idei personale, adolescenții le transformă în **criterii apreciative, valorizatoare,** își susțin și argumentează punctele de vedere, uneori manifestînd chiar o oarecare rigiditate intelectuală, un spirit de contradicție exagerat. Ei procedează însă astfel nu pentru că ar ține atît de mult la argumentele invocate, ci din dorința de a fi originali. **Nevoia de originalitate** este atît de mare la adolescent încît uneori acesta și-o manifestă cu orice preț (în limbaj, comportare, vestimentație), ceea ce i-a și determinat pe unii autori să vorbească despre „criza de originalitate" a adolescentului. Totodată, ea este expresia nevoii de valorificare socială, acut resimțită de adolescent, care caută formule proprii de realizare și afirmare socială, deosebite de cele din copilărie, în schimb, mult apropiate de ale adultului. Nu trebuie să pierdem din vedere că această nevoie îl împinge spre a fi original, spre găsirea și promovarea noului, creațiile adolescenților avînd de acum nu doar o semnificație subiectivă, ca în copilărie, ci una obiectivă, ei fiind capabili să realizeze produse cu valoare socială. De asemenea, prin creație, prin produsele activității lor, adolescenții se pun în valoare, creînd în felul acesta posibilitatea de a fi recunoscuți ca personalități.

Creația, ca și **cunoașterea**, de altfel, se soldează și cu un alt efect : **îl leagă afectiv și cognitiv pe adolescent de o serie de idei, concepții, îl incită spre cunoaștere, spre promovarea ideilor, fapt care conduce cu timpul la elaborarea unor trăsături caracteriale**, cum ar fi : **devoțiunea, perseverența, încrederea în forțele proprii, spiritul de demnitate** etc. Deși la această vîrstă profilul psiho-moral este relativ instabil, cu trăsături fluctuante, el tinde spre stabilitate și coerență. Prin **caracter**, adolescentul își controlează propria conduită și, pe cît posibil, pune stăpînire pe ea. Treptat se realizează trecerea de la **control** la **autocontrol**, de la **educație** la **autoeducație**. Tînărului nu-i mai place să fie tutelat ba, chiar se revoltă împotriva tutelei, preferînd să-și stabilească singur **scopurile, modul și mijloacele de realizare a lor**, ține mult la **libertatea sa personală** pe care caută să o conserve și să o impună (mai ales altora). Visările sterile de la începutul adolescenței sînt părăsite spre sfîrșitul ei ; **dacă înainte judeca cu inima, acum începe să judece cu rațiunea ; speculațiile intelectuale sînt abandonate în favoarea acțiunilor constructive ; romantismul și exaltările adeseori puerile sînt înlocuite cu un realism viguros ; din „supercritic", ajunge să se și aprecieze obiectiv, să suporte observațiile care i se fac.** Toate acestea sînt rodul maturizării caracteriale care îi permit o mai bună înserție în viața socială. Dacă la debutul adolescenței se refugia în reverie, se închidea în sine, căuta solitudinea, spre sfîrșitul ei se apropie de ceilalți, îi caută asiduu, grupul social constituind pentru el nu doar un refugiu ci și un important mijloc de satisfacere a unor nevoi sociale (de afiliere, afirmare, realizare de sine, protecție, securizare, siguranță etc), grupul oferindu-i concomitent modele de acțiune socială, pregătindu-l astfel pentru viitoarea viață socială (familială, profesională etc).

Iată deci că atributele personalității, **însemnele ei calitative**, sînt întîlnite aproape toate în adolescență, evident într-o formă particulară, însă suficient de bine conturate și consolidate, fapt care ne-a și determinat să afirmăm că **adolescența este laboratorul în care se forjează personalitatea umană**, cizelarea și împlinirea ei avînd loc mai tîrziu. Procesul de construcție pozitivă a personalității nu este lipsit însă de „scurt-circuitări", de momente de **derută** și **derivă evolutivă**. Uneori au loc întîrzieri de creștere, dereglări hormonale, maladii glandulare, devieri ale instinctului sexual (autoerotismul, homosexualitatea), psihozele de evoluție, hiperemotivitatea, apariția unor conduite deviante în raport cu familia, școala, societatea (fuga de acasă sau de la școală, acte inutile de nesupunere, de extravaganță, obrăznicie prin nimic justificată), manifestări comportamentale conflictuale sau de opoziție violentă, instabilitate comportamentală etc. Cînd toate acestea se instalează accidental, pentru perioade relativ scurte de timp, pot fi socotite ca fenomene de **dezadaptare trecătoare**, ușor de influențat și de corectat, cînd sînt însă constante și persistente în timp ele reprezintă semnele clare ale unui proces de **alterare a personalității**, cu efecte negative asupra activității școlare și de integrare socială a adolescenților, de aceea ele trebuie să stea în atenția medicilor (cele de ordin biologic) psihologilor (cele de ordin psihologic și psihosocial), educatorilor (cele de ordin comportamental-educativ).

În „tratarea" adolescenților este necesar să se **evite atitudinile extreme** care se instalează la unii educatori în astfel de situații : la un pol, **atitudinile de neangajare, expectativă pasivă, dezarmare, abandon** — bazate pe ideea că astfel de fenomene sînt inevitabile și se vor rezolva de la sine ; la celălalt pol, **atitudinile de tutelare și dirijare excesivă**, de **amestec brutal în viața adolescenților** — susținute de părerea eficienței controlului riguros și conducînd la un „abuz de pedagogie". Este aproape inutil să atragem atenția asupra faptului că **ambele sînt la fel de nocive.**

Cu cît atitudinile și acțiunile educatorilor vor fi mai discrete și suple, bazate pe o bună cunoaștere, pe încredere și înțelegere, pe îngăduință, care să nu însemne însă lipsa de fermitate, pe dialog deschis și sincer, pe încurajarea contactelor și confidențelor, cu cît „problemele" adolescenței vor fi tratate cu tact, cu răbdare, cu cît aceștia vor fi mai intens antrenați în propria lor formare, iar procesul educativ mai individualizat — cu atît vor crește șansele formării și dezvoltării unei personalități armonioase, robuste, responsabile, angajate social.

M. ZLATE

fraţii

Întîmplarea a făcut că eu i-am cunoscut pe fraţi, pe cei doi, care erau singurii la părinţi. Adică, la mamă, fiindcă tată nu mai aveau de pe cînd erau mici. În sinea mea, le spuneam fraţii Gracchi. Nu ştiu de ce şi nici ce comparaţie făcea subconştientul meu, pentru că uitasem de mult aproape totul din istoria veche şi nu mai ştiam nimic despre Caius şi Tiberius — deşi numele lor îmi rămăsese foarte bine întipărite în memorie. Ba, aş putea spune că aceste nume ale lor erau chiar puternic impregnate în memoria mea. Uneori, asemenea întîmplări se explică prin unele vexaţiuni pe care ţi le provoacă, obsedîndu-te toată viaţa. În cazul de faţă nu se întîmplase aşa ceva pentru că nu avea cum. Şi totuşi...

Fiinţele pe care le întîlneam nu-mi trezeau întotdeauna şi neapărat interesul. Trebuia ca individul sau individa să mă „izbească“ dintru început cu ceva, dar acel ceva aveam ambiţia să-l văd numai eu. Poate era o simplă închipuire, poate un joc pe care-l practicam nu tocmai conştient sau poate un fel de plăcere semidiabolică de a-mi aroga anumite drepturi şi merite în cunoaşterea unor situaţii la prima vedere şi apoi aprofundarea lor prin urmărirea eroilor mei, cum am mai spus, numai dacă aceştia meritau atenţie, din punctul meu de vedere.

Nu bănuiam cît voi aştepta pînă cînd mi se va ivi ocazia de a urmări o altă persoană sau poate mai multe pentru — după cum ştiţi acum — distracţia mea, care începuse ca o simplă joacă, o preocupare întru pierderea nepreţuitului meu timp. Pentru că niciodată n-am avut aproape nimic, dar în timp m-am scăldat, am avut berechet.

Mă aflu de cîteva zile la mare. Ies la plajă numai atunci cînd am chef. Este, trebuie să recunosc, o vreme splendidă, dar eu ies numai după toane. Fiindcă nu-mi trebuie prea multe. Găsesc eu un motiv. Ba că este prea cald, ba că bate vîntul şi nu-mi convine ca nisipul să-mi pătrundă în toate ungherele sufletului sau pur şi simplu vreau să-mi dau importanţă. Poate şi pentru faptul că nu prea-mi dă atîcineva. Nu vreau să fac plajă cu toată lumea. Am şi eu ambiţia mea. Este jocul meu, timpul meu, plăcerea mea şi n-am de dat nimănui socoteală. Sau, cînd este vremea puţin mai înnorată, ies numai aşa, să fac pe nebunul şi stau ore întregi la soarele palid, dîrdîind, numai cu scopul de a intriga pe cei care mă urmăresc. Pentru că întotdeauna îmi închipui că sînt urmărit. Da ce, eu parcă nu urmaresc ?... îmi închipui toată această viaţa, cel puţin aici, o continuă urmărire reciprocă a indivizilor. Cine şi ce face, unde se duce, ce bea etc. Adevărul este că nu particip decît în parte la jocul celorlalţi. Nu urmăresc pe toată lumea şi nici nu ma interesează ce fac toţi, ci numai cei care, după cum v-am spus, mi-ar trezi mie într-un fel interesul. Joaca mea. Să nu vă închipuiţi că este vreun joc complicat, asemeni celui cu mărgelele de sticlă hermannhessian. Nici pomeneală. Este doar ce v-am spus la început.

Dar iată o femeie frumoasă, blondă, subţire, care întruneşte sufragiile unanime. Ştie că este frumoasă, nu prezintă o noutate pentru ea această stare şi îşi continuă drumul cu o indiferenţă totală. Mai departe, la cîţiva metri, o puştancă de vreo trei anişori umple o găletuşă cu nisip, fiind foarte preocupată. În alt loc, doi tineri joacă volei şi nu se scapă din ochi. E semn că de abia s-au cunoscut. La cîţiva paşi de mine, două persoane, aproape „în vîrstă“, îşi dau sfaturi cu privire la insolaţie.

Simt că omul sau oamenii mei n-au venit. Mă bîntuie un fel de plictiseală amestecată cu nelinişte. Poate şi nerăbdare. Dar... iată, sînt ei. Sînt trei. O doamnă care, cred eu, este destul de simpluţă şi doi adolescenţi foarte apropiaţi ca vîrstă, unul brunet şi altul şaten spre blond. Mama lor, bănuiesc, trebuie să fie foarte fericită sau cel puţin mulţumită. Vom vedea. Iată-mă şi pe mine cu o pojghiţă de fericire pe suflet. În sfîrşit, am ce face. Altfel aş muri de plictiseală. Fără să vreau, aud aproape tot ce vorbesc. Este şi asta un fel de indiscreţie, dar fără voia mea. N-am să redau prea multe dialoguri, deoarece nu sînt mare meşter în treaba asta, dar am să vă spun numai ce cred că prezintă interes şi pentru dumneavoastră. Da, din discuţie reiese că adolescenţii ar vrea să se ducă la bar astă seară şi că nu sînt mulţumiţi cu suma — de altfel destul de rezonabilă pentru doi mucoşi — pe care prea simpluţa lor măicuţă le-o acordase. Era cît pe-aci să-mi pocnesc o palmă peste frunte, aşa cum face cineva cînd nu-şi mai poate stăpîni uimirea, necazul etc. Dar mă stăpînesc şi-mi reproşez că ar trebui să fiu mulţumit pentru cele pe care le aud. Trag în continuare cu urechea şi mă edific asupra locului. Hotărîrea mea este luată. Am să mă duc şi eu la bar. Merită distracţia.

Seara întîrzii intenţionat. Ajung totuşi la barul cu pricina, căci n-aveam nici o obligaţie faţă de nimeni şi nimeni faţă de mine. Cu chiu, cu vai găsesc un loc şi comand o bău-

Desene de ALEXANDRA POPESCU

tură — dacă îmi aduc bine aminte chiar celebra oranjadă fără gust, fără miros și care te ustură la buzunar. Stau, aștept pînă cînd începe un rock îndrăcit, executat de o mică formație și îmi este dat să văd cam ce se poate vedea la un bar de noapte. Adica dans. Dacă pe vremea stalinismului n-aveai voie fără cravată într-un salon obișnuit de dans, ba erai chiar suspectat de decadentism, dacă cumva te-ai fi îmbrăcat altfel de cum se cerea, acum fiecare dansează. se frînge de mijloc, se învîrtește și se răsucește, deci face cu trupul lui cam ce vrea pe ring. Asta, îmi spun fără nici un fel de irome, dovedește că există libertate. Și încă destulă, mai ales că este pentru toți. Dar iată-i și pe frați — care nu știu de unde au apărut — chiar ei, frații Gracchi, după cum i-am botezat. Se-apucă și ei la dans cu cite-o parteneră și-i văd că promit. Dar nu peste mult timp, îmi dau seama că sînt cam moliii și cam stîngaci și cred că am cam pierdut pariul cu mine. Probabil că mă înșelasem. Doamne, și cu ce entuziasm mi s-a părut că porniseră ! Plec cu un gust amar și cu o ciudă nemaipomenită că n-am avut fler.

Și acum, după atîția ani, cred că totuși i-aș recunoaște dacă mi-ar apare în față. Pentru că și acum, ca și atunci, mă aflu la mare. Dar mi-am schimbat locul în altă stațiune. M-am plictisit să tot văd mereu aceleași fețe, aceiași ospătari, aceeași recepționeră. Mi-a rămas ceva din firea celor doi în amintire și din aerul lor cumva căznit, șters, poate cu o supremă sforțare de a ieși cu ceva, cît de insignifiant, în evidență. Poate că asta încercaseră atunci, în dansul acela, la bar și nu izbutiseră. Poate... Dar nu știu. Și nici nu cred că merită osteneala să o aflu. La ce bun ? Așa că, în această dimineață am să mă duc la plajă cu toată lumea. N-am să mai încerc niciodată să fac pe interesantul și nici să epatez în vreun fel — chiar cu riscul de „a comite" un pleonasm în cele ce spun — și am să fac absolut ce face toată lumea. Nu-mi mai caut pe cineva care să mă distreze și chiar m-am lăsat de acel joc stupid de a urmări una sau mai multe persoane întru distracția mea și lezarea lor neștiută. Mă gîndesc că nici n-ar fi cinstit. Am găsit altceva mai bun de făcut. Citesc. Pur și simplu citesc și mă las furat de acțiunea cărții. Cînd nu-mi place, o arunc cît colo și iau alta. Mi-am adus cu mine mai mult de douăzeci de romane și bănuiesc că am să „gust" cîteva. Deci, ies de dimineață pe această splendidă plajă a acestei noi stațiuni. Totul este perfect. Apa caldă, încît nu-ți vine să ieși din ea Pepsi rece, fete frumoase care-ți desfată ochii și albastru cît nu poți cuprinde. Îmi întind cearșaful cu meticulozitate. Pun perna de cauciuc la un capăt, scot ochelarii și mi-i așez pe nas. Am o carte nu tocmai groasă și vreau s-o sfîrșesc. Pare, pînă acum, interesantă. Am oroare de tomurile impresionante prin grosimea lor, care nu spun mai nimic. După un timp, un individ potrivit de statură, ba mai degrabă mic, îmi cere voie să-și întindă piedul în vecinătate. N-am nimic împotrivă... Cetățeanul este destul de plinuț, aproape gras și, deși cred că nu are treizeci de ani, îl încearcă un început de calviție. Bag de seamă că-i puțin bîlbîit. Piei drace ! Jocul meu, vechiul meu joc, mă prinsese din nou în mrejele lui. Pun cartea de-o parte și mă așez într-un cot. Respectivul îmi spune că vor mai veni două persoane, dacă nu mă deranjează. De loc, îi răspund. Imi fac socoteala că poate printre cele două persoane va fi și una care să nu strice decorul, așa că n-am să am cine știe ce de pierdut. Avea să fie, dar nu cum aș fi dorit eu. Ceva mă intriga totuși la cetățeanul meu. Parcă l-aș fi cunoscut de undeva... sau făceam vreo confuzie ? Uneori mă dovedesc tare isteț... Omul meu nu uită să spună că este inginer și că lucrează nu mai știu unde. Da, iau cunoștință pasiv, dar nu mă interesează într-un mod deosebit și mă simt tentat să-mi reiau lectura. Dar n-am noroc. Vin și cele două persoane anunțate de inginer, una dintre ele fiind într-adevăr o femeie, dar nu la ce mă așteptam. Să tot aibă ceva peste șaizeci de ani. Are părul aproape cărunt, mititică, fiind însoțită de un bărbat brunet și de o vîrstă foarte apropiată cu primul... Mai să fie !

Probabil că avusese loc o ceartă sau un schimb de cuvinte între cei doi, cu ceva timp în urmă. Cert este că lucrurile nu se potoliseră. Bărbatul brunet care, am tras concluzia, era fratele celuilalt, dădea și el semne de obezitate. Nimic nu ți-ar fi atras atenția la vreunul din ei, atîta doar că făceau un cuplu perfect, cuplu care te surprindea ușor tocmai pentru faptul că erau foarte șterși și că se citea pe fața lor o plictiseală ancestrală.

— Da, da, reluă cel care venise primul, șapte ani la facultate. Ei, ce să-ți spun !...

— Parcă tu ai fost mai breaz, i-a răspuns celălalt. Dacă nu era internatul, nu mai ajungeai tu inginer. La internat n-ai ce face, mai adăugă, cu un fel de blazare dar, în același timp, și cu ceva patimă de care nu l-aș fi crezut în stare... Și mai trebuie să mai pui și mîna pe carte.

— Ia tăceți, mamă, interveni doamna cărunță, așezîndu-și sacoșa pe pled. Încetați și nu vă mai ciorovăiți. Decît să vă împungeți, mai bine faceți o baie.

— Da, domnule, adăugă ea spre mine, sînt niște copii foarte buni, numai că se plictisesc îngrozitor. Asta vedeam și eu și mai vedeam că îmi găsisem oamenii de acum cîțiva ani, adică pe frații Gracchi și că atunci avusesem într-adevăr fler.

— ... și ce-am mai luptat să-i văd ajunși. Minca-i-ar mama de ingineri !

RADU CANGE

Oamenii între obligaţii şi pasiuni

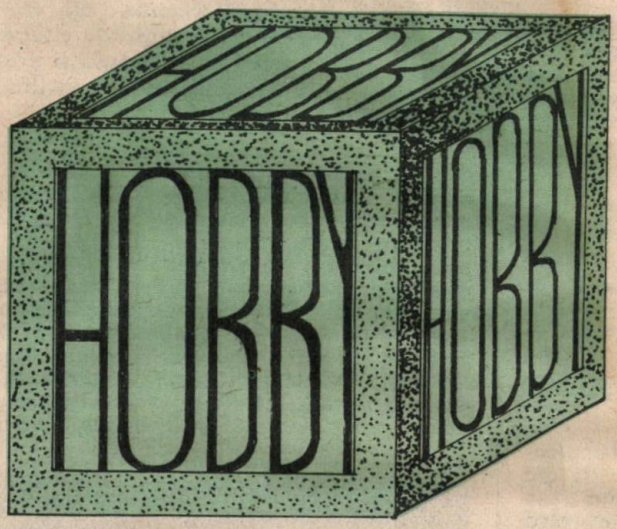

În condiţiile societăţii noastre, care şi-a diversificat mult sectoarele de activitate, preocupările pentru asigurarea „omului potrivit la locul potrivit", pentru selecţionarea şi promovarea lui în consens cu aptitudinile sale ocupă un loc prioritar în viaţa de zi cu zi a oamenilor. Ele nu exclud însă preocupările acestora pentru alte activităţi, unele adiacente profesiei, altele colaterale sau chiar diferite.

O atare preocupare extraprofesională, căreia-i consacri total sau parţial timpul liber poartă denumirea de hobby. Acesta ar fi, aşadar, ceea ce facem în afara rostului nostru principal, a profesiei obligatorii, din plăcere şi pasiune.

Act sau acţiune opţională, hobby-ul este, în general, o preocupare utilă.

Cine înţelege esenţa unei asemenea acţiuni, nu-i mai simte greutăţile, fiind răsplătit, în consens cu eforturile depuse, de tot atîtea bucurii.

Pentru cineva care îndrăgeşte, de exemplu, cărţile sau publicaţiile vechi, nu există satisfacţie mai mare decît aceea de a le vedea, foileta, consulta sau, dacă e posibil, procura pentru colecţia sa, după cum pentru cel „cucerit" de filatelie, nu este delectare mai intensă decît aceea de a consulta o colecţie, de a o compara cu altele şi eventual a o adăuga propriei colecţii.

În fond, indiferent de vîrstă, individul simte nevoia unei compensaţii pentru tot ceea ce face în decursul unei zile sau săptămîni, unui an ori al unei vieţi întregi. Pentru ca o activitate să fie reconfortantă, aceasta trebuie să îndeplinească unele cerinţe : să îngăduie o destindere fizică sau psihică în sensul cel mai larg al cuvîntului, să fie efectuată din plăcere, să angajeze activ şi efectiv individul, cu inima şi mintea, fizic şi psihic.

Asemenea condiţii — evident şi altele — au sau pot avea o pondere variabilă. Hobby-ul nu se situează în afara preocupărilor de cultură, a stilului general de viaţă şi nu-i altceva, după cum se exprimă atît de plastic poetul, decît : „...raportul just / dintre conţinut şi formă / nu cunoaşte altă normă / decît pondere şi gust."

El tinde să devină indispensabil naturii omului, ca o componentă esenţială a activităţii acestuia — chiar dacă, practic, mai este considerat de unii drept act sau acţiune distractivă. Pentru edificarea noastră şi a celor interesaţi în cunoaşterea conţinutului real al expresiei hobby, ne-am adresat unui număr de 107 părinţi de diferite profesii şi vîrste, care au avut amabilitatea să răspundă următoarelor întrebări :

1.

Aveţi un hobby ? dacă da, numiţi-l şi precizaţi de cînd anume îl aveţi !

2.

În ce constă această activitate ?

3.

Ce rezultate şi satisfacţii aţi avut în urma practicării sale ?

4.

Care-i perspectiva domeniului hobby-ului dumneavoastră în contextul vieţii noastre contemporane ?

Răspunsurile primite sînt bogate şi extrem de variate. Peste 70% dintre subiecţi au un hobby. Cei mai mulţi sînt colecţionari de cărţi, vederi, de timbre, reviste, ziare, plante — cu deosebire flori — fotografii, păsări, pungi imprimate, cutii de diferite feluri, pa-

chete de ţigări — goale sau pline — sticle ori sticluţe goale sau cu mostre din diferite băuturi, parfumuri etc. O altă parte a ajuns, prin hobby, să practice o adevărată meserie, în timp ce o a treia categorie s-a oprit la practicarea unui joc ori sport, urmăresc retrospectiv ori prospectiv o anumită problemă de economie, literatură, pictură, filosofie, sculptură etc. În cea mai mare parte hobby-ul fiecăruia a devenit o preocupare sistematică din anii de liceu sau facultate — foarte rar după absolvirea acestora. Toţi cei chestionaţi consemnează bucurii şi satisfacţii plenare şi declară că o asemenea preocupare nu numai că nu-i oboseşte ci, dimpotrivă, îi reconfortează atît fizic cît şi psihic, din toate punctele de vedere.

Unele din răspunsuri ni s-au părut extrem de interesante, aşa că vom consemna, pe rînd, răspunsurile cîtorva hobby-şti, menţionînd chiar numele şi prenumele, profesia, întreprinderea sau instituţia în care lucrează aceştia.

Prof. univ. dr. ION ILIESCU, Universitatea din Timişoara specialitatea: estetica

1

Sînt bibliofil. Mă preocupă bibliofilia încă din clasele liceale, cînd am început să cumpăr cărţi literare, istorice, apoi cărţi frumos ilustrate şi, treptat, pe lîngă ele, reviste şi ziare vechi, manuscrise, cărţi poştale şi alte produse tipărite ca : afişe literare, anuare, partituri, programe, extrase, calendare, memorii, almanahuri, cursuri universitare, antologii care, cu timpul, au format o bibliotecă de cîteva mii bune de exemplare. A fi bibliofil înseamnă nu numai plăcere, înclinaţie şi pasiune, ci şi o serioasă pregătire realizată pe bază de studiu, documentare şi cercetare asiduă, selecţie şi sistematizare, acţiuni pe care le desfăşor, deci, de peste 40 de ani. Bibliofilul colecţionar sau cercetător are în vedere cărţile cu statut unic, cele frumoase din punct de vedere grafic, cărţile cu caracter elevat, ediţii de lux, omagiale, princeps, cu **ex libris,** cu semnătură ori dedicaţii etc. Vă mărturisesc sincer, nu-i deloc uşor să fii un bibliofil adevărat.

2

Bibliofilia este un domeniu elevat al pasiunii pentru carte. Pentru mine ea este concomitent pasiune, cercetare şi activitate bibliofilă care include achiziţionarea, alcătuirea colecţiilor, păstrarea lor adecvată şi valorificarea acestora prin expoziţii. Plăcerea bibliofilă e una autonomă, cu totul alta decît aceea a lecturii ori studiului.

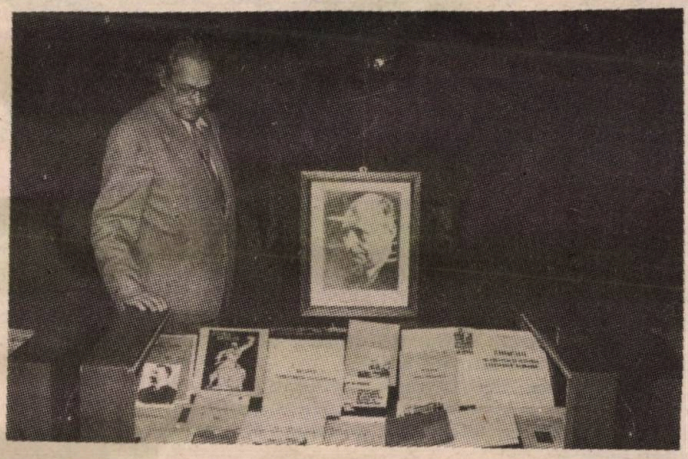

3

Preocupările pentru bibliofile completează şi chiar împlinesc pe cele profesionale. Urmărindu-le viaţa, salvîndu-le adesea de la pieire, cărţile de toate felurile, ca şi descifrarea lor oferă o desfătare elevată, consolează şi creează o ambianţă excepţională. Personal sorb cu nesaţ mesajele lor. Ele mă ajută să înţeleg, să pătrund şi să ştiu mai multe, să dobîndesc certitudine, eternitate. Biblioteca este pentru mine „Asociaţia" care mă ajută şi stimulează, „Forul" care mă preţuieşte şi „Academia" care mă consacră. De fapt, totul.

În decursul anilor am organizat peste 100 expoziţii bibliofile şi nu doar în Timişoara, ci în întreaga ţară (Eminescu, Alecsandri, Coşbuc, Rebreanu, Densuşianu, Maiorescu, Presa românească, Cursuri universitare etc.). Prin acestea am încercat — şi consider că am reuşit — să aduc oamenilor o parte din ceea ce sînt plăcerea şi bucuriile bibliofile. Prin bibliofilie am intrat în legătură cu personalităţi marcante ale culturii noastre, am participat la elaborarea Statutului Societăţii Române de Bibliofile, am contribuit la constituirea Asociaţiei, la Tîrgovişte (1972), conduc cercurile de bibliofilie de pe lîngă Biblioteca Judeţeană, Universitatea din Timişoara şi Casa de Cultură a Studenţilor. În fine, rezultatul acestui hobby îl constituie biblioteca mea, după cum am

mai spus, cu cîteva mii bune de cărţi şi alte produse tipărite. Ea reprezintă pentru mine un tărîm de vis şi un izvor de mari bucurii.

4

Bibliofilia are o perspectivă deosebită. Ea studiază cărţile sub raportul rarităţii ori al valorii lor artistice. A cunoscut şi cunoaşte o dezvoltare fără precedent în această a doua jumătate a secolului nostru, cînd a crescut şi a fost cultivat pe diverse planuri interesul pentru cărţile vechi, preţioase, frumoase şi rare. Faptul că în România există o Societate de Bibliofilie, constituie o dovadă elocventă a încurajării şi preţuirii de care se bucură hobby-ul meu în ţara noastră.

Prof. DĂNEŢI IOAN, directorul Liceului Industrial nr. 3 specialitatea: fizica

1

Sînt radioamator din anul 1958, cînd eram încă elev al Liceului „C. D. Loga". Activitatea aceasta înseamnă pentru mine totul. Ea îmi ocupă tot ceea ce se numeşte impropriu, timp liber.

2

Un hobby neobişnuit, deosebit de complex. Direcţiile ori coordonatele sale ar fi :

a) legăturile radio între doi indivizi posesori ai staţiilor de emisie-recepţie. Acestea necesită : un minimum de cunoştinţe cu privire la aparatura utilizată, însuşirea tehnologiei manipulării ei, cunoaşterea a cel puţin două limbi străine, deoarece, deşi opţională, calitatea acestei preocupări se certifică printr-un act ce se acordă în urma unui examen de radioamator ;

b) radiotelegrafia de sală vizează : regularitatea şi viteza la recepţie şi transmisie în cadrul unor competiţii — concurs ;

c) radiogoniometria care, spre deosebire de primele două, necesită găsirea în cel mai scurt timp posibil a unui emiţător în teren, evident cu aparatura adecvată.

Aceste direcţii ale activităţii de radioamator conferă hobby-ului meu, spre deosebire de altele, calitatea de competitivitate sportivă, care şi face ca ea să fie îndrumată de Federaţia Română de Radioamatorism.

3

Efectuarea şi confirmarea unor legături cu staţii rare prin aşa numitele cărţi de confirmare — Q.S.L. — în cadrul cărora se realizează schimburi de informaţii ştiinţifice cu privire la echipamentul de emisie, propagarea undelor, starea vremii etc. În raport cu numărul şi densitatea legăturilor radio efectuate am obţinut diferite diplome şi condiţii de diplome — pînă acum peste 100.

4

Faptul că undele scurte sînt „populate" este o consecinţă a experimentelor desfăşurate pe asemenea unde de radioamatori. Ei s-au racordat, unii, la tehnica de comunicaţie prin satelit. Mai mult, ei înşişi, de exemplu cei americani şi sovietici, au lansat sateliţi sportivi pentru emisii între amatori. Aşadar, de la un simplu hobby, la o nouă profesie, de acum aproape instituţionalizată.

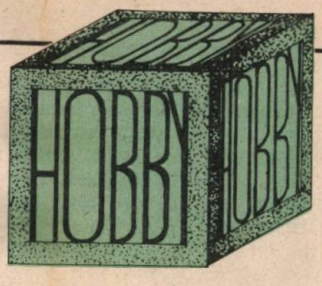

Prof. GIURA GHEORGHE, directorul Liceului Industrial „Electromotor" din Timişoara, specialitatea: matematică

1

Sînt columbofil din anii copilăriei. Mă ocup cu creşterea porumbeilor de diferite rase, inclusiv călători şi pregătirea lor pentru diferite concursuri. Înălţînd porumbeii spre cer, vreau ca ei, mesagerii mei, să poarte şi să răspîndească pe întreaga planetă dorinţa mea de pace ca şi a tuturor oamenilor din lume, visul suprem al omenirii, garanţie a implinirii idealurilor sale, ale noastre şi ale copiilor noştri.

2

Columbofilul ţine de columbofilie, — ştiinţa creşterii porumbeilor călători. După ce efectuez orele de predare-învăţare la matematică, îndrumarea şi controlul activităţii didactice în toată complexitatea ei, ajuns acasă sînt întîmpinat de „păsările mele" care îmi zboară în jur, mi se aşează pe umeri, pe geantă, se bucură de venirea mea. În aceste momente uit

totul. Mă refac fizic și psihic în asemenea măsură încît, cînd intru în casă, sînt ieșit total din imperiul grijilor școlii — niciodată puține și ușor de rezolvat.

3

Rezultatele obținute au fost și sînt numeroase. Munca însăși consacrată creșterii porumbeilor mă recreează. I-am pregătit și trimis la diferite concursuri, personal am făcut parte din juriile unor asemenea întreceri. În matca de eforturi și aspirații încerc un sentiment de satisfacție — cu certitudine altul, superior celor al altor colegi. Simt cum ies din starea de nepăsare, pasivitate, poate chiar plictis, care m-ar putea paște și domina, uneori. După o oră petrecută cu porumbeii, mă simt cu totul altul, apt să reîncep activitatea — rezolv cu ușurință probleme, mă pregătesc pentru a doua zi, mă implic în activitatea didactică a liceului etc.

4

Ca orice disciplină sportivă, columbofilia a cunoscut și cunoaște o mare dezvoltare. Este îndrăgită și practicată de un număr din ce în ce mai ridicat de tineri și vîrstnici, datorită resurselor sale instructiv-educative. Ea angajează plenar. În calitate de columbofil este necesar să înțelegi, să știi și să înveți multe pînă ajungi să te bucuri că un porumbel sau mai mulți se întorc acasă în condiții bune, după ce au înfruntat atîtea greutăți parcurgînd mii de kilometri, participînd la competiții — cum sînt cele de la Teplice (R.S. Cehoslovacă), Magdeburg (R. D. Germană), Gdansk (R. P. Polonă) etc.

Am avut și am satisfacții mari, am însă prieteni și colegi care au acest hobby și dețin performanțe mult mai importante decît ale mele. În ultimii 8 ani România s-a aflat printre primele țări în clasamentele internaționale, olimpice. Rezultatele mele au fost mai modeste la spartachiadele de la Tokio, Dortmund, Budapesta. La Teplice am ocupat însă locul întîi pe Timișoara — 764 km și locul al II-lea la Gdansk — 960 km. Încă odată, rezultatele colegilor au fost, în frecvente cazuri, mult mai bune ca ale mele. Norocul meu e că am apărut printre cei chestionați ca singurul, probabil, columbofil. În ceea ce privește noblețea actelor și acțiunile ce le incumbă activitatea de columbofil, consider că în toate și de cînd e lumea nu a existat decît una singură — dragostea, pasiunea cu care știi să le faci să iasă din comun.

Ing. ABRUDAN VIOREL, cercetător la centrul de chimie din Timișoara

1

Sînt enigmist de la absolvirea facultății, de cînd am constatat, aidoma lui Adrian Dohotaru, dramaturgul, că „inginerul simte asemenea cîinelui, dar nu se poate exprima", deoarece îi lipsesc cuvintele. Mie îmi lipsea și dezinvoltura

2

În timpul liber dezleg și compun jocuri și probleme distractive. Aceasta este, în fond, și obiectul enigmisticii, știință care a devenit pentru mine un hobby. Enigmistica nu se reduce însă la rebus, care include doar jocuri ce presupun un cifru, reprezentare ori imagine — monoverb, criptografie, rebus — după cum nici enigmistul la rebusism.

3

Dezleg cu plăcere orice joc sau problemă. Sigur, nu fără o documentare prealabilă. De-a lungul anilor am dobîndit unele atuuri — pot participa, fără teamă, la orice discuție, cu destulă volubilitate, mă pot referi la domenii diverse ale culturii și civilizației române și universale. Pot spune că **enigmistica mi-a dezlegat limba.**

4

Enigmistica românească a cunoscut și cunoaște o dezvoltare deosebită datorită conținutului său prioritar educativ. Prin revista „Rebus", care apare la noi din 1957, enigmistica a cunoscut și cunoaște o mare răspîndire, practic ea și-a dobîndit locul și prestigiul cuvenite. Printre acei care încearcă să contribuie la progresul său, în Timișoara, figurez și eu. De cînd sînt enigmist am creat cîteva sute de jocuri ori probleme, foarte multe din ele publicate în revista „Rebus" ca și în alte reviste sau cotidiene. Iată cîteva exemple :

a) **ÎN DEȘERT**

(Rebo eliptic anagramat : 4+(5)=8)

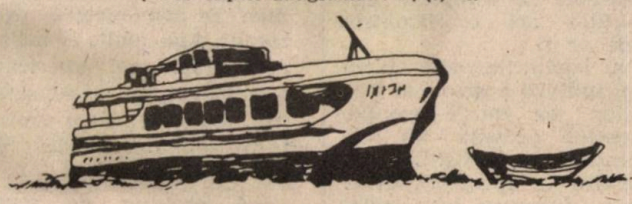

Soluție : CARAVANA
(NAVA+BARCA—B)

b) **POETICA**

(Metagramă anagramată : XXXXXXOX— XXXXXXIX)

Soluție : BARTALIS
(ALBATROS — O+I)

c) **DE ANUL NOU**

(Rebo eliptic anagramat : (7)+3=9)

Soluție : CALENDARE
(CLADIRE + NEA — I)

d) **FARMACEUTICĂ**

(Monoverb eliptic anagramat : (4), 2, 5=10)

DECEMBRIE

Soluție : ADRENALINA
(LUNA DE IARNĂ — U)

e) **GEOGRAFICĂ**

(Antoverb anagramat : 6+4=10)

BĂTRÎNI

Soluție : TIMIȘORENI (TINERI+MOȘI)

În plus, am creat OMEOVERBUL la care mă voi referi în continuare. **Omeoverbul** este un gen de problemă enigmistică ce constă din combinarea literelor unui sinonim cu un anumit sens al unui omonim, dar care — condiție obligatorie — nu sînt sinonime între ele.

Denumirea sa derivă de la **omeo** = **asemănător** și **verbum** = **cuvînt.** El se supune regulilor de generalitate maximă din enigmistica românească.

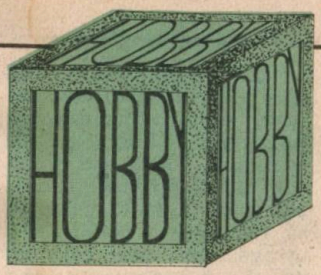

Astfel : — semnele diacritice nu se i-au în considerație (Ă, Â = A ; Î = I ; Ţ = T ; Ş = S ; etc.) — prezentarea sa se face cu titlul **(bideterminare),** cheie și cuvînt — **bază** (omonimul). Titlul se referă obligatoriu la cuvîntul soluție și e nevoie să sugereze despre ce este vorba în soluție — concomitent, să-i delimiteze sfera.

Cheia acestui joc se redă printr-o adunare : cifra ce prezintă primul termen al adunării, indică numărul de litere al primului sinonim cu un anumit sens al unui omonim, a doua cifră care reprezintă termenul al doilea al adunării, indică numărul de litere al celui de al doilea sinonim cu un alt sens al omonimului, iar cifra ce reprezintă suma, rezultatul adunării, indică numărul de litere al cuvîntului — soluție, adică al omeoverbului.

Omeoverbul poate fi perfect sau cu licențe. Pe cea mai înaltă treaptă valorică se va situa, firește, omeoverbul perfect sau propriu-zis. Asemenea altor genuri enigmistice, omeoverbul are diferite specii : eliptice, anagramate, eliptice-anagramate etc. Iată cîteva exemple :

a. **ISTORICO-LITERARĂ**

(omeoverb anagramat : 4+4=8)

PUȘTI

Soluție : CANTEMIR (ținc + arme). Deci omeoverbul căutat este CANTEMIR

b. **MITOLOGICĂ**

(omeoverbul elipsit anagramat: (4)+3=6)

MAI

Soluție :
URANIA (lună + iar — l)

Există, după cum rezultă și din chestionarul completat de părinți, foarte multe hobby-uri și hobby-ști. Ca educatori însă, fie naturali, fie de profesie, se impune, ca în toate cazurile, să încurajăm zelul, să-i atragem pe acei care nu au nici o preocupare, să-i trezim la realitate pe acei care visează, dorind să practice un hobby ce întrece posibilitățile lor, să-i rușinăm pe înfumurați, să-i determinăm pe toți și pe fiecare în parte să înțeleagă necesitatea efortului și a diferențelor ce există între hobby-uri. Totul e ca elevul, respectiv individul, să aibă un hobby, care să-l conducă spre desăvîrșire, spre performanțe personale și sociale. Aceasta cu atît mai mult, cu cît unele dintre hobby-uri tind să devină Kitsch — colecție pentru colecție, chiar colecții de kitsch-uri, aglomerări de lucruri, frenezie, acumulări, inadecvare, mediocritate, inutilitate sau **falsă funcționalitate.**

Lupta pentru a avea un hobby nu trebuie să degenereze însă nici odată în kitsch.

În calitatea noastră de educatori — părinți ori dascăli — muncitori sau intelectuali, cooperatori ori artiști, într-un cuvînt oameni de gust, sîntem obligați să discernem cu grrijă cînd urmările unui hobby pot ajunge la așa zisul hobby-kitsch. Aceasta cu atît mai mult, cu cît fiecare individ, copil, tînăr. adult sau bătrîn, are una sau mai multe preocupări extraprofesie — sigur, în raport cu posibilitățile lui materiale și spirituale. Să nu uităm însă că mai devreme sau mai tîrziu nimeni nu poate scăpa de un hobby, tot așa cum unii nu pot scăpa de mediocritate. Abraham Moles sublinia că „în orice individ, și mai cu seamă în individul creator, există o dorință de absolut, o dorință de a scăpa de alienarea majorității."

Hobby-ul, asemenea kitsch-ului tinde să se universalizeze, să devină o modă, după cum rezultă și din răspunsurile primite la întrebările din chestionarul lansat în rîndurile părinților — din 107 părinți 76 au un hobby bine definit, iar din 100 elevi, 50 se ocupă cu filatelia, cărțile, colecționarea diferitelor obiecte mai mult sau mai puțin de artă — ceea ce e bine și într-un caz și în altul. Adică, e foarte important, dacă extrapolăm, că din 1.000 de părinți 750 au preocupări statornice, frumoase și interesante, plăcute și în cea mai mare parte utile, după cum și faptul că din 1.000 de elevi 500 au deja un hobby. Acești elevi, asemenea părinților, știu să-și petreacă timpul liber, știu să facă din **loisir** o activitate plăcută, știu să facă ceva interesant și în perspectivă util. Nu mai vorbim despre urmările bune ale faptului că ceea ce faci sistematic, în ordine și curățenie are volens-nolens consecințe benefice asupra formării tale ca om, contribuie la dobîndirea, respectiv consolidarea unor priceperi și deprinderi, și de ce să nu recunoaștem, tot atîtea informații și asta este nemaipomenit.

Sigur, unii dintre cei care colecționează, de pildă, șervețele, cuie, frunze ori flori prin presare, insecte, brelocuri, nasturi, mărțișoare și atîtea alte obiecte fără prea mare importanță, deseori ele însele kitsch-uri, trebuie urmăriți îndeaproape și eventual reorientați, cu toată solicitudinea. Nu trebuie niciodată să le stăvilim preocuparea, e necesar însă să-i orientăm, să-i ajutăm pe toți acei care sînt în cauză să privească în perspectivă și să înțeleagă întrebările **cui** și la **ce** anume folosește ceea ce fac ei, cu atît mai mult cu cît timpul este extrem de prețios și nu-i totuna cum îl petreci.

Tactul, cu deosebire în situația elevilor cu înclinații spre anumite hobby-uri, este mai mult decît indispensabil. Să nu uităm că unii le-au preluat de la părinți, de la mama sau de la tata, și foarte rar de la noi, educatorii lor. Din asemenea considerente și din altele, colaborarea cu familia, sigur și a familiei cu noi, este mai mult decît necesară. Atașamentul și respectul copiilor față de părinți, față de casa părintească, rolul decisiv al mamei ori al tatălui în atîtea privințe, inclusiv în cazul opțiunii pentru profesie, nu sînt, nu pot fi nesocotite nici măcar în cazul unui simplu hobby.

P. PAVEL

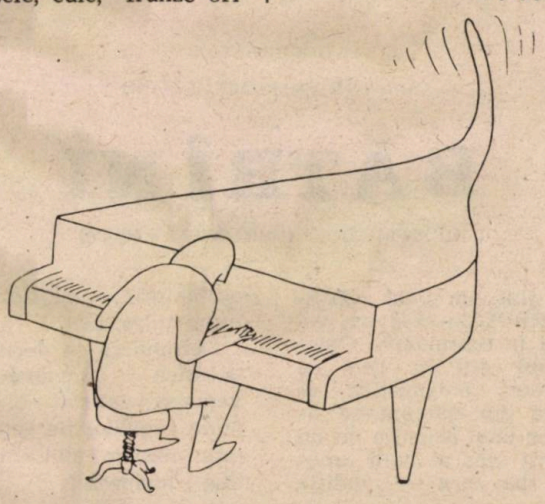

din lumea copiilor

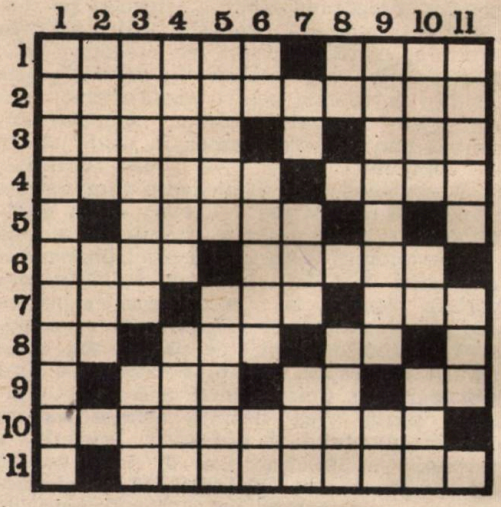

ORIZONTAL : 1) Coautor al povestirii-volum „Sabia lui Gîrneață“ publicată în 1974 la Editura Ion Creangă, în care se evocă momente din istoria Moldovei de la sfîrșitul secolului al XVI-lea — Laureat al Premiului Uniunii Scriitorilor pentru „Cărțile cu Apolodor“. 2) Au recente „Amintiri din copilărie“! 3) Traista cu povești — Prozator român (1907—1937), autorul nuvelelor „Copil schimbat“ și „Vedenii din copilărie“. 4) Mame cu Ordine — „Printre...“, emoționantă povestire publicată de Mihail Sadoveanu în volumul cu același titlu în 1955. 5) Prozator contemporan, autorul romanului „Seri albastre“ și al volumului de povestiri „Neliniște în detașament“ inspirate din viața școlară și a organizațiilor pionierești. 6) Fratele mai mare — O casă de copii. 7) „...Mădălina“ Valeriei Boiculesi... în sufletul unui tînăr ! — Prozatorul și publicistul care a scris și pentru copii volumul „Trei prinți de la Carpați“ — Orient. 8) Sfîrșit de poveste ! — Autorul povestirilor versificate din volumele „Grădinița veseliei“ și „Pentru cei din grupa mare“ — „...de școală“, romanul semnat de Ștefan Luca. 9) Egalitate șahistă copilărească — Bebe ! — Un pitic fără inimă !... 10) Autor de proză precumpănitor lirică, abundent metaforică evocînd nostalgic universul copilăriei și adolescenței în romanul „La Medeleni“ și în volumul „Ulița copilăriei“. 11) Nemuritoare creație a lui Collodi ce place copiilor și place prin ea însăși, ca literatură autentică.

VERTICAL : 1) Prima casă a copilului. 2) Puiul mamei — Moș..., pseudonimul lui Mihail Drumeș sub care au apărut volumele : „Miky Maus aviator“, „Șoricelul zburător“, „Făt-Frumos“ și „Nucile de aur“. 3) Șir — Scriitor pentru copii, autorul volumelor de versuri „Scrisoare către barză“, „Trenul iepurașilor“ și al volumului de proză „Aventuri cu uliul Sam“. 4) Eroinele volumului „Zum ! Zum ! Zum !“ de Traudel Hoffman, coeditat de Editura Ion Creangă și Rudolf Arnold Verlag, Leipzig, în 1977 — A planta. 5) Neființă — Popor sovietic. 6) ...și un uriaș fără inimă ! — Epocă geologică din prima parte a perioadei paleogene — În sufletul unui erou ! 7) Creangă Ion, clasicul poveștilor și povestirilor pentru toți copiii lumii — Reactor canadian din centrul de la Chalk River, Ontario — Unul dintre cei „Unsprezece“ convins că „Balonul e rotund“, după Eugen Barbu. 8) Inima tinerilor ! — Calculatorul din ghiozdan. 9) Autorul unor capodopere ale literaturii pentru copii, dominate de idei generoase asociate cu discrete melancolii : „Fetița cu chibrituri“, „Degețica“. „Rățușca cea urîtă“ — 75 prichindei ! 10) Poetul care ne dezvăluie „Isprăvile lui Ciopîrțilă“ — Un campion... într-un basm ! — Copil. 11) A scris pentru copii volumele de proză : „Prietenul nostru Allan“, „Cătunul ursilor“ și „Furtuna“ — Prozatorul român contemporan care în volumul „Nu trageți în caii de lemn !“ prezintă problemele sociale și morale ale adolescenței necanalizate spre preocupările vîrstei.

Dicționar : NRU

VIOREL ABRUDAN

E bine să se știe

— **Părinții au statut de educatori, fără a fi trecuți în state... de plată.**
— **Între dragoste și răsfăț nu poate fi pus semnul egalității, ci al respingerii.**
— **Jocul este modul de existență al copilăriei ; cine îl interzice, ucide copilăria.**
— **Părinții devin modele pentru copii, nu prin ceea ce le spun despre ei, ci prin ceea ce fac în fața lor (exemplul este concret).**
— **Din cauza „amneziei“ mulți adulți afirmă : „Cînd eram eu copil alt fel mă purtam“. Oare ?**
— **Copilul care nu se joacă, e un bătrîn prematur.**
— **Cînd copilul întreabă, ai obligația să-i răspunzi, sau să-i trimiți la o sursă de informare. Altfel își pierde încrederea în tine.**
— **Noțiunile a ști și a putea se află în raporturi de complementaritate.**
— **Cine nu a fost (sau nu este) părinte, nu are calitatea necesară de a da sfaturi.**
— **Politețea care se învață numai, este protocol, Cea care se și simte, este bunăcuviință.**
— **Să încercăm să ne aducem aminte de propria copilărie și-atunci năzdrăvăniile copiilor nu ni se vor mai părea atît de „grozave“.**
— **Cînd părinții aleg o profesie pentru copil, o fac după gustul lor iar acesta (gustul) are vîrsta lor. Să ne mai mirăm că o asemenea profesie nu are viitor ?**
— **„Cine n-are bătrîni să și-i cumpere“, spune un proverb românesc. Dar cine n-are copii? Să și-i facă ! (deși acesta nu mai e proverb). ...**
— **Unii părinți (bunici) se laudă cu grija pe care o au față de copiii (nepoții) lor. Aceasta e bine. Dar e bine să se gîndească și la adevărul proverbului „Ce-i prea mult, strică“.**

I. DRĂGAN

educaţia în familie

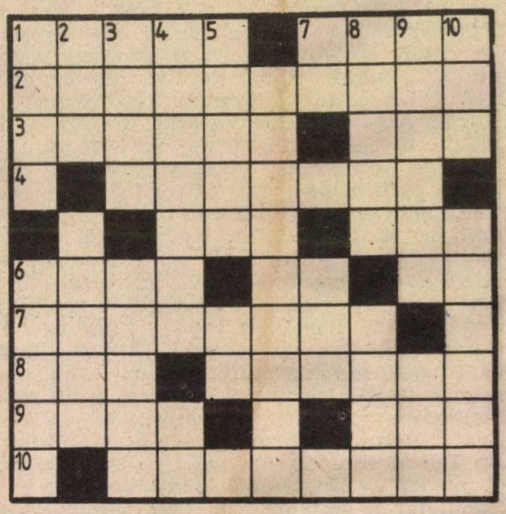

ORIZONTAL : 1) Singura sursă a prosperităţii patriei şi a bunăstării poporului, în spiritul căreia tineretul nostru este educat în şcoală şi în familie — Unul căruia îi merge mintea. **2)** Tînăr în pragul maturităţii, perioadă în care el este în căutarea personalităţii şi cînd are nevoia cea mai mare de îndrumare şi înţelegere din partea familiei şi a educatorilor. **3)** Persoană în vîrstă care trebuie să constituie întotdeauna un exemplu demn de urmat pentru copii. Localitate în Suedia. **4)** Părăsirea copiilor de către părinţi, acţiune sancţionată de legile statului nostru pentru că tînărul rămîne fără sprijin material şi educaţional, îngreuindu-i pregătirea pentru a deveni de folos ţării. **5)** Organizaţie de tineret care contribuie alături de şcoală şi familie la pregătirea tinerei generaţii pentru muncă şi viaţă (abr). — A cunoaşte. **6)** Perdea ce împiedică pătrunderea luminii în cameră — Tudora Tudoran — Aur. **7)** Copil care are obiceiul de a da pe faţă în mod răutăcios faptele cuiva, adesea exagerînd sau minţind şi care trebuie învăţat de către părinţi şi educatori să spună întotdeauna numai adevărul. **8)** Localitate japoneză — Bătrîni care se ocupă în familie de educarea nepoţilor, şi care trebuie să dea dovadă de autoritate şi exemplu personal în faţa copiilor. **9)** Nu sînt deşi — Sportul cu arma. **10)** Într-un cuvînt dreptate, nepărtinire, cinste şi omenie, unul dintre principiile socialiste care trebuie să stea la baza educaţiei tinerei generaţii în familie şi în şcoală.

VERTICAL : 1) Fiinţa cea mai dragă cu rolul cel mai important în educarea şi îngrijirea copilului în familie — Activitate în aer liber cu virtuţi binecunoscute asupra formării personalităţii copilului, pentru creşterea stăpînirii de sine şi a spiritului de echipă. **2)** A iriga — Sentimentul de preţuire, de respect, pe care copiii trebuie să-l aibă pentru părinţi, educatori şi persoanele în vîrstă. **3)** Calificativ care reprezintă aprecierea cunoştinţelor şi a comportării elevului şi a cărui mărime depinde în mare măsură şi de educaţia primită de copil în familie şi de condiţiile care i s-au creat pentru a se putea pregăti. Programul zilnic al elevului pe care părinţii trebuie să-l cunoască pentru a-i crea copilului condiţii optime de pregătire (pl.). **4)** Asociaţii care crează tineretului şcolar condiţii favorabile pentru desfăşurarea unor activităţi cultural-educative, sportive etc., contribuind la organizarea în mod plăcut a timpului liber — Ion Creangă. **5)** Acripit-cub gol ! **6)** Pedepse administrate copiilor care săvîrşesc abateri de la disciplină la a căror aplicare trebuie să se ţină cont de anumiţi factori pedagogici, pentru a fi educative. **7)** Folosit la cusut. Felul în care vorbim copiilor, cu efect deosebit asupra educaţiei acestora. **8)** Copilul care se consideră insuficient iubit de părinţi sau chiar părăsit de aceştia, atitudine care, dacă nu-i descoperită la timp pentru a fi preîntîmpinată, poate avea urmări nefaste asupra comportamentului şi pregătirii şcolare a acestuia — Strecurătoare. **9)** A formula o idee — Rezultatul împărţirii. **10)** Radioteleviziunea română (abr. uz) — Sentimentul de dragoste al părinţilor faţă de copii, manifestat prin asigurarea condiţiilor demne de viaţă şi prin educarea acestora în spiritul principiilor societăţii noastre socialiste.

Dicţionar : LUR, OMA, RTR.

GHEORGHE BRAŞOVEANU

casnică

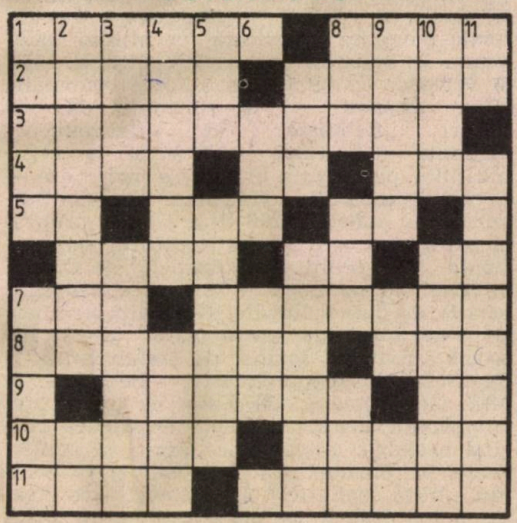

ORIZONTAL : 1) Balcon cu ieşire în... curte — Case oltenesti. **2)** O cameră obişnuită — Casă părintească (fig.). **3)** Camerele pentru servit masa. **4)** Elemente justificative ale mişcărilor de casă — În beci ! — Zeu protector al casei şi al familiei la romani.

5) În cămară și în grădină ! — Siglă pentru Casa Centrală a Armatei — Tocuri la uși ! 6) Un bărbat de-al casei — Bucătaru Sonia — Intrarea și ieșirea la conac ! 7) Țipar (reg.) — Întemeierea unei case. 8) Vechi case de ajutorare a copiilor — Fluviu în Italia. 9) Unealtă gospodărească pentru format șanțuri — Suprafața unei cămări ! 10) Domeniu (fig.) — Casă de cultură. 11) Legată de galerii — Încăpere la intrarea în casă.

VERTICAL : 1) Aduce noroc în casă și... îngrijește sobele — Camera de studiu. 2) Are baza în „cei 7 ani de-acasă" — Cufere ! 3) Polița din cămară — Construcție în jurul casei. 4) Fără ocol — A pune mașina la adăpost. 5) Cetate de scaun în Colchida — Camera alimentelor. 6) Personificare a Pământului în mitologia greacă — Timpul banilor ! 7) Casa economiilor (abr.) — Are casa în vestul Franței. 8) Casă în întrajutorare (abr.) — Deschise la intrarea în casă — Are capacitate. 9) Plecați la mare — Jumătatea tatii ! — În cerdac, la aer ! 10) Localitate în U.R.S.S. — Remarcați după casă ! 11) Refren la final ! — Camera nr. 1 la Casa universitarilor.

Dicționar : LAR, CIC, ASO, AEA

VALERIU RUSU

despre... politețe

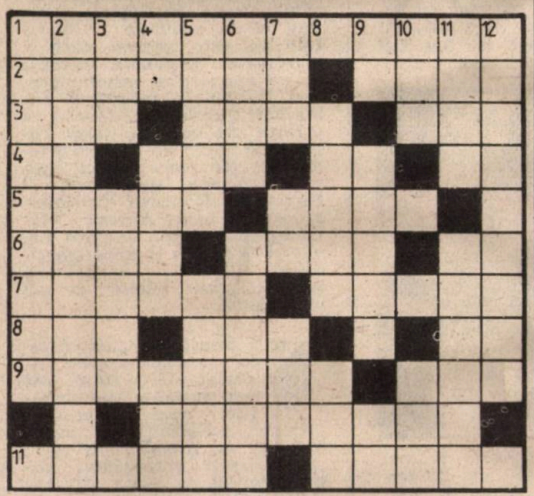

ORIZONTAL : 1) Culegerea indiană de povești, fabule, parabole și sentințe, din care am ales cugetarea : „Treburile ce se pot îndeplini prin blîndețe, niciodată nu dau greș". 2) Oameni cu purtări bune — Un apanaj al oamenilor bine educați. 3) Un om lipsit de simțul onoarei... — ...și un altul foarte puțin comunicativ (fig.)... — Fruntași. 4) Cuib ! — Om needucat (Crișana) — Cute ! — Ionescu Sorin. 5) Fluierul piciorului (anat.) — Un bun al omului educat. 6) Caraghios — Istoric și lingvist transilvănean (1745—1806) — În capul coloanei ! 7) Celebru orator și om politic roman (106—43 î.e.n.) căruia îi aparține cugetarea : „Unii vor iubi dreptatea și bunacuviință, vor fi pururea gata a întreprinde totul unul pentru altul și nu-și vor cere ceva care să nu fie onest și legitim" — Sare totdeauna în ajutor. 8) Prefix pentru urechi — Perioadă istorică de mari proporții — Început de reeducare ! 9) Educație... în halat alb — Abreviație uzuală pentru serviciul de OTO-RINOLARINGOLOGIE (Med.) 10) Mare scriitor și gînditor iluminist francez (1694—1778) care a spus : „Politețea este pentru suflet, ceea ce este grația pentru față". 11) Educație... spartană — Un om crescut.

VERTICAL : 1) Omul cu o bună creștere... 2) ...care se manifestă cu multă politețe. 3) Om de stat și filosof englez (1561—1626) de la care ne-a rămas maxima : „Politețea sporește mult reputația unui om, și a avea purtări alese este ca și cum ai avea scrisori de recomandare permanente. 4) Carmen Niculescu — Rîu în Australia — Filolog romanist italian (n. 1861). 5) Istoric, publicist, orator, scriitor și om politic român (1871—1940) care a spus : „Capul minții, e măsura și inima ei, cuviința" — Un om care știe să vorbească frumos. 6) Așa (pop) — Etică. 7) Obicei rău — Cuvînt de legătură — Articol (abr.). 8) Operă a celebrului Aristotel, în care marele filosof, descrie tipul omului de caracter și mărinimie, omul care se simte atras numai spre lucruri mari, spre adevăr, cinste și dreptate — Amalgamați în vechea chimie. 9) Nicu Octavian — Elemente generatoare într-o muncă creatoare — Ionescu Dan. 10) Rîu în U.R.S.S. — Localitate în S.V. Nigeriei. 11) A se emoționa — „Întocmai ca inteligența, simțul moral se poate dezvolta prin educație, disciplină și voință... Simțul moral e mai important decît inteligența. Dacă ele dispar într-o națiune, toată structura socială începe să se clatine", sînt cuvintele acestui medic și scriitor francez (1873—1944). 12) Celebru filosof grec (384—322 i.e.n.) autorul următoarei cugetări : „Se vede omul de bună cuviință din faptul că spune și ascultă numai ceea ce se potrivește unui bărbat civilizat și nobil".

Dicționar : AGA, OTO, NES, AIRE, IVE, ASEA, TNA, ORU.

DORU BĂNCULESCU

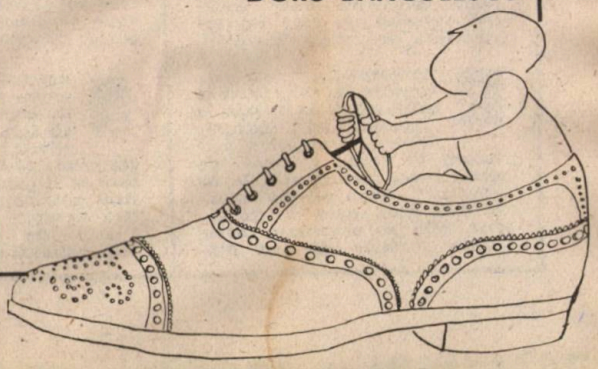

Automatul şahist al lui Kempelen

O mistificare epocală

Şahul, acest insolit accesoriu al vieţii umane, considerat „piatra de încercare a inteligenţei" (J. W. Goethe, 1749 1832), s-a dovedit de-a lungul veacurilor că „nu este doar o simplă distracţie avînd o serie de calităţi foarte preţioase pentru dezvoltarea minţii şi formarea deprinderilor necesare omului în activitatea zilnică" (B. Franklin, 1706—1790), fiind astfel „un minunat mijloc de disciplinare a gîndirii, de ordonare a domeniilor de cunoaştere şi de recreere a spiritului" (N. Iorga, 1871—1940) atribuindu-i-se pe bună dreptate calificativul de „cel mai frumos joc din lume" (W. Shakespeare, 1564—1616).

Nenumăratele aprecieri laudative adresate confruntării din „arena cu 64 de pătrate", din care au fost redate mai sus opiniile a numai patru personalităţi de valoare universală, a impresionat puternic ginditorii tuturor timpurilor, mulţi dintre aceştia încercînd să inoveze cît mai spectaculos modul de desfăşurare a partidei de şah, urmărind ca astfel să ocupe un loc în memoria enciclopediilor şahiste şi, dacă se va putea, să cîştige şi ceva bani. Pe aceste considerente s-au emis fel de fel de idei, care mai de care mai sofisticate, ca de exemplu: adăugarea de noi piese, extinderea numărului de pătrate, cilindrizarea tablei de joc, şah circular, sau revenirea la patru adversari cum se juca ciaturanga, dar toate aceste încercări au fost ignorate de maeştrii şahului.

Iată însă că în anul 1769 un inginer-fizician de la curtea imperială din Viena, baronul Wolfgang von Kempelen (1734—1804), anunţa lumea cultă în general şi pe cea şahistă în special, că după ani de studii şi muncă intensă a reuşit să construiască un manechin mecanic capabil să susţină, cu piesele albe sau negre, o partidă de şah întreagă fără nici o intervenţie din afară. Afirmaţiile iscusitului constructor austriac au fost confirmate de testele la care a fost supus androidul prin partidele susţinute împotriva unor jucători valoroşi pe care i-a învins fără prea mari dificultăţi.

Reprezentaţia, respectiv partida de şah, începea prin aducerea în sală a „automatului", compus dintr-un manechin îmbrăcat în straie otomane, de unde i s-a tras şi numele de „Turcul", fixat pe un scaun în faţa unui dulap de tip birou, plin cu angrenaje foarte dense formate din roţi dinţate şi pîrghii, prezentate asistenţei prin deschiderea unor uşi laterale. Se aşeza apoi pe birou tabla de şah şi piesele după care partida se desfăşura normal.

În anul următor, „automatul lui Kempelen" devenind un veritabil miracol de notorietate publică, a fost prezentat la curtea împărătesei Maria Tereza, unde uimeşte aristocraţia austro-ungară prin forţa şi ingeniozitatea „Turcului" în poziţii uneori dificile, cîştigînd toate partidele jucate. Primind astfel certificatul de maturitate şi permisul de liberă circulaţie „automatul" a pornit într-un lung turneu de exhibiţii şahiste în principalele capitale ale lumii, confruntîndu-se printre alţii cu scriitorii francezi Voltaire şi J.J. Rousseau, germanul Lessing, marele duce Paul al Rusiei, regele Frederic II al Prusiei şi împăratul Napoleon Bonaparte, ultimul fiiind învins de o manieră categorică. Iată această partidă istorică, desfăşurată în palatul Schönbrun în anul 1809.

Napoleon — „Automatul": 1. e4 e5 2. Df3 ? Cc6 3. Nc4 Cf6 4. Ce2 Nc5 5. a3 d6 6. 0-0 Ng4 7. Dd3 Ch5 8. h3 Ne2 9. Dc2 Cf4 10. Del Cd4 11. Nb3? (Vezi diagrama) Ch3 ! 12. Rh2 Dh1 13. g3 Cf3 ! 14. Rg2 Cel 15. Tel Dg4 16. d3 Nf2 17. Thl Dg3 18. Rfl Nd4 19. Re2 Dg2 20. Rdl Dhl 21. Rd2 Dg2 22. Rel Cgl 23. Nc3 24. Bc3 De2 mat.

Maestra internaţională de şah. Chantal Chaudé de Silans, după o partidă jucată în compania „Turcului".

Succesele „Turcului", din multe puncte de vedere iraţionale, au pus pe gînduri oamenii de ştiinţă. Analizînd cu rigurozitate ideile de bază după care ar fi putut funcţiona aşazisul automat şahist ajungeau fără excepţie la concluzia că o astfel de maşină, numai prin acţionare mecanică, nu este realizabilă, avîndu-se în vedere stadiul de dezvoltare a tehnicii timpului. Primul care a luat atitudine hotărîtă a fost baronul von Racknitz care în vara anului 1789 publică la Viena un material documentat în care dezvăluia înşelătoria lui Kempelen. Dar, fie din indiferenţă, fie din cauza izbucnirii marii revoluţii franceze care polarizase atenţia majorităţii popoarelor europene, sau mai degrabă datorită faptului că articolul denunţător nu indica convingător şi soluţia tehnică aplicată de constructor pentru manevrarea manechinului, revelaţiile lui Racknitz n-au fost reţinute de opinia publică.

După moartea lui Kempelen, în 1804, „Turcul" a fost cumpărat de Leonardo Maelzel, care, cu excepţia unei scurte perioade între anii 1814—1817 cînd l-a vîndut ca obiect de artă prinţului Eugeniu de Beauharnais, l-a expus şi a jucat partide de şah prin Europa occidentală pînă în 1826, după care, traversînd Atlanticul, a cutreierat timp de zece ani prin marile oraşe nord-americane. Spre sfîrşitul vieţii sale Maelzel îl cedează unor amatori din Philadelphia care îl donează muzeului chinezesc din localitate.

Se pare însă că renunţarea la utilizarea „Turcului" de către Maelzel, s-a datorat unei broşuri publicate în 1836 de scriitorul american Edgar Allan Poe sub titlul „Jucătorul de şah al lui Maelzel" în care printr-o serie de argumente logice exemplare, autorul dezvăluie toată înşelătoria, arătînd că în realitate „automatul" nu este altceva decît o marionetă acţionată mecanic de un maestru al şahului perfect mascat în interiorul dulapului. Ulterior s-a dovedit că printre cei care au jucat rolul „Turcului" au fost austriecii Allgaier (care a fost opus lui Napoleon Bonaparte) şi Gunsberg, francezii Boncourt, Mouret şi Saint Amant, germanul Alexandre, englezii Lewis şi Williams şi nord-americanul Pillsbury, majoritatea reputaţi mari maeştri de şah ai timpului.

Şi totuşi era „automatelor şahiste" nu s-a încheiat aici ! După 1868 noi variante îmbunătăţite apar succesiv: „Ajeeb", construit de englezul C. A. Hopper în 1868; „Automatul" francezului Robert Houdin în 1876; „Mephisto", creaţie a inginerului englez C. G. Gumpel, un fabricant de membre artifficiale. Şi, în fine „Maşina şahistă" a unui oarecare cavaler italian Morosi apărută după 1890, toate avînd o „viaţă" foarte scurtă, intrînd rînd pe rînd în patrimoniu muzeistic înainte de sfîrşitul secolului în care s-au „născut".

CONSTANTIN ŞTEFANIU

SCRISOARE CĂTRE PĂRINȚI

Ci voi ne așteptați
acasă
de peste gînd, de peste rîu,
trifoiul s-a făcut
de coasă
iar macii mai șoptesc
prin grîu
de-un dor mereu ce ne
apasă...

Pe prispa arsă dau în vis
ulcioare de demult uitate,
sub cerul albului cais
același sentiment răzbate
că vom veni — cum
v-am promis —
de prin orașe depărtate.

Stați lîngă vetre săptămîni,
stați între stele, între cai,
sînteți și tineri și bătrîni
decum începe luna mai
clădiți icoane în fîntîni
de parcă satul nostru-i
rai —
sînteți și tineri și bătrîni.

Abia acum v-am înțeles
puterea ce ne-ați dat-o nouă
sus pe colină sau la șes, —
de parcă-ați frînge-o pîine-n
două
cînd pe sub praguri iată ies
în puf de aur pui de rouă

La drum uitat lăsarăm plugu
așa cum ne-am lăsat pruncia
venim în vise mai venim
fiii plecați prin Romania
precum am reveni sub nucul
care-ntreține nostalgia...

Sînteți frumoși, rămîneți tineri,
sînteți și aspri dar și buni,
fie că-i marți, fie că-i vineri,
noi vă iubim ca-n zi de luni :
ai casei noastre pururi sfinți
noi tot copii, voi tot părinți...

GEORGE CHIRILĂ

CLEPSIDRA GÎNDURILOR

— Inteligența e o comoară a cărei puținătate o resimt doar cei care o posedă din plin, și de loc cei cărora le lipsește.

★

— Lacrimile copilului nu le egalează pe cele ale mamei sale ; acesta plînge numai pentru sine, pe cînd mama și pentru el.

★

— E convenabil să pretinzi cît mai mult de la tine, iar de la alții să te aștepți la cît mai puțin.

★

— E preferabil să fii drept fără a fi puternic, decît să fii puternic fără a fi drept.

★

— Mai frecvent se întîlnesc instituții bune care au și oameni răi, decît instituții rele care să se laude cu oameni buni.

★

— Cînd deținătorii de valori dobîndesc prioritate față de omul de valoare, declinul social este garantat.

★

— Dragostea apreciată rațional se spulberă mai repede decît cea evaluată sentimental.

★

— Adevărata părere a unui „prieten" despre tine, o afli numai după ce te-ai certat cu el.

★

— Valoarea unei invenții este direct proporțională cu cea a obstacolelor pe care le-a depășit.

★

— Adeziunea sau opoziția față de conținutul unui aforism nu e lipsită de contaminarea subiectivității.

★

— Adevărul este ocolit numai de cei care se tem de el.

★

— Acceptarea unor sarcini pentru care-ți lipsesc pricecerile, puse sub semnul întrebării și alte priceperi ce, eventual, le posezi.

★

— Cei răi ne fac bine numai cînd ne ocolesc.

★

— Fanatismul și înțelegerea se exclud ca apa și uleiul.

★

— Armonia sufletească poate sălășlui într-un trup lipsit de atributele atractivității, dar un corp nu se vădește armonios fără însemnele unui suflet pe măsură.

★

— Amintirile moștenite sînt mai împovărătoare decît celelalte vestigii rămase de la predecesori.

★

— Tunelul este simbolul drumului omului spre lumină.

★

— Adevărul pur nu există, el apare în toată măreția sa numai în antiteză cu minciuna.

★

— Acceptarea lingușirii reprezintă forma camuflată a autolingușirii.

★

— Solidarizarea în jurul minciunii durează cît interesele personale care au generat-o ; cea în jurul adevărului are durata intereselor generale ale omenirii.

★

— În creații, talentul fără idei este mai sterp decît ideile etalate fără talent.

★

— Culorilor terne din pictură le corespund cuvintele banale din literatură.

★

— Între cei care se miră de orice și cei care nu se mai miră de nimic, diferența este similară celei dintre sclipitor și mat.

★

— Frustrarea generează frustrare.

★

— Fericirea este deschisă mărturisirilor exterioare iar durerea trăirilor interioare.

★

— Cugetările despre viață sînt totdeauna mai în „cunoștință de cauză" decît cele despre moarte.

★

— Cînd pacea începe să țipe, războiul bate la ușă.

★

— De moștenirea spirituală a unui creator profită mai mulți decît de cea materială a oricărui nababb.

★

— Personalitatea este bagheta miraculoasă care obligă anturajul la opțiuni tranșante : pro sau contra.

PATIȚA SILVESTRU

O revoluție a națiunii, cu o succesiune victorioasă, în timpi istorici, de acte istorice și fapte împlinite

Momentul istoric 1848 și marii lui vizionari

„Revoluția de la 1848 — scria Nicolae Bălcescu în 1850 — n-a fost un fenomen neregulat, efemer, fără trecut și viitor, fără altă cauză decît voința întîmplătoare a unei minorități sau mișcarea generală europeană. Revoluția generală fu ocazia, iar nu cauza revoluției române. Cauza ei se pierde în zilele veacurilor. Uneltitorii ei sînt optsprezece veacuri de trude, suferințe și lucrare a poporului român asupra lui însuși". Este cea mai lapidară, dar și cea mai clară definiție a unui moment istoric de dimensiuni impresionante, făcută de principalul ei ideolog, de marele vizionar care a știut să vadă ca nimeni altul drumul ce se deschidea înaintea națiunii sale.

Marcînd desăvîrșirea procesului de cristalizare ca națiune modernă a românilor ori, mai bine zis, finalizînd acest proces în focul arzător al luptelor sale, **revoluția a reprezentat o piatră de hotar, despărțind o lungă perioadă de apăsare și obidă de ceea ce a însemnat constituirea statului național,** de fapt cu mult mai mult decît o simplă ștergere de hotare anacronice între români. Preludiul îl avusese în 1821, cînd Tudor Vladimirescu ridicase sabia pentru „dreptate și slobozenie". În următorul sfert de veac, adînca frămîntare a societății românești dezvăluise că nu mai putea întîrzia o soluționare radicală a racilelor ei. **Feudalismul,** fie și în hainele modernizante pe care i le dăduse Regulamentul organic, **își trăise traiul** și de acest lucru își dădea seama întregul popor și îndeosebi cei care se aflau în fruntea luptei sale de eliberare.

Românilor le trebuia un nou cadru social-politic pentru a se putea afirma la cotitura istorică în care se aflau și **pentru a putea realiza obiectivele fundamentale ce le stăteau în față : unitatea statală a națiunii, modernizarea și neapărat independența.** Lepădînd vechile costume orientale și lungile bărbi, vechea boierime nu-și consolidase pozițiile. Ea nu reprezenta decît **un trecut pe care marea majoritate a națiunii îl dorea înlăturat.**

Revoluția de la 1848 va da expresie cu toată limpezimea situației ireversibile în fața căreia se găsea vechea clasă dominantă.

„Ostașii propășirii" — cum îi definise cîndva Alecu Russo, el însuși unul dintre ei — cei ce se vor așeza firesc și necontestați în fruntea poporului reprezentau alte poziții,

chiar dacă unii dintre ei se ridicaseră din rîndurile boierimii pe care însă o părăsiseră pentru a-şi însuşi idealurile unei noi societăţi, **ţelurile constituirii României moderne.** Reprezentanţi ai păturilor mijlocii aflate în ascensiune socială, economică şi politică, tineri intelectuali, boieri liberali sau chiar radicali — ca acel Dimitrie Filipescu, mort eroic slujind ideile cele noi — şi unii reprezentanţi luminaţi ai unei ţărănimi care îşi cerea legitimul drept la viaţă, au dat cadrele unei impetuoase mişcări care a anunţat revoluţia şi mai ales a pregătit-o.

Dacă în Moldova şi Ţara Românească cadrul de rezolvare a problemelor rămînea cel românesc, alta era însă situaţia în provinciile aservite în mod nemijlocit stăpînirii străine, unde lupta pe tărîm social, politic şi cultural se îmbina firesc cu hotărîta apărare a fiinţei neamului.

Transilvania a fost, în această privinţă, **ţara unde românii au ştiut să demonstreze gradul înalt al conştientizării lor naţionale, dorinţa lor arzătoare ca această ţară, unde ei erau cei mai vechi şi cei mai numeroşi, să devină şi pe plan statal o „ţară românească".** Este drept că mulţi dintre „ostaşii propăşirii", mai ales tinerii boieri, învăţaseră ani lungi peste hotare. Dar, pe de o parte, ei nu se înstrăinaseră, ci strînseseră experienţă, iar, pe de alta, mai existau nenumăraţi tineri care nu avuseseră posibilitatea de a-şi desăvîrşi pregătirea în străinătate, dar care cu inteligenţă şi luciditate ştiuseră să „aleagă" calea naţională şi modernizatoare, să se pregătească şi să fie gata a sluji cauza revoluţiei.

Cu toată dorinţa fruntaşilor ei, revoluţia nu s-a putut desfăşura sincron pe tot întinsul românesc, ci succesiv, deşi uneori şi paralel. În ansamblu însă fenomenul a fost unul singur : **o revoluţie română,** care a dat expresie năzuinţelor naţiunii în întregul ei. Revoluţionarii n-au fost moldoveni, munteni şi transilvăneni. Ei au fost **români** şi s-au comportat ca atare. Este semnificativ de cîte ori în documentele revoluţionare se făcea aluzie la totalitatea românilor din acea vreme — opt milioane — şi de cîte ori se exprima credinţa că românii dintr-o „ţară" aveau să sară în sprijinul fraţilor lor din „ţările" vecine. Dar la aceasta se mai adăuga circulaţia fruntaşilor revoluţiei dintr-o ţară în alta, schimbul de experienţă revoluţionară, accentuarea comunităţii politice a românilor. Articole în presa revoluţionară şi mai ales corespondenţa conducătorilor ei au exprimat, nu rareori, convingerea unităţii. Foaia bucureşteană „Constituţionalul" cerea în luna iulie ca „toate ţările locuite de români... să se numească îndeobşte România şi să formeze un stat, pentru că toate sînt patria românilor". Nu era aceasta doar convingerea celor ce se aflau în frunte, a unui număr relativ restrîns de fruntaşi, ci **era vorba de o năzuinţă ce tindea să devină unanimă, a tuturor.** Nu au dat acestui gînd o atît de frumoasă expresie ţăranii ardeleni pe cîmpia Blajului, în mai 1848, strigînd, după cum nota Bălcescu : „Noi vrem să ne unim cu Ţara !" ?

Revoluţia din 1848 n-a fost apoi un fenomen de redusă amploare socială, modalitatea îndrăzneaţă de exprimare doar a cîtorva. Revoluţia a dezvăluit cu deosebită pregnanţă CĂ EA ERA A NAŢIUNII şi acest lucru **a fost limpede reliefat de masele în acţiune, ridicate ca un singur om, gata de jertfă, intransigente în credinţa lor, ne-şovăind.** Mii, zeci de mii şi chiar sute de mii de oameni s-au găsit implicaţi în uriaşa frămîntare a societăţii româneşti. În marile adunări de la Blaj, de la Islaz şi Bucureşti — aici în tot timpul desfăşurării procesului revoluţionar, pînă în fatidica zi de 13 septembrie — în eroica luptă de rezistenţă a moţilor, în frămîntarea clocotitoare a maselor ţărăneşti, îndeosebi. În toate ţările româneşti satele s-au ridicat cu vigoare şi dîrzenie împotriva exploatării stăpînilor de moşii şi a arendaşilor, ştiind să dea expresie întregului ansamblu de năzuinţe ale naţiunii — forţa şi participarea maselor au fost evidente.

REVOLUŢIA A FOST APARENT ÎNFRÎNTĂ ŞI ACEASTA, PRETUTINDENI, DATORITĂ INTERVENŢIILOR REPRESIVE ALE MARILOR IMPERII LIMITROFE. Dar înfrîngerea nu era decît **aparentă,** privite fiind lucrurile în desfăşurarea lor istorică. **În următoarele decenii, românii îşi vor realiza obiectivele principale, — încununate, la şaptezeci de ani după revoluţie** de MOMENTUL GRANDIOS AL ÎNCHEIERII PROCESULUI DE DESĂVÎRŞIRE A FĂURIRII STATULUI UNITAR.

O succesiune, în timpi istorici, de „acte istorice" şi „fapte împlinite" aveau să demonstreze cît de biruitoare a fost revoluţia din 1848 ! De altfel, revoluţia a oferit şi prilejul deplinei definiri a ideologiei şi programului mişcării de eliberare socială şi naţională a naţiunii, un program care n-a fost doar al revoluţiei, ci a folosit ca fundament unui întreg proces istoric, constituirii României unitare, moderne şi independente.

Tot ce a avut loc prin voinţa şi fapta poporului român în cursul veacului următor revoluţiei paşoptiste a fost sub semnul acesteia, în tot ce a înfruchipat înaintat, progresist. Şi n-a fost, poate, o „întîmplare" faptul că **cel dintîi an al republicii marca şi centenarul revoluţiei** şi că **după un veac o nouă revoluţie, avîndu-şi însă firesti rădăcini istorice în cea din 1848, ca şi în tot ceea ce au făurit românii măreţ şi intangibil în cursul frămîntatei dar demnei lor istorii, avea să conducă naţiunea mai departe pe făgaşul devenirii ei istorice, pe drumul deplinei ei eliberări, pe calea socialismului.**

Impresionant prin măsura în care a cuprins un întreg popor în lanţul evenimentelor sale, măreţ prin consecinţele sale istorice, momentul revoluţiei din 1848 impune cinstire urmaşilor, înscriindu-se în lanţul de aur al devenirii naţiunii, îndemnînd la dăruire şi patriotism.

DAN BERINDEI

11 iunie 1948
moment de răspîntie în devenirea socialistă a României

În istoria poporului român, 11 iunie 1948 se înscrie ca un eveniment istoric cu dublă semnificație. Cel mai important eveniment s-a petrecut în urmă cu 40 de ani, în momentul în care **principalele mijloace de producție din industrie au trecut în stăpînirea celor ce muncesc, act revoluționar ce a marcat începutul făuririi societății socialiste în România.**

Cu o sută de ani mai înainte, tot la 11 iunie, poporul a fost chemat prin Proclamația de la Islaz, la instaurarea „domniei poporului prin popor".

Acest crez al lui Nicolae Bălcescu avea să-și afle pentru întîia dată împlinirea, exact cu o sută de ani mai tîrziu, odată cu instaurarea proprietății socialiste asupra mijloacelor de producție, act ce și-a găsit răspunsul prin preluarea puterii politice de către clasa muncitoare în alianță cu țărănimea muncitoare.

La 11 iunie 1948 s-a deschis, așadar, în viața poporului român **o etapă nouă, calitativ superioară.** În acea zi de acum 40 de ani a început în România glorioasa epocă a „domniei poporului prin popor".

Intrarea în istorie a acestei epoci a fost minuțios pregătită, începînd chiar imediat după înfăptuirea actului revoluționar de la 23 August 1944.

În răstimpul celor aproape 4 ani care au premers actul naționalizării au fost create premisele politice, juridice și economice necesare pentru declanșarea uneia dintre cele mai îndrăznețe acțiuni — „exproprierea expropriatorilor".

La 11 iunie 1948 au fost trecute în stăpînirea poporului aproape 8 900 de întreprinderi — de interes național și local — ceea ce a reprezentat masa principală a mijloacelor de producție existente la acea dată în țară.

Acestui moment esențial îi evocă tovarășul Nicolae Ceaușescu semnificația atunci cînd precizează că naționalizarea **„a deschis o etapă nouă în istoria relațiilor de producție din țara noastră, a dus la lichidarea marii burghezii industriale și financiare, la crearea unui puternic sector socialist de stat în economie, a permis trecerea la conducerea planificată a economiei naționale".**

Înfăptuită sub conducerea directă a partidului, naționalizarea socialistă a principalelor mijloace de producție a reprezentat, deopotrivă, punctul de pornire în afirmarea noii calități a oamenilor muncii de proprietari socialiști uniți, producători și beneficiari ai avuției naționale. **Prin actul de la 11 iunie 1948, clasa muncitoare a încetat să mai fie o clasă exploatată, ea devenind stăpînă, împreună cu toți oamenii muncii, pe principalele mijloace de producție și pe roadele muncii sale.**

Instaurarea și dezvoltarea proprietății socialiste a creat premisele pentru trecerea la conducerea planificată a economiei naționale, la dezvoltarea forțelor de producție armonios structurate în profil de ramură și teritorial, la lichidarea înapoierii economice a țării.

Pe baza proprietății socialiste a fost posibilă înfăptuirea cu fermitate a industrializării socialiste a patriei — factor primordial al dezvoltării forțelor de producție, al progresului general al națiunii noastre libere și independente.

În concepția științifică, novatoare, de mare profunzime și cutezanță revoluționară a secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, **industrializarea a fost definită ca un proces de durată, multilateral, constituind astfel coordonata fundamentală a dezvoltării complexului economic național, unitar și eficient, în care se îmbină armonios industria și agricultura, se articulează organic subramurile industriei, producția de bunuri materiale cu cea de servicii, pe baza celor mai noi cuceriri tehnico-științifice.**

Prin eforturi continue de dezvoltare a forțelor de producție, **proprietatea socialistă a devenit baza economică a societății românești, temelia independenței și suveranității naționale, a coeziunii social-politice a întregului popor în jurul Partidului Comunist Român.** În cele patru decenii care au trecut de la naționalizare, cu deosebire în anii de după

Congresul al IX-lea, „România s-a transformat într-o țară industrial-agrară, cu o industrie puternică, modernă, dotată în cea mai mare parte cu tehnica cea mai avansată și cu o agricultură în plin progres".

În această perioadă relativ scurtă, pe baza proprietății socialiste prin realizarea consecventă a politicii de investiții, **fondurile fixe în economia națională au sporit de la circa 162 miliarde lei, cît au totalizat în 1945, la peste 2 400 miliarde — la începutul anului 1987. Pe această bază producția industrială a fost de peste 100 de ori mai mare decît în anul 1944.** Înfăptuirile grandioase din acești ani atestă elocvent faptul că **clasa muncitoare este în măsură să gospodărească avuția comună incomparabil mai bine decît burghezia și să o dezvolte neîncetat în folosul întregului popor.**

În concepția partidului nostru, **înfăptuirea sarcinilor edificării societății socialiste multilateral dezvoltate impune valorificarea deplină a potențialului de progres pe care îl reprezintă relațiile socialiste de producție, creșterea forței economiei socialiste odată cu perfecționarea a însăși formelor de organizare și conducere a activității economice, concomitent cu dezvoltarea și întărirea proprietății socialiste.** Se cere realizată deci **perfecționarea mecanismului economic,** a formelor și metodelor de organizare, conducere și planificare prin care se realizează și funcționează efectiv proprietatea socialistă.

Între măsurile adoptate în anii din urmă, se impune atenției **participarea, cu părți sociale, a oamenilor muncii din unitățile de stat la constituirea fondului de dezvoltare economică,** prin care aceștia nu mai apar ca subiecți pasivi de drept, legați de întreprindere numai prin calitatea lor de personal muncitor. Purtînd întreaga răspundere pentru exercitarea funcției lor social-economice și juridice, **colectivele de oameni ai muncii devin entități juridice interesate direct să preia, în noua lor calitate, atribuțiile ce le revin din drepturile ai căror titulari sînt.** Instaurarea acestor noi relații de producție, bazate pe **proprietatea directă a oamenilor muncii asupra unei părți din proprietatea întregului popor** este în măsură să determine îmbunătățirea relației dintre proprietatea obștească și proprietatea personală, să lege mai strîns interesul personal de cel colectiv.

Generalizarea principiilor autoconducerii și autogestiunii economico-financiare determină, în acest sens, conștientizarea producătorului asupra calității sale de proprietar, creșterea răspunderii fiecărui om al muncii și a fiecărui colectiv pentru apărarea și dezvoltarea părții din avuția întregului popor ce le-a fost încredințată spre gospodărire, ceea ce impune eforturi sporite în direcția utilizării cu înalt randament a mașinilor, utilajelor și instalațiilor, a materiilor prime, materialelor, energiei și combustibililor, în spiritul prevederilor pe care le conțin programele prioritare privind valorificarea superioară a resurselor materiale, tehnice și umane ale economiei, creșterea nivelului tehnic și calitativ al produselor, perfecționarea organizării și modernizarea producției.

Cerința de a îndeplini exemplar prevederile planului economic, obiectivele dezvoltării industriei, agriculturii, a celorlalte ramuri ale economiei naționale, de a obține o eficiență superioară în toate domeniile constituie o pîrghie esențială pentru amplificarea continuă a proprietății socialiste. În acest sens tovarășul Nicolae Ceaușescu cere permanent să se analizeze și să se ia neîntîrziat măsuri pentru înlăturarea neajunsurilor existente, pentru tragerea la răspundere a celor ce se fac vinovați de insuficienta folosire a potențialului de care dispune economia noastră.

Procesul de perfecționare a cadrului de dezvoltare a proprietății socialiste este impus și de faptul că **membrii societății nu au încă, în egală măsură, conștiința rolului lor activ în dezvoltarea proprietății.** Tovarășul Nicolae Ceaușescu a subliniat adesea că **conștiința nu este un fenomen care ar urma să progreseze de la sine, în virtutea dezvoltării societății socialiste. Așa cum se acționează conștient pentru făurirea bazei materiale, tot la fel trebuie acționat și cînd este vorba de formarea noii conștiințe de proprietari socialiști uniți.**

Consecvența exemplară cu care partidul nostru se preocupă de dezvoltarea și perfecționarea proprietății socialiste, de formarea conștiinței oamenilor muncii de proprietari socialiști uniți evidențiază atașamentul său neclintit față de idealurile clasei muncitoare, **grija permanentă pentru manifestarea deplină a egalității între toți membrii societății, înainte de toate în domeniul vieții economice — temelia viabilă a afirmării egalității sociale.**

Dovedind în cele patru decenii care au trecut de la naționalizarea principalelor mijloace de producție că știe să edifice o economie puternică, diversificată și să obțină foloase tot mai mari de pe urma ei, clasa noastră muncitoare este în măsură să se ridice la nivelul marilor exigențe pe care i le-a pus în față partidul său, mobilizîndu-și mai puternic resursele de creativitate, pentru a valorifica superior valențele de progres ale proprietății socialiste, pentru a realiza mobilizatoarele obiective economice stabilite de Congresul al XIII-lea al partidului, de recenta Conferință Națională, a căror materializare este menită să înscrie România socialistă într-o nouă și importantă etapă a dezvoltării sale multilaterale.

IOAN ERHAN

SĂ FII PRIMĂVARĂ

E minunat să trăiești într-un nume
Și-acest nume să însemne o țară.
E minunat să exiști într-o lume
Și lumii să-i fii primăvară.

E minunat să poți privi soarele
Și ochii să nu te doară ;
Să fii curat ca izvoarele
Ce visează marea întîia oară.

E minunat să fii numai sunete
Și numai iubire și numai mireasmă —
Nucleul însuși al nemuririi,
Iar ca stare-a materiei : plasmă !

DIM. RACHICI

MESAJ DE PACE

Dăm drumul porumbeilor să zboare
cînd zorii în privire se ivesc
să ducă de aici peste hotare
mesaj de pace, trainic, românesc !

Topiți, voi oameni, armele păgîne
făcînd din ele pluguri de oțel
să aibă pruncii voștri-n case pîine,
să-și poată făuri un pașnic țel !

Stîrpiți deci frica morții nucleare
voi, comandanți de oști și mateloți !
E loc destul că să trăim sub soare
și să ne bucurăm de viață toți !

În univers înalta oră bate
trăgînd semnal de-alarmă pentru noi :
planeta asta are-ntîi de toate
nevoie de senin, nu de război !

IOAN VASIU

AICI

La Berzunți strîng în palme țăranii
miros de pămînt...
Vă asigur, domnilor, nu va ploua nuclear
pe tîmple de grîu înalte cît numele muncii —
statornică vatră, veșnic frămînt.
Și mereu cresc inele în trunchi
Și sîngerează de luceferi înnoptarea
cînd trează-i în noi speranța strunită vioară
Prin fulger de inimi în chip de copac,
Îndărătnic copac în grădina țarinii mele.
Și dacă plouă la Berzunți,
sub pîlpîiri de stele,
E că sîntem aici rădăcini din arborii țării
și cuvîntăm în aduceri aminte —
să nu pleci doină de la mine...
Rostuiască-și bătăile inimii
poet și țăran
— cum se întîmplă ades —
cu nesfîrșite lumine.

DAN SANDU

PE MULTIPLE VOCI

Sînt viziuni venite din părinți
să le-mplinim cu dragostea din noi,
suindu-le pe trepte de eroi
și pași, zilnic, fie-ne fierbinți.

Vocație de libertate-avem
de cînd am răsărit pe-acest pămînt.
Tot zbuciumul din tulnic trece-n cînt
și sîntem triști cînd neamurile gem.

Umanitate ducem tuturor
în grai, în artă, în adînci priviri.
O difuzare știm de trandafiri
și îndemnăm popoarele la zbor.

Istoria o declanșăm rotund
torid, temeinic, roșu și fecund.

PETRE PAULESCU

SĂ NU UITAȚI

Precum știm toți,
Pămîntu-i tare limitat ;
Împărțit, re-mpărțit,
Jucat la cărți
Și pus la zar,
Iar voi uitați.

Precum știm toți,
Putem muri de mii de ori
Și nu oricum, ci dintr-o dat.
Și scrum și sînge și orori
Irump din bezne-adeseori,
Iar voi uitați.

Precum știm toți,
Mor mulți de foame-n cîte-un loc
Pe continentele de foc,
Plecați pe plug,
Loviți de bici,
În locul hranei primesc foc,
Iar voi uitați.

Ce nu știm toți
E „doar" că neantu-i la un pas
Sfîrșit comun,
Sinucigași și ucigași,
Același gol l-au împărțit ;
Să NU uitați...

IONEL PROTOPOPESCU

ROMÂNIA

Întrebat
de turiștii străini
cine-i Eminescu,
Acel om-statuie
de la marginea mării,
ghidul le-a răspuns :
„— Aceasta-i România !"

ROMEO DĂSCĂLESCU

ERASM : „Prietenia este cel mai mare dintre toate bunurile, tot atît de necesar vieții, ca apa, focul și aerul"

Tînărul, prietenii și societatea

Un moralist și pamfletar ilustrînd perioada de declin a Imperiului Roman, Lucian din Samosata, ne-a lăsat un strălucit dialog asupra prieteniei — Toxaris sau prietenia — **conceput ca o întrecere între scitul** Toxaris **și hellenul** Mnesipp **pe „cîmpul" elocinței, în încercarea de a înfățișa „prietenii de preț" ai timpului lor. Discuția s-a înfiripat pornind de la exemplul unor cupluri celebre de prieteni, cum au fost Ahile și Patrocles, Theseu și Peirithoos sau Oreste și Pylade. „Ceea ce ne-a mișcat mai adînc la Oreste și Pylade, ceea ce admirăm mai mult la ei — zice Toxaris — e faptul că i-am putut socoti prieteni desăvîrșiți și dătători de legi, care ne învață că, cu prietenii se cuvine să împărtășim aceeași soartă, oricare ar fi ea... Pătimirea lor — fie a amîndurora, fie a unuia pentru celălalt — a fost înscrisă de strămoșii noștri pe o coloană de bronz așezată în Oresteion, vestindu-se apoi prin lege că această coloană va fi cel dintîi dascăl și educatorul cel mai de seamă pentru copiii lor, care vor trebui să învețe inscripția pe de rost". Și Toxaris desprinde apoi temeiurile acestei relații privilegiate : „legătura cea strînsă care-i unea în primejdii, credința, prietenia și neprefăcătoria lor, statornicia lor în dragostea unuia pentru celălalt". Pentru a conchide că : cea mai mare „ocară" pentru cineva e „faptul de a se fi dovedit trădătorul unei prietenii".**

Iată, avem sintetizată în cîteva cuvinte, esența prieteniei: o relație de afecțiune și încredere, comunitate de idei și acțiune, model de conduită pentru ceilalți **(funcția educativă).** Un mijloc de a te apropia de lume, de a te înscrie pe linia valorilor perene ale umanității. O „întîlnire admirabilă", de durată, bazată pe sentimente trainice, rezistînd uzurii cotidiene și evenimentelor cruciale ale vieții omului.

TINEREȚEA este vîrsta maximei potențe fizice și psihice, a maturizării, integrării și participării sociale, timp al disponibilităților afective intense și deschiderii spre ceilalți. Este **perioada în care se cristalizează stilul și modelul personal de viață, se consolidează caracterul, se formează atitudinile fundamentale față de valori.** Tînărul se implică cu bucurie, se dăruiește uneori cu frenezie, își dorește și alege modele, valori, caractere, idei cu care să se identifice, către care să aspire. Un mijloc de realizare, de împlinire ca personalitate este acum **prietenia.** Tînărul caută în prietenie nu doar un „public", un partener, ci pe cineva cu care să comunice, către care să se deschidă, cît un alter-ego ; el se caută pe sine ! **Prietenia este pentru viață lucrul cel mai necesar,** zice filosoful antic Aristotel. **Prietenul este oglinda în care se privește și se corectează ;** de aceea, credea umanistul Erasm din Rotterdam, **„prietenia este cel mai mare dintre toate bunurile, tot atît de necesar vieții, ca apa, focul și aerul. Ea este pentru om ceea ce este soarele pentru natură".**

Prietenia nu este însă o relație oarbă, lipsită de suport cognitiv. Nu acorzi și nu primești prietenia decît **cunoscînd partenerul, prețuindu-l, stimîndu-l.** Cînd afecțiunea și încrederea e unilaterală avem doar o simplă relație de dominare-supunere și nu o „întîlnire" autentică, o relație de încredere reciprocă. „Cei care cer prietenia fără a o da în schimb sînt hoți de suflete", cugeta Nicolae Iorga.

Este deci bine ca tinerii să înțeleagă : **ne alegem prietenii,** dar nu pentru a-i „supune" și „folosi" în interesul nostru, ci **pentru a găsi ceea ce ne completează, pentru a putea împărtăși unul-altuia aspirații, proiecte, scenarii de viață.** „Alegerea" — fie o relație de complementaritate, căutînd prin ea ceea ce-ți lipsește, fie de similaritate : o apropiere de cineva asemănător, împreună cu care „evenimentele" vieții pot fi trăite mai intens, cu mai multă angajare afectivă. Alegem nu pentru a primi, în primul rînd, ci **pentru a oferi** afecțiunea noastră și această afecțiune n-o putem dărui oricui.

PRIETENIA adevărată nu poate fi o relație ruptă de contextul psihosocial, izolată de lume. Trăim printre oameni, ne alegem prietenii dintre cei din jurul nostru și ne racordăm împreună la mediul social. În procesul mai amplu de socializare, de articulare la valorile și normele promovate de colectivitatea socială, **prietenia joacă un rol de catalizator, de stimul.** Prietenii oferă sau primesc modele de conduită, stiluri acționale, atitudini, orientări valorice. Ei se modelează social prin mijlocirea acestui suport afectiv, se sprijină în acțiunile lor, se sti-

mulează. Pentru că **una dintre calităţile de preţ ale prieteniei este atitudinea de a oferi (ajutor, consiliere tehnico-afectivă, suport moral) de a veni în întîmpinarea celuilalt, de „a întinde mîna“.** Umanizarea, deschiderea socială a personalităţii se împlineşte printre ceilalţi, dar este accelerată şi se îmbogăţeşte dacă este completată de o relaţie de prietenie. **Prin prieteni, spre ceilalţi** — acesta pare să fie drumul formării personalităţii sociale.

Am numit prietenia **relaţie privilegiată.** Sensul pe care-l dăm acestei sintagme este acela de evaluare lucidă, judecată dreaptă, fără nici un fel de prejudecăţi. Cine acceptă celuilalt orice fel de comportare, fără discernămînt, fără spirit critic, nu poate fi prieten adevărat. **Prietenul adevărat îţi deschide ochii, nu te lasă să greşeşti, te ajută în momente cruciale.** În **Divanul** sau **gîlceava înţeleptului cu lumea,** marele nostru cărturar Dimitrie Cantemir spune : „Caută ca faptele să-ţi fie văzute cu ochi credincioşi de prieteni credincioşi şi cinstiţi, care să nu-ţi ascundă abaterile de la calea cea dreaptă şi poticnirile tale pe care le va vedea, ci să le arate cu sinceritate, pentru ca să-ţi îndrepţi greşalele arătate de ei“. **Prietenie înseamnă deci, să-i fii alături celuilalt nu numai cînd are dreptate sau cînd are succes, ci şi cînd greşeşte sau are eşecuri.** Numai astfel îl ajuţi. Prietenia ne apare atunci ca o **relaţie între egali,** oferind şi aşteptînd / primind consiliere, experienţă, afectivitate. Sînt apreciaţi şi doriţi ca prieteni cei caracterizaţi prin frumuseţe morală, cei respectaţi de ceilalţi, cei „pe care se poate conta“.

Uneori prietenia poate lua şi forme nedorite, dăunătoare chiar. Sînt tineri care — sub masca prieteniei — îşi influenţează negativ colegii, îi angajează în atitudini şi fapte reprobabile, îi culpabilizează — ba, uneori îi îndeamnă chiar să nu respecte valorile şi normele sociale. De aceea, **prietenii trebuie să fie ştiuţi, cunoscuţi ; intervenţia adulţilor este uneori necesară pentru a curma unele „prietenii“ care blochează evoluţia normală a tînărului.** Sînt prieteni adevăraţi aceia care se remarcă printr-o comportare civilizată şi demnă, care oferă şansa dezvoltării calităţilor intrinseci ale personalităţii celor apropiaţi. Prietenia se dovedeşte prin **dezvăluirea calităţilor morale,** prin **scoaterea la lumină a tot ce e mai bun în om ; prietenului îi spui totdeauna adevărul, te porţi cu el cu cinste şi demnitate, te bucuri de succesul lui, respecţi cuvîntul pe care i l-ai dat, îl ajuţi chiar fără să ţi-o ceară** — iată indicatori exteriori după care putem diagnostica **adevărata prietenie.**

Tinerilor trebuie să li se explice că adevăratul prieten nu este acela care te acaparează, care-ţi cere să te sacrifici pentru dînsul (profitînd fără jenă de timpul tău, sentimentele tale, voinţa ta), ci este acela care-ţi „descoperă“ oamenii. Alături de asemenea prieteni vezi viaţa şi lumea altfel, împreună cu el devii tu însuţi altul, transformîndu-te valoric. Prietenia e, deci, pentru viaţă, **o şcoală** ce ajută oamenilor să **devină împreună.**

Se pune, firesc, întrebarea : **putem alege prietenii copiilor noştri, e bine să ne asumăm o asemenea răspundere ? De ce asemenea tentative nu reuşesc, de cele mai multe ori?**

Pentru că lumea valorilor, deşi este aceeaşi pentru toţi, adulţi şi tineri, distribuie diferit accentele. Codurile culturale, stilul de viaţă se schimbă de la o generaţie la alta ; se schimbă şi tabelele de valori. **Aceeaşi realitate este uneori receptată diferit de părinţi şi copii.** S-ar putea, de pildă, ca părinţii să fie **impresionaţi** de manierele, şi înfăţişarea „civilizată“ ale unui tînăr şi să nu poată descifra, la mulţi dintre ei, unele **tare caracteriale, abdicarea sa de la normele colectivităţii.** Sîntem adesea impresionaţi şi de „mediul de proveniență“, ceea ce pe tineri nu-i împiedică să judece corect. Uneori tinerii sînt mai perspicace, ei au o capacitate deosebită de a intui trăsăturile amendabile — chiar atunci cînd sînt bine mascate — ale personalităţii. Ei sînt deosebit de sensibili la orientări valorice, cum sînt devotamentul faţă de grup (colegialitatea), corectitudinea în raporturile interpersonale, dăruirea, demnitatea, sinceritatea, modestia, spiritul de dreptate, altruismul şi sînt mai puţin „impresionaţi“ — dovedesc cercetările psihosociologice — de calităţi intrinseci ale personalităţii ca inteligenţa sau chiar de rezultatele şcolare (universitare). Pasiunea pentru un domeniu, perseverenţa, se bucură însă de o bună apreciere. Ca şi „curajul de a gîndi singur“, originalitatea, „disponibilitatea pentru schimbare“, convingerile ferme, tot ceea ce face omul cultivat, echilibrat, cu personalitate.

Sînt **condamnate şi respinse cu hotărîre** atitudini şi comportamente ca : **egoismul, individualismul, dezinteresul faţă de problemele comune, falsitatea, ambiţiile exagerate, lipsa simţului măsurii.** Cei care „fac orice“ pentru a se situa în frunte, transformînd competiţia în luptă

cei care recurg la compromisuri au puține șanse să fie prețuiți și doriți ca prieteni. „Omul de echipă" va căpăta însă încrederea grupului, spiritul său de organizator, tactul, omenia, inteligența sa socială îi vor conferi autoritate și prestigiu.

Înarmați cu o asemenea „grilă de lectură" a orientărilor valorice pe care le practică tinerii, cum vom proceda ? **Ne vom implica efectiv, vom „alege" noi ?** Sînt puține șanse să putem influența acest proces al alegerii, iar dacă am „reușit" sînt mari șanse să greșim. **Ceea ce putem face este să ne implicăm afectiv, să participăm la viața psihomorală a tinerilor, pentru a o înțelege și pentru a le putea oferi experiența noastră socială ca sugestie de stil interacțional.** De la sugestie la imperativ e însă cale lungă !

Conf. univ. dr.
ADRIAN NECULAU
Univ. „Al. I. Cuza" Iași

Obiectivul principal al educației nu trebuie scăpat din vederile noastre

Cum va fi copilul nostru?

Iată întrebarea care îi domină pe toți părinții care au consimțit să aducă pe lume un copil. Din aceasta se nasc, apoi, multe alte întrebări: „cum va crește? ce va deveni? cum se va împlini ca personalitate ? Toate evidențiind, de fapt, grija firească a părinților față de educația ce urmează să o dea copilului lor. O educație, se înțelege, corespunzătoare năzuințelor lor, dar, în egală măsură, corespunzătoare cerințelor societății în care trăim și, **mai ales, etapei în care, actualul copil, va ajunge omul matur de mîine.**

Grija și atenția ce se impun acordate devenirii copilului, își au originea într-un trecut foarte îndepărtat, în acele momente istorice în care familia s-a constituit în instituție socială. De atunci, omul a depășit, în această privință, limitele unui proces de esență pur biologică și a cuprins, în viziunea sa, complexitatea funcțiilor sociale, morale, estetice, juridice, sub incidența cărora se desfășoară procesul conceperii și creșterii copilului.

Conștientizarea tot mai deplină a funcțiilor sociale și a rolului pe care îl are familia în urmărirea cerințelor societății a determinat creșterea tot mai accentuată a răspunderii părinților față de educația copiilor. Căci, **armonizarea existenței și manifestărilor omului cu cerințele societății în care trăiește, dar și armonizarea cu sine însuși, constituie obiectivul principal al educației.**

În funcție de acest obiectiv, atît școala cît și părinții vor folosi metode prin care rezultatele să fie **cît mai apropiate de dorințele și scopurile propuse,** dacă nu chiar **identice.** După părerea noastră, nu există nici un părinte care să nu dorească realizarea deplină a copilului său. Există însă o problemă asupra căreea vrem să insistăm.

Pe măsură ce părinții au fost antrenați în activități profesionale și social-politice, au lăsat loc ideii că școala trebuie să rezolve totul în privința formării copilului și că NUMAI ȘCOALA AR FI RĂSPUNZĂTOARE, **chiar și pe latura morală.** Această idee este **fundamental greșită** și chiar **dăunătoare** în mari proporții. E adevărat că școala, ca instituție specializată în educația și instrucția copiilor, exercită o influență puternică asupra personalității copilului, dar **părinții au o ascendență incontestabilă, dacă ei înșiși sînt autorități morale neîndoielnice.**

Atingerea scopurilor propuse este condiționată de **un principiu fundamental** al educației, potrivit căruia, **tot ce se întreprinde în domeniul formării și transformării ființei umane, să pornească de la cunoașterea prealabilă a copilului.** Totodată, **rezultatele obținute după o perioadă de dezvoltare, să fie analizate riguros pentru ca ceea ce urmează să se întreprindă în perioada următoare, să corecteze eventualele defecte sau neajunsuri și să optimizeze achizițiile pozitive.** Acest lucru este pe deplin posibil, întrucît părinții din societatea contemporană dispun ei înșiși de cultura generală pe care mulți părinți de altă dată nu o aveau. În același timp, posibilitățile de informare psihopedagogică ale fami-

liei de azi sînt mult mai mari. Mijloacele de informare în masă, consultațiile pe care profesorii și diriginții le acordă, reprezintă un avantaj foarte mare.

De aceea, posibilitățile părinților de a-și cunoaște copilul și de a interveni în educația lui, în modul cel mai adecvat, prin intermediul unor metode cît mai apropiate, ca factură științifică, de acelea folosite de școală sînt mult mai mari azi, **cu condiția ca familia să privească cu toată seriozitatea rolul ei de colaborator real al școlii.**

În felul acesta, întrebării fundamentale enunțate în titlu, i se adaugă, în mod necesar, o altă întrebare : **Cum putem cunoaște cel mai bine copilul ?** Încercăm să dăm cîteva sugestii.

În primul rînd, părinții să-și propună în mod conștient să observe copilul. Observația, atunci cînd este folosită sistematic, iar datele obținute prelucrate corespunzător, este **calea cea mai eficace și la îndemîna oricărui părinte.** Este știut că, orice manifestare, orice gest al copilului reprezintă semne ale viitoarei lui personalități. **Întregul comportament al copilului se constituie sub influența factorilor de mediu,** prin achiziții succesive, care se traduc prin comportamente ușor observabile. Acestea oferă părinților posibilitatea de a interveni în accentuarea însușirilor pozitive, dorite a defini portretul viitorului adolescent și pe cel al adultului. **Schița viitoarei personalități se conturează succesiv, iar modelul copilului dorit poate fi mereu comparat cu ceea ce observăm că devine cu fiecare an ce trece.**

O modalitate de aplicare a metodei observației de către părinți este aceea a **înregistrării, într-un caiet, a unor manifestări,** cum ar fi : **vîrsta la care copilul a început să vorbească, evoluția vorbirii, orientarea în relațiile cu cei din jur** etc. Cele mai importante însemnări, însă, sînt cele referitoare la **constituirea conduitei morale, a caracterului,** în special. **Ce tip de activități preferă copilul, modul cum îndeplinește o sarcină, dacă s-a angajat ușor în efectuarea unei activități, pot fi observate și reținute** acestea fiind semnificative pentru formarea atitudinii lui față de muncă. De exemplu, dacă este consecvent în parcurgerea tuturor etapelor unui joc, sau a unei activități, sau, dimpotrivă, abandonează jocul ori activitatea înainte de a o termina. Iată ce-am aflat consultînd un astfel de caiet cu însemnări de-ale părinților. Cei doi copii ai lor, fetiță și băiat, aveau 5 și respectiv 4 ani. Într-un joc în care își foloseau propriile jucării, fetița îi lua mereu fratelui ei piesele de construcție, sau alte jucării, de care, de fapt, avea și el nevoie. Băiețelul construia într-un ritm mai lent decît sora sa. Ori de cîte ori se vedea deposedat, nu numai că nu opunea nici un fel de rezistență și nici nu protesta, ci îi oferea surorii sale toate jucăriile. Aceste manifestări, notează mama respectivă, au conturat **însușirile caracteristice** de mai tîrziu.

Fetița a manifestat mereu **un ritm rapid în activitățile școlare,** sau **în treburile de acasă, un puternic spirit competitiv, ea caută ceea ce-i este necesar,** depășind cu mult nivelul sarcinilor de îndeplinit.

Băiatul : **ritm lent, blîndețe, generozitate.**

Celelalte aspecte ale educației morale, cum ar fi : **sinceritatea, politețea, spiritul de întrajutorare, corectitudinea în folosirea banilor, a bunurilor din casă** etc., **trebuie să intre în obiectivul observației părinților.** Din acest punct de vedere, subliniem următorul aspect : **pe cît de important este să-i observi pe copii în devenirea lor, pe atît de necesar este ca părinții să se supună pe ei înșiși unei observații atente. Căci modelul cel mai puternic după care copiii își ghidează conduita lor generală este modelul mamei și al tatălui. De altfel, practica vieții sociale scoate mereu în evidență forța de neînlocuit a exemplului părinților.**

Până la vîrsta de 12—14 ani copiii nu au discernămîntul necesar pentru a ierarhiza valoric comportamentele morale. Nici îndemnurile, nici discursurile moralizatoare, nu au forța de convingere pe care o are exemplul. Deci, **cunoașterea copilului nostru trebuie să fie și cunoașterea noastră. Se impune dirijarea educației copiilor, dar, în același timp și controlul atent al propriilor noastre manifestări.**

O altă cale de a-i cunoaște pe copii în cadrul familial constă în crearea unor condiții specifice, care să le permită exersarea unor deprinderi pozitive din sfera relațiilor sociale : **cum se desfășoară o conversație atunci cînd ai invitați sau ești invitat, care sînt formele de politețe folosite în cadrul grupului de colegi și prieteni, care este ținuta vestimentară adecvată fiecărei ocazii** etc. Perioada 13—14 ani reprezintă vîrsta cînd atît fetele cît și băieții simt nevoia să-și afirme personalitatea și, totodată, să învețe **bunele maniere.** În astfel de ocazii, părinții au prilejul de a constata ce aspecte ale conduitei s-au fixat în comportamentul copiilor, dirijîndu-i în mod indirect și lăsîndu-le independența necesară manifestărilor libere.

De mare importanță pentru cunoașterea copilului este **convorbirea.** Fie că aceasta se desfășoară în

anumite ocazii, ce oferă cadrul cel mai adecvat de a pune în evidență tipul de preocupări, ori concluziile la care a ajuns copilul cu privire la un aspect al vieții, fie că se programează în mod special. Copiilor le place foarte mult să fie considerați persoane cu personalitate și doresc să fie tratați, ca atare, cu toată seriozitatea. Iată, se poate discuta un film vizionat împreună, un spectacol, o relatare dintr-o revistă sau dintr-o carte, rezultatele obținute la olimpiade, ori alte forme de manifestare cultural-artistică. Copilul își dă ușor seama cînd i se acordă atenție și simte gradul de seriozitate cu care este tratată o problemă care îi oferă posibilitatea să mai învețe ceva însemnat. **Părinții au datoria să-și găsească timpul necesar de a angaja dialoguri cu copilul, de a-l lăsa pe acesta să cunoască punctul de vedere al părinților, despre o situație de viață sau alta din care să tragă concluziile potrivite.**

Desenele copilului, obiectele confecționate, fie în cadrul activităților școlare, fie în timpul liber, de acasă, constituie un mijloc important pentru părinți de a-și cunoaște copilul sub aspectul exactității cunoștințelor însușite, a preocupărilor dominante, a stilului ce urmează a se constitui. Este știut că prin intermediul desenului copilul își exprimă „universul spiritual".

Oricare din metodele la care ne-am referit, și toate la un loc, ușurează activitatea de formare a copilului. Aceasta devine însă mai eficace, iar anumite dificultăți, inerente în complexitatea procesului educației copilului, pot fi mai ușor depășite, dacă se apelează la sprijinul persoanelor competente : profesori diriginți, psihologi, pedagogi, medici. Părinții singuri, oricît ar fi de mult aplecați asupra copiilor lor, nu pot atinge parametrii unei bune dezvoltări fără ajutorul specialiștilor. Iar răspunsul la întrebarea pe care și-au pus-o la început de drum, îl află mereu, mereu, cu fiecare etapă parcursă. Și dacă răspunderea pentru formarea unei personalități armonios dezvoltate s-a manifestat constant, satisfacția și mîndria devin valori ce nu pot fi înlocuite cu nici o altă categorie de valori.

Prof. ELVIRA CREȚU

O mamă mai avea ceva de spus...

Necunoscute ale adolescenței

Între îngrijorările părinților și nevoia de cunoaștere a tinerilor

Lectoratul era pe sfîrșite. Invitatul, cercetător în psihologie, reținusese atenția părinților cu „Unele probleme psihopedagogice ale adolescenței". Modul în care dezvăluise fenomenele, ca și tactul dovedit în lansarea unor întrebări-provocare au angajat auditoriul în discuție, determinînd un dialog antrenant și eficient. Problemele discutate, exemplificate cu cazuri concrete, aduseseră un plus de cunoștințe părinților, contribuind, prin sugestiile lor, la conturarea unor soluții și căi de prevenire a fenomenelor negative. Dirigintele, organizatorul lectoratului, era încîntat de reușită. Dorea, în încheiere, să mulțumească invitatului și să obțină din partea lui promisiunea de a mai veni și la alte discuții cu părinții. Observă, însă, că acesta avea intenția să continue. Ce se întîmplase ? Ochiul experimentat al psihologului descoperise, în banca a treia de pe rîndul din mijloc, o mamă care ar fi vrut să spună ceva, dar nu îndrăznea. Și el interveni, atunci, cu o afirmație incitantă.

„Știu că multe probleme ridicate în legătură cu adaptarea și integrarea adolescenților în viața școlară și socială au rămas nediscutate. Unele ar putea fi foarte interesante cazuri particulare, altele, mai generale. Cazuri și necazuri pe care dumneavoastră părinții, confruntați cu ele, le știți. V-am fi recunoscători dacă ni le-ați semnala acum, pentru a le putea cerceta, discuta și a veni cu propuneri de soluționare, cu sfaturi și idei care să vă sprijine în activitatea cu adolescenții".

Ca din întîmplare, ochii zîmbitori ai psihologului s-au oprit asupra mamei din banca a treia.

Simțind invitația, mama a intrat în dialog.

— Am și eu de semnalat o problemă. M-am gîndit că s-ar putea să fie un caz particular, oarecare, ceva care se petrece numai cu băiatul meu. Din vocea mamei răzbăteau atît teama de a nu-și pune feciorul într-o lumină nefavorabilă, cît și dorința de a face cunoscută **problema ei**, pentru a i se confirma că a procedat bine, sau a primi un sfat, o sugestie asupra modului în care ar fi mai bine să acționeze, în continuare.

Este un elev bun pasionat de matematică și fizică, continuă mama, tovarășul diriginte poate să confirme aceasta. Pînă în clasa a X-a nu am constatat la el vreun interes față de stilul epistolar ; vederile pe care mi le trimitea din tabere erau telegrafice și cu greu scria cîteva rînduri bunicilor. Deodată, la începutul clasei a X-a, am observat că este interesat să corespondeze cu diferiți tineri din țară. Lua adrese din reviste și scria la fete ca și la băieți. Acum primește zilnic scrisori din diferite colțuri ale țării și seara, după ce-și termină lecțiile, stă și răspunde. L-am găsit și la ora unu noaptea citind și redactînd scrisori. La observația mea că ar trebui să se odihnească, fiindcă are mult de învățat și îl așteaptă un examen greu, de treaptă, mi-a răspuns zîmbind : „Mamă, nici nu știi cît mă relaxează scrisorile". Răspunsul nu m-a liniștit. Pe de o parte îmi este teamă că se extenuează, iar pe de alta, vă mărturisesc sincer că sînt neliniștită și curioasă : oare ce tot scrie el în acele scrisori ? sau despre ce i se scrie în cele pe care le primește? Nu i-am desfăcut nici o corespondență dar nici el nu mi-a dat vreuna ca s-o citesc, deși l-am rugat. Mi-a spus că nu sînt interesante pentru mine. Mă bate gîndul să aștept factorul și să-i...

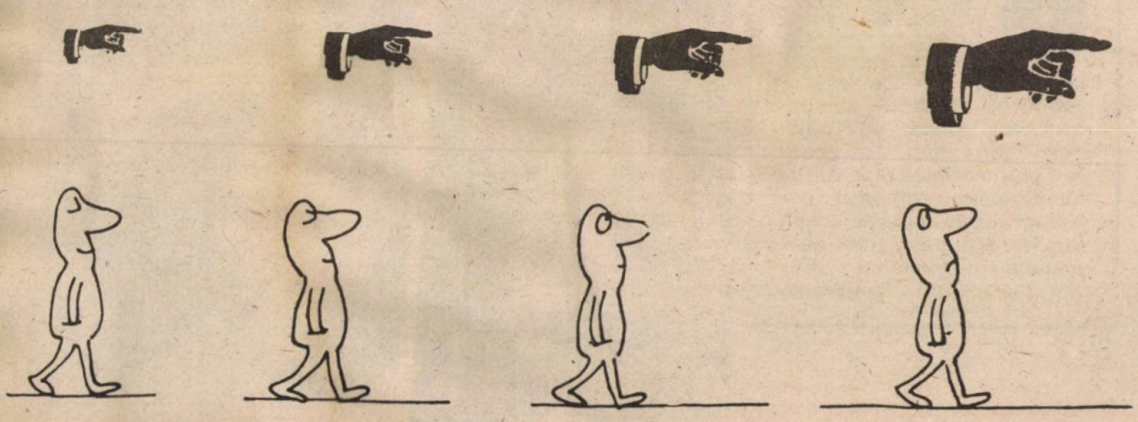

sustrag una sau două scrisori, să văd ce conţin, pentru a înţelege de ce a devenit atît de preocupat de această activitate.

— Nu veţi face bine cenzurîndu-i scrisorile, a intervenit în discuţie o altă mamă. Şi cu fata mea s-a întîmplat aşa ceva, încă din clasa a IX-a. Am observat că în fiecare zi, cînd venea de la şcoală, căuta în cutia poştală sau aştepta factorul, întrebîndu-mă dacă a venit poşta. Iniţial am crezut că este îndrăgostită, că are un prieten de la care aşteaptă scrisori. Am început să mă mir abia cînd am văzut că primeşte scrisori din diferite oraşe ale ţării. Am întrebat-o ce tot scrie unor oameni necunoscuţi şi ea mi-a răspuns : „tocmai asta-i că vrem să ne cunoaştem şi trebuie să mă fotografiez, să le trimit cîte o imagine a mea". Oare cui scrie fata mea ? m-am întrebat. Şi într-o zi luînd corespondenţa de la cutie, am desfăcut o scrisoare. Era de la o fată care îi spunea cum arată, ce o pasionează, ce muzică preferă, ce visează să devină etc. Mi s-au părut lucruri banale. Cînd fiica mea s-a întors de la şcoală, i-am dat scrisoarea şi i-am spus că îşi pierde timpul, că se ţine de prostii, că mai bine s-ar pregăti mai mult pentru şcoală etc.

— Eu pentru şcoală am învăţat şi învăţ, mi-a răspuns, dar mata, de-o viaţă, n-ai învăţat că o scrisoare care nu-ţi este adresată nu trebuie să o deschizi, s-o citeşti ? Îţi aminteşti, a continuat ea, că acum cîţiva ani, cînd te-am rugat să-mi dai să văd ce ţii în cutia albastră, mi-ai răspuns limpede : „sînt nişte scrisori, care nu-ţi sînt adresate ţie, deci nu ai voie să le citeşti". Aşa că, mamă, ce ţie nu-ţi place, altuia nu-i face...

— Am rămas mută de indignare dar mi-am dat seama că, totuşi, fata mea avea dreptate, că îmi dăduse o lecţie de comportare. Eram contrariată. Ce să fac ? Lecţiile mele de morală prinseseră rădăcini în conştiinţa ei, deci mă puteam bucura. Totuşi, îmi erau oferite într-o situaţie pe care eu o consideram a face parte din **drepturile mele de părinte.** De atunci nu i-am mai cenzurat corespondenţa, deşi, de fiecare dată cînd primeşte scrisori sau o văd că se retrage să le citească, să răspundă, mă simt precum o cloşcă cu pui de raţă, care stă pe mal şi se agită, în timp ce bobocii se bălăcesc bucuroşi în apă, fără să-i asculte chemările. De atunci, mă întreb mereu **ce poate scrie atîtor tineri,** cum de nu se plictiseşte să tot răspundă ? Cînd se va termina această **foame de scrisori ?** Apoi mama a tăcut şi pentru o clipă s-a făcut linişte. Dar, brusc, tăcerea a fost destrămată de glasul optimist al unui tată.

— Să nu ne speriem, **foamea de scrisori** de care a-ţi pomenit are şi părţile ei bune. După cum ştiţi, băiatul meu nu a prea strălucit la limba română, geografie, muzică etc. De cînd s-a angrenat însă, într-o astfel de activitate este mai atent la ortografie, la exprimare, citeşte mai multă literatură universală şi chiar din istoria artelor. Cînd am timp mai joc şah cu el, mai mult pentru a schimba o vorbă şi a-mi da seama ce gîndeşte, ce-l preocupă. Într-o seară văzîndu-l stînd singur în faţa tablei de şah, am crezut că îmi face un reproş tăcut că l-am uitat şi mă invită să joc. Cu toată oboseala i-am zis, aşezîndu-mă în faţa lui : „Campionule, hai să te fac mat din două mutări". El a ridicat privirea de pe tabla de şah şi zîmbind mi-a spus : „Maestre, poate îl faci mat pe bunicu, tot se plictiseşte el !; acum eu joc şah prin corespondenţă cu o fată de la Timişoara şi îţi dai seama că trebuie să fiu la înălţime.

Surprins de refuz, poate aş fi avut o replică mai dură, dacă tatăl meu, bunicul, nu ar fi intervenit. „De cînd aştept fiule, să te fac mat din două mutări, ca pe vremuri". Am rîs mînzeşte, cum se spune, şi am făcut o partidă cu tata, primul meu profesor de şah, care m-a şi bătut, spre amuzamentul întregii familii, fiindcă tot timpul jucasem sub tensiunea provocată de refuzul fiului meu, care mă punea pe loc secund în comparaţie cu o fetişcană necunoscută. Totuşi, rămîn la părerea că această preocupare a ado-

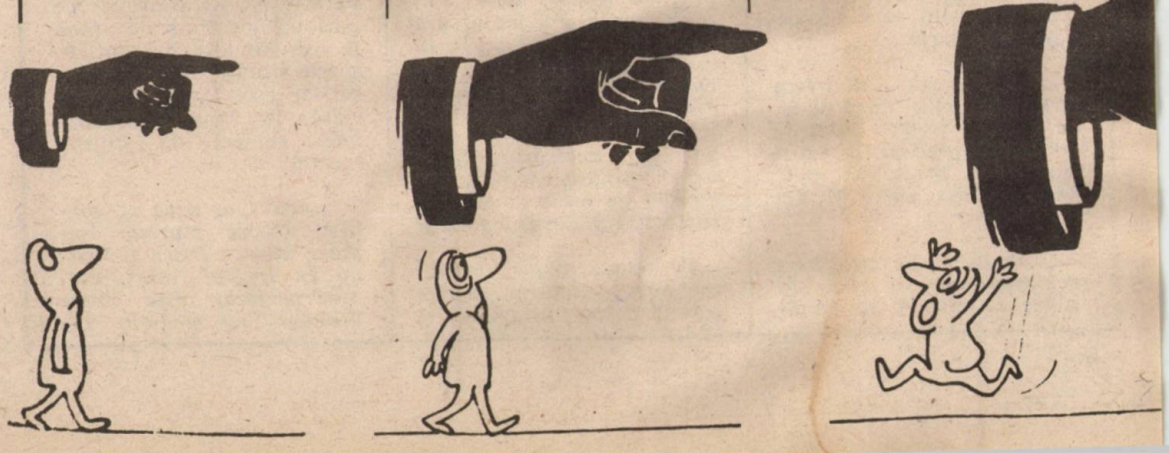

lescenților are și părți bune, cu toate că în unele cazuri se poate pierde mult timp cu ea, determinînd chiar unele repercusiuni neplăcute în desfășurarea procesului instructiv.

Schițînd un mod general de conduită al părinților, în astfel de situații, psihologul a promis să vină la o nouă întîlnire cu ei, pentru a încerca să prezinte temeiurile și mobilurile corespondenței dintre elevi, la vîrsta adolescenței.

Părinții au plecat comentînd diferit concluziile neconturate ale întîlnirii.

Unele concluzii de specialitate

„Corespondența dintre adolescenți", iată o problemă mai puțin abordată în literatura de specialitate, gîndi psihologul în drum spre casă. Trebuie să fac rost de scrisori, dar cum ? Îi veni în minte o soluție: să discute cu prietenii lui mai tineri, studenți, care depășiseră vîrsta adolescenței. Apelul la studenți nu a rămas fără răspuns și specialistul a intrat în posesia unor pachete de scrisori pe care deja tinerii le priveau zîmbind amintirilor. Iată în rezumat, cîteva din concluziile desprinse de psiholog din cercetarea acestor corespondențe — aparținînd, în egală măsură, și fetelor și băieților — din care se degajă pregnant o crescută **trebuință de cunoaștere** a generației din care adolescenții fac parte :

„...Îți scriu deoarece vreau să știu dacă și tu, aflată la cîteva sute de kilometri, gîndești la fel ca mine și prietenii mei" (D. din Sibiu către M. din Constanța.

„...Scrie-mi ce probleme te preocupă, ce cărți îți place să citești, ce cîntăreți de muzică ușoară preferi ; dacă îți place dansul..." (D. din Buzău către F. din Mediaș).

În general, primele scrisori — de... cunoștință — încep cu descrierea aspectului fizic și psihic. Iată cu cîtă sinceritate își fac adolescenții autoportretul :

„...Deoarece în afară de numele și adresa mea nu cunoști nimic altceva, voi încerca să-ți prezint un portret cît mai fidel : am 16 ani, 1,62 m (cu adidași în picioare), părul negru, ochii verzi-căprui, sînt în clasa a X-a la un liceu din oraș. Ca fire sînt foarte optimistă, veselă (prietenii îmi spun că exagerat de veselă), însă nu sînt omul fără defecte: Am și din astea o grămadă (de exemplu egoismul)...." (M. din Slobozia către C. din Iași).

Sau din scrisoarea unei eleve din Slănic către un elev din Iași.

„...Sînt șatenă, cu ochii căprui, potrivită ca statură. Sînt sinceră, puțin romantică, realistă și puțin mai mult răsfățată, astfel încît îmi place ca întotdeauna să mi se facă pe plac. Foarte des declar „război" prietenilor mei și pot fi asemănată cu un băiețoi încăpățînat"...

Iată și un autoportret mai umoristic al unui băiat :

„...Nu sînt nici frumos ca Florin Piersic, deși sînt blond cu ochi căprui, nici talentat și popular ca Marian Nistor, deși îmi place enorm muzica ușoară și „obosesc" din cînd în cînd, un acordeon și o chitară, dar sînt pasionat de fizică și am vreo cîteva proiecte, în cap, pe care sper să le realizez. Atunci vei fi mîndră că ai corespondat cu mine..." (C. din Iași către S. din București).

De regulă, după schițarea autoportretului, se dau relații despre interesele și pasiunile fiecăruia. Paleta de interese și pasiuni este largă și variată : muzică, sport, dans, film, teatru, literatură, profesiuni etc. De exemplu :

„...Sînt un mare amator de excursii și drumeții, de sporturi de iarnă și vară. Într-un cuvînt, nimic nu-mi displace. Și eu am colecții foarte multe, dar despre ele în scrisoarea viitoare. O.K. ? (V. din București, către O. din Iași).

„...Iubesc mult muzica, dansul, petrecerile la care particip cu mare plăcere, matematica. Mai ales cînd sînt obosită lucrez cîteva exerciții și mă calmez. Excursiile sînt bine primite și ele, la fel literatura, glumele, sportul. Colecționez vederi cu actori, flori și animale. Am uitat să-ți spun că îmi plac mult biologia, chimia, fizica și istoria și sper să dau admiterea la medicină". (K. din Cluj către M. din Buzău).

„...În ceea ce privește pasiunile mele, iată-le : muzica, fotbalul, handbalul, tenisul de cîmp (cele două din „coadă" le și practic), lectura, filmul, excursiile, biologia, limba italiană și limba germană. Sper că ți-ai format o părere despre mine. Bye-Bye !..." (M. K. din Slobozia către V. din Iași).

În unele situații corespondența se întrerupe după primele două-trei scrisori, în alte cazuri continuă pe perioade de timp de pînă la aproximativ doi ani. In aceste situații tematica scrisorilor este la fel de variată, dar se aprofundează unele subiecte de interes comun :

„...acum, aș vrea să vorbim despre muzică. Îmi place muzica Disco și Heavy. În prezent interpretul meu preferat este Steve Wonder iar melodia în-

drăgită este binecunoscutul său șlagăr : I just called to say I love you...“ (D. din Sibiu către F. din Iași).

În scrisori se fac aprecieri, se emit, sugestii :

...„Adevărata valoare umană e putința de a trăi în sufletele altora. Nu crezi ? Ca și pe tine, mă amuză și mă interesează enorm corespondența cu necunoscutul, mai ales că-ți dă posibilitatea să afli lucruri nebănuite (L. din Botoșani către S. din Bacău).

...„Nu judec oamenii ci caut să-i înțeleg cît mai mult posibil. Te apreciez că ai un scris frumos, corect (căci după cum ți-am mai scris, am primit și cu greșeli și scris indescifrabil). Mi-am dat seama din mica ta scrisoare că gîndești mult mai mult decît pentru vîrsta ta. Îmi plac oamenii inteligenți, sinceri și onești. Urăsc minciuna, lașitatea și prostia. Sînt o fire mai puțin veselă, dar nu pierd nici o ocazie de a mă bucura, căci după cum cred că știi, o zi fără să rîzi (nu prostește) e o zi pierdută ! (S. din Bacău către C. din Iași).

În unele scrisori se dau **sfaturi** care, de obicei, sînt primite cu mai multă receptivitate decît dacă ar veni din partea adulților :

...„Înțeleg că-ți plac femeile frumoase. Dar ai grijă, unde-i prea multă frumusețe trupească, uneori e și multă sărăcie sufletească și mai puțină inteligență. Și mie îmi place frumosul, căci dacă ar dispărea din lume ar fi un dezastru, dar nu-mi plac extremele nici cu + nici cu —. Dacă ai observat, orice e împins la limită e rău, chiar și prea multă luciditate strică, așa cum spunea Blaga“ (S. din Bacău către C. din Iași).

Răzbat din scrisorile adolescenților motive și rațiuni variate care îi orientează spre corespondența cu cei de-o vîrstă. În primul rînd trebuințele de cunoaștere și nevoia de a duce o existență activă și variată.

...„Ce-mi place să fac ? să mă plimb mult prin natură, să ascult muzică (îmi place enorm Beethowen) să citesc literatură (fără s.f.) să învăț limba engleză singură, să citesc reviste. Mă preocupă psihiatria, cultura japoneză, poezia bună, astronomia etc.

Deci, în general, tot ce-i frumos și mă ajută să cunosc lucruri interesante despre om și tot ce îl înconjoară (I. din Iași către A. din Craiova).

Imbold la scris primesc adolescenții și din necesitatea de a-și lărgi cercul de prieteni, din trebuințele de comunicare, sociabilitate, afinitate socială și dragoste de oameni.

...„Îți mulțumesc I. că ai avut plăcerea de a răspunde dorinței mele de a coresponda cu cineva. Consider aceasta (corespondența n.a.) o cale de a-ți face mai mulți prieteni. Mi se pare minunat să știu că într-un oraș necunoscut, încă, sînt oameni pe care îi cunoști și care te cunosc !“ (R. din Arad către I. din Iași).

Continuînd în multe cazuri „jocul vederilor“ întîlnit mai frecvent la preadolescenți, corespondența adolescenților reflectă lumea băieților și fetelor între 15 și 18 ani cu preocupările, trebuințele, dorințele și visele lor. Și mai presus de toate dorința de a-și cunoaște generația și nevoia de a-i aparține.

Prin scrisori adolescenții stabilesc legături bazate pe raporturi de egalitate și încredere, corespondînd se compară cu ceilalți de-o vîrstă, sub aspect fizic, calități psihice, valori, interese, activități-pasiuni, vise de perspectivă și idealuri de viață. Pline de sinceritate, umor, optimism și încredere în tinerețe, scrisorile adolescenței semnifică inimi deschise spre comunicare, inteligențe orientate spre cunoaștere, înțelegere și valorizare în și prin cei de-o seamă.

Neliniștitoare pentru părinți, tulburătoare, pasionante și pline de semnificații — deopotrivă pentru băieți și fete — **scrisorile adolescenței sînt tot atîtea voturi de adeziune și solidaritate cu generația lor.**

MARIANA CALUSCHI
cercetător științific

Formarea imaginii de sine la copil și adolescent

Imaginea de sine, apărută — în linii mari — încă în copilărie, atît de intim cunoscută de fiecare dintre noi (devreme ce ne exprimă și ne recunoaștem în ea) se încheagă în adolescență, pentru a prinde apoi contururi tot mai clare. Experiențe de tot felul o precizează și o modifică pentru punerea ei în concordanță cu realitățile — deși concordanța aceasta nu se realizează întotdeauna sau, oricum, nu în timp util.

Bineînțeles, claritatea imaginii de sine diferă de la individ la individ. În timp ce unii oameni — de regulă personalitățile mai puternice — își formează despre sine o imagine bine definită, chiar în alternativa că aceasta este mai complexă și de multe ori contradictorie. Sînt însă și alții — destul de numeroși — care rămîn la stadiul în care imaginea respectivă este mai mult sau mai puțin amorfă, inconsistentă.

Trăim — ne comportăm, acționăm — căutînd să ne identificăm cu imaginea mai clară sau mai puțin clară, pe care ne-am făurit-o, despre noi, despre propria noastră persoană. Și asta pentru că imaginea de sine reflectă nu numai concepții, mentalități, puncte de vedere ale fiecăruia dintre noi despre lume și societate, ci și aprecieri privind persoana proprie, dorințele și aspirațiile noastre, idealurile ce ne animă, opiniile despre bine și rău, permis și nepermis în societate, în familie, în viața strict personală. Imaginea de sine ne înfățișează, ca entitate mai mult sau mai puțin distinctă, în contextul tuturor celorlalți, mai frumoși, cu mai mult farmec personal sau mai puțin avantajați din acest punct de vedere, mai abili, mai capabili sau cu aptitudini mai modeste, în general, sau numai în anumite domenii.

Cu ochii minții individul „se vede" pășind în viață demn, civilizat sau dînd cu pumnii și cu coatele în dreapta și în stînga ; cinstit, corect, cu pieptul înainte cucerind zări albastre și culmi de munți semeți sau într-o postură cinică, ori cu umerii plecați, cu ochii neliniștiți, mereu la pîndă. Sau, după cum s-a arătat mai înainte, nereușind „să se vadă" prea clar, într-un fel anume...

IMAGINEA DE SINE ÎN SOCIETATEA SOCIALISTĂ

Specifică membrilor societății socialiste este, desigur, o imagine de sine în care la loc de cinste sînt prezente elemente de mare valoare morală ca hărnicia, disciplina și eroismul în muncă, atitudinea înaintată față de avutul obștesc, receptivitatea pentru tot ceea ce este nou, progresist. În același timp, însă, mai sînt încă destui — vîrstnici și tineri — care „nu se văd" muncind cinstit, respectînd normele de conviețuire socială, pășind cu fruntea sus în viață, crezînd că pot trăi, cum-necum, din tot felul de expediente, eludînd legile, irosindu-și anii, ducînd o existență subumană.

Cînd sîntem puși în situația de a decide, în probleme mai mici sau mai mari, sîntem înclinați să procedăm **în acord cu imaginea de sine, căci ea ne este model, ea prefigurează comportamentul nostru. Și dacă circumstanțe exterioare ne împiedică să procedăm astfel, adică să procedăm așa cum este firesc pentru propria-ne persoană, se naște un conflict care generează tensiuni, ce ne dereglează echilibrul psihic.**

ROLUL DE MAXIMĂ IMPORTANȚĂ AL FAMILIEI

Ca tot ce-i caracteristic omului, și **imaginea de sine se învață.** Contribuie la formarea și precizarea imaginii de sine și școala de toate gradele, și grupul în care copilul se joacă, iar mai tîrziu anturajul în care tînărul și adultul își petrec timpul liber și, bineînțeles, întreprinderea, unitatea social-culturală în care se desfășoară activitatea profesională. Dar **un rol de deosebită importanță în punerea bazelor imaginii de sine îl are familia** — fiecare părinte trebuind să înțeleagă aceasta.

Între trei și șase ani — în unele cazuri chiar mai devreme — **copilul începe să înțeleagă că părinții vor ca el să fie „bun", atunci cînd este neascultător. Începe să gîndească despre sine, despre cum este și cum ar trebui să fie. Se pun deja bazele intențiilor, scopurilor, simțului responsabilității morale, ale cunoașterii de sine.** Experiența copilului la această vîrstă este însă redusă, el nu poate percepe complexitatea relațiilor interumane. De aceea, **el trebuie să fie ajutat, în primul rînd de părinți, ca să înțeleagă ce**

înseamnă să fie bun. Are nevoie de încurajări și se simte frustrat într-o lume în care, în ceea ce îl privește, sînt un noian de interdicții, dar nici o laudă pentru strădaniile lui de a fi „bun“ — chiar dacă nu reușește întotdeauna să fie așa cum o dorește.

Încă de la această vîrstă, copilul trebuie învățat să prețuiască munca, activitatea utilă în casă, în familie. El trebuie învățat, cu tact, să aprecieze că poate obține rezultate bune în muncile gospodărești și mai tîrziu la școală, dar că, în acest scop, **el trebuie să depună eforturi corespunzătoare, că poate fi și ascultător și harnic, și curat, și cinstit și că trebuie să se străduiască în aceste direcții.**

În sfîrșit, de importanță capitală pentru imaginea de sine pe care începe să și-o formeze copilul este modul cum percepe poziția părinților față de el.

Cînd simte că este dorit și iubit, atunci chiar dacă uneori, pentru greșeli, este pedepsit, va crește optimist, încrezător în forțele sale, înclinat să întrețină relații prietenești, colegiale cu ceilalți copii și tineri și mai tîrziu cu tovarășii săi de muncă. În sinea sa **va considera că greutățile pot fi, într-un fel sau altul, depășite, învinse.**

Sechele de ordin psihic lasă pentru totdeauna atitudinea rece, distantă, lipsită de afecțiune a părinților. Copilul crescut într-o astfel de ambianță, va manifesta, de regulă, suspiciune față de viitorii lui colegi, își va găsi greu prieteni, va fi mai reținut în a acorda sau a aștepta din partea altora ajutor.

PERIOADA MARILOR ACUMULĂRI

Între șase și unsprezece-doisprezece ani imaginea de sine a copilului se îmbogățește foarte mult. El se confruntă în primul rînd cu cerințele școlii, ale cadrelor didactice, este pus în situația de a face față unor obligații precise ce nu sînt, pentru fiecare elev, la fel de ușor de îndeplinit. Unii copii se pot **descuraja, începînd să-și caute satisfacții în alte domenii decît cel școlar.** Alții pot deveni **aroganți, datorită succeselor obținute.**

Fiecare copil își stabilește **un „rang“ al său,** un loc propriu în rîndul colegilor de clasă, și într-un fel sau altul caută să-l păstreze. **De regulă, nu acceptă prea ușor să coboare din acest rang, dar nici nu este dispus să depună eforturi deosebite pentru depășirea altora.** Toți știu cine-i **matematicianul (matematicienii)** clasei, cine este **poetul (poeții),** cine este **ambițiosul, chiulangiul** și așa mai departe.

În al doilea rînd, la această vîrstă copilul își **ajustează părerea despre sine după aprecierile și opiniile colegilor,** aprecieri și opinii sincere, exprimate adesea brutal, de o manieră care **poate răni adînc.** El este obligat să se conformeze standardelor grupului în ceeace privește limbajul, îmbrăcămintea etc. Cum foarte bine remarca un mare psiholog, **la vîrsta aceasta copilul consideră că regulile stabilite de părinți sînt importante, dar regulile stabilite în cadrul grupului sînt absolut obligatorii.** Imaginea de sine — se înțelege, în curs de formare — în această etapă este aceea a unui **conformist.**

Părinții trebuie să cunoască aceste particularități de vîrstă. Trebuie să ajute copilul cu tact, cu răbdare, fără reproșuri jignitoare, fără țipete, pentru a înlătura primele greutăți ale copilului la învățătură, pentru ai ușura acestuia depășirea momentelor de teamă în fața unor materii. Să înțeleagă relațiile lui cu colegii, prietenii de joacă, de distracții și să le influențeze în direcția bună, cu dragoste, devenind ei înșiși prietenii și confidenții lui. Să vegheze discret, să nu se înrădăcineze în caracterul copilului trăsături negative, ca minciuna, lașitatea, lenea etc.

Se cuvine de pomenit cîte ceva și despre copiii **dotați** peste media clasei. **Părinții nu numai că nu fac bine dacă cer acestor copii să fie primii tot timpul, pretutindeni, în orice împreju-**

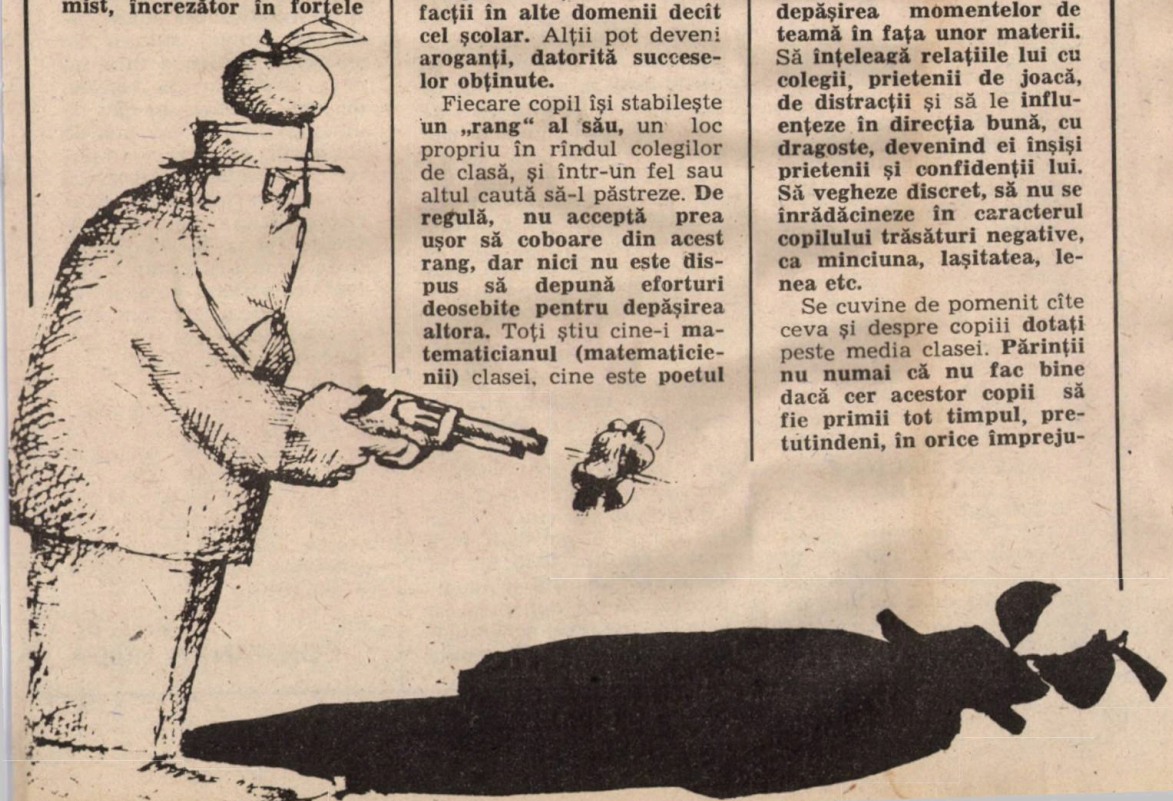

rare, cu orice preț. Ei trebuie să-i educe pentru viața în colectivitate, în cadrul unor relații colegiale. Trufașii, aroganții, cei ce caută să-și asigure mereu superioritatea sau se consideră deasupra celorlalți rămîn singuratici, sînt nefericiți în viață.

Evident, **nici în perioada adolescenței imaginea de sine nu este încă pe deplin formată.** Părerea despre sine depinde încă mult de părerile altora, ale colegilor, a școlii, a părinților. Dar adolescentul simte o mare nevoie **să se definească** pe sine. În acest scop face tot felul de experiențe privind modul de a vorbi, de a se îmbrăca, de a se comporta. Se caută pe sine cu asiduitate, își caută stilul propriu de viață într-o gamă foarte largă de stiluri, așa cum într-o anumită perioadă omul caută modelul de semnătură care să-l distingă de alții, să-l scoată din banalitate, să-l exprime ca personalitate. Și totuși, fără să-și dea seama, **adolescentul rămîne un conformist, el ține încă seama de gustul prietenilor, al grupului.** De cele mai multe ori părinții ajung să afirme că nu-l mai recunosc, între ei apar conflicte.

Căutîndu-și identitatea adolescentul adoptă diferite măști, imită diferite modele. Face planuri. Dar, **mai ales, încearcă să-și stabilească scopul vieții** și, în legătură cu aceasta, **profesia.** Imaginea de sine nu înseamnă numai „ce reprezint eu", ci și „ce pot fi eu", „ce ar trebui să fiu", „ce vreau să fiu". Adesea, adolescentul țintește prea sus sau își îndreaptă ochii într-o altă direcție, decît cea în care ar fi judicios.

VÎRSTA MARILOR ELANURI

Adolescența este vîrstă a marilor elanuri, dar experiența de viață continuă să fie insuficientă. **Proiectele sînt adesea doar în faza de deziderat, fiind generate mai mult de aspirații.**

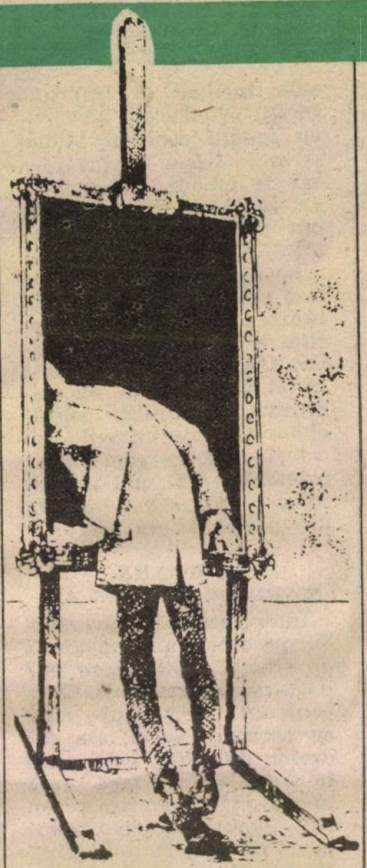

Și încă ceva important: **adolescentul caută să cunoască imaginea pe care o produce în relațiile cu sexul opus și, implicit, să-și întregească imaginea de sine din acest punct de vedere.** Tocmai de aceea, partenerii de dragoste stau de vorbă la nesfîrșit la vîrsta aceasta. În interminabilele discuții pe care le poartă — căci ei mai mult discută decît se îmbrățișează — **fiecare se testează pe sine.**

Ei bine, **în nici o altă perioadă nu li se cere părinților mai multă înțelegere. Înțelegere și tact pedagogic.** În loc să fie **ironici** față de stîngăciile adolescentului, în strădania de a-și găsi identitatea de sine, în loc să impună **opreliști fără rost, familia trebuie să ajute adolescentul să se cunoască.** Să se cunoască pe sine **în contextul social dat. Să-și cunoască aptitudinile și totodată să ia act, în mod responsabil, de cerințele societății față de diferite profesii, ocupații.**

Pericolul autoînșelării la vîrsta adolescenței este mare și părinții, cu experiența lor de viață, **au datoria** să ferească adolescentul de eroari ce pot avea urmări negative — în anumite cazuri chiar grave. **Viața,** oricum, **va corecta acea imagine de sine care nu corespunde realității, condițiilor concrete.**

De asemenea, părinții, cu tact și cînd este necesar cu fermitate, trebuie să-l facă pe adolescent să accepte că găsirea identității de sine nu constă într-o comportare extravagantă sau în copierea, imitarea unor modele periferice.

Ajutîndu-l pe adolescent să evite autoînșelarea, irosirea timpului și energiei în direcția atingerii unor țeluri minore sau lăturalnice, părinții au menirea să-l sprijine din toate puterile pentru realizarea lui în perspectivă, ca personalitate umană cu un profil moral elevat, care își găsește principalele împliniri în activitatea fructuasă închinată binelui comun. Se spune că **pentru a înfăptui ceva important la treizeci de ani, trebuie început la optsprezece și chiar mai de timpuriu.** Așadar, se impune ca **părinții să privească cu toată seriozitatea visurile și iluziile adolescenței, făcînd tot ce le stă în putință pentru asigurarea climatului necesar punerii bazelor viitoarelor succese.** Copilul, adolescentul trebuie nu numai **iubit,** ci și **respectat.**

Totodată, din partea părinților se cere să-și țină în frîu ambițiile, dorințele nesatisfăcute, să aibă în vedere că **ei înșiși se pot înșela,** putînd împinge tinerele vlăstare pe căi neconforme cu înclinațiile și aspirațiile lor.

Prof. dr.
CONSTANTIN PREDA

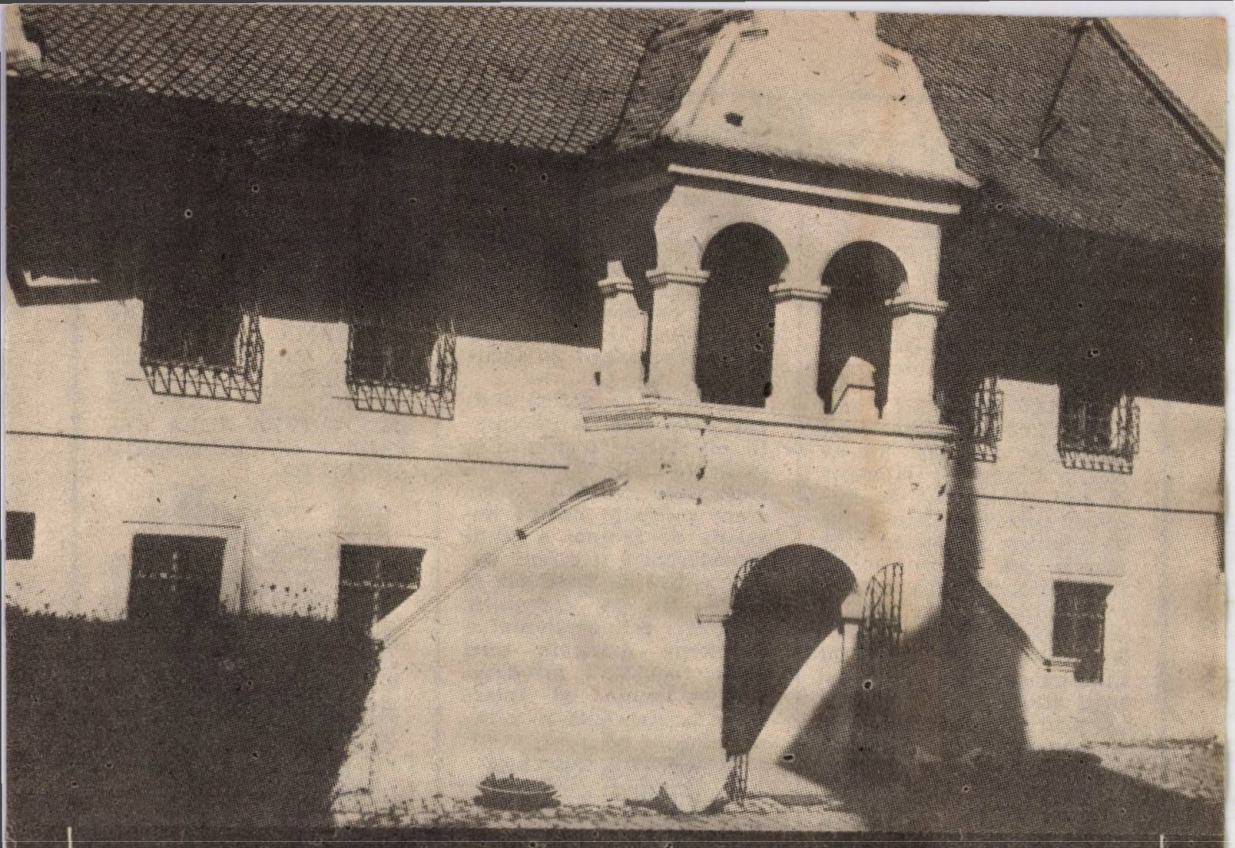

Lăcașul Școlii românești din Scheii Brașovului, așa cum a fost construit în 1597.

Tezaur de grai și lumină la școala-muzeu din Scheii Brașovului

Trecută de amintiri, înconjurată de brazii carpatici și de ritmurile modernei cetăți culturale și industriale căreia i se integrează, ÎNTIIA ȘCOALĂ ROMÂNEASCĂ din Scheii Brașovului deschide vizitatorului cartea neumbrită a faptei sale de veacuri întru izbînda luminii de cuget și simțire și a graiului din străbuni.

Reîntîlnesc — a cîta oară? — cu evlavie și proaspătă bucurie vechi săli de clasă, pupitre roase de ani, tomuri cu bucoavne și miniaturi, pereți împovărați de chipul și gîndul unor mari înaintași. Elevă a Liceului Pedagogic brașovean am simțit întotdeauna cum prind glas, aici la Schei, adevărate izvoare de putere și limpede gînd, izvoare ale dragostei pentru nobila menire de educator. De veacuri, cetate a cunoașterii, vatră nestinsă a spiritualității românești, Scheii au fost și sînt fără odihnă un simbol al conștiinței unității de neam, al creșterii graiului părintesc, al unei meniri pedagogice exemplare.

Retras în luminoasă senectute, după veacuri de lucrare rodnică și bărbătească împotrivire la încercările istoriei, acest așezămînt de cultură constituie un univers aparte, organic integrat patrimoniului național, în descifrarea căruia s-au dedicat generații de cercetători și căruia de mulți ani îi este custode și ghid un om de o aleasă devoțiune și competență, Vasile Oltean.

Dezvăluindu-ne din nestematele aflate în Muzeul Primei Școli Românești, structurat într-o nouă formă de organizare — Sala de clasă „Anton Pann", Sala „Diaconul Coresi", Sala „Cartea — factor de unitate națională", Sala „Cartea brașoveană" și „Sala primului gimnaziu brașovean" — directorul V. Oltean a avut amabilitatea să răspundă cîtorva întrebări privitoare la aspecte de interes pentru cititorii noștri.

REDACȚIA : În imaginea Scheilor de azi, rezonanța timpului din care urcă are un timbru cu totul deosebit. Vă rugăm să ne vorbiți despre începuturile învățămîntului românesc, despre luminile pe care le aduc în acest domeniu cercetările recente.

VASILE OLTEAN : Românii din Scheii Brașovului au ridicat o școală care să reziste vitregiilor vremilor de ieri, plămădind în chiliuțele clădirii școlare valori de educație și înțelepciune menite „să fie rumânilor de învățătură" și să alimenteze voința de rezistență și existență a greu încercatului nostru popor, care își dura existența în ciuda voinței altora și-și cultiva „steagul trupului" (cum ar fi numit Neagoe Basarab mintea) cu rațiunea cărților.

Dar de cînd și-a urzit această școală cursul de existență este încă greu de dovedit, atîta timp cît spuzenie de materiale documentare a rămas necercetată iar multe alte mărturii mai zac în arhive străine, sub colbul netulburat al secolelor, așteptînd binefacerile cercetării.

Și totuși, monumentala monografie închinată la începutul secolului nostru de Andrei Bârseanu școlilor brașovene fixează, fără echivoc, acest început, în anul 1495 : „de cînd s-au zidit biserica și școala", **identificînd anul zidirii cu anul înființării școlii — fără a insista asupra adevărului că lăcașurile de învățătură și-au pornit existența în clădirile de lemn, mai întîi.**

Vitregii nedorite au făcut ca, în mare parte, documentele referitoare la acest lăcaș de învățătură **să dispară** și, ca să dăm un exemplu din multele care ar putea fi date, invocăm mărturiile cronicii anonime a Brașovului, confirmate de mai multe documente de epocă, cu privire la „lada de lăturoi" a obștii românilor din Schei plină cu „scule și scrisori, hrisoave" care la 1681 „din vicleșug s-au pierdut, care nu s-au mai aflat, nici să va afla și mare pagubă s-au făcut cu pierderea acelei lăzi" — aprecia cronicarul — fiindcă într-însa se aflau „multe hrisoave de la părinții Țării Moldovei și ai Țării Munteneșți și documente".

Ca atare, ne vedem obligați să apelăm la informații ulterioare cu privire la existența școlii. **O primă documentare capabilă să ne ofere referințe pentru perioada de început a școlii considerăm a fi o bulă papală emisă de Bonifaciu al IX-lea în 15 decembrie 1399,** care **prin conținutul ei dovedește existența unei obști românești ortodoxe, care se impune și interpune la acea dată penetra-**

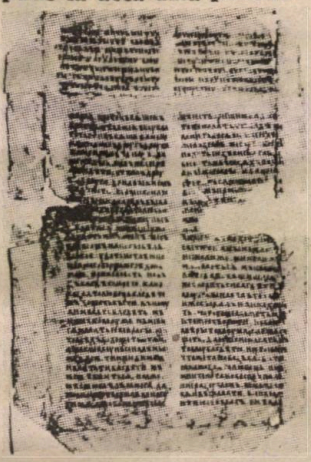

Primul manuscris școlar datînd din sec. al XII-lea, descoperit în forzațul Omiliarului.

ției catolice, ori aceasta nu se putea face fără existența unui sistem de educare a poporului care în caz contrar ar fi căzut victimă convertirii. **Menționăm și existența altor două bule papale cu conținut similar din 1235 și 1394.**

Afirmația noastră că rezistența este exclusă în afara unui învățămînt bine organizat, pe măsura celui cu care trebuia să lupte, este slujită și de o DESCOPERIRE RECENTĂ. **Una din cărțile vechi ale muzeului din Schei** (C.V. 89) **a fost supracopertată cu mai multe file dintr-un manuscris din secolul al XVI-lea, iar ca forzaț se folosesc două file dintr-un vechi OMILIAR („carte de învățătură"). Prin conținutul său didactic** SE CONFIRMĂ ÎNTREBUINȚAREA MANUSCRISULUI ÎN CADRUL „ȘCOLII DE PREDICĂ. LA CARE SE ÎMPOTRIVEA BULA PAPALĂ A LUI BONIFACIU AL IX-LEA.

Pagina de început a Octoihului lui Coresi (1574—1575) cu emblema Țării Românești

Complementar acestuia, constatăm că **și manuscrisele vechi slavone din arhiva muzeului** (avînd în vedere și pe cele consemnate în vechiul catastif, care nu s-au mai păstrat), **sînt prin excelență cărți de morală, de educație, cu un evident caracter didactic.** Din biblioteca cunoscutului cărturar Mihai, colaborator coresian și ctitor al școlii de piatră de la anul 1597, au provenit mai multe asemenea cărți, din care menționăm : CARTE FOLOSITOARE DE SUFLET — CUVÎNTĂRILE LUI EFREM SIRUL (ms. 13), manuscris din secolul al XV-lea, care **conține marginal și însemnări despre Diocleția și Maximilian, fiind o dovadă a întrebuințării manuscrisului în școală.**

REDACŢIA : Aţi subliniat, ca o mărturie a existenţei şcolii din Schei, încă înainte de anul 1495, recenta scoatere la lumină a unui manuscris datînd din secolul al XII-lea, OMI-

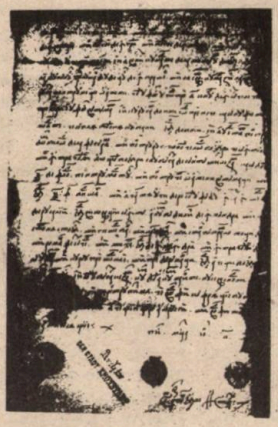

Primul document braşovean în limba română

LIARUL, **cunoscută carte de învăţătură cu expresă destinaţie şcolară. Vă rugăm să reliefaţi, pentru cititorii Almanahului nostru, semnificaţii ale acestuia, el fiind cel mai vechi manuscris şcolar descoperit în Scheii Braşovului.**

ΙΣΤΟΡΙΑ

ΤΗΣ ΠΑΛΑΙ ΔΑΚΙΑΣ, ΤΑ ΝΥΝ ΤΡΑΝΣΙΛΒΑΝΙΑΣ, ΒΛΑΧΙΑΣ, ΚΑΙ ΜΟΛΔΑΒΙΑΣ.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΦΩΤΕΙΝΟΥ.

ΤΟΜΟΣ, Β'.

ΕΝ ΒΙΕΝΝΗ ΤΗΣ ΑΟΥΣΤΡΙΑΣ.

1818

Coperta manualului de „Istoria Daciei, Transilvaniei, Ţării Româneşti (Valahia) şi Moldovei" – apărută la Viena în 1818

VASILE OLTEAN : Desigur, cele peste 3 500 cărţi vechi, mai mult de 5 000 documente şi alte valori istorice aflate azi în arhiva documentară a muzeului vin să confirme şi să presupună vechimea şcolii, premergătoare anului 1495, stabilit de biografii şcolii. *Sînt încă documente şi cărţi care nu au cunoscut pînă astăzi lumina cercetării. Împrejurări fericite au făcut ca în coperta acelei cărţi din secolul al XVI-lea să identificăm, ca forzaţ, un manuscris al* OMILIARULUI, *cunoscută carte de învăţătură cu expresă destinaţie şcolară. Scris în uncială, pe două coloane* (32 rînduri pe coloană), *cerneală neagră, pe pergament de bună calitate, la dimensiunile de 144 x 220 mm, manuscrisul prin grafie şi structură lingvistică, atestă sfîrşitul secolului al XII-lea şi începutul celui următor, datare care ne-a fost confirmată de mai mulţi cercetători români* (George Mihăilă, Elena Linţa, Pandele Olteanu), *cît şi străini.*

Prin conţinut, *textul ne oferă aspecte dintr-o lecţie de morală şi comportare etică, lecţie care îşi alimentează pledoaria pornind de la o parabolă, pe tema frăţiei şi a prieteniei.* De la îndemnul „să nu ne supărăm unul pe altul... ci unul pe altul să ne învăţăm" se ajunge la aprecierea că „dacă iubirea ta de arginţi, fără de minte în grămadă să va aduna, curgerilor ei deja nu va mai fi oprire. Cel nedesăvîrşit (sortit) la pierzare întru felul lui va putrezi". Pe bună dreptate survine întrebarea : „Oare cel virtuos nu va zice, cum iubitorul de argint vrea să fie virtuos, ce virtute are el oare ?" Răspunsul : „Niciuna, că el pe toţi îşi

Sala de clasă „Anton Pann" din Muzeul şcolii, cu secularul ei mobilier

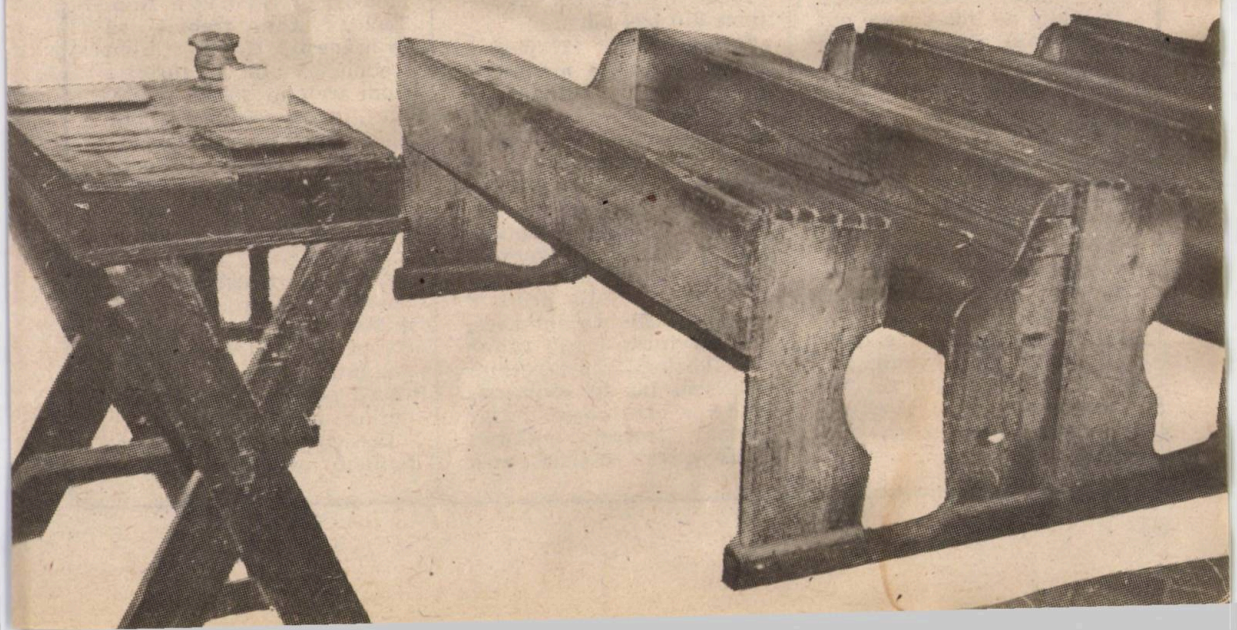

are sieşi duşmani, de la toţi vrea să răpească, căci lui dacă întreaga averea i-ai da-o tu tot nici un fel de virtute nu vei avea în faţa lui, ci se mai şi mînie căci n-ai avut mult şi nu i-ai dat mult". Caracterizarea acestui model al omului lipsit de virtute continuă : „Dacă însă şi întregului univers (lumii) l-ai face stăpîn, el ne-avînd virtute, i se pare că nimic nu a luat". Concluzia e cea aşteptată : „Nesăturată este pofta (patima) şi relele acestea... căci cine nu se satură cu puţin, cu nimic nu se va mulţumi, că oricît i se va dărui tot nu va avea virtute".

În asemenea logisme continuă restul textului iar prezenţa lui aici presupune şi întrebuinţarea manuscrisului la şcoala din Schei. În acest caz bula papală a lui Bonifaciu al IX-lea, care în decembrie 1399 încerca să-i convertească pe românii „schismatici" din Schei, *poate fi înţeleasă în contextul existenţei unui lăcaş de învăţătură.*

Şi tot în acest context pot fi înţelese şi cărţile de bază ale înţelepciunii hesihaste prezente aici în secolul al XV-lea ; „Carte folositoare de suflet" — pe care am amintit-o, prin conţinutul său, propaga în sens pedagogic aprofundarea psihologică a meditaţiei, venind să cultive autoeducarea prin idei ad-hoc despre om şi raportul său cu lumea, apropiindu-se în conţinut de concepţia şi modelul de viaţă al lui Diogene.

Din aceeaşi perioadă se păstrează „LESVENICUL", scris în redacţie sîrbă (manuscris 17 — provenit din aceeaşi bibliotecă a cărturarului Mihai). Cartea indică cititorilor un număr de 30 de scări (trepte) de perfecţionare. Devenită celebră, lucrarea a suferit influenţele unei gîndiri filosofice mai populare decît aceea a lui Platon şi Aristotel, a gîndirii stoice.

În seria cărţilor de înţelepciune, în aceeaşi redacţie şi din aceeaşi perioadă aflăm în Schei şi „Cuvîntările lui Cantacuzin", carte de subtilă filosofie, care include comentariile împăratului bizantin Ioan Cantacuzino la *Etica* lui Aristotel (manuscris 25, filigran foarfecă şi ancoră, 282 f.).

Asemenea cărţi, *în lipsa altora pierdute, vin să confirme valoarea şi vechimea învăţămîntului românesc din Scheii Braşovului.*

REDACŢIA : În cadrul cercetărilor Dv. aţi identificat, cu ani în urmă, în arhiva istorică a muzeului un străvechi „manual de filosofie" copiat sub forma unui miscelaneu (în cea mai mare parte a lui) de un foarte puţin cunoscut cărturar, dascăl al acestei şcoli, Barbu Hoban. În ce măsură acest manuscris, datînd din secolele XVI—XVII, oferă o imagine concretă a nivelului intelectual la care se ridica în condiţiile epocii şcoala din Scheii Braşovului ?

VASILE OLTEAN : Conţinutul manuscrisului, cuprins în 315 file şi 33 de caiete în format 20,5 × 16 cm şi aşezarea lui în legătură din carton şi piele, prin texte puse cap la cap, dovedeşte întrebuinţarea acestuia în scop didactic. Practic manuscrisul se compune din trei părţi.

Constînd din 177 pagini, **partea primă a manuscrisului,** copiat bilingv (în greacă şi slavă) de Barbu Hoban, lipsit de foaia de titlu şi predoslovie, se deschide prin prezentarea grafică a unui model clasic de catedrală bizantină, pentru ca în continuare să fie redate veritabile noţiuni de etică (f. 9—18) printr-o deosebită estetică didactică, reproducîndu-se sub formă de florilegii şapte noţiuni de etică, iar în contrapagină se comentează contextul fiecărei noţiuni : „Aici se văd în scurt cele şapte răutăţi care sînt puse ca un pom". Primul arbore florilegic aşează în antiteză „prietenia" şi „invidia" care cunosc ca trepte „ingratitudinea, discordia, duşmănia, pedeapsa, batjocura, bucuria faţă de răul altuia, ura, ranchiunul şi asasinatul", iar în contrapagină sînt date explicaţii. În acelaşi sistem sînt redate alte vicii umane : „avariţia", „lăcomia", „trufia", „mînia" ş.a., urmate de cele „şapte calităţi ale sufletului", doar enumerate : înţelepciunea, cunoaşterea, respectul, voinţa, omenia ş.a., de „virtuţi ale sufletului" : „Bărbăţia, chibzuinţa şi neprihănirea", cît şi de cele „patru virtuţi ale corpului" (robusteţea, perfecţiunea, bunătatea şi sănătatea) — cu comentarii asupra ultimelor virtuţi, extrase, probabil, din Petru Damaschin, a cărui operă este cunoscută de curînd literaturii de specialitate.

Începînd cu fila 19 sînt redate extrase din operele unor filosofi antici.

Întîlnim fragmente din valorosul comentariu al lui Simion Metrafasul „la cele 50 de cuvinte ale lui Macarie Egipteanul", folosit mult şi de Neagoe Basarab în „Învăţăturile către fiul său Teodosie" şi care tratează în continuare problema virtuţilor cu indicaţii isihaste din Filimon şi Simion Noul Teolog : „Cum trebuie să te hrăneşti" (f. 36), „Cum trebuie să stai în tăcere... Cum trebuie să ţii minte, ş.a.", iar în continuare, din opera lui Petru Damaschin (f. 48) se tratează cele patru virtuţi ale sufletului (chibzuinţa, neprihănirea, bărbăţia şi dreptatea).

După alte fragmente, manuscrisul reproduce mai multe texte din înţelepciunea patristică în scopul întrebuinţării lor în şcoală pentru formarea viitorilor dascăli şi preoţi.

Caracterul didactic accentuat al manuscrisului

este oferit însă de următorul capitol, care cuprinde în 26 de pagini fragmente de meditație filosofică extrase din cca. 40 din cei mai cunoscuți filosofi ai antichității latine și grecești, selectînd textele nu după autor, ci după tema axată pe ideea virtuților umane. Întîlnim pagini de adîncă meditație din istoricul grec Plutarh care provin din lecțiile publice de filosofie și literatură elenă date la Roma pe ideea unei morale sănătoase ; din Democrit, filosoful antic grec, reprezentant al teoriei atomiste și autor al primului tratat de logică, se redau în special texte legate de prietenie și îngîmfare ; din Aristotel, părintele logicii, psihologiei, retoricii și poeticii, se redau idei pornite tot de la Democrit, cuprinse, de altfel, în celebra lucrare în opt cărți „Politica" ; din Socrate, întemeietorul „artei de a gîndi". În același sistem sînt redate citate din Pitagora, din Isocrat, din Demostene, din Epictet, din Zenon...

Un bogat material este extras din opera lui Euripide, cu siguranță din replicile dramaturgiei sale, recunoscute pentru filonul lor filosofic.

Nu întîmplător manuscrisul introduce un capitol menit să explice epoca de dezbatere ideologică de la sfîrșitul secolului al XIV-lea și începutul celui următor pe tărîm balcanic.

Partea a doua a manuscrisului, databilă pentru începutul de secol XVI, cu o grafie corespunzătoare epocii și o evidentă continuare a primei părți, este copiată — după cum dovedește epilogul acestei părți — de Teoctist, probabil același cu copistul trăitor la Putna în Moldova în secolul al XVI-lea. Convingerea noastră că manuscrisul avea o destinație școlară este confirmată și de titlurile ce urmează „Despre ascultare", „Cuvînt despre curățenie", „Cuvînt despre judecată", „Despre simplitate", „Despre viață" „Despre tristețe" ș.a.

Ultima parte, mult mai redusă, nesemnată, poate fi atribuită, conform grafiei, lui Vasile Hoban I. Se deschide printr-un asterisc didactic (necunoscut nouă), reproducînd un text omiletic în limba greacă dar cu grafie chirilică, care poate fi explicat prin simbioza de limbă greco-slavă folosită la școala din Scheii Brașovului.

Desigur că acest manuscris de secol XVI—XVII, prezent la școala din Schei, oferă o imagine concretă a nivelului intelectual la care se ridica, în condițiile epocii, această școală.

REDACȚIA : Dincolo de asemenea inițieri în domeniul filosofiei, ce ne puteți spune despre nivelul învățăturii și modul ei de desfășurare în epoca începuturilor școlii din Schei ?

VASILE OLTEAN : Nu știm care era nivelul de învățătură al școlii la începuturi, decît în limitele permise de descoperirea acelui omiliar. În schimb, pentru secolul al XV-lea putem aprecia valoarea ei în baza numeroaselor manuscrise provenite din casa ctitorului școlii de piatră, valorosul cărturar Mihai, socotit de Nicolae Iorga „sfetnicul tuturor domnilor", pentru legăturile pe care acest cărturar le-a avut cu toți domnii din Muntenia și Moldova care au trăit în vremea sa.

Mult mai convingător pentru această perioadă de început rămîne însă diacul Oprea, care în „Epilogul" OCTOIHULUI ROMÂNESC din 1570, scris în Scheii Brașovului, în calitate de „miașteriu școlii, dascăl mai mare ucenicilor cine învață dăscălie" în Schei, ne oferă o imagine cît mai fidelă a școlii pe care, de altfel, o conducea. „...Scris-am eu Oprea diiac — încheia dascălul scheian manuscrisul său — să fie de învățătură ucenicilor cine învață dăscălie și să fie mai ușor spre înțeles oamenilor creștini cine sînt acum... pînă va veni vreme și lesnire să scrie cu tiparul".

Dubla atribuție școlară sub care își semnează manuscrisul — „Oprea diiac, miașteriu școalei românești de lîngă biseareca Șcheilor și dascăl mai mare ucenicilor cine învață dăscălie..." — **dovedește că** ȘCOALA AVEA UN CURS PRIMAR, cu termen redus, în care erau predate într-o formă sumară numai cunoștințele elementare, **fiind urmat acest curs mai ales de localnici, din rîndul cărora se recrutau comercianții și** UN CURS SUPERIOR, **urmat de viitorii clerici și dascăli,** care veneau la Brașov din toată Țara Bîrsei și din alte părți ale Transilvaniei. Întrucît școala pregătea și pe „ucenicii, cine învață dăscălie", **este incontestabilă** EXISTENȚA UNUI CURS PEDAGOGIC. Pledînd pentru întrebuințarea limbii române în școală, Oprea se folosește, de fapt, de ideile expuse de Coresi în prefețele cărților sale : „mai vîrtosu cinci cuvinte cu înțelesulu mieu să grăescu ca și alalți să învățu, decîtu întunearecu de cuvinte neînțelese într-alte limbi".

După un sfert de veac, **în urma daniei lui** Aron Vodă **al Moldovei, la 1597 se construiește în piatră lăcașul de școală păstrat pînă azi.** Frămîntările anilor de zidire a școlii coincideau cu vremurile de înălțătoare trăiri pentru românii din Schei, cele ale popasurilor lui Mihai Viteazul și **ale daniilor acestui voievod al unității naționale,** care s-au păstrat cu adînc răsunet în conștiința localnicilor. Semnificativ este și azi faptul că **„junii" brașoveni poartă pe cap modelul căciulii lui Mihai Viteazul, iar în tinda monumentului arhitectonic voievodal din Schei domină și azi fresca intrării lui în Brașov,** unde

este întîmpinat de protopopul M i h a i.

În amintirea unui vechi steag cu chipul voievodului, salvat mai multe secole în Schei, şi azi, fiecare grup al junilor conservă pe una din feţele steagurilor de sărbătoare portretul lui Mihai Viteazul.

Şi tot în aceste vremuri ale zidirii lăcaşului de piatră îşi încheie aici diaconul C o r e s i marea sa creaţie. Suflet din sufletul unui neam, aflat în vîltoarea unor furtuni, care defineau epoca umanistă a culturii române. C o r e s i a realizat prin opera sa începuturile şi biruinţa definitivă a scrisului în limba poporului, dăruind acestuia uşurinţa de a-şi transpune gîndul vorbirii, înmlădierea de a se exprima în limba constituită la vatră prin veacuri de existenţă. Venită să distrugă barierele unui slavonism cultural, care vreme de mai bine de cinci veacuri încorsetase puterea de manifestare creatoare prin „întunearecul de cuvinte", opera coresiană, după ce în prealabil şi-a alimentat izvorul vorbirii în cugetul şi simţirea din „casa cea mare a ţării", vine să polarizeze unitatea de gîndire şi simţire a unui neam.

*

Uşa Primei Şcoli Româneşti se deschide şi se închide asemenea unei coperţi de carte. Între filele ei sînt înscrise, pentru cei de azi, pentru generaţii de mîine, temeiuri, eforturi şi îndreptăţiri exemplare.

Lumina cărţilor şi a învăţăturii are la Schei nesecate izvoare, în vegherea şi descifrarea cărora cercetători competenţi şi devotaţi, asemeni profesorului V a s i l e O l t e a n, aduc contribuţii definitorii în evaluarea ştiinţifică şi perpetua „tinereţe fără bătrineţe" a acestui tezaur de spiritualitate şi crez al ţării — cunună de sub scutul etern al Carpaţilor.

Interviu realizat de
ANA GABRIELA GHEŢEA

Biblioteca copiilor noştri

Cartea — ca obiect şi ca purtător de informaţii — intră în universul copilului cu mult înainte ca el să fi învăţat să citească : **cărţile părinţilor,** aşezate în bibliotecă, citite de aceştia în momentele de linişte sau lăsate pe cîte un colţ de masă, stîrnesc curiozitatea copilului, care simte nevoia să le pipăie, să le observe, să le răsfoiască, să le zmîngălească şi, uneori, chiar să le rupă — tot o formă a cunoaşterii fizice. Dar şi „cartea" lui personală, **pliantul cu poze,** de regulă din lumea animalelor, din care el află, ajutat de cei mari, ce e un cîine sau o pisică, un porc sau o vacă, cocoşul sau cloşca cu pui, iar, din universul exotic, leul, maimuţa, elefantul, girafa şi cîte altele. Înrudită cu pliantul este şi **cartea bogat ilustrată şi cu text scurt** — de regulă, mici poezioare — şi **cartea de colorat,** acestea conţinînd deja un mic mesaj epic, o poveste care, cînd nu e transpusă chiar de autor în vorbe, e inventată de părinţi sau de fraţii mai mari, care satisfac astfel dorinţa de a şti a micuţului.

Una după alta, asemenea cărţi vin să alcătuiască o mică colecţie, **o primă „bibliotecă" personală,** de care copilul nu oboseşte să se apropie cu interes şi cu curiozitate (e la vîrsta lui „de ce ?") ; ele îi vorbesc în limbaj „pictografic", imaginile fiind, în această perioadă a vieţii, singurele în măsură să fie receptate şi înţelese.

Dacă acesta este profilul primei colecţii şi funcţionalitatea cărţilor specifice copilăriei timpurii, se naşte firesc întrebarea : **cum sînt păstrate ele ? Locul lor firesc este între jucării,** în colţul sau pe raftul ce le este destinat acestora, pentru că şi unele şi altele au o valoare iniţiatică, sînt **instrumente ale cunoaşterii intuitive, senzoriale.**

Pe măsură ce copilul creşte iar cărţile ce-i sînt adresate sînt mai complexe, ilustraţia lasă tot mai mult loc textului, bagajul noţional şi lingvistic dobîndit permiţînd acum înţelegerea şi dincolo de imagine. E drept că **poveştile — în proză sau versificate** — rămîn cantonate în **universul concretului imediat :** sînt întîmplări din lumea animalelor sau avînd deja un „erou", de regulă un băieţel sau o fetiţă, în care ascultătorul, deocamdată, (lectura propriu-zisă intervenind mai tîrziu) se regăseşte cu micile lui probleme, cu ocupaţiile lui diurne. Aceste povestioare au, cel mai adesea, şi o **funcţie moralizatoare,** vorbind despre cuminţenie şi neascultare, despre bunătate şi răutate, despre ordine şi dezordine, despre hărnicie şi lene, despre curaj şi frică etc. Tot acum intră în acţiune şi basmul, răspunzînd **nevoii de fantastic,** proprie copilăriei şi avînd totodată o **funcţie formativă,** prin dezvoltarea imaginaţiei. De asemenea, orice basm înseamnă şi o mică **lecţie de morală,** totdeauna în lupta dintre bine şi rău învingînd cel dintîi.

Genurile literare se diversifică treptat. Copilul ia cunoştinţă cu **poezia** (cu cea adevărată, nu cu rimările făcute ce însoţesc căr-

ţile ilustrate) — poezii de autori contemporani, unii de primă mînă, de la Gellu Naum şi pînă la Marin Sorescu, de la Maria Banuş pînă la Constanţa Buzea, dar şi de autori clasici, precum Alecsandri, Coşbuc, Topîrceanu, Otilia Cazimir sau Arghezi, cu **teatrul** pentru copii (dezvoltînd capacitatea de dialog), cu **ghicitoarea** (exerciţiu excelent pentru atenţie, spirit de observaţie, logică), cu **povestirea istorică** (prima lecţie de vitejie, de patriotism), cu **legenda mitologică** şi chiar cu **literatura de informare,** colecţia „A.B.C." oferind primele specimene de gen. Lucrările apărute în colecţie prezintă în limbaj accesibil, fenomene, personalităţi şi evenimente din natură şi din societate (dintre apariţiile mai vechi şi mai noi : „Ana Ipătescu", „Aurel Vlaicu", „Grigore Antipa", „Henri Coandă", „Meşteri vestiţi ai tiparului", „Pinguinii", „Magnetul", „Automobilul" ş.a.). Prin intermediul **tălmăcirilor** el va pătrunde în literatura altor popoare — prilej de a afla cîte ceva despre alte ţări ale lumii, de a se familiariza cu toponimia şi onomastica specifică.

Cărţile destinate vîrstei preşcolare şi şcolare mici întrunesc, pe lîngă **funcţia informativă** şi o importantă **funcţie formativă,** contribuind la **fundamentarea deprinderilor de lectură,** la **dezvoltarea limbajului,** la **cultivarea atenţiei,** iar prin conţinutul lor, la **educaţia etică şi patriotică.** Considerînd şi **ilustraţia** — de cele mai multe ori de bună calitate, expresivă şi cu o cromatică bogată —, se poate vorbi şi de o implicită **educaţie a gustului pentru frumos.**

Biblioteca acestei vîrste va avea o mare **consistenţă** şi **diversitate,** impunînd şi primele rigori de organizare pe etajerele sau rafturile cu această destinaţie din camera copilului sau pe poliţa de jos a bibliotecii părinteşti. O **aranjare** foarte la îndemîna micuţilor cititori este cea **pe colecţii** — „Prima mea bibliotecă", „Traista cu poveşti", „Povestiri nemuritoare", „A.B.C." —, uşor de realizat datorită formatului unitar şi copertelor distinctive, criteriul formatului putînd funcţiona şi pentru ediţiile independente.

Copilul a crescut, merge la şcoală de mai mulţi ani, a început să stăpînească bine **ştiinţa lecturii,** diferitele discipline predate la clasă deschizîndu-i **noi orizonturi de cunoaştere,** declanşîndu-i **noi zone de interes.** Producţia de carte a Editurii „Ion Creangă" răspunde, în genere, tuturor acestor cerinţe prin ediţii independente de poezie, teatru, proză, sau din domenii nebeletristice, ca şi prin colecţii judicios profilate : „Biblioteca pentru toţi copiii", „Biblioteca şcolarului", „Biblioteca de aur a copiilor", „Biblioteca contemporană", „Clubul temerarilor", „Virtuţi strămoşeşti", „Alpha". Aceasta din urmă are un profil enciclopedic, un pronunţat caracter informativ, după cum sugerează fie şi numai aceste titluri: „Uzina Terra", „Uzina Aqua", „Flora", „Chimia în slujba omului", „Tehnica foloseşte brevetele naturii", „Prin Africa", „Cunoştinţe folositoare". Cum la această vîrstă au început să apară şi pasiunile, **hobby**-urile, la îndemîna copiilor a fost pusă în anii din urmă şi „Enciclopedia practică a copiilor", în 8 volume.

Creşterea ofertei editoriale impune de pe acum **educarea spiritului de selectivitate.**

Intrînd cu copilul în librării, părinţii îl vor ajuta să se orienteze, să aleagă, în funcţie de preferinţe şi nevoi, cele mai potrivite cărţi, în ediţii adecvate, pentru a le integra în colecţia personală. Totodată, el va fi deprins să frecventeze **biblioteca publică pentru copii** pentru completa-

Judecata lui Ţepeş

La Vlad Ţepeş au venit la judecată trei oameni : un morar, un negustor şi un ţăran. Ţepeş i-a ascultat pe rînd.

— Eu, zise negustorul, i-am vîndut morarului grîu din cel mai bun iar el mi-a plătit jumătate preţ spunînd că la măcinat rămîne mai puţină făină !

— Aşa e drept, măria ta ! spuse morarul.

— Dar tu ? îl întrebă voievodul pe ţăran.

— Mie mi-a vîndut morarul făină la preţ dublu zicînd că e de cea mai bună calitate.

— Şi atunci cine e de vină ? întrebă Ţepeş.

Morarul se lăcomi cu răspunsul :

— Eu n-am nici o vină, măria ta. Am plătit cinstit negustorului. Negustorul n-are nici el vină. Numai că trebuie să se mulţumească, cu ce a primit. Doar ţăranul e de vină că nu mi-a plătit deocamdată nici un ban şi s-a îndatorat la mine !

Ţepeş stătu o clipă pe gînduri. Apoi, cu asprime în glas, zise :

— N-o fi avînd vină negustorul. Dar să ştii că nici ţăranul n-are. El într-adevăr nu trebuia să-ţi dea nici un ban. Pentru că atît cît ai cîştigat de la negustor ai pierdut la ţăran. Nu mai vorbim că, de fapt, grîul era de drept al ţăranului, care a trudit ca el să răsară. A plătit deci făina, prin sudoarea frunţii !

Un boier se plîngea lui Ţepeş că ţăranii de pe pămîntul lui nu muncesc de ajuns. Domnitorul îl privi şi-i zise :

— De ce vrei tu să-ţi muncească ţăranii ?

— Pentru că, spuse boierul, munca este izvorul bogăţiei !

— Şi tu vrei să fii şi mai bogat decît eşti !

— Da ! mărturisi boierul.

— Atunci am să te pun eu pe tine să munceşti, boierule. Munca e precum ai spus, izvorul bogăţiei !

Aforisme

— Din aforismele lui Blaga filosofia şi poezia ţişnesc înfrăţite.

★

— Numai cinstea care nu urmăreşte aplauzele le merită.

★

— Domiciliul de bază al poetului este limba în care scrie.

★

— Cu rugăminţi se realizează mai multe decît cu rugăciuni.

rea lecturii, pentru extinderea sferei de interese și a nivelului de informare asupra producției de carte. Învățînd să se orienteze în colecțiile bibliotecii organizate în acces liber, el va deprinde și criteriile de sistematizare a acestora, în propria bibliotecă.

Sistematizarea fondului de carte devine deci o cerință și pentru biblioteca personală, la această vîrstă simpla aranjare pe colecții ne mai fiind satisfăcătoare — ea trebuind să lase locul organizării pe genuri și pe domenii ale cunoașterii.

În perioada preadolescenței biblioteca va evolua, în conformitate cu interesele specifice vîrstei și... cu oferta Editurii „Albatros" mai ales. Clasicii literaturii române, autorii cuprinși în bibliografia școlară nu vor lipsi, de bună seamă, dar lor le vor sta alături cărți de călătorii și lucrări de inspirație istorică, literatură științifico-fantastică, precum și aventurile de bună calitate, biografii și nenumărate lucrări de referință, ghiduri practice etc.

Tînărul își **va preciza gusturile,** preferințele pentru un anume gen literar, pentru o anume literatură, pentru un autor sau altul. Aceasta îl va ajuta în stabilirea unor criterii de completare a bibliotecii personale care acum, ca și mai tîrziu, trebuie obligatoriu privită în relație cu biblioteca școlară și cu cea publică, pe care părinții vor trebui să-l îndemne să le frecventeze. **Organizarea colecției personale** va cîștiga și ea în rigoare, pe lîngă domenii și genuri luîndu-se acum în considerare și autorii și literaturile cărora le aparțin. O asemenea organizare are nu numai o **valoare funcțional-informativă,** ci și una **formativă,** contribuind implicit la mai buna sistematizare a cunoștințelor, la cultivarea spiritului de selectivitate. Mînă în mînă cu aceasta se află **nevoia de epurare** continuă, pentru **adecvarea** „profilului" la nivelul de înțelegere și de interes propriu fiecărei vîrste. Cînd există frați mai mici, exceptînd unele cărți de inimă, periodic celelalte vor fi triate, oferite altor copii sau, dacă sînt păstrate în bune condiții, vîndute la anticariat. Această lege de aur a oricărei biblioteci personale trebuie să acționeze cu cea mai mare consecvență cînd e vorba de cea a copiilor, modificările psiho-intelectuale fiind foarte însemnate de la o vîrstă la alta, dublate de o firească mobilitate a intereselor și a preocupărilor.

Orice carte — exceptînd „maculatura" de care copilul, lipsit de criterii apreciative riguroase, trebuie ferit — își are **valoarea** ei **formativă.** E bine, în acest

Maxime și cugetări despre carte

„Citește! Numai citind mereu creerul tău va deveni un laborator nesfîrșit de idei și imagini".
Mihai EMINESCU

„O casă fără cărți îmi pare un corp din care a plecat sufletul".
Marcus Tullius CICERO

„Nu te referi la cîte cărți ai, ci la cîte cărți bune ai".
Lucius Annaeus SENECA

„De cîte ori deschizi o carte, înveți ceva din ea".
Proverb CHINEZ

„Cărțile nu sînt lucruri moarte, ci conțin o putere de viață tot atît de activă cît a fost sufletul al cărui rezultat sînt ele".
John MILTON

„Ce este cartea ? O trebuință de singurătate a omului neliniștit și curios, însușirile insului militant. Înainte de a deveni o filozofică amărăciune, cartea e o făgăduință, o bucurie, o călătorie prin suflete, gînduri și frumuseți".
Tudor ARGHEZI

„Lectura e pentru spirit ceea ce exercițiul e pentru trup".
Joseph ADDISON

„Este o mare diferență dacă citesc de plăcere și pentru înviorare sau pentru a mă instrui".
Johann Wolfgang GOETHE

„Toate cărțile se pot împărți în două grupuri : cărțile pentru o oră și cărțile pentru tot timpul".
John RUSKIN

„Cînd ai înțeles cu totul o carte, mai că ai fi fost vrednic să o fi scris".
Nicolae IORGA

„Cărțile fac parte din agenții păcii".
Jean Louis BARTHOU

„Nu-i de ajuns să citești tot, trebuie să știi ce-ai citit".
Stanislas-Jean de BOUFLERS

„A citi înseamnă a gîndi. Nu poți gîndi însă cu ușurință la prea multe probleme, dar poți citi despre cît mai multe".
Georg-Christopp LICHTENBERG

sens, ca părinții și bunicii să angajeze copilul în discuții **pe marginea cărților citite,** să-l ajute să le înțeleagă, să le guste frumusețile și să formuleze unele opinii asupra lor. Dacă copilul de vîrstă mică va fi încurajat să-și exprime impresiile, emoțiile și gîndurile generate de o anume carte prin intermediul desenului, cei mai mari, preadolescenții, trebuie să aibă caiete de impresii de lectură, trebuie învățați să scoată citate și să repovestească.

O dată parcursă, cartea și-a îndeplinit într-o bună măsură misiunea. Sînt cărți pe care le reiei după un timp, cu altă experiență de viață și de lectură, cu alte exigențe. E vorba mai ales de clasici, dar chiar și aceștia vor fi (re)citiți în ediții mai complete, mai pretențioase. Iată de ce o **supradimensionare** prin acumularea continuă a bibliotecii copilului nu e recomandabilă ; supradimensionată, ea își pierde caracterul viu, activ, de instrument de lucru, transformîndu-se într-o simplă mobilă, cum, vai, de atîtea ori se întîmplă.

Care trebuie să fie **fondul „de aur"** al oricărei biblioteci personale ? (Răspunsul e valabil și pentru mai tîrziu). Clasicii, cărțile de căpătîi sau de inimă (între acestea și cele cu dedicație), versurile, asupra cărora revii mereu, albumele de artă și, mai ales, lucrările de referință (istorii ale domeniilor, dicționare de diferite tipuri, enciclopedii, ghiduri practice etc.).

Am mai adăuga și cartea frumoasă, dar cu aceasta părăsim subiectul propus și intrăm în cîmpul bibliofiliei, ceea ce implică o abordare aparte.

IOANA LUPU

Arhimede s-a pripit...

Hieron, regele din Siracuza, citea într-o zi foarte entuziasmat următoarele rînduri primite de la ruda și prietenul său Arhimede : „...dă-mi un punct de sprijin și nimic nu mă va opri să pot ridica Pămîntul nostru". Arhimede știa că nu există greutăți care să nu poată fi ridicate dacă se folosește un punct de sprijin și o pîrghie asupra căreia se exercită o forță oarecare. Captivat de frumusețea legii pîrghiilor, Arhimede considera că este suficient să aplice forța mîinilor la capătul unui braț extrem de lung al unei pîrghii, pentru a putea ridica și Pămîntul.

Nu se știe ce răspuns i-a dat Hieron, dar sigur este că dacă Arhimede ar fi știut cît de mare este masa pămîntului, noi n-am mai fi putut citi rîndurile de mai sus. Să presupunem totuși că Arhimede ar fi căpătat de la Hieron acel punct de sprijin și și-ar fi confecționat o pîrghie cu lungimea necesară, deplasîndu-se totodată undeva în spațiu, pentru a putea acționa asupra ei.

Lucrul ar fi trebuit să decurgă în felul următor : ar fi așezat Pămîntul, care cîntărește aproximativ 6.000.000.000.000.000.000.000 t pe brațul scurt al pîrghiei, la o distanță mai mică de un metru de punctul de sprijin.

Cum forța maximă cu care ar fi putut să acționeze el asupra brațului cel lung al pîrghiei era de 60 kg, lungimea acestuia ar fi trebuit să fie cam de 100.000.000.000.000.000.000.000 de ori mai mare decît lungimea brațului scurt. Hieron ar fi fost, desigur, mulțumit dacă Arhimede ar fi mutat Pămîntul din loc, măcar cu un singur centimetru. Pentru aceasta ar fi fost necesar însă ca celălalt capăt al pîrghiei să descrie în univers un un arc de 1.000.000.000.000.000.000 km. Fiind însă imposibil să se poată deplasa capătul brațului cel lung cu o viteză mai mare 1 m/s, rezultă că pentru această treabă Arhimede ar fi trebuit să muncească 30.000 biblioane de ani.

Și Arhimede nu avea cum să atingă această vîrstă astronomică. Deci, pripeala lui este evidentă.

LAURENȚIU A. TUDOSIE

DIRECTE ȘI INDIRECTE

Vrei să ajungi ? Nu ajunge să vrei.
Laudele mamei nu le auzi din gura oricui.
Inima artificială n-are palpitații.
Ți se pretinde să știi, ca să știi ce să pretinzi.
Cînd ți se spune că ești bine crescut, bucură-te și pentru părinții tăi.
Copilul încuiat în casă va fi închis în societate.
Biciul de mătase nu face căruțașul mai bun.
Omul poate fi învins prin forță dar nu poate fi cucerit decît prin dragoste.
Viitorul tată se întreabă cum o să-l cheme pe copil ; mama, cum o să-l alinte.
La vîrsta cînd ți-ai depășit părinții în înălțime, e bine să știi că nu i-ai întrecut și în judecată.
Cînd văd un copil frumos și deștept îi caut din ochi părinții.
Cînd părinții tăi au îmbătrînit, poartă-te cu ei... părinteşte.
Oricît ar crește degetul mare, pe mijlociu nu-l ajunge.
Nu toți acei care „n-au timp" sînt ocupați.
Ciomagul, oricît de cizelat, baston nu ajunge.
Fiecare batistă cu nasul ei.

ARISTOTEL PÎRVULESCU

Reforma învățământului din 1948 moment hotărîtor în dezvoltarea școlii românești

Din totdeauna școala a fost puternic legată de evoluția vieții sociale ; transformările de o mai mare semnificație petrecute în structura societății au avut — direct, dar mai ales indirect — consecințe asupra unora sau altora dintre aspectele instituțiilor de învățămînt. Atunci cînd transformările sociale au fost deosebit de profunde, marcînd trecerea de la o formațiune social-economică la alta, școala însăși a fost supusă unor transformări esențiale. În condițiile sistemelor sociale din trecut, cînd oamenii conștientizau cu oarecare întîrziere complexul de schimbări care avuseseră loc în structura societății, transformările din domeniul școlii se produceau și ele cu întîrziere. Așa, de pildă, deși în țările române relațiile sociale specifice capitalismului se instauraseră încă din prima jumătate a secolului al XIX-lea și apăruseră chiar unele schimbări semnificative în conținutul și organizarea învățămîntului — legate de numele lui Gh. Asachi și Gh. Lazăr — adoptarea unui **sistem de învățămînt** adecvat noilor realități social-economice s-a făcut abia în 1864, prin **Legea instrucțiunii publice** din vremea lui Al. I. Cuza.

Spre sfîrșitul secolului, cînd economia românească, îndeosebi industria, a cunoscut o mai puternică dezvoltare, s-a simțit nevoia unei reorganizări a școlii secundare și a celei superioare — orientarea mai fermă a conținutului acestora spre matematică și fizică. Este meritul lui Spiru Haret de a a fi reușit să determine adoptarea unei legi (1898) menite să asigure ameliorarea învățămîntului românesc sub aspectul organizării și conținuturilor lui, păstrînd însă principiile fundamentale ale legii din 1864. După desăvîrșirea unității de stat a României a apărut, din nou, necesitatea unor schimbări ale instituțiilor instructiv-educative pentru ca acestea să dobîndească un caracter unitar pe întregul teritoriu al țării întregite.

În perioada de dictatură militară-fascistă (1940—1944), chiar dacă învățămîntul românesc a suferit unele schimbări, el nu a fost fascizat. Marea majoritate a cadrelor didactice nu a dat curs presiunilor politice, cu caracter fascist, din perioada septembrie 1940 — ianuarie 1941, iar în anii care au urmat, pînă la 23 August 1944, deși a fost marcată de unele tendințe specifice dictaturii antonesciene, școala românească a continuat să promoveze cu prioritate valorile tradiționale ale culturii naționale.

După Eliberare, îndeosebi după Conferința Națională a partidului din octombrie 1945, concomitent cu lupta pentru transformări democratice în unele structuri ale vieții social-politice și economice, s-a desfășurat și procesul de democratizare a învățămîntului. Astfel, pentru a se asigura un acces mai larg al copiilor proveniți din păturile muncitoare, s-a creat **gimnaziul unic,** în care intrau toți cei care, după absolvirea școlii primare, voiau să continuie învățătura într-o școală secundară ; au fost alocate fonduri suplimentare pentru creșterea numărului elevilor din gimnaziul unic, s-a instituit sistemul perceperii taxelor școlare proporțional cu starea materială a părinților, a crescut numărul burselor etc. Schimbări semnificative au avut loc în conținutul învățămîntului, introducîndu-se, încă din anul școlar 1945—1946, elemente ale filosofiei materialist-istorice în programele unor discipline cu caracter social. Se asigura astfel un nou fundament procesului de educație democratică a tinerei generații.

În aceeași perioadă de intense frămîntări sociale și politice, simultan cu acțiunea de democratizare a școlii, s-a desfășurat sub conducerea P.C.R. o vastă muncă de clarificare ideologică și politică a cadrelor didactice, în vederea angajării lor în lupta pentru transformarea revoluționară a societății românești. Prin întreaga lor activitate instructiv-educativă și obștească pe care au desfășurat-o în anii 1944—1947, marea majoritate a cadrelor didactice au participat activ la acțiunea de întărire a regimului democrat, reușind prin aceasta să se transforme pe ei înșiși și să devină capabili să înfăptuiască sarcinile specifice revoluției socialiste în domeniul educației. Astfel, în practica revoluționară educatorii înșiși s-au transformat, realizîndu-se una din condițiile principale ale angajării lor în înfăptuirea unui nou sistem de educație propriu noii etape în care România a intrat

după 30 Decembrie 1947 — etapa înfăptuirii sarcinilor revoluției socialiste.

Transformările cunoscute de învățământul românesc în anii 1944—1947 deveniseră insuficiente pentru noua structură social-economică, a cărei edificare începea odată cu anul 1948. (Școala avea totuși un caracter neunitar, existau numeroase instituții de învățământ cu caracter particular, frecventate mai ales de copiii ce aparțineau categoriilor sociale înstărite, conținutul învățământului cuprindea elemente contradictorii, întrucît alături de interpretarea științifică a lumii se admitea și interpretarea religioasă ș.a.) Se punea problema, de aceea, a unor restructurări fundamentale ale întregului învățământ pe măsura actului revoluționar de trecere la o nouă formațiune social-economică. Momentul era comparabil cu acela al adoptării primei legi a învățământului românesc (1864), dar, dacă atunci corelarea școlii cu societatea a avut loc cu o întîrziere de cîteva decenii, în condițiile angajării conștiente pe drumul înfăptuirii orînduirii socialiste, procesul de transformare structurală a școlii nu mai putea să aștepte. Încă la Congresul Partidului Muncitoresc Român — din februarie 1948 — s-au prevăzut, printre alte sarcini de mare importanță, **înfăptuirea reformei învățământului.** Înțelegîndu-se rolul activ al sistemului de educație în viața societății, se avea în vedere organizarea pe noi baze a școlilor de toate gradele din România — cu noi obiective, noi conținuturi și noi structuri de organizare — pentru ca învățământul **să contribuie direct la procesul edificării societății socialiste, să devină un factor activ al progresului social.**

Prin reforma adoptată în august 1948, școala din România a fost așezată pe noi principii de organizare, potrivit concepției socialismului științific. Întregul învățămînt a trecut sub conducerea statului, desființîndu-se școlile particulare și oferindu-se tuturor cetățenilor țării posibilitatea de a învăța ; școala a dobîndit un caracter unitar, asigurîndu-se accesul liber dintr-un grad de învățămînt în altul, de la un tip de școală la altul ; s-a prevăzut, de asemenea, dreptul naționalităților conlocuitoare de a avea un învățămînt de stat în limba maternă ; școala a devenit laică, fiind separată de biserică, iar procesul de învățămînt a dobîndit un conținut realist-științific, întemeiat pe filosofia materialismului dialectic și istoric.

Prin reforma din 1948 sistemul de învățămînt din România a dobîndit următoarele structuri :

a) **instituții de învățămînt preșcolar,** pentru copiii de la 3 la 7 ani ;

b) **școala elementară,** cu două cicluri — ciclul I, cu clasele I—IV (7—11 ani) și ciclul II, cu clasele V—VII (11—14 ani). Date fiind condițiile din acea perioadă, mai ales lipsa localurilor și a cadrelor, s-a prevăzut obligativitatea școlarizării numai pentru clasele I—IV.

c) **școala medie,** de diverse tipuri (licee, școli tehnice, pedagogice, școli cu durata de patru ani ; școli profesionale) ;

d) **învățămîntul superior** — cu două tipuri de instituții ; 1) universități și institute politehnice ; 2) institute de învățămînt superior — ambele tipuri cu durata de 4—6 ani.

În perioada care a urmat adoptării reformei au fost luate o serie de măsuri destinate să asigure înfăptuirea prevederilor sale. Astfel, s-au construit noi localuri pentru școli, a crescut preocuparea pentru pregătirea cadrelor didactice, s-au creat condiții pentru ca un număr tot mai mare de copii și tineri să poată frecventa școala de toate gradele. O dovadă a eficienței reformei și a măsurilor luate pentru aplicarea ei constituie cuprinderea, pînă la sfîrșitul primului cincinal, 1951—1955, a tuturor copiilor de 7—11 ani în ciclul I al școlii elementare. Tot atunci s-a încheiat și acțiunea de alfabetizare a neștiutorilor de carte. Prevederea generoasă a legii din 1864 privind obligativitatea școlii primare se realiza abia acum — după 90 de ani, — în condițiile edificării socialismului. Pe măsură ce se construiau noi localuri de școli, se pregăteau noi serii de cadre didactice, s-a extins și rețeaua școlilor de ciclul al II-lea, ajungîndu-se ca în 1961/1962 România să poată generaliza învățămîntul de 7 ani și să treacă de îndată la înfăptuirea școlii obligatorii de 8 ani. În anul 1965 a absolvit prima promoție a școlii de 8 ani. A fost, fără îndoială, una din marile victorii ale societății socialiste românești. La zece ani după cuprinderea tuturor copiilor în școala de 4 ani, România socialistă reușise să dubleze durata învățămîntului obligatoriu extins ulterior pînă la clasa a X-a.

După cum este bine cunoscut, odată cu Congresul al IX-lea al Partidului Comunist Român, cu adoptarea noii Constituții și proclamarea Republicii Socialiste România, s-a deschis o nouă perioadă în dezvoltarea socialistă a țării. Se impunea și o nouă organizare a învățămîntului — cu păstrarea principiilor fundamentale ale reformei din 1948 — care s-a și realizat prin **Legea privind învățămîntul în Republica Socialistă România** din 1968, pentru ca trecerea României la o altă etapă, superioară — aceea a construirii societății socialiste multilateral dezvoltate — să determine adoptarea, în 1978, a **Legii educației și învățămîntului.**

Deși prin unele din prevederile sale reforma din 1948 a renunțat la o parte din tradițiile valoroase ale învățămîntului românesc — asupra cărora s-a revenit în anii următori, (1955, 1956, 1957), — ea rămîne un moment de cea mai mare importanță în istoria școlii românești, întrucît prin ea **învățămîntul nostru a fost așezat pe noi principii de organizare, corespunzătoare structurii societății socialiste, devenind unul din factorii de bază ai edificării României socialiste.**

ION GH. STANCIU

Copii fără copilărie

Copiii unui continent cu uriașe bogății și mare sărăcie rămîn în atenția ONU și a opiniei publice mondiale. Față de situația grea cu care se confruntă țările africane în prezent, ONU, organismele sale specializate, diverse organizații internaționale, regionale sau naționale, guvernamentale și neguvernamentale, au luat poziții favorabile, au fost declanșate ajutoare, s-au declarat ani ori decenii dedicate situației din această parte a lumii, fără însă a reuși să se schimbe situația precară a majorității populației africane. Mai mult decît atît, în ultimii ani, situația s-a agravat, ceea ce face ca problemele Africii să devină tot mai complexe și mai grave, anunțînd ca un semnal de alarmă că acest continent trebuie să rămînă în continuare în atenția comunității internaționale.

Numeroasele studii realizate pe diverse teme (economie, populație, ecologie, cultură, conflicte sociale ori armate, ocuparea forței de muncă etc.) au relevat că starea generală de subdezvoltare este accentuată datorită perpetuării, în forme noi, a vechilor practici coloniale, a menținerii unui comerț internațional inechitabil, secetei prelungite, iar pentru țările din regiunea sudsahariană se adaugă efectele destabilizatoare ale regimului rasist din Republica Sud-Africană. De toate acestea este afectată în primul rînd categoria socială cea mai sensibilă, cea mai vulnerabilă — cea a copiilor și adolescenților.

Situația cu totul deosebită din Sudul Africii a determinat ca secretarul general al ONU să lanseze apeluri speciale și să propună măsuri de urgență pentru asigurarea elementelor esențiale supraviețuirii populației și ameliorării resurselor materiale ale țărilor din această zonă. La 8 decembrie 1986, Adunarea Generală a ONU hotărăște să adopte rezoluția 41/199 privind acordarea unor asistențe speciale statelor din linia întîi, afectate de politica de apartheid a regimului de la Pretoria.

Pentru a se ajuta reciproc împotriva acestui regim inuman, nouă țări (Angola, Botswana, Lesotho, Malawi, Mozambic, Swaziland, Tanzania, Zambia și Zim-

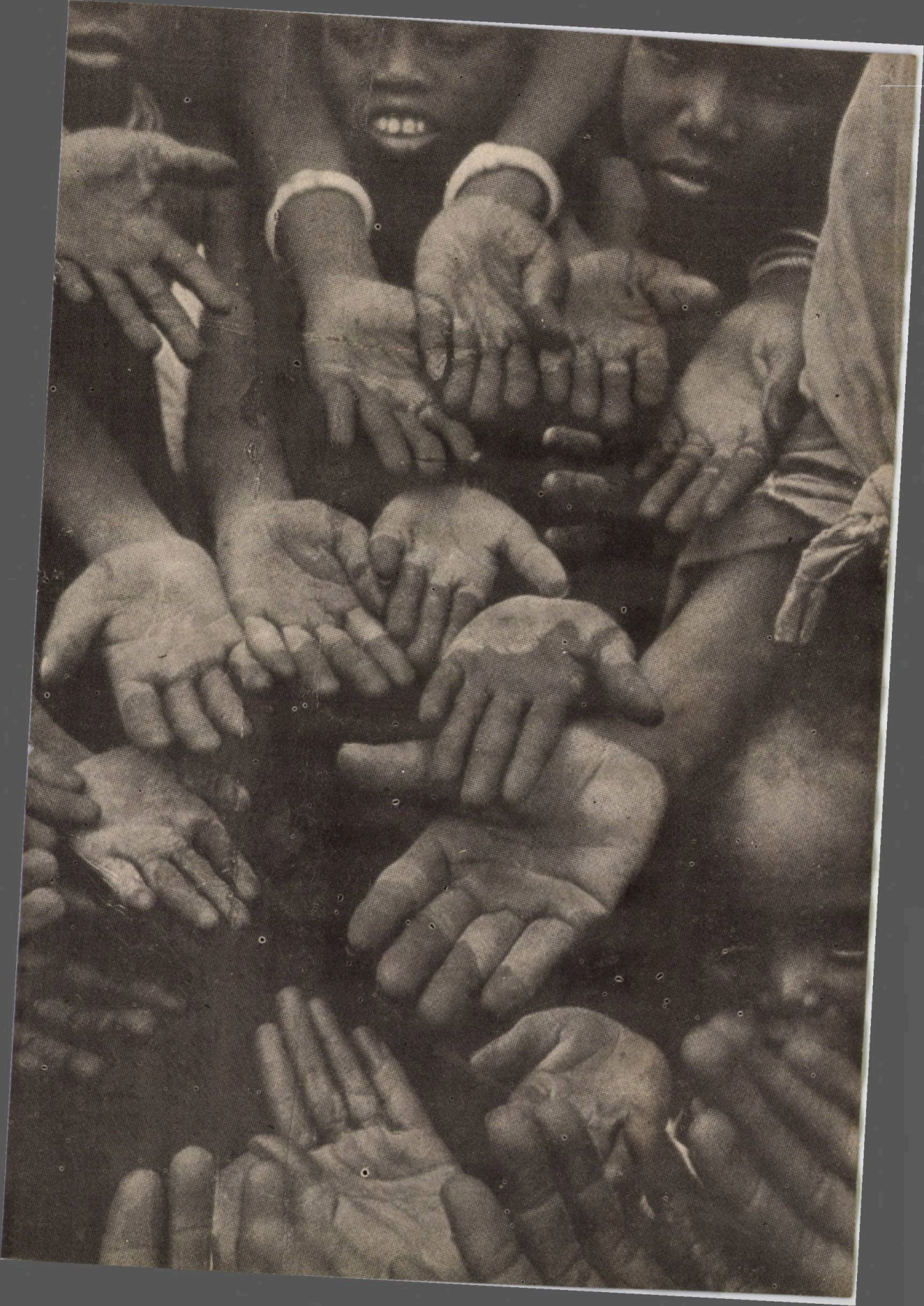

babwe) au format Conferința de coordonare a Dezvoltării în Sudul Africii.

Fondul Națiunilor Unite pentru Copii (UNICEF) a răspuns acestei chemări contribuind la aplicarea programelor inițiate în aceste țări, cu medicamente, alimente, utilaje pentru aducțiunea apei potabile etc., în valoare de peste 17 milioane de dolari. Ajutorul acordat de UNICEF este în primul rînd pentru copii și femei. Copiii și femeile reprezintă aproape trei sferturi din numărul victimelor conflictelor armate existente în mai mult de 50 de țări ale lumii.

La reuniunea Consiliului Executiv al UNICEF din 1986, s-au hotărît măsuri privind acordarea de asistență copiilor aflați în situații deosebite și informarea opiniei publice asupra nevoilor și situației acestora. Dar tributul plătit de copiii aceștia este mult mai greu : serviciile sanitare fiind dezorganizate, hrana insuficientă, bolile fac zilnic să moară 40.000 de copii și tot atîția să rămînă infirmi pe viață, iar mulți, foarte mulți copii, pierzîndu-și părinții, sînt nevoiți să rămînă, de la vîrstă fragedă, proprii lor „educatori", școala lor este strada, munca fizică ori cîmpul de luptă.

Pornind de la această situație tragică, în cadrul mandatului său general de a ajuta toți copiii de pe toate meridianele, indiferent de apartenența etnică ori religioasă, UNICEF, în măsura posibilităților sale financiare, intervine adesea în zone fierbinți sub genericul „copiii să fie zone ale păcii".

De fapt, pe această linie, și după patru decenii de activitate, UNICEF își dovedește vocația sa universală de prieten al tuturor copiilor, acționînd în spiritul păcii, cooperării și dezvoltării, confirmînd astfel, în continuare, Premiul Nobel pentru pace primit în 1965.

Situația tragică a copiilor fără copilărie a determinat apariția unor diverse organisme și instituții pentru ajutorarea și ocrotirea acestora, dar, din păcate, pe plan mondial rezultatele sînt încă nesatisfăcătoare, cauzele care determină lărgirea numărului acestora fiind profunde, avînd la bază aberanta cursă a înarmărilor și menținerea unor relații economice inechitabile, dorința de supremație, indiferent de consecințe, a diferitelor grupări politice antrenate în destabilizatoare războaie civile.

Copii fără copilărie, noțiune cunoscută dar imposibil de acceptat de noi, cei ce trăim aici, la Dunăre și la Carpați și dorim din toată inima ca tuturor copiilor lumii să le fie asigurate condiții corespunzătoare de viață și educație, într-o lume a păcii și colaborării.

Și ca o manifestare concretă a dorinței de pace a copiilor români, a vocației pașnice a locuitorilor acestor meleaguri, aici, în România, pe litoralul însorit al Mării Negre, la Năvodari, se organizează Festivalul internațional cultural-artistic „Copiii lumii doresc pacea". În cadrul acestei manifestări — care în 1988 va ajunge la a XII-a ediție, copiii veniți din țări ale Europei, Africii, Asiei și Americii Latine, prin intermediul cîntecului, dansului, poeziei, cer — pentru toți copiii lumii — o copilărie, și nu oricare, ci o copilărie fericită, într-un climat de pace și colaborare.

MIHAI DELCEA

Educația cu vocație internațională

Recunoașterea și afirmarea educației cu vocație internațională ca latură importantă a educației permanente, reprezintă astăzi o realitate din ce în ce mai evidentă, rezultatul unor evoluții obiective înregistrate în plan național și internațional, cu semnificații deosebite pentru amplificarea rolului său de proces de transmitere, asimiliare și influențare a comportamentului social al individului, de instrument al modelării societății umane.

Desprinderea conținutului și relevarea funcțiilor sale, promovarea sa tot mai largă în cadrul procesului educațional general, la toate nivelurile, reprezintă astăzi preocupări majore ale specialiștilor și ale celorlalți factori implicați în analiza și promovarea educației ca fenomen social.

1. Educația cu vocație internațională — dimensiune fundamentală a educației permanente

Marile transformări care au avut loc în ultimele decenii în comunitățile na-

ţionale şi internaţională (dezvoltarea fără precedent a forţelor de producţie, afirmarea plenară a revoluţiei tehnico-ştiinţifice în toate domeniile, creşterea şi diversificarea interdependenţelor dintre naţiuni, state şi popoare, universalizarea, globalizarea şi complexitatea ce caracterizează relaţiile interstatale actuale au determinat o nouă raportare a individului la problematica internaţională, a creşterii rolului său în soluţionarea corespunzătoare a ei, precum şi a influenţei pe care acest lucru îl are pentru condiţia materială şi spirituală a acestuia.

În acest context, factorul uman se afirmă din ce în ce mai evident ca un element hotărîtor în rezolvarea, în interesul popoarelor, al promovării progresului general al umanităţii, a marilor şi gravelor probleme ce confruntă omenirea în acest sfîrşit de veac şi de mileniu.

Soluţionarea corespunzătoare, prin participarea efectivă, egală a tuturor statelor şi popoarelor, a marilor probleme ale contemporaneităţii — asigurarea păcii şi înfăptuirea dezarmării, lichidarea subdezvoltării şi instaurarea unei noi ordini economice şi politice mondiale, conservarea unui mediu înconjurător sănătos şi prosper etc. — datorită importanţei lor excepţionale pentru toate naţiunile lumii nu poate reprezenta rezultatul unor acţiuni spontane, neorganizate, haotice ale legilor social-economice.

Desfăşurarea unor asemenea procese fundamentale, definitorii ale epocii actuale, implică o activitate conştientă şi concertată a popoarelor lumii, a tuturor forţelor progresiste şi democratice, presupunînd, în acest sens, transformări corespunzătoare, prealabile şi specifice, la nivel educaţional.

Devine astfel tot mai actual imperativul unui nou

mod de a gîndi prioritățile și problemele vieții internaționale, ceea ce reclamă mutații de substanță în structurile și conținutul educației, în funcțiile plurivalente pe care aceasta este chemată să le îndeplinească.

Într-o asemenea perspectivă, actul educațional, în eforturile sale de adaptare a conținutului și formelor la fenomenele obiective ale vieții sociale, naționale și internaționale, a dobîndit o necesară și plurivalentă dimensiune internațională.

2. Obiective și dimensiuni

Educația cu vocație internațională se conturează astăzi ca un domeniu distinct al cunoașterii, o disciplină științifică (ocupîndu-se, sub diferite aspecte, din perspectiva noțiunilor și conceptelor științifice, de o serie de probleme precum pacea și dezarmarea, dezvoltarea și instaurarea unei noi ordini mondiale, ocrotirea mediului etc.), cît și ca o dimensiune axiologică, ce trebuie să facă parte integrantă din orice proces educațional, educația pentru pace și dezarmare, pentru instaurarea unei noi ordini mondiale. Scopul său fundamental este acela de a forma și stimula atitudini active și comportamente pozitive față de problemele cardinale ale momentului istoric actual, față de dezbaterea și soluționarea lor corespunzătoare, în interesul popoarelor, al întregii umanități. Cu ajutorul acestei dimensiuni educaționale cerințele definitorii ale problematicii contemporane sînt asimilate în mod diferit și nuanțat, de tineri aflați în plin proces de formare și afirmare a personalității creatoare, de celelalte generații, formîndu-se competențele și concepțiile și atitudinile adecvate stimulării și participării active la soluționarea lor.

Ca proces educațional complex, multidimensional, educația ca vocație internațională se desfășoară în forme și la niveluri diferite (formală / neformală / informală, elementară, secundară / universitară, directă / indirectă, școlară / extrașcolară etc.).

Conținutul său este variabil și dinamic, fiind relativ diferit de la unele regiuni ale planetei la altele și reflectă, de asemenea, și interesele naționale și internaționale, la un moment dat, ale poporului respectiv, tradițiile sale istorice, social-culturale și de altă natură, trăsăturile psihomorale etc.

Pentru a realiza cît mai deplin obiectivul urmărit, mesajul educației cu vocație internațională trebuie să fie fluent, modificîndu-și în permanență conținutul și formele de expresie în funcție de evoluțiile înregistrate în viața interstatală de alți factori care îl influențează conținutul și eficiența.

Trebuie să se utilizeze un limbaj accesibil, termeni, concepte, teze, idei adaptate circumstanțelor date, astfel încît să reușească atingerea scopului principal propus : concretizarea și mobilizarea popoarelor, a opiniei publice, în vederea soluționării adecvate a problemelor cardinale ale contemporaneității.

În funcție de finalitățile propuse, modalitățile promovate și conținuturile definitorii, sistemul educației cu vocație internațională se structurează astfel în mai multe laturi : educația pentru pace și înțelegere internațională, (cu formele sale : educația în legătură cu dezarmarea și educația în vederea dezarmării, educația pentru cooperare și respect reciproc între popoare), educația în spiritul respectului pentru drepturile fundamentale ale omului, ale popoarelor, educația pentru o nouă ordine mondială, educația relativă la mediu etc.

Educația cu vocație internațională se prezintă astfel ca un sistem bine închegat și coerent abordînd prin noțiuni, concepte și idei pertinente cerințele unei atitudini individuale și colective active, responsabile față de soluționarea corespunzătoare a problemelor majore ale lumii contemporane.

Noile educații, cu obiective și conținuturi specifice, se află în raporturi de strînsă interdependență unele cu altele, cu elemente și determinații ce se întrepătrund și influențează reciproc în dimensiunile definitorii.

Fără îndoială, educația prin ea însăși nu poate realiza — și, de altfel, nici nu își propune — complet și definitiv, probleme de o asemenea complexitate și importanță, ca cele ce grevează în prezent lumea contemporană. Ea se adaugă unui ansamblu coerent, bine articulat de factori care acționează în permanență spre restructurarea actualelor raporturi interstatale și instaurarea altora noi, spre făurirea unei lumi mai bune și mai drepte ale cărei valori supreme, definitorii, să le constituie pacea prin dezarmare, dezvoltarea armonioasă a fiecărei țări în contextul progresului general și multilateral al umanității.

MIRCEA DUȚU

Fapte incredibile

Desen de ALEXANDRA POPESCU

După ce a fost ținută 7 zile la morga, fetița a trebuit să fie înmormîntată: sfîntul duh nu se ținuse de cuvînt...

În țara noastră, în condițiile marilor realizări obținute pe calea progresului și civilizației socialiste, au dispărut cauzele care, în trecut, dădeau naștere fenomenului religios și apariției sectelor. Dar, deși sectele religioase își restring continuu sfera de influență, ele desfășoară, totuși, o activitate susținută, reușind să mențină și să atragă — încă — în mrejele obscurantismului unele categorii de cetățeni. Sectanții se implementează, îndeosebi, în medii sociale marginale, acordînd o deosebită atenție racolării tinerilor debusolați, care caută căi de evaziune din „corsetul" obligațiilor sociale, familiale, etc.

Așa după cum se știe, prin activitatea desfășurată, sectele religioase sînt împotriva culturii și adevărurilor științei, se opun sentimentelor de atașament față de patrie, disprețuiesc tradițiile înaintate și progresiste ale poporului, înspăimîntîndu-și adepții cu profeții asupra „sfîrșitului lumii", amenințarea cu chinuri veșnice în „lumea de apoi" a tuturor celor care nu respectă dogmele sectei, dau iluzii și speranțe deșarte celor supuși, pentru o viață... viitoare. Prin consecințele nocive asupra educației copiilor, a tinerilor care mai cad sub influența lor, activitatea sectelor continuă să reprezinte încă un pericol social. Cu atît mai blamabile sînt cele cîteva exemple spicuite dintr-un carnet de reporter, în care tocmai părinții — adică cei mai interesați de viitorul odraslelor lor — îi împing spre nefasta influență a feluriților predicatori, pastori și „profeți" sectanți.

Așa după cum se știe, fanatizarea adepților diferitelor secte merge pînă la periclitarea nu numai a sănătății, ci chiar a vieții propriilor odrasle.

Dacă Ion și Varvara C., sectanți adventiști-reformiști dintr-o comună botoșăneană — care-și obligau copiii să se roage ore în șir, să țină posturi îndelungate și să nu se ducă la școală — au sfîrșit prin a-și alunga odraslele de acasă, cînd acestea au refuzat să se mai supună unor asemenea metode de educație, alți „părinți" sectanți au ajuns la performanțe și mai puțin demne de invidiat.

Astfel, Petre T., din cartierul bucureștean Colentina, membru al unui grup sectant nerecunoscut de lege, a găsit că „tratamentul" cel mai potrivit pentru curmarea suferințelor prunculul său, de numai cîteva luni, îmbolnăvit de pneumonie erau... rugăciunile lui la căpătîiul micului bolnav. Și ca acestea să fie mai convingătoare, a chemat toți adepții sectei din care făcea parte, ca să se roage împreună cu el, aglomerînd camera în care micuțul, netratat, intrase în comă. Mama, disperată, n-a fost lăsată să apeleze la ajutorul medicului. „Dacă Domnul îl cheamă la el, noi nu trebuie să ne opunem" — i-a explicat predicatorul grupului, blocînd ușa.

Pînă la urmă, la intervenția altor locatari, micuțul a fost dus la spital și salvat. Dar dacă acești vecini conștienți nu interveneau ?...

Nu mai puțin edificatoare în privința bigotismului și moralității unor sectanți — în cazul acesta tot adventiști-reformiști — este și întîmplarea petrecută într-o localitate mehedințeană. Ion G. care, făcînd mare caz de recenta sa „pocăință", trecea drept un om foarte credincios, s-a hotărît să-și convertească propria-i fiică. Deși aceasta era una din elevele de frunte ale clasei, i-a interzis să-și continue studiile, după absolvirea școlii

generale, în pofida dorinței fierbinți a fetei. Începînd campania de „mîntuire", tatăl și-a închis copila în casă și a ținut-o vreme îndelungată la post negru, rugăciuni, și corvoadă casnică. Înfometată, istovită, bolborosind tot felul de rugăciuni, treptat-treptat, fata s-a dezumanizat, ajungînd și într-o stare de avansată debilitate fizică. Numai datorită intervenției vecinilor, care au început să remarce rezultatele acestei „cucernicii" sectante, ce transformaseră o fată vioaie într-o arătare scheletică, sărmana fată a putut fi smulsă din ghearele unui părinte de-a dreptul criminal.

Cu un deznodămînt tragic s-a soldat o altă întîmplare de necrezut petrecută cu cîtăva vreme în urmă la Baia Mare : „Declarăm pe propria noastră răspundere că refuzăm internarea spitalicească a fetiței noastre în vîrstă de 6 luni, deși medicii au constatat starea gravă în care se află copilul. Ne asumăm întreaga răspundere față de toate cele ce se vor întîmpla cu copilul nostru." Sub acest text se pot identifica semnăturile soților S., tată și mamă, adepți ai unei secte nerecunoscute de lege.

A fost tot ce s-a putut obține după vizitele repetate la domiciliul copilei bolnave, ale doctoriței de cartier, care îi pusese diagnosticul „angină acută, sidrom de vărsături, boală diareică". În loc să-i dea medicația prescrisă, părinții argumentează : „Duhul sfînt ne-a comunicat că fetița se vindecă singură, iar dacă va muri, va învia".

După internări și „evadări" repetate din spital, după scandalul provocat de tatăl bigot, nu mai rămăsese decît să trimită copilul acasă, pe răspunderea părinților, conform declarației de mai sus, urmînd să se continue tratamentul la domiciliu. Cînd, a doua zi, unul din medici s-a dus în acest scop acasă la familia S., i s-a spus că... duhul sfînt le comunicase părinților să nu se lase pe mîna ispitei (citește a medicinei). Cum era și firesc, s-a cerut sprijinul miliției, ai cărei reprezentanți au mai putut fi doar martori la o scenă de coșmar : un grup de bărbați și femei, sectanți, stăteau în jurul copilului mort, implorînd cerul să-l învie.

Tragica și incredibila întîmplare a continuat cu un final pe aceeași măsură : timp de o sătpămînă corpul neînsuflețit al copilului a stat la morgă, părinții refuzînd înhumarea propriului copil, decedat din cauza fanatismului lor mistic. De ce ? Pentru că părinții primiseră înștiințare... „printr-o voce de la cer", să nu-și înmormînteze copilul, căci va învia.

Comentariile sînt de prisos !

VLADIMIR PANĂ

Aforisme

■ Nu am spus niciodată că nu am timp, pentru că am viață. Dar nu mi-aș îngădui niciodată, sub nici un motiv, să-l risipesc pe vanități și nimicuri. Oare timpul risipit nu e totuna cu netrăirea ?

*

■ O petală de trandafir, dăruită cu pornire gingașă, este mai impresionantă decît orice alt cadou de preț, pentru că sentimentele îi dau valoare și strălucire.

*

■ Imprudentul vede drumul numai după ce a răsturnat carul.

*

■ Există un virus al modei asemănător cu cel al gripei ; deosebirea între ele este că virusul gripei bîntuie, cîteodată, ceva mai mult.

*

■ Cel mai prost dintre proști este cel care nu-și recunoaște niciodată prostiile.

*

■ Pomul viguros și plin de roade a fost la început sîmbure.

*

■ Ceea ce se învață în anii de școală, e asemeni sculpturii în piatră.

*

■ Greșește puțin cel care gîndește mult ; greșește mult cel care gîndește puțin ; greșește total cel care, negîndind, se lasă în voia norocului.

*

■ Dacă și înțeleptul alunecă uneori, cum să nu cadă nebunul ?

*

■ Adevărata bunătate nu seacă niciodată.

*

■ Debilitatea trupului poate fi compensată prin energie sufletească, dar niciodată trupul, oricît de puternic, nu poate învinge moliciunile și lașitățile sufletului.

*

■ Talentul se aseamănă cu un ceasornic : ca să-l faci să meargă, trebuie să-l întorci în fiecare zi.

*

■ Înțeleptul nu-și pierde niciodată cumpătul.

*

■ Mulți oameni nu sînt decît aparență și trufie. Dacă smulgi penele din coada unui păun, ce-i mai rămîne ?

*

■ A gîndi bine, înseamnă a gîndi în sensul vieții, al muncii, al armoniei. Orice alt gînd este vrăjmaș.

IONEL BANDRABUR

Existența omului e în pericol!

POLUAREA o amenințare pentru civilizația umană

Oceanul planetar, apele litorale, aerul, defrișarea pădurilor și eroziunea solului, principalele căi de amenințare a vieții

Dacă ocrotirea în ansamblu a naturii sălbatice și conservarea unor specii pe cale de dispariție a marcat un progres evident, înlăturînd pentru moment un pericol planetar, în ultimii 15—20 de ani la orizontul omenirii s-a ivit un nor și mai amenințător : poluarea mediului ambiant, care afectează nu numai lumea vie, dar și cadrul în care se desfășoară viața : apele, aerul, solul.

Din această cauză, încă de la începutul deceniului șase forurile oficiale au început să lege problema oarecum mai specială a protecției naturii sălbatice și a speciilor periclitate, de ocrotirea în ansamblu a mediului ambiant, care a cunoscut în ultima vreme o degradare rapidă pe întreaga suprafață a planetei, punînd serios în discuție supraviețuirea acesteia.

Țările-pionier în această direcție vor fi Marea Britanie, Japonia și S.U.A. Englezii, încă din perioada interbelică au lansat ideea „orașelor-satelit" **(new-towns)** pentru descongestionarea și descentralizarea marilor orașe, iar în 1938 legea „Green Belt Act" extindea și proteja riguros centura verde care înconjura centrul aglomerării. Catastrofele produse de smogurile londoneze (mii de morți prin sufocare, creșterea vertiginoasă a cancerului bronhial și pulmonar) au determinat votarea și aplicarea în 1956 a „Legii aerului curat" **(Clean Air Act)** care a determinat în zece ani reducerea cu 50% a emanațiilor produse de arderea cărbunelui și a combustibililor lichizi, o scădere a mortalității populației și o sporire simțitoare a solarității, Londra primind în 1966 cu 54% mai multă lumină solară decît în 1952, așa după cum formula Raportul prezentat la Congresul Internațional pentru aer curat, ținut la Londra în 1966.

Calitatea apelor este verificată în Anglia de către stații automate de control, inaugurate în 1968. Ca urmare, așa cum arăta lordul Zuckerman, profesor la Oxford, pe o lungă porțiune a Tamisei și-au făcut apariția păstrăvii, ceea ce nu se mai semnalase de peste un secol.

În 1955, în Japonia, statul a preluat problema poluării mediului ambiant, care devenise îngrijorătoare, inițiind o serie de măsuri eficiente, culminate cu „Legea de bază asupra controlului poluării" din 1967. Anul 1970 marchează deschiderea unei adevărate campanii naționale împotriva poluării". În fața pericolului unei catastrofe naționale, poate în felul ei la fel de gravă ca și cea de la Hiroșima, japonezii ies din euforia pe care le-a dat-o „miracolul" industrial și încep să înțeleagă că a fi pe primul loc în lume în ce privește ritmul industrial și pe al doilea loc în lume în privința produsului național brut nu este suficient pentru a fi fericiți. Pretutindeni în țară au loc mitinguri în care sînt acuzate principalele industrii poluante, cărora li se cer despăgubiri. În fața amploarei acestei schimbări de atitudine, guvernul e silit să creeze „cartierul general împotriva poluării" și să includă între instituțiile guvernamentale **ministerul poluării, unicul în lume pînă la această oră,** menit să coordoneze toate acțiunile pe plan național pentru salvarea aerului, apei și solului japonez. Alături de Anglia, Japonia are cea mai drastică legislație împotriva poluării, care obligă instituțiile particulare și de stat să se supună unor măsuri ferme de ocrotire a mediului ambiant și este **prima țară în lume care a înscris din 1971 în programul tuturor școlilor sale tema „Protecția mediului".**

Prima **instituție de învățămînt superior din lume care a introdus însă, pentru prima oară un curs de protecție a naturii**

(1949), a fost Universitatea din Tomsk (U.R.S.S.).

În S.U.A. s-a creat în 1970 Agenția de Protecție a Mediului (E.P.A.) care primește orice fel de sesizări în legătură cu mediul, de la public sau de la diferite instituții și organizează anchete. Nouă mii de funcționari primesc și triază un sfert de milion de sesizări anual. **Deciziile luate sînt obligatorii și ferme:** spre exemplu, **Agenția a oprit construcția supragenerătorului atomic de curent de la Oak Ridge (Tennessee),** considerînd că acesta comportă „amenințări fără echivalent" față de mediu și sănătatea omului.

Cu toată opoziția firmelor constructoare de automobile, E.P.A. a menținut **obligativitatea purificării gazelor de eșapament pentru automobilele vîndute în S.U.A.** Ca urmare, calitatea aerului în S.U.A. s-a ameliorat continuu din 1970.

În centrul siderurgic Pittsburg, **numărul zilelor însorite a crescut cu 39%, poluarea cu fum reducîndu-se cu circa 90%.**

În anul 1972 s-a întrunit la Stockholm prima Conferință mondială a Națiunilor Unite consacrată protecției mediului înconjurător, la care au participat 113 națiuni, probă viu grăitoare a faptului că omenirea a început să-și dea seama de pericolul prejudicierii mediului și este decisă, în principiu, să ia măsurile cuvenite.

Dezbaterile ample în cadrul acestei Conferințe s-au concretizat într-o Declarație și într-o serie de principii și recomandări adresate tuturor țărilor membre ale Organizației Națiunilor Unite și secretarului general al acesteia.

„Omul — se spune în istorica Declarație — este în același timp creația și creatorul mediului său înconjurător, care-i asigură existența fizică și îi oferă posibilitatea unei dezvoltări intelectuale, morale, sociale și spirituale. În lunga și laborioasa evoluție a speciei umane pe Pămînt, a sosit momentul cînd, datorită progreselor tot mai rapide ale științei și tehnicii, omul a dobîndit posibilitatea de a transforma mediul înconjurător în nenumărate feluri și într-o proporție fără precedent. Cele două elemente ale mediului înconjurător, elementul natural și cel creat de omul însuși, sînt indispensabile prosperității sale

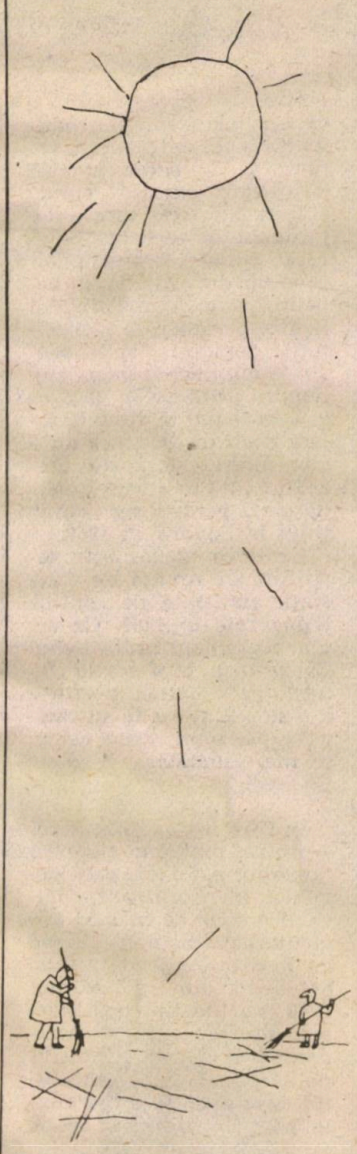

și deplinei folosințe a drepturilor sale fundamentale, inclusiv dreptul la viață."

În urma discuțiilor au fost reținute o serie de probleme și priorități — în direcția cărora societatea omenească trebuie să acționeze de îndată, pe plan național și pe plan mondial — cărora trebuie să li se acorde o deosebită atenție în viitor. Ele privesc **cauzele care amenință direct bunăstarea omului, prin degradarea factorilor de mediu sau care influențează indirect asupra bunăstării omului, prin tulburările ce le produc în funcționarea sistemelor biologice naturale, care servesc umanității în general.** Se consideră că **pericolul cel mai mare îl reprezintă problemele create prin poluarea apelor planetare, a apelor litorale și a aerului, prin defrișarea excesivă a pădurilor în toate zonele globului și degradarea solurilor prin eroziune.**

Conferința de la Stockholm și-a încheiat lucrările cu o serie de recomandări, printre care aceea ca **Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite să preia în preocupările sale această problemă de interes vital pentru omenire și să se realizeze un program mondial de evaluare a prejudiciilor produse mediului înconjurător** (plan de supraveghere a factorilor de mediu — **aer, apă, sol).** Ea a recomandat, de asemenea, constituirea, în cadrul O.N.U., a Consiliului de coordonare pentru protecția mediului înconjurător și a Consiliului de administrație a programelor referitoare la mediul înconjurător, precum și instituirea zilei de 5 iunie ca Ziua mondială a mediului înconjurător.

S. Brubaker în „To Live on Earth", apărută la Londra în 1972, arăta că „potrivit unor calcule, **în cazul în care produsele reziduale ale activității economice vor continua să**

crească şi pe viitor, odată cu dezvoltarea şi creşterea economică, există pericolul ca pînă la confinul dintre secolele al XX-lea şi al XXI-lea emanaţiile de oxid de carbon din atmosfera Terrei să ajungă la 43 miliarde de tone, cele de bioxid de sulf la 355 milioane de tone, compuşii azotului la 180 milioane de tone, apa poluată la aproape 16 miliarde de tone, iar reziduurile solide ale producţiei şi consumului la circa 15 miliarde de tone, ceea ce poate reprezenta o asemenea presiune asupra biosferei, încît să periclitez existenţa omului".

„Se uită însă — scrie N. N. Constantinescu în „Economia protecţiei mediului natural" — că dintre toate vieţuitoarele de pe Pămînt, omul este singura capabilă să coopereze cu natura şi că, dacă este mînuită în modul cuvenit, revoluţia ştiinţifică şi tehnică poate deschide şi perspectiva reducerii substanţiale, iar nu o dată a desfiinţării totale a efectelor nedorite ale producţiei şi consumului, reducînd astfel şi presiunea asupra biosferei. Pentru aceasta însă este necesară o politică unitară de stat care să asigure concertarea cuvenită a progresului ştiinţifico-tehnic consacrat producţiei şi consumului cu cel dedicat apărării naturii, ca şi cu acela al mecanismelor economice şi sociale prin care se desfăşoară raporturile dintre societate şi natură."

Abordarea, în această lumină, a alternativei tehnologice de reducere a presiunii asupra biosferei nu se poate realiza decît atunci cînd progresul tehnic nu va rămîne doar progres **tehnico-economic** ci va deveni şi progres **tehnico-ecologic,** ducînd la **dezvoltarea unor tehnici şi tehnologii nepoluante, convenabile ecologic,** deci a unor ecotehnici şi ecotehnologii caracterizate prin: a) reducerea consumului de materii prime, datorită fie unei mai bune utilizări a lor, fie înlocuirii celor clasice, în curs de sleire, cu surse noi, practic inepuizabile ; b) diminuarea substanţială a reziduurilor finale prin eventuala recuperare şi reciclare a deşeurilor ; c) menţinerea prin sisteme moderne de filtraj a unui înalt grad de puritate a apei şi solului ; d) evitarea degradării solurilor şi compromiterii fiinţelor vii datorită eroziunii sau otrăvirii lor prin chimizare excesivă sau neadecvată ; e) defrişări raţionale ale pădurilor, combinate cu împăduriri sistematice şi reducerea consumului de lemn prin folosirea maselor plastice.

În acest scop, în multe ţări ale lumii au fost amplificate programele naţionale de cercetări energetice pentru descoperirea de noi resurse, noi mijloace de transport şi noi instalaţii nepoluante. Cercetări interesante se desfăşoară în domeniile **petrurgiei,** care urmează să valorifice aşa numitele minereuri „sărace", sau **chimiurgiei,** ramură a chimiei industriale care foloseşte drept materie primă produsele vegetale (de exemplu, obţinerea pe cale industrială a gazului metan din apele menajere, a drojdiei, alcoolului şi furfurolului, prin procedeul hidrolizei aplicat paielor sau deşeurilor agricole etc.).

Reglementarea raporturilor dintre societate şi natură a început să se realizeze după Conferinţa de la Stockholm prin elaborarea unor legislaţii naţionale precise, ferme şi eficiente, ca şi prin convenţii internaţionale, bilaterale ori regionale redactate în spiritul unei active colaborări.

România este una din primele ţări care au aderat la hotărîrile Conferinţei de la Stockholm, fiind promotoarea unei generoase şi active politici de pace şi colaborare în direcţia apărării cadrului ecologic. Totodată, ea posedă cea mai complexă şi temeinică legislaţie a protecţiei mediului ambiant.

«Cadrul legislativ creat în România — scrie N. N. Constantinescu — se caracterizează prin faptul că, independent de prevederile existente în legi speciale privind organizarea industriei, organizarea şi conducerea agriculturii etc. sau în legile privind apele, pădurile, sistematizarea localităţilor ş.a.m.d., a fost elaborată detaliat şi adoptată în anul 1973 o lege complexă consacrată protecţiei mediului înconjurător (Legea nr. 9 din 1973) care reglementează unitar şi sistematic întreaga activitate pe acest tărîm. Potrivit articolului 1 al acestei legi **„în Republica Socialistă România protecţia mediului înconjurător constituie o problemă de interes naţional. Protecţia mediului înconjurător este parte integrantă, de importanţă deosebită a activităţii generale de dezvoltare economico-sociala planificată a ţării, în concordanţă cu principiile fundamentale ale politicii partidului şi statului privind construirea societăţii socialiste multilateral dezvoltate".**

Factorii naturali ai mediului supuşi protecţiei sînt aerul, apele, solul şi subsolul, pădurile şi orice altă vegetaţie terestră şi acvatică, fauna terestră şi acvatică, rezervaţiile şi monumentele naturii. De asemenea, sînt supuse protecţiei aşezările omeneşti şi ceilalţi factori creaţi prin activităţi umane. Aşadar, **legea din 1973 constituie o adevărată cartă a protecţiei mediului din toate punctele de vedere.** Totodată, în ea sînt prevăzute măsurile tehnice şi economice fundamentale ce trebuie luate de organele centrale şi locale ale administraţiei de stat, de unităţile de stat şi cooperatiste ca şi de diferite organizaţii obşteşti.»

Prof. dr. TUDOR OPRIŞ

Cu avionul deasupra „oceanului" verde al Siberiei

Enigmele lacului Baikal

● Irkutskul de azi, comparativ cu cel din 1688

● Fosile vii și alte unicate în lume, apărute, poate, cu 30 de milioane de ani în urmă

Călătoria spre Irkutsk a început într-o mohorîtă zi de iulie, de pe aeroportul Domodedovo, aflat la aproape 50 km de Moscova. Ploua mărunt și era frig. Avionul a decolat totuși lin de pe pista de beton, în cîteva minute atingînd înălțimea de 11 km. Spargerea plafonului gros de nori s-a făcut cu o ușoară smucitură „de cal nărăvaș" a aparatului de zbor. Sus, la înălțime, apare un soare strălucitor, plutind pe un cer de culoare stranie, nevăzută de pe pămînt, de un foarte frumos albastru marin, care ne desfată privirea. Jos, la mare distanță, imenși vălătuci de nori fierbeau ca într-un cazan. În avion era foarte plăcut deși afară, la această înălțime, temperatura cobora la —40°C.

Zburăm spre Est, cu peste 900 km pe oră și drumul ni se pare lung. Noroc că s-au spart norii de sub noi. Cu harta în față încercăm să recunoaștem relieful, hidrografia, orașele. Ne vine destul de greu. Recunoaștem totuși Volga — cu uriașele sale rezervoare de apă, adevărate mări interioare în spatele barajelor. La latitudinea Kuibîșevului traversăm Uralii. De sus, aceștia par niște coline. Fumul negru al furnalelor Magnitogorskului planează calm asupra orașului, amintindu-ne de puternica industrie siderurgică de aici.

Munții au trecut ca într-un film frumos și ne trezim la realitate deasupra unei întinse cîmpii : Siberia de Vest. La orele de geografie învățasem despre aceasta că este un amestec de uscat și de mlaștină. Azi mlaștina s-a retras departe, spre Nord. La latitudinea Omskului, cîmpia este constituită din alternanțe de cîmpuri cultivate, lacuri rotunde, trasate parcă cu compasul și din păduri în pîlcuri de 200—300 ha.

O mică escală este binevenită. Aterizăm la Omsk, pe malul Irtîșului, oraș cu peste 800 000 de locuitori. Afluentul lui Obi, Irtîșul — deasupra căruia ne învîrtim atît la aterizare cît și la decolare — cară spre Obi apă multă și mîloasă. Printr-un complicat sistem hidrotehnic, o parte din apele lui au fost dirijate spre pămînturile însetate ale Asiei Centrale.

Începe legendara taiga a Siberiei

Sîntem din nou în zbor deasupra Podișului Siberiei Centrale. Se face noapte. Sub noi se deschide, adîncă și întunecoasă, taigaua siberiană. Luminițele satelor se văd așa de departe unele de altele, încît ne face impresia că sîntem deasupra oceanului și poate că nu greșim prea mult. Trebuie să recunoaștem că și taigaua reprezintă un imens „ocean verde" al pădurii de conifere.

Vremea se înrăutățește. Jos, norii se învrăjbesc producînd lumini și tunete. De sus, luna privește totul mută, insensibilă la cearta norilor. Vremea proastă ne creează perspectiva să lungim călătoria cu încă 2 000 km pînă la Habarovsk, pe Amur. Pe de o parte îmi pare bine, pe de alta mă tem întrucîtva de necunoscut.

Eforturile curajoase ale piloților, demne de toată aprecierea, au depus uriașa pasăre de oțel pe pista de beton a Irkutskului.

Stewardesa ne-a anunțat că la Irkutsk este miezul nopții și în atmosferă sînt 13°C. Calculez în gînd și constat cu surprindere că la București este de abia ora 18. Sînt condus la cel mai elegent hotel din Irkutsk — hotelul „Angara". Diferența mare de fus orar îmi face noaptea albă. Dimineața, deși obosit, fac cunoștință cu orașul. Dar, mai întîi considerăm necesar să dăm cîteva date generale despre cel mai mare oraș din taigaua siberiană — Irkutskul.

Orașul a fost fondat în anul 1661, împlinind deci frumoasa vîrstă de 325 ani. Este situat pe fluviul Angara, la confluența acesteia cu Irkutskul, ale cărui ape limpezi coboară din zăpezile Saianului. A apărut ca important nod comercial pe drumul ce lega Rusia de Mongolia și China. Vadul comercial îi oferă o dezvoltare rapidă. Este recunoscut încă din anul 1688 ca oraș și i se fixează un guvernator, fiind declarat încă din acea vreme principalul centru politic administrativ și cultural al Siberiei.

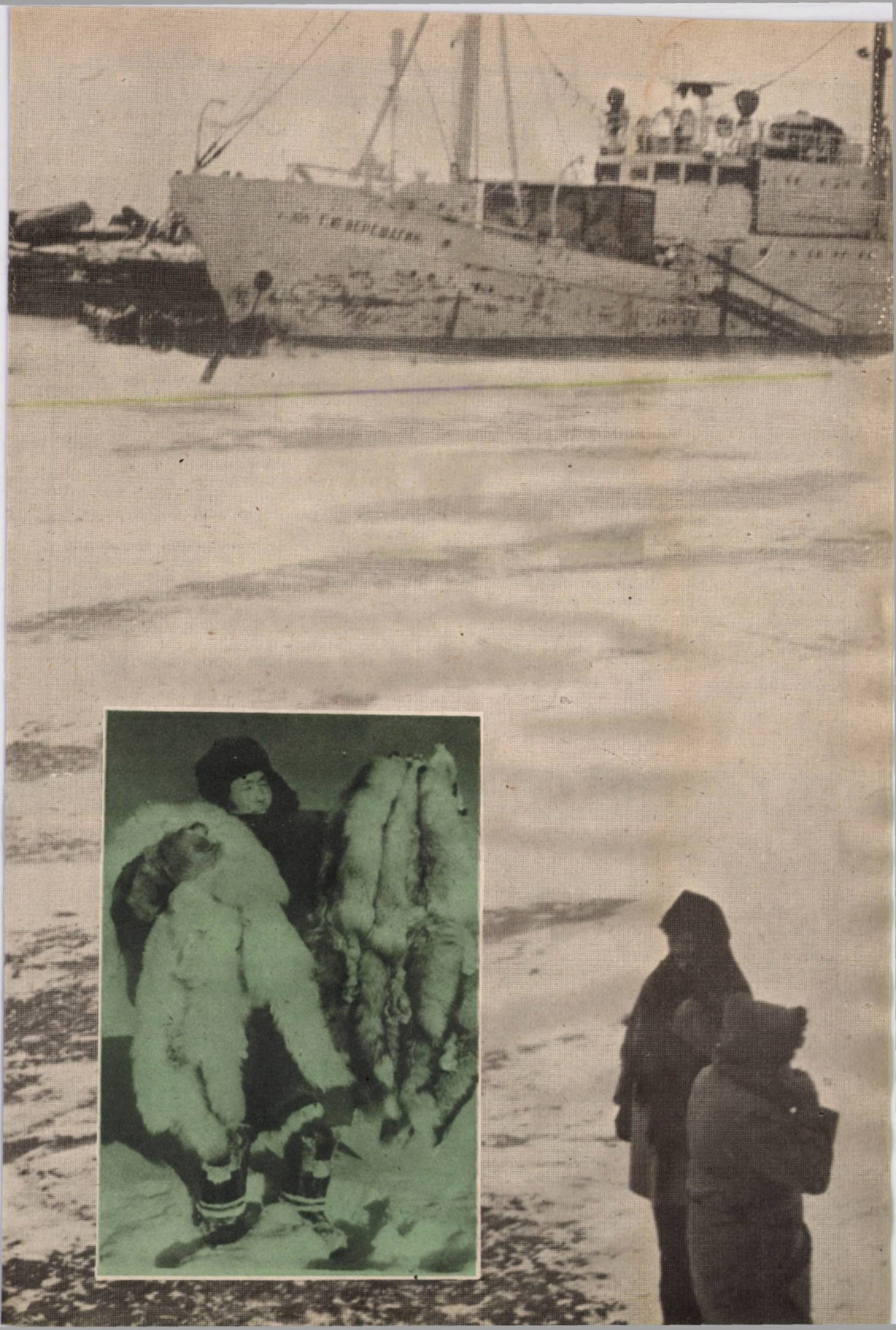

Un rol deosebit în dezvoltare Irkutskului l-a jucat construirea căii ferate transsiberiene — primul tren din Europa sosind la Irkutsk în luna august a anului 1898.

Irkutskul se mîndreşte cu prezenţa în oraş, în secolul trecut, a lui A. N. Radiscev, cunoscut cărturar revoluţionar.

Marea Revoluţie Socialistă din Octombrie a schimbat faţa vechii guberniî. În anii puterii sovietice oraşul a cunoscut o puternică şi rapidă dezvoltare. Ar fi suficient să amintim că în decurs de aproape 60 de ani populaţia lui s-a mărit de 4—5 ori.

În anul 1959 a intrat în funcţiune hidrocentrala din Irkutsk — prima din cascada de hidrocentrale care s-au construit şi se mai construiesc încă pe fluviul Angara. Oraşul este un mare centru cultural. Are universitate, institut politehnic, institut agronomic şi o filială a Academiei de ştiinţe a U.R.S.S., cu 16 institute.

La marginea oraşului s-au construit cartiere noi ce poartă numiri sugestive : Akademii Gorodok (Orăşelul Academiei), Voenîi Gorodok (Orăşelul Armatei) şi altele.

Aşezarea pe fluviul Angara şi pe colinele joase de la poalele Saianului oferă Irkutskului privelişti încîntătoare. În luna iulie, cînd l-am vizitat, oraşul profita din plin de vara scurtă, dar cu zilele la fel de călduroase ca ale noastre. În schimb, nopţile erau reci, temperatura coborînd între 2—4°C, dar scurte — se întuneca la ora 23 şi se lumina la ora 3. Mi s-a spus de către colegii de la Institutul de geografie din Irkutsk că, în lunile mai şi septembrie, uneori chiar şi în iunie, apar în timpul nopţii temperaturi negative.

Pe străzile oraşului cresc plopi înalţi, alături de zadă şi de măr (ale cărui fructe nu se fac mai mari decît cireaşa şi nu se coc niciodată).

La marginea oraşului începe taigaua. Trecerea se face brusc, peisajul schimbîndu-se radical. De acest lucru mi-am dat seama în aplicaţia de teren oferită de gazde pentru cunoaşterea munţilor Cerski şi a lacului Baikal — unul din ţelurile noastre nemărturisite.

Baikal — lacul de aproape 30 de milioane de ani

Şoseaua asfaltată, destul de îngustă, care leagă Irkutskul de Baikal ne poartă peste culmi care alternează cu văi adînci. În stînga, taigaua de nepătruns ; în dreapta, prin spărtura văilor se vede lacul de acumulare de pe fluviul Angara.

În localitatea Listvianca, situată pe malul Baikalului se află Institutul de Limnologie (de studiere a Lacului Baikal), cu peste 200 cercetători : geografi, botanişti, geologi etc.

La acest institut am reţinut cîteva date interesante, cu privire la lacul Baikal, şi pentru cititorii noştri.

Baikalul este cel mai adînc lac de pe glob. Adîncimea sa atinge lîngă insula Olhon 1620 m. Resursele sale de apă depăşesc 23 000 kmc. Aceasta înseamnă că în Baikal ar putea încăpea 23 de lacuri Aral şi 92 de mări Azov. Vîrsta Baikalului este apreciată la 25—30 milioane de ani.

Din cele peste 1200 specii de vietăţi care trăiesc în lac, majoritatea nu se mai întîlnesc nicăieri în lume.În Baikal s-au păstrat adevărate fosile vii, printre care amintim vestiţii **peşti omuli** (asemănători întrucîtva che-

• *Curiozităţi din lumea vie*

PLANTE CARE PLÎNG Filodendronul (**Monstera delicioasa**, fig. 1), condurașul doamnei (**Tropaeolum majus**), Mahonia aquifolia (**în limba latină „aqua" = apă, „folia" = frunza) etc., „pling" pe vreme umedă. De fapt, este vorba de eliminarea surplusului de apă sub formă de picături, fenomen numit gutaţie (în limba latină „gutta" = picătură). Aceste picături se elimină prin deschideri speciale numite hidatode, asemănătoare porilor epidermei noastre, suplinind transpiraţia (eliminarea apei la plante sub formă de vapori), care este frînată în condiţiile unei umidităţi mari a aerului.**

PLANTE CARE „FAC FEBRĂ". La majoritatea plantelor angiosperme (cu sămînţă închisă în fruct) s-a constatat ridicarea temperaturii florilor în cursul fecundării. Fenomenul se datoreşte creşterii intensităţii proceselor metabolice. La unele plante, însă, cum ar fi filodendronul şi rodul pămîntului (Arum masculatum), acest proces este remarcabil. Inflorescenţa acestor două plante este un spadix (spadice) — un fel de „spic" — cu axa principală îngroşată şi cărnoasă. Pe această axă se găsesc florile bărbăteşti şi cele femeieşti, fără înveliş floral, rolul acestuia fiind suplinit de o frunză modificată în formă de cornet — spată.

Fig. 1 — *Monstera deliciosa*

Marele naturalist francez, Lamarck, a semnalat primul, în 1777, că în timpul fecundării temperatura spadicelui filodendronului creşte cu cîteva grade. Fiziologul Sénebire a remarcat că ea este întotdeauna mai ridicată seara, între orele 18 şi 20.

Rodul pămîntului, plantă de primăvară, creşte spontan la noi în ţară. Tem-

falului nostru). Tot aici trăiesc două specii de focă, dintre care una mică, cu blană albă, care nu se mai întîlnește în nici un colț al pămîntului. Enigma focilor din Baikal nu este complet elucidată nici azi. Specialiștii au căzut de acord că în sarmațian (acum 10 milioane de ani) lacul avea legătură cu oceanul planetar ; ca urmare, multe din aceste fosile vii s-au păstrat din acest îndepărtat etaj geologic.

Insula Olhon, cea mai mare dintre insulele Baikalului, se întinde nu departe de țărm, pe aproape 70 km. Aici este locul cel mai secetos din întreaga zonă. În mulți ani, cantitățile medii de precipitații de pe insula Olhon nu depășesc 100 mm.

Ghețurile apar pe lac la sfîrșitul lunii decembrie și țin pînă la mijlocul lunii aprilie, uneori fiind observate ghețuri în derivă pînă la sfîrșitul lunii mai.

Imensa cantitate de apă joacă un rol climatic deosebit. Numai așa ne explicăm de ce apa îngheață atît de tîrziu — cînd pe mal gerul nordului face ca încă din luna octombrie să se realizeze frecvent temperaturi de —10 pînă la —15°C. Ultimul îngheț golful Sliudianka, din sudul Baikalului, aflat la poalele munților Saian. Focile migrează spre sud odată cu înghețul. Grosimea gheții din sud fiind mai mică, permite micilor mamifere să-și mențină copcile prin care intră în apă la pescuit chiar și pe cele mai cumplite geruri.

O caracteristică aparte a climei Baikalului este durata mare de insolație de aici. Numărul de ore de strălucire a soarelui depășește cifra de 2 500—2 600 anual, adică mai multe decît la Barcelona, Nissa sau Neapole, de pe țărmul însoritei Mediterane. Din păcate, multe din aceste ore de insolație se realizează în lunile reci (ianuarie, februarie și martie) cînd anticiclonul siberian își are centrul nu departe de aceste locuri. În lunile amintite, deși soarele strălucește 5—7 ore pe zi, temperatura coboară frecvent la —40°C. În luna iulie am fost de multe ori poftit să fac baie în Baikal. Căldura zilei mă îndemna. Din fericire am fost prudent și bine am făcut, temperatura apei lacului nedepășind vara, în iulie, 10—12°C.

Păstrez multe amintiri frumoase despre Baikal. Una dintre ele este însă cea mai puternică. Stăteam pe malul lacului admirînd ușoarele unduiri ale valurilor, care se spărgeau ritmic de țărm. Apa de culoarea cerului albastru era așa de limpede încît se vedeau stîncile de pe fund pînă la o adîncime de 15—20 m. În spatele meu, pe stîncile ce coborau în apă din munții Cerski, înflorea liliacul. Nicăieri în lume nu am văzut o asemenea împletire armonioasă între albastrul azuriu al lacului și liliachiul florilor gingașului arbust, care la noi acasă ne încîntă privirea la sfîrșit de aprilie.

...Era mijlocul lunii iulie și aici, în Siberia înflorea liliacul. Dincolo, peste Baikal, Hamar-dabanul, cu crestele înzăpezite, își oglindea piscurile în cleștarul apei, imperturbabil la acest decor superb — nemaiîntîlnit — al naturii. Este una din cele mai frumoase imagini pe care o păstrez ; ea mi-a ușurat mult cele peste 14 ore de zbor cu avionul, cîte mi-au fost necesare la întoarcerea de la Irkutsk, prin Novosibirsk, Omsk, Sverdlovsk, pînă la Moscova.

GEORGE NEAMU

• *Curiozități din lumea vie*

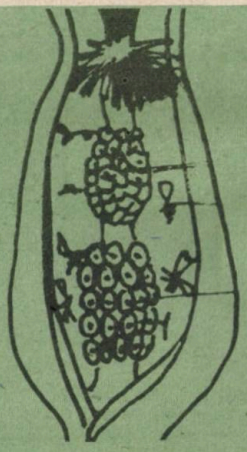

Fig. 2 – *Secțiune în spadice de Arum maculatum* : p – perișori ; m = flori cu stamine ; f = ovare ; i = insectă

peratura inflorescenței se ridică de obicei, cu 8—11°C față de mediul înconjurător. În Italia trăiesc „rude" ale acestei plante la care temperatura crește pînă la 40°C.

CAPCANE PENTRU INSECTE POLENIZATOARE. La rodul pămîntului sînt interesante și adaptările legate de polenizarea încrucișată făcută de insecte (fig. 2). Iată ce se petrece : insectele sînt ademenite de mirosul greu al florilor și intră în cornet, atrase atît de căldura din interiorul spadicelului, cît și de nectarul dulce al florilor. Odată intrate, insectele sînt făcute prizoniere — un timp — de niște peri care nu le permit să iasă. Zbătîndu-se, ating stigmatele florilor femeiești pe care lasă polenul adus de pe altă plantă, în felul acesta realizîndu-se fecundarea, urmată de „vestejirea" perilor care lasă liberă calea de ieșire. Insectele părăsesc spadicele după ce se încarcă cu polen provenit de la florile bărbătești ce se maturizează mai tîrziu, pe care îl vor duce la altă plantă, realizînd astfel polenizarea încrucișată, acțiune ce asigură creșterea vitalității plantelor.

PLANTE MIRMECOFILE (în limba greacă „myrmex" = furnică și „philos" = iubitor) — plante care adăpostesc furnici. Simbiozele (conviețuiri permanente între două organisme din specii diferite, în avantajul ambelor) între plante și alte vietăți, sînt mai puțin cunoscute. Dintre acestea, furnicile aduc uneori foloase plantelor mirmecofile, determinînd chiar unele modificări utile ale structurii lor. Așa este cazul unei plante exotice Clerodendron fistulosum, în interiorul tulpinii căreia locuiesc furnicile care, în schimb, apără planta de alte vietuitoare dăunătoare, alungîndu-le

Ingineria genetică, provocare a spiritului uman

Cine se oprește cu gîndul, măcar pentru un moment, asupra extraordinarei varietăți a formelor de viață care populează orice colț al solului și subsolului (dar și al atmosferei) planetei noastre, ajunge aproape sigur la întrebarea : ce determină această varietate ? **Mai ales, ce determină identitatea acestor ființe ? Adică, ce face ca pisica să fie pisică și nu rîs sau leopard ? Și, îndefinitiv, ce face ca pisica să nască mereu pisici, adică ființe întru totul asemănătoare ei și între ele ? Acesta este un adevăr nu numai pentru că l-am putut experimenta, ci și pentru că, dacă nu ar fi fost așa, nu ar fi fost posibilă evoluția pentru care este necesară existența unor lungi șiruri de generații care să nu-și schimbe identitatea. Totuși, nu putem ocoli gîndul că această identitate trebuie să fi fost doar aproximativă căci, dacă ar fi fost absolută — adică asemănarea între generații ar fi fost totală, deci o identitate — nu s-ar fi putut schimba nimic și nu ar fi putut evolua nimic.**

Ochii albaștri sînt programați ?

Ideea că ceea ce se transmite de la o generație la alta nu este un caracter sau altul — de exemplu, culoarea ochilor sau modul de structurare și organizare a organismului — ci programul acestor caractere, numite ereditare, a apărut încă în secolul trecut, de exemplu la **Buffon** sau **Maupertois.** Ceva mai tîrziu, **Mendel** a descoperit legile după care se face transmiterea caracterelor — semnînd, astfel, actul de naștere al geneticii — iar mecanismele moleculare ale eredității au început a fi cunoscute pe la jumătatea secolului nostru. **Astăzi se știe că fiecare celulă, a oricărui organism, cuprinde un asemenea program conform căruia se desfășoară întreaga sa viață și care se transmite, în principiu, intact, din generație în generație.** Ajunși aci, deși lucrurile par a fi clare, nu putem evita două întrebări.

1) **Cum poate fi un program, în același timp, invariabil și variabil,** căci el asigură și stabilitatea speciilor de-a lungul mileniilor,

• *Curiozități din lumea vie*

cu înțepături dureroase. Mirmecodia echinata, se dezvoltă la virful arborilor tropicali — în interiorul spongios al tulpinii sale, planta prezintă numeroase cavități și galerii comunicante, locuite de furnici care stimulează dezvoltarea tulpinilor spongioase ce devin rezervoare de apă pentru toată planta. Lipsite de furnici, dimensiunile acestor tulpini se reduc, scăzînd și rezerva de apă a plantei.

FURNICI CULTIVATOARE DE CIUPERCI. Una dintre aceste furnici numită Sauba trăiește în Brazilia și taie frunzele arborelui de cafea pe care le toacă în furnicar, amestecîndu-le cu sol. Pe acest mediu, ele răspîndesc fragmente din micelille unor ciuperci, pregătindu-și astfel o hrană proaspătă permanentă, singura pe care — se pare — o consumă.

Alte furnici tropicale, din genul Atta, cultivă de asemenea ciuperci în galeriile lor, după ce în prealabil le-au gunoit cu propriile excremente. De ce ? Pentru că aparatul reproducător al acestor ciuperci, înțepat de insecte, secretă un suc dulce. Este interesant că femelele care părăsesc colonia în timpul reproducerii, duc cu ele într-un buzunar al cavității bucale fragmente de micelliu, pe care le plantează chiar matca în furnicarul cel nou.

VIAȚĂ SOCIALĂ PERFECȚIONATĂ. Dintre insectele coloniale, termitele, dușmani ai civilizației lemnului, au o capacitate uriașă de distrugere și consum, datorită simbiozei cu unele protozoare flagelate care le populează intestinul și care le permit să folosească celuloza drept hrană. Termitele africane construiesc din pămînt și salivă termitiere în formă de catedrală (fig. 3) avînd pînă la 6 m înălțime și 15—

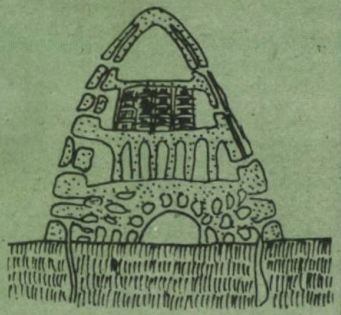

Fig. 3 – *Secțiune printr-o termitieră*

• Curiozităţi din lumea vie

20 m diametrul la bază. În „movile" sînt săpate, de lucrătoarele oarbe, galerii cilindrice, încăperi pentru larve şi chiar un „palat" al regelui şi reginei. În cele mai multe colonii, milioanele de termite sînt diferenţiate morfologic şi funcţional în caste: casta lucrătoarelor, reprezentînd numărul cel mai mare de indivizi, realizînd : săparea galeriilor şi construcţia cuiburilor, găsirea hranei şi a apei pentru întreaga colonie, îngrijirea larvelor etc. ; casta soldaţilor hrăniţi şi „spălaţi" de lucrătoare cu mandibule lungi şi puternice, are rolul de a proteja colonia de atacurile duşmanilor ; casta regală — reprezentată printr-un mascul şi o femelă perfect dezvoltaţi — care devin „regele" şi „regina" coloniei, ţinuţi prizonieri în timpul reproducerii. Matca, cu un abdomen enorm, elimină 45.000 de ouă pe zi, duse de lucrătoare în cămăruţele „creşei", şi îngrijite apoi atent. Iată un exemplu pe care organizarea supraindividuală a depăşit mult limitele capacităţilor individuale.

ANIMALE „LAMPION". Animalele care generează şi emit energie luminoasă trăiesc în toate mediile, producînd lumină fie direct, prin reacţii biochimice specifice, fie indirect, cu ajutorul bacteriilor simbionte sau parazite. Bioluminiscenţa produsă prin reacţii intracelulare proprii se face cu cel mai ridicat randament energetic cunoscut (98% din energia potenţială chimică se poate transforma în energie luminoasă).

Licuriciul comun (Lampyris noctiluca) foloseşte bioluminiscenţa ca semnal pentru reproducere. Şi iată cum: masculul zboară cu organele fotogene aprinse, transmiţînd semnale după un anumit „cod"; femela lipsită de aripi (apteră), care nu ar putea fi descoperită de mascul în iarbă, la vederea lor, îşi întoarce abdomenul în sus şi răspunde printr-un semnal luminos. În urma acestui „dialog luminos" masculul zboară la femelă şi are loc fecundaţia.

La suprafaţa mărilor, ca şi în adîncul acestora, sînt numeroase grupe de animale ce produc lumină — bioluminiscenţa fiind o adaptare fie pentru atragerea prăzii, fie o modalitate de apărare faţă de duşmani.

Toate aceste „curiozităţi" sînt de fapt adaptări ale indivizilor şi populaţiilor de vieţuitoare, apărute în decursul istoriei lor, permiţînd supravieţuirea şi perpetuarea în mediul dat.

dar şi variabilitatea necesară evoluţiei ?

2) Dacă programul poate suferi modificări, care induc — prin reprogramare — noi caractere, în mod natural, şi dacă genetica pretinde că a ajuns să cunoască mecanismele intime, moleculare şi submoleculare, ale acestor fenomene, atunci **nu s-ar putea modifica programul genetic după scopuri anume**, care **să ducă la crearea de organisme cu proprietăţi noi, induse artificial, care să aducă beneficii omului ?**

Un paradox al naturii

Cum poate fi, deci, un element structural stabil şi variabil în acelaşi timp ?

Celula este elementul structural şi funcţional al oricărui organism viu. Forma, structura şi, mai ales, funcţiile ei depind de biochimismul ei, de metabolism. La rîndul său, metabolismul depinde — în ultimă instanţă — de proteinele existente în celulă. De ce ? Pentru că proteinele îndeplinesc funcţii principale : plastice, structurale, enzimatice, de transport, hormonale ş.a. Mergînd pe acest fir logic, vom observa că aceste funcţii depind, bineînţeles, de structura moleculelor proteice.

Dar structura de cine depinde ? Cu această întrebare am atins o **esenţă a viului.** Fiecare moleculă de proteină — şi o celulă are multe sute de feluri de proteine — este programată de o altă structură moleculară, **gena.** Toate genele care deţin informaţia necesară programării şi sintezei proteinelor dintr-o celulă se găsesc înşirate pe firul structural al unui alt tip de macromoleculă, care se găseşte în orice celulă vie : **acidul dezoxiribonucleic** (ADN). Pentru că el este sediul tuturor genelor, poartă şi denumirea de genom.

Deci, în nucleul oricărei celule se găseşte o mare (macro) moleculă de ADN care conţine informaţia trebuitoare sintezei tuturor proteinelor necesare celulei, care, la rîndul lor, vor asigura sintezele celorlalte tipuri de molecule şi funcţionarea metabolismului celular. Informaţia aceasta este conţinută în mod codificat, ca un alfabet cu care formăm cuvinte cu care se alcătuieşte o limbă, cu punctuaţie şi gramatică, pentru care avem şi un dicţionar. Un dicţionar lămureşte corespondenţa dintre cuvintele unei limbi şi cuvintele altei limbi. Dar care sînt, în cazul nostru, cele două limbi ? **Ele sînt cele două tipuri de macromolecule : ADN şi proteine.** Dar cuvintele şi literele ? Pentru a răspunde la această ultimă întrebare trebuie să amintim că, de regulă, o macromoleculă este un **polimer,** adică, o structură alcătuită dintr-un mare număr (poli) de unităţi structurale (mer, de la meros = parte) de acelaşi tip sau chiar identice. În cazul ADN, monomerii se numesc **nucleotide** — de 4 feluri, notate simbolic **A** (adenina), **T** (timina), **G** (guanina), **C** (citozina) — iar în cazul proteinelor, **aminoacizii,** care sînt la rîndu-le de peste 20 de feluri. **Aceşti monomeri formează, deci, literele cuvintelor celor două „limbi" (structuri).**

Dar cuvintele ? S-a stabilit că o secvenţă de 3 nucleotide (codon) codifică, în principiu, un anume aminoacid. Astăzi se ştie care este codonul fiecărui aminoacid (uneori, un aminoacid e codificat de mai mulţi codoni sau un acelaşi codon poate specifica mai mult decît un singur aminoacid, dar acestea sînt excepţii binecunoscute şi stabile).

Dacă **codonii sînt cuvintele,** este clar că propoziţiile vor fi **secvenţele** (modurile de însuşire) **nucleotidelor şi proteinelor,** iar **cele două limbi vor fi alcătuite din sumele propoziţiilor posibile, adică ale structurilor posibile.**

Dacă este clar că structurile proteice — care le determină funcţiile — sînt determinate de secvenţele de aminoacizi specifice, iar acestea sînt programate codificat prin structurile genelor corespondente grupate în moleculele gigant de ADN, **ne rămîne să ştim** „doar" cum se decodifică şi exprimă această imensă cantitate de informaţie genetică. Această operaţie este efectuată printr-un proces deosebit de complex dar şi de minuţios reglat şi controlat (în special prin mecanisme de tip cibernetic, dintre care cel mai cunoscut este cel de retroacţiune sau feed-back), la care iau parte şi diverse alte tipuri de molecule (acid ribonucleic — ARN — de 3 feluri : mesager, de transfer, ribozomal, diverse enzime, factori proteici, anioni şi cationi ş.a.). În acest proces se realizează, ca produs final, lanţuri lungi (polipeptide) de aminoacizi care se succed (secvenţa) exact cum se succed codonii din genele ce le-au programat modul de înlănţuire. Ulterior, potrivit secvenţei, polipeptidele iau o structură spaţială specifică şi, de cele mai multe ori, se asociază între ele si / sau cu alte mocule şi / sau cationi metalici, generînd proteinele funcţionale.

ADN-ul fiecărei celule se multiplică şi se transmite celulelor-fiică din generaţie în generaţie cu o fidelitate care a făcut posibilă dăinuirea speciilor de-a lungul erelor. Atunci, **cum se realizează,** totuşi, flexibilitatea ce a permis existenţa procesului evolutiv ?

Alterări ...productive

Toate organismele vii care alcătuiesc biosfera Pămîntului trăiesc nu numai într-un ocean atmosferic, ci şi într-un ocean al radiaţiilor-cosmice, electromagnetice (care cuprind şi pe cele ultraviolete), radioactive ş.a. Unele dintre acestea — de exemplu radiaţiile cosmice şi UV — au o mare putere de pătrundere. Fiind înalt energetice, dacă pătrunzînd într-o celulă se lovesc de o moleculă ADN, atunci îi transmit o parte din energia lor, care e suficientă pentru a modifica în acel punct structura ADN şi, prin aceasta, informaţia deci, implicit, programul moleculei de proteină codificată de gena pe teritoriul căreia s-a produs modificarea. Aceasta este o **mutaţie, numită punctiformă.**

Există şi alte tipuri de mutaţii punctiforme — de exemplu, prin pierderea sau achi-

ziționarea unui monomer (nucleotită) — sau mai complexe, cînd se modifică secvențe mai lungi de ADN (acest tip de mutație are loc în urma unor interacțiuni între moleculele de ADN, în cursul diviziunii celulare). Organismele ale căror celule au suferit asemenea mutații și care, în consecință, au suferit modificări în compoziția proteinelor celulare și a metabolismului, deci a unor procese biochimice și funcții celulare, își schimbă unele caractere și proprietăți. De cele mai multe ori ele nu le sînt favorabile și organismele afectate dispar. Uneori, însă, modificările duc la o mai bună „conviețuire" cu mediul. Dacă modificarea respectivă se răspîndește într-o populație care, supusă presiunii selecției naturale, rezistă mai multe generații, atunci apare o formă nouă de organisme care pot deveni o nouă specie, constituind o nouă verigă a lanțului evolutiv. Iată, deci, că o mutație poate constitui fie o boală — boala „genetică" —, fie o modificare benefică, ce duce la o mai bună adaptare la mediu sau chiar la apariția unei noi specii.

Cînd știința transformă omul într-un demiurg

Aceste cunoștințe, expuse în cîteva fraze, reprezintă ani lungi de muncă intensă, de considerabile investiții materiale și spirituale. La un moment dat, însă, cînd tehnicile de laborator au început să permită — pe baza unor descoperiri dintre care cîteva au fost distinse cu premii Nobel — intervenții bine controlate asupra moleculelor de ADN **in vivo** (pe viu), specialiștii și-au dat seama că sînt în pragul elaborării unei tehnologii de laborator care să le permită să modifice, **planificat**, structura ADN celular și, deci, a informației genetice. Dar asta ar fi însemnat că ei sînt în pragul împlinirii unui mare și scump vis al omenirii : a repara defecțiunile genetice, adică bolile genetice — se cunosc deja peste 3000 —, socotite incurabile. Cum ? Prin depistarea locului cu structura alterată, excizarea porțiunii de ADN alterate și înlocuirea ei cu o porțiune cu structura corectă. O adevărată operație de chirurgie moleculară. Deoarece aceasta seamănă la fel de bine și cu una de „bricolaj" ingineresc, această tehnologie — menită să revoluționeze biologia, medicina și agronomia — a primit numele, astăzi larg răspîndit, de „inginerie genică (sau genetică"). Înainte, însă, ca această tehnologie să se aplice la bolile omului, ea s-a aplicat la organismele cu care s-a și experimentat, adică la microorganisme. Savanții și-au dat imediat seama că, fiind în posesia posibilității de a modifica structura ADN, ei pot introduce în ADN-ul unui microorganism (al unei celule) o informație cu totul nouă, pe care acesta nu a avut-o niciodată. Ea poate „învăța" celula să fabrice proteine noi, poate să schimbe un organism, să-i confere proprietăți și caractere noi, adică să se amestece activ, **controlat** în procesele naturii și chiar ale evoluției ! Știința a transformat omul într-un demiurg ! Trebuie știut că, tot așa cum s-a întîmplat cu alte mari descoperiri (de exemplu, posibilitatea eliberării controlate a energiei nucleare), savanții au avut inițial un moment de descumpănire cînd și-au dat seama ce consecințe largi și grave poate avea descoperirea lor. Unii au mers pînă la a renunța la asemenea cercetări și, chiar, la a-și distruge materialele biologice, alții au consacrat conferințe pentru a discuta și stabili reguli de eliminare a oricăror riscuri (de exemplu, a scăpării în afara laboratoarelor a unor microbi cu proprietăți noi față de care oamenii nu sînt pregătiți imunologic să se apere). S-au construit laboratoare cu totul speciale care să prezinte garanții de maximă securitate.

De curînd s-a constatat că tehnicile implicate sînt, totuși, destul de sigure, cheltuielile „de securitate" au scăzut mult și lucrul a avansat cu iuțeală.

Cînd omul învață natura

Ce va face o bacterie în al cărei ADN se va introduce o genă ce codifică informația necesară sintezei insulinei (un hormon de natură polipeptidică) ? O va fabrica. Așa va fabrica orice nouă substanță dacă i se va da informația necesară. S-a ajuns, astfel, să se „construiască" bacterii ce sintetizează hormoni de creștere — de exemplu, somatostatina —, hormoni ai creierului — interlenkine — proteine enzimatice, anticorpi, substanțe cu roluri speciale de apărare ca, de exemplu, interferonul (de mai multe tipuri) sau diverse vaccinuri ș.a.m.d.

Ceea ce trebuie reținut nu este doar performanța tehnică și noutatea indusă, ci **faptul că bacteriile pot fi crescute la scară industrială, în mari fermentatoare, obținîndu-se astfel producții din care substanțele de interes pot fi extrase în cantități mari și la prețuri scăzute.** Interferonul, de exemplu, atît de util în unele forme de cancer, ca și în combaterea unor viroze, se putea obține doar prin extracții din elemente sanguine (limfatice), ceea ce făcea ca prețul lui să fie cu totul limitativ, ca și cantitățile obținute. Azi, prin ingineria genică, se pot obține orice cantități, firește, la prețuri abordabile.

Astăzi **ingineria genică** stă la baza multor proiecte, atît de cercetare, cît și de producție. O bacterie „învățată" să producă ceva nou este un obiect de brevetare. Avînd în vedere marile perspective — în bună măsură greu de prevăzut —, există în lume mai mult de o duzină de mari întreprinderi care au aceste scopuri, de cercetare și exploatare comercială și industrială a rezultatelor cercetării. Este o veritabilă revoluție nu numai în biologie, ci și în medicină, dar și în agricultură, ba chiar și în industrie și economie. Iată numai un

singur temei. Astăzi se lucrează intens la posibilitatea de a „învăța" o cereală să asimileze azotul din atmosferă, așa cum fac leguminoasele. Dacă se va reuși — și sînt speranțe întemeiate pentru aceasta — cereala respectivă se va „autoîngrășa" cu azot, ceea ce va face caducă folosirea — deci și fabricarea — îngrășămintelor cu azot. Să facem o socoteală a avantajelor economice prin suprimarea cheltuielilor de producție și investiții, dar și de muncă a administrării acestor îngrășăminte, la care să mai adăugăm suprimarea riscurilor de poluare ? Este, desigur, inutil. Avantajele sînt evidente. La fel se pune problema creării de **noi soiuri de plante și rase de animale mai productive, mai rezistente la boli** etc. Dar marile perspective ale acestei tehnologii rezidă în abordarea cu șanse de succes a combaterii bolilor genetice, care duc la nașterea de copii cu deficiențe imunologice, metabolice, neurologice, sau la instalarea unor deficiențe funcțional-metabolice la adulți (diabetul, talasemia ș.a.) Numai că...

Se nasc noi probleme de etică

...În momentul în care se abordează organismul uman și se profilează posibilitatea modificării lui prin inginerie genică, se ridică probleme noi. Nu cumva se va găsi cineva amator să creeze nu oameni sănătoși, independenți, creativi, ci umanoizi sănătoși dar supuși total unei anume voințe ? Cu anume scopuri care ne pot aminti ororile naziste ? Nu cumva, **dorința arzătoare de a crea oameni cu calități excepționale, va duce la crearea prea multor genii sau personalități cu calități și dorințe exprese de conducere, de putere nelimitată,** ori supuse unui creier care să acționeze „din umbră" ? Se nasc noi probleme de etică.

Personalitatea umană trebuie ajutată să se dezvolte prin condiții de libertate, de sănătate, de independență și demnitate, potrivit aspirațiilor personale. Rolul societății este să creeze condiții de prosperitate colectivă prin asigurarea prosperității individuale. Nici o altă cale nu poate fi permisă. Orice mare cucerire spirituală trebuie dublată de înțelepciune și responsabilitate, căci ea poate fi pe cît de benefică, tot atît de malefică. Ba, am spune că dacă orice bun este limitat, răul este nelimitat. Nu putem și nici nu trebuie să oprim dezvoltarea științei și tehnologiei, dar se cuvine să menținem un control strict al respectării eticii umane. Știința poate avea două fețe. Viitorul planetei și al omenirii stă în mîinile rațiunii, care știe să facă nevăzută fața ei malefică.

VLADIMIR EȘANU

VENEAM DIN TIMP

Veneam din timp, un neam de eroi,
Purtîndu-ne viață și grai și nevoi
În lupte nestinse, cu zeci de popoare,
Pornite puzderii, din soare-răsare.

Venisem din timp, aici primii-n lume,
Păstrîndu-ne stirpe și nume,
Lăsîndu-ne doina din frate în frate
Simbol de trăire și de libertate.

Venisem din timp cu ceru-n privire,
Cu țara în suflet — stăpînă pe fire.
Cu arcul cu spada și plugul pe brazdă
Stingînd vîlvătaia sortită să ardă.

Și-aici, peste timpuri, rămas-am stăpîni,
Așa cum vroit-au ai noștri străbuni :
— Deși ne-a fost viața-n dureri încărcată,
Pe-o țară, prin jertfe, de glorii nimbată !

PESTE TIMP ȘI ISTORIE

Peste timp și istorie —
Pentru că pămîntul este și timp și istorie —
Apele Moldovei curg
În geometria lor permanentă,
Nemodificată,
A Genezei

Curg asemeni stăpînilor lor,
Peste timp și istorie
Pe o vatră și într-un sens
Ce nu pot fi schimbate.
Curg fără sfîrșit,
Ca însăși ideea libertății,
Devenită sens al trăirii noastre.

TOMA ALEXANDRESCU

RĂSFĂȚATUL

La doi ani și jumătate
Stăpînească-l, cine poate !
Face ferfeniță toate
Sfaturile căpătate.

Năzdrăvan cum e la joacă
Mama — ultima „redută" —
Cît părea ea de temută
A ajuns pe plac să-i facă.

Pe tăticu-l cucerise
Doar c-o vorbă — ca săgeata —
Cînd la șapte luni pornise
Să îl strige : „ta-ta !", ta-ta !"

Cu ce zilnic îi aduna
Ba un măr, ba o gutuie
Tata-moșu-i cîntă-n strună
Chiar în cap de i se suie.

Nu mai spun de mama mare,
Cînd o tot descoase seara,
Pentru „faptele-i" e-n stare,
Să-ncaseze ea... papara !

Întrebarea ce se pune
Are tîlcul ei, anume :
Cînd va fi băiatul mare
Le va da și ascultare ?

VASILE DIMA

Personalităţi de seamă ale culturii şi învăţământului românesc

Depăşind primul sfert al secolului al XIX-lea, marile idei ale Şcolii ardelene, — manifestarea epocală a iluminismului românesc — au influenţat adînc generaţiile ce i-au urmat, germinînd puternic în viguroasa mişcare revoluţionară de la 1848, revoluţie ce a încrustat în veac înaltele idealuri de libertate socială şi naţională, independenţă statală şi afirmare culturală ale poporului român. Împlinirea acestor idealuri a fost asigurată prin grele şi eroice jertfe ce au pus bazele României moderne, asigurînd înfăptuirea statului nostru naţional unitar, în cadrul străvechilor hotare, cunoscute, ale Daciei, deschizînd creator făgaşul spre marile şi istoricele realizări ale României socialiste de astăzi.

În mănunchiul reprezentanţilor iluştri ai poporului nostru, în zbuciumatul secol al XIX-lea, figurează cîteva personalităţi de anvergură internaţională, care se impun subliniate odată cu contribuţiile lor la marile împliniri naţionale ale timpului. Este vorba de: Simion Bărnuţiu **(1808—1864) : 180 de ani de la naştere ;** Gheorghe Asachi **(1788—1869) : 200 de ani de la naştere ;** Ion Slavici **(1848—1925) : 140 de ani de la naştere.**

Fruntaş al mişcării revoluţionare paşoptiste din Transilvania, **Simion Bărnuţiu** face parte din pleiada marilor patrioţi militanţi ai revoluţiei de la mijlocul secolului trecut din Ţările române, alături de **Nicolae Bălcescu, Avram Iancu, George Barițiu, Eftimie Murgu, Ion Ionescu de la Brad, Mihail Kogălniceanu, Cezar Bolliac, C. A. Rosetti, Ion Ghica, Alecu Russo, Cr. Tell, I Hediade-Rădulescu, Al. I. Cuza, Vasile Alecsandri, D. Bolintineanu, I. Cîmpineanu, A. Treboniu-Laurian, I. Brătianu, A. G. Golescu ş.a.** — care au dus o puternică luptă pentru libertate socială şi naţională, independenţă de stat, pentru dezvoltarea culturii şi învăţămîntului românesc.

SIMION BĂRNUŢIU şi-a început studiile în ţară (Şimleul Silvaniei, Carei, Blaj) şi le-a continuat peste hotare, la Viena şi Pavia, unde a obţinut titlul de doctor.

A fost vicepreşedinte al istoricei Adunări de la Blaj, din 3/15 mai 1848, unde **a rostit celebrul discurs prin care cerea egalitatea în drepturi a românilor, cu celelalte naţionalităţi.**

A funcţionat ca profesor la şcolile din Blaj (1830—1834 ; 1839—1845) unde **introduce predarea filosofiei în limba română,** iar **în anii premergători revoluţiei de la 1848 duce o neînfricată luptă pentru introducerea limbii române ca limbă de predare în şcoli şi recunoaşterea de drepturi egale naţionalităţii române asuprite.** După revoluţie, — invitat de A. Tr. Laurian — este din 1855 profesor de logică la gimnaziul din Iaşi şi apoi, din 1856, profesor la Facultatea de Drept iar, din 1859, profesor şi la Facultatea de Filosofie.

În calitate de inspector şi membru al Consiliului Şcolar din Moldova a lucrat, alături de Gh. Asachi, la dezvoltarea învăţămîntului, **militînd pentru o şcoală democratică, progresistă, de toate gradele, în limba naţională, studierea ştiinţelor exacte, înfiinţarea de şcoli reale în sprijinul industriei şi comerţului, propulsarea învăţămîntului superior românesc, cu instruirea, în egală măsură, atît a băieţilor cît şi a fetelor, pentru o educaţie patriotică, pen-**

tru o cultură a întregului popor, pentru valorificarea spiritualității românești și promovarea pe scară largă a creației autohtone. A dat un puternic sprijin înfăptuirii reformelor lui Al. I. Cuza și a luptat împotriva înlăturării lui.

Marele cărturar și patriot a dus în Transilvania, în anii premergători revoluției de la 1848, **o eroică luptă pentru eliberarea socială și națională a poporului român, recunoașterea egalității în drepturi** — așa cum am mai spus — **a națiunii române majoritare și afirmarea culturii și învățămîntului românesc în limba națională,** luptă marcată de temerare acțiuni istorice, ca : **Protestul din 13 februarie 1842 împotriva politicii de desnaționalizare a românilor, ce se aplicase între 1836—1842 ; Proclamația revoluționară din 12 martie 1848 către tineretul din Blaj, Cluj, Tg. Mureș, Brașov, Sibiu ; Discursul ținut la 14 mai 1848 în Catedrala de la Blaj și Cuvîntarea de la Adunarea națională din Cîmpia Libertății, de la 15 mai 1848** — Simion Bărnuțiu figurînd, reamintim, în conducerea Comitetului revoluționar român. Duce o susținută acțiune, împreună cu **G. Barițiu** și alți cărturari transilvăneni, pentru **înființarea unui învățămînt superior românesc în Transilvania și semnează în acest scop, în 1850, o petiție către autoritățile imperiale.** În Discursul ținut la 14 mai 1848 în Catedrala Blajului, S. Bărnuțiu arată marea însemnătate a libertății naționale, prin istoricele cuvinte: **„...libertatea cea adevărată a oricărei națiuni nu poate fi decît națională,... fără de libertate nu e onoare pe pămînt și viața națiunii fără onoare e mai amară decît moartea“**, iar în „Foaia pentru minte inimă și literatură“ nr. 38/1853 pune în lumină valoarea limbii naționale : **...„limba e o avere dinlăuntru, strîns legată cu personalitatea fieștecărui om și cu naționalitatea fieștecărui popor... Cu cît e mai cultivată limba oricărui popor, cu atît e mai cultivat și poporul“.**

Cu o bine conturată **concepție progresistă, rațională, umanistă și antiteologică, militînd împotriva așezărilor feudale de asuprire socială și națională și pentru instaurarea unui stat național democratic republican,** patriotul cărturar Simion Bărnuțiu — bun cunoscător al filosofiei lui Kant, Hegel, Fichte, Herbart, a lui Rousseau și Basedow, al filosofiei dreptului natural — a dus mai departe iluminismul Școlii ardelene, purtînd, neînfricat, stindardul răspîndirii culturii în popor și al organizării unui învățămînt de toate gradele în limba română, a unui învățămînt pentru întregul popor, — de ambe sexe — învățămînt progresist, umanist, științific.

Concepția sa, cu accentuat caracter original — unele idei ale kantianului **W. T. Krug** și ale lui **A. H. Niemeyer** fiind asimilate și adaptate în mod creator — Simion Bărnuțiu a expus-o atît în cursurile sale de Istoria filosofiei, Metafizică, Etică, Estetică, cît și în studii și lucrări ca : „Dreptul public al românilor“ (1867), „Dreptul natural privat“ (1868), „Dreptul natural public“ (1870), „Pedagogia“ (1870), „Psihologia empirică și logică“ (1871) ș.a. Prin „Pedagogia“ el poate fi considerat ca inițiator al unei gîndiri pedagogice românești sistematice și ca întemeietor al predării pedagogiei la Universitate, în Moldova.

*

În lupta sa plină de eroism pentru dezvoltarea culturii și a învățămîntului în limba română, Simion Bărnuțiu a avut în Moldova sprijinul marelui cărturar local GHEORGHE ASACHI de la a cărui naștere — așa după cum am mai arătat — se vor împlini anul acesta 200 de ani — el însuși considerat, pe drept, ctitor al învățămîntului național, organizator al școlii românești în Moldova și conducător al marei mișcări de renaștere culturală dintre anii 1813—1849, mișcare ce a deschis drumul novator spre România modernă.

Avînd studii superioare de matematică, inginerie, arhitectură, arheologie, literatură și arte plastice la universitățile din Lemberg, Viena și Roma, **Gh. Asachi** și-a desfășurat activitatea de organizare a învățămîntului național în Moldova, în cadrul funcțiilor de referendar al școlilor (1827—1849) și de director al Departamentului învățăturilor publice (1856—1857), reușind — prin regulamente al căror inițiator și autor

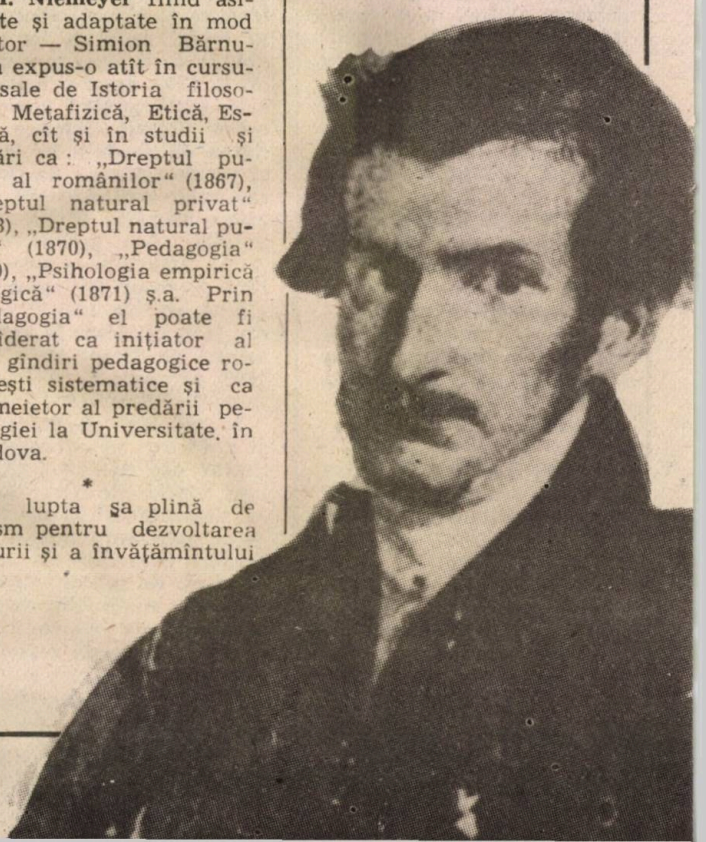

principal a fost el, ca : Regulamentul şcoalelor publice din Principatul Moldovei, 1835 ; Principiile organice ale şcoalei de arte şi meşteşugari, 1840 ; Instrucţiuni pentru pensioanele de educaţie, 1842 ş.a. — **să pună bazele unui învăţământ de stat de toate gradele, pentru ambele sexe, în limba naţională, să iniţieze un învăţământ tehnic şi să reglementeze învăţământul particular în Moldova.** Prin **Regulamentul bibliotecilor din Moldova** (1840), redactat cu prilejul organizării Academiei Mihăilene, el alcătuieşte primul regulament al bibliotecilor din ţara noastră.

Opera cărturarului patriot **Gh. Asachi** este legată şi de punerea bazelor învăţământului superior în limba română, în Moldova, marcînd, prin ea, o treaptă superioară în dezvoltarea învăţământului românesc din prima jumătate a secolului al XIX-lea, contribuind la deschiderea de făgaşuri novatoare culturii, prin promovarea ştiinţei şi izbînda luptei patriotice a poporului, orientată de marii lui cărturari, pentru afirmarea deplină a limbii naţionale. Astfel. **Gh. Asachi** ţine în cadrul Academiei domneşti din Iaşi **primul curs de inginerie şi hotărnicie în limba română** (1814—1818), **punînd bazele învăţământului superior în limba naţională, din ţara noastră.**

Lupta lui Gh. Asachi pentru dezvoltarea învăţămîntului superior românesc în Moldova a continuat prin **reorganizarea Seminarului de la Socola** (1820), a **Şcoalei vasiliene** [Gimnazia Vasiliană (1828)] în vechiul local de la Trei Ierarhi, **culminînd cu înfiinţarea Academiei Mihăilene** (1835—1847), Academia Mihăileană — cu cursuri predate în limba română — cuprindea : Facultatea de Filosofie de 2 ani, Facultatea juridică de 3 ani, cursuri extraordinare de învăţămînt superior (economic, inginerie, limbi clasice şi moderne, frumoase meşteşuguri) avînd ca profesori pe : **M. Kogălniceanu, I. Ghica, I. Cîmpineanu, Ion Ionescu de la Brad, Damaschin Bojincă, Iacob Cihac** ş.a.

Opera lui Gh. Asachi a mai cuprins în marea ei arie creatoare şi novatoare, pe lîngă înlăturarea aşezărilor feudale de asuprire socială şi naţională şi alte împliniri ce au dus la modernizarea şi dezvoltarea culturii şi învăţămîntului: **răspîndirea culturii în popor, în limba poporului,** respingînd exagerările curentului latinist, **orientarea ştiinţifică a învăţămîntului prin studierea ştiinţelor naturii şi a ştiinţelor sociale, introducerea de materiale didactice şi metode moderne de instruire, transformarea învăţămîntului în mijloc de bază al educaţiei, editarea de manuale, hărţi, atlase, tablouri istorice în sprijinul educaţiei patriotice şi a dragostei de popor, promovarea culturii progresiste şi a artelor prin înfiinţarea de publicaţii ca : „Albina românească“** (1829) cea dintîi „gazetă politică şi literară“ din Moldova, „Patria“, „Alăuta românească“, „Foaie sătească“ etc., **crearea Conservatorului filarmonic şi dramatic** (1836), a **Societăţii de medicină şi istorie naturală** (1834), **cu un muzeu şi o bibliotecă.**

Ideile care au călăuzit istorica sa activitate le găsim expuse în „Expoziţia stării învăţăturilor publice de la a lor statornicire, la anul 1843 şi un proiect pentru a lor reformă“ (1845), „Question de l'instruction publique en Moldavie“ (1858), „Starea şcolilor în Moldova la începutul secolului al XIX-lea“ (1861) etc.

Gh. Asachi a publicat, de asemenea, numeroase manuale şcolare pe care le-a tipărit la tipografia „Institutul Albinei“ (1832), înfiinţat de el.

*

Cea de-a doua jumătate a secolului al XIX-lea a marcat dezvoltarea social-economică şi culturală a României moderne. Printre marii clasici ai literaturii noastre care au ilustrat această epocă se înscrie, prin însemnata sa contribuţie adusă în domeniul educaţiei şi învăţămîntului IOAN SLAVICI (1848—1925), de la a cărui naştere se împlinesc 140 de ani.

Activitatea scriitorului şi profesorului Ioan Slavici exprimă îngemănarea unor variate preocupări superioare de progres în domeniul dezvoltării culturii şi învăţămîntului nou, în noile condiţii istorice ce au impus patriotismului de aur al culturii noastre, deopotrivă, pe creatorul de frumos şi pe dăltuitorul de suflete. **„Eu m-am simţit viaţa mea întreagă** — arată Slavici — **mai presus de toate dascăl... Eu nu sînt numai gazetar, am trăit din dăscălie. Dascăl am fost şi sînt“.** În adevăr, scriitorul a publicat între anii 1880—1881 articole despre educa-

ție în revistele : „Tribuna". „Lumina", „Speranța" și apoi studiile „Starea învățământului public secundar la finele anului 1880—1881", publicat în 1881, „Povețe pentru buna creștere a copiilor (1897)". Apoi, cele trei studii publicate în 1909: „Educațiunea rațională", „Educațiunea fizică" și „Educațiunea morală".

Ioan Slavici a lucrat aproape o jumătate de veac în domeniul învățământului : la „Școala normală a Societății pentru învățătura poporului român", la „Azilul Elena Doamna", la „Institutul Ion Oteteleșanu" din Măgurele (14 ani) ca profesor de limba și literatura română, filosofie-psihologie pedagogie, istorie și geografie.

Bun cunoscător al pedagogiei clasice, îndeosebi a unor gînditori ca **J.J. Rousseau, J. H. Pestalozzi, J. Fr. Herbart, H. Spencer, aria preocupărilor sale a îmbrățișat un cuprinzător și variat registru tematic : de la scopul educațional, limitele educației, problema eredității, a mediului educativ, mijloacele și metodele de educație, pînă la organizarea învățămîntului, întocmirii de programe și manuale.**

Din scrierile și activitatea sa practică se desprinde o armonioasă concepție pedagogică cuprinzînd : **esența și scopul educației, componentele educației, mijloacele de educație, sistemul școlar, manualele școlare, culturalizarea maselor.**

În **concepția lui Slavici** izvorul ideilor pedagogice îl constituie experiența de viață și practica educativă a poporului, așa cum este ea exprimată în tradițiile și obiceiurile poporului român, în limba maternă, în folclor, așa cum se desprinde ea din modul de viață și realitățile autohtone, din literatura și istoria națională. **Educația se bazează,** după Slavici; **pe specificul național și are un caracter democratic, ea fiind pusă în slujba ridicării poporului pe treptele superioare de cultură și bunăstare.** Educația trebuie să valorifice **virtuțile morale ale poporului : demnitatea, hărnicia, cumpătarea, echilibrul moral, omenia.**

I. Slavici consideră esența educației ca un proces complex de îndrumare a copilului, spre a-l face capabil să se conducă în viață și să poată acționa în vederea propriei sale desăvîrșiri. **Respingînd tezele educației libere, el cere o temeinică organizare a procesului educativ.** Profesorul are un rol de seamă în conducerea educației, în asigurarea dezvoltării armonioase a individualității copilului, în înfăptuirea autoeducației, în formarea unor oameni capabili să se conducă în viață, și **să acționeze în favoarea propriei perfecționări.**

Scopul educației este dezvoltarea individuală, integrală și armonioasă, arătînd și determinarea social-economică a educației și învățămîntului.

Ioan Slavici a elaborat programe școlare și a publicat manuale de citire, gramatică, istorie — acesta din urmă, manualul de istorie, publicat în 1891, fiind elogios apreciat de Nicolae Iorga.

ION ORGHIDAN

Știați că...

...învățatul transilvănean ION HONTERUS a publicat în 1530, la CRACOVIA, o carte cu descrierea lumii, care a fost, pînă în veacul al XVII-lea, cel mai folosit manual de geografie și astronomie în Germania și în sud-estul Europei ?

...cea mai grea carte din lume se află în Biblioteca regală din STOCKHOLM (Suedia). Ea cîntărește 350 kg, iar pentru legarea ei s-au folosit scînduri groase de 4 cm. ?

...în conformitate cu o serie de date publicate de UNESCO, în lume au fost tipărite pînă acum 2 500 de dicționare, în 75 de limbi.

...în R.D.G. se află cartea cea mai mare din lume, un atlas geografic tipărit în secolul al VII-lea care se păstrează la Biblioteca de Stat din Berlin. Lungimea paginilor : 2 m, iar lățimea 1 m.

...din cercetările făcute de-a lungul anilor reiese cu certitudine că prima tipografie românească a funcționat la TÎRGOVIȘTE, începînd din anul 1508. Această tipografie, pe care a adus-o în țara noastră călugărul MACARIE, a tipărit, în timpul domniei lui Radu Cel Mare, cunoscutul LITURGHIER, care a fost în felul acesta, prima lucrare tipografică executată la noi.

...a doua tipografie cunoscută în țara noastră a fost înființată în anul 1533, la Brașov, de ION HONTERUS. Pentru „îndestularea" acestei tipografii s-a construit, tot la BRAȘOV, în anul 1546 și prima moară de hîrtie cunoscută (a lui HANS BEKNER).

...în 1544 o tipografie al cărui fondator nu este cunoscut, tipărea la Sibiu „CATEHISMUL LUTERAN".

● *Prima carte în limba romană a fost tipărită de diaconul CORESI, la BRAȘOV, în anul 1561.*

Culese de
MARIA și AVRAM D. TUDOSIE

Efigii ale mamei în proza românească

Între arhetip și ființă concretă

Nu mi se pare deloc îndrăzneț a vedea în chipul mamei, tiparul însuși al genialității scriitorului român, sursa perenă a înzestrării sale artistice, mulți dintre marii noștri prozatori și poeți mărturisind în varii ocazii că n-au făcut altceva decît să preia și să continue un potențial genetic al artei, concentrat în făptura mereu evocată a Mamei. Chiar și atunci cînd lipsesc la „dosarul operei" depozițiile autorilor înșiși, istoria literară este în măsură să aducă atari clarificări menite să reveleze ascendența sensibilității materne în creația atîtor și atîtor scriitori. Poate că este firesc să așezăm între cele dintîi dovezi ale unei astfel de filiații „Amintirile..." genialului Ion Creangă, cu atît mai mult, cu cît acest cîntec al „copilăriei copilului universal" — cum avea să-l caracterizeze criticul capital al literaturii române — nu se putea naște și nu se putea auzi decît în deplină solidaritate cu glasul senin și duios al mamei. Dragostea pe care i-a arătat-o Creangă mamei sale este în fapt egală cu iubirea pe care Mihai Eminescu i-a purtat-o stăpînic Ralucăi Eminovici și poate că din această atitudine morală comună se va naște puntea puternică ce-i va uni peste ani pe cei doi desăvîrșiți creatori. Creangă va moșteni de la Smaranda — fiica bunicului David, din Pipirig — ceva mai de preț decît toate comorile lumii : dragostea față de slova scrisă, iubirea pentru înțelepciunea ascunsă în cărți. Admirabilă această convingere sălășluind în sufletul unei țărănci moldave, netrecută prin școli, de a cinsti învățătura mai presus de orice, de a fi gata să se sacrifice pentru a-i înlesni fiului său calea spre tezaurul imens al culturii. Abia peste ani va descifra scriitorul puterea aceasta de cuget care avea să lupte cu greutăți de tot felul, ba chiar și cu spiritul refractar-infantil al viitorului cărturar, dedulcit încă la hîrjoană și la năzdrăvănii. Între imaginile copilăriei reînviate cu umor și nostalgică reverie de acela ce avea să se impună drept marele prozator al „Junimii", imaginea tulburătoare a mamei apare cititorului cu o pregnanță aproape incredibilă, încît fiecare dintre noi va dobîndi sentimentul că a auzit pașii mamei lui Creangă pe ulițele Humuleștilor, că i-a auzit glasul și i-a simțit palma muncită mîngîindu-i creștetul. Mama lui Creangă — atît de simplu înfățișată, fără ispita poetizării și a idealizării — țăranca aceasta rînduindu-și viața pe temeiurile puternice ale muncii și tînjind după știința de carte pe care — dacă ea n-a putut-o dobîndi, supusă fiind cutumelor vremii — măcar copiii ei s-o poată deprinde, femeia aceasta crescută și educată în simplitatea unui eșafodaj etic ce nu permitea nicicum contrazicerea „părechii", adică a soțului, va ști să se opună dumnealui Ștefan a Petrei Ciubotariul cînd va distinge în hotărîrea sa de a-și ține odraslele pe lîngă casă, primejdia ignoranței. Este atitudinea care va cîștiga în vreme teren în tot mai multe familii, devenind sincronă României moderne, așezată temeinic pe principiile asigurării accesului la învățătură a tot mai multor copii de țărani și meșteșugari, dintre care se va recruta dealtminteri floarea intelectualității românești. Dacă la antici destinul omului se afla în mîna zeilor, se poate spune că în cazul lui Creangă destinul a luat chipul Mamei, acest arhetip al țărăncii de la Carpați, gata să o strige peste munte și peste veac pe Vitoria Lipan, și care păstrează — dincolo de însușirile de puternică generalitate menite să o transforme în simbol atîtea și atîtea trăsături ce o ajută să rămînă ea însăși, o femeie de la mijlocul veacului al nouăsprezecelea, mamă a opt copii care mai de care mai ghiduș și mintos, din care unul va țîșni spre zările culturii acestui popor ca un astru de foc, asumîndu-și greaua și magnifica trudă de a traduce tuturor copiilor lumii dulceața substantivului Mamă, trăitor în limba noastră încă de la începuturile sale eroice.

Puterea și vraja ficțiunii artistice

Dacă Smaranda Creangă și-a dobîndit dreptul de a sta printre cele mai îndrăgite personaje feminine ale literaturii noastre — fără ca efortul de angajare a ficțiunii să se fi produs vreun moment — ne-ar fi greu să distingem chipul mamei lui Slavici, Elena — născută Borlea — „ca atare" în vreunul din personajele marelui prozator ardelean, al cărui roman „Mara" — publicat inițial în **Vatra** (1894) și tipărit în volum în 1906 — a fost socotit o culme a epicii noastre, anticipînd apariția „fenomenului Rebreanu". Dar cîte oare din însușirile acestei ființe coborînd dintr-o familie de cărturari ardeleni nu vor fi așezate — cu sau fără voie — de Ioan Slavici în trăsăturile de caracter atît de robuste

ale puternicei Mara ? Oricum, chipul zămislit de Slavici s-a impus cu o autoritate uluitoare în proza noastră, în care Mara a devenit un prototip al femeii de acțiune, al pragmatismului chiar, dar și o expresie a receptării vieții ca o morală a realității. Înfruntînd viața cu o tenacitate pe care nu o vom mai întîlni poate decît la personajele lui Agîrbiceanu, și ele trăitoare în vitregia Imperiului, Mara își supune ființa unei veritabile flagelări a acțiunii. Devotamentul față de cei doi copii, Persida și Trică o îndeamnă la muncă fără repaus dar și la exercitarea unei tutele paroxistice. Iubirea sa față de copii devine abuzivă, atunci cînd nu poate renunța la exercitarea mandatului matern pentru a le oferi șansa alegerii propriului drum în viață. Mara face parte dintre acele personaje literare care se impun cititorului cu puterea unui fenomen natural. Văduva ardeleană, înfruntînd cu un neasemuit curaj încercări felurite, are capacitatea de a impresiona lectorul prin eroismul unei existențe neliniștite, subsumată în fapt celei a copiilor mult iubiți.

Teoria „imaginilor formative" — acreditată viabil de teoria modernă a literaturii — ne poate înlesni înțelegerea transferului **afectiv** angajat în operă de către scriitor, pornindu-se tocmai de la chipurile inițiale, descifrate de copil cu dragoste absolută și care vor fi preluate la maturitate de personajele ulterioare ale artistului. În acest fel, ne place să distingem în personajele sadoveniene ceva din înfățișarea reală a Porfirei Ursachi, mama marelui povestitor. Dacă „Anii de ucenicie" vor păstra în efigie, suveran, aidoma unui **genius loci** chipul mamei, sîntem siguri că el va rămîne fixat și în „plăsmuirile" sale. Atunci va fi coborît cel dintîi copilul Mihai în negurile istoriei, sub privegherea iubitoare a mamei și, ca un însemn al respectului pentru această făptură blîndă, îi va așeza lumina poate pe chipul unei alte mame frămîntate de grija față de viața îndrăzneților fii ai săi și ai Domniei-Sale Comisul Manole Păr-Negru, între care mezinul, Ionuț, se va arăta cel mai plin de vitejie și de neastîmpăr...

Sau — e oare prea mult în a ne lăsa antrenați în stabilirea asemănării dintre Mama văzută ca deplină întruchipare a ethosului nostru național și această Vitorie Lipan care va vesti la apariția în 1930 a „Baltagului" că splendoarea tragică a **Mioriței** se prelungește într-un suflet femeiesc mai altcum decît era știut el pînă atunci, din cărțile atîtor și atîtor mari scriitori ai lumii ? Căci Sadoveanu reface — în condițiile descrierii unei lumi de netăgăduită modernitate — construcția arhetipală din care se dezvoltă morala binelui și a omeniei, a dreptății ținînd nu doar de necesara justiție a civilizației moderne, ci și de legea talionului, a răsplatei aflată în simetria faptei. E vorba deci de statutarea unei justiții în absolut, pe care Vitoria o veghează și o asigură. Ca soție și mamă, Vitoria Lipan nu este un simplu personaj moral ci — mult mai mult — devine întruchiparea însăși a moralității personajului.

O iubire fundamentală

La 20 august 1919 un om aflat într-un ceas de cumpănă a vieții sale se adresa lui Romain Rolland, marele scriitor umanist al veacului, cerîndu-i sprijinul. Și chiar dacă — cîteva zile mai tîrziu — epistola se returna expeditorului cu comunicarea că destinatarul este **plecat fără adresă**, Panait Istrati (căci el era omul „aflat pe patul morții") va cunoaște o triumfală intrare în literatură patru ani mai tîrziu (în numărul din 15 august 1923 al revistei **Europe**) sub girul autorizat al autorului lui **Jean Cristophe.** Oricum, scrisoarea aceea patetică rămîne un document autobiografic remarcabil, de o sinceritate cutremurătoare, dovedind o admirabilă autocunoaștere și o penetrantă putere de evaluare a propriilor posibilități creatoare. Una din ecuațiile majore ale creației istratiene, creație care pe parcursul a mai puțin de doisprezece ani se va impune conștiinței întregii lumi artistice și receptării unui public cititor colosal, una din cheile de boltă ale vastei sale opere de povestitor se află cuprinsă în această misivă returnată de poșta helvetă. Ea clarifică raporturile afective atît de cuprinzătoare existente între Joița Istrati — țărancă din Baldovinești Brăilei, venită în oraș spre a-și cîștiga traiul ca spălătoreasă, pe la casele celor cu dare de mînă — și fiul ei, impenitentul vagabond, celest în aventura sa pămînteană, azi atît de știută.

„La vîrsta de doisprezece ani, scăpat de școala nesuferită, mi-am părăsit mama — pe care o adoram — al cărei singur copil eram și unică speranță. Nu mai voiam să-i fiu povară și nici ea nu mai putea să mă întrețină. Deși foarte tînără, ea și-a ținut jurămîntul făcut tatălui meu muribund : nu a mai vrut să se mărite ca nu cumva «copilul să-i fie bătut de mîna unui străin». Și-a ținut cuvîntul, spălînd rufe, timp de treizeci de ani, cu doi lei pe zi, ca să mă crească, să mă învețe să citesc și să scriu, punînd mereu deoparte cei patru bănuți destinați veșnicelor nevoi ale fiului ei rătăcitor... A murit, pînă la urmă, singură, pe un pat sărăcăcios, în aprilie trecut, după trei ani și jumătate de la plecarea mea de-acasă, trei secole de dureri nebănuite, fără ca să mă poată săruta pentru ultima oară, fără a-mi da scumpa-i binecuvîntare. Faliment înspăimîntător al unei întregi vieți de sacrificii, îngropată în bezna durerii universale. Și asta tocmai cînd furtuna trecuse și mă pregăteam să mă întorc definitiv în țara mea, să-i cad în brațe strigîndu-i : „Am învins, mamă scumpă, am învins ! Tot ce am făcut era pentru tine ; vei fi mîndră de fiul tău, iar eu demn de sacrificiile tale !"...

Despre mama sa — evocată întotdeauna ca o sfîntă ce și-a sacrificat propria-i viață în favoarea „nerecunoscătorului" fiu — Panait Istrati îi va mai vorbi, neîndoielnic lui Romain Rolland, după cum ceasuri întregi

îi va fi vorbit marelui său prieten Nikos Kazantzakis. Căci, pretutindeni unde se va afla, în pribegiile sale levantine, galice sau helvete, în fața lui Gorki sau a lui Sadoveanu — Panait Istrati va purta cu sine imaginea copleșitoare a aceleia care i-a dat viață și i-a privegheat cu atîta iubire pașii în viață. **Povestirile lui Adrian Zograffi** — autobiografice pînă la deplina identificare a autorului cu eroul său — vor readuce de multe ori în prim-plan delicata înfățișare a unei femei împovărată de viață, dar iubind cu putere viața, singură în luptă cu avalanșa de greutăți. Idealul vieții acestei femei s-a dovedit a fi tocmai copilul visător, atins de febra călătoriilor și a reîntoarcerilor, ajuns la un moment dat unul dintre cei mai celebri oameni ai continentului. Prin el, prin Panait Istrati — scriitor și ziarist dintre cei mai profunzi — Europa și lumea întreagă vor lua act de existența anonimă, aproape mizeră a unei femei oarecare, rămasă însă în fața timpului înveșmîntată în mantia strălucitoare a omeniei și a curajului. O femeie de la Dunăre, o româncă prin care încă o dată un popor și-a vestit virtuțile sale de preț.

„Dragostea acestei mame-prietene" — va mărturisi Istrati — a fost mai puternică decît aceea a Corneliei, legendara mamă a fraților Grachi și cititorii o știu azi ca atare din **Codin** și atîtea alte creații istratiene care, luate împreună, devin o veritabilă simfonie a sentimentului filial nutrit cu o intensitate nemaiîntîlnită. Nevoia unei tardive reparații afective, simțită de acela care îi rănise nu o dată inima cu „mes départs", acele lungi și imprevizibile călătorii de-a lungul și de-a latul Mediteranei ? Întreaga operă a scriitorului este străbătută de acest sentiment al recuperării prin verb, prin povestea unei mame — prietenă, a singurei Stele Polare ce i-a călăuzit reîntoarcerile în vatra natală. Celebru, se va întoarce la Brăila însoțit de prieteni, cărturari de talie europeană, scriitori cunoscuți și le va vorbi la nesfîrșit de aceea care l-a adus pe lume, purtîndu-i cu el pe acolo unde ea trecuse cîndva, ca o iluminare, ca revelația însăși a umanității neviciate.

„Pleci mereu, îmi spunea, neîncetat... Dar, o să vezi tu, într-o zi cînd te vei întoarce acasă, în locul meu o să găsești un mormînt !"

„Nu, scumpă mamă, nu ! Una ca asta nu-i cu putință, este imposibil ! Nedreptatea ar fi prea mare. Și, apoi, tu n-ai să mori niciodată, ce știi tu ! Într-o zi vei fi fericită, vei fi de față la încununarea eforturilor mele, te vei bucura de gloria mea... Apoi, vom muri împreună !".

În atelierul uzinelor „Peugeot", printre automobilele fără suflete, sufletul lui Istrati, adoratorul autorului lui Jean-Cristophe, tînjea după revenirea la matcă. Într-adevăr, niciodată mama scriitorului nu avea să moară, de fapt. Ea rămăsese veșnic tînără în opera unui scriitor care nici el nu va muri vreodată, tocmai pentru că devenise între timp autorul unei opere excepționale.

Modernitatea unui sentiment clasic

Povestește Marin Preda :

„Mama îmi făcuse rost de cinci lei. Mi-i dăduse și-mi spusese să-mi cumpăr cu ei **„măcar Citirea."** M-am dus acasă la învățător, pe care l-am găsit în curte cu alții, beau cafele și jucau tabinet și l-am strigat. A venit la gard. I-am spus ce vroiam și el a întins mîna și i-am pus în palmă mica monedă galbenă.

— Ce să-ți iau eu, zice, cu cinci lei? **O Citire** costă vreo douăzeci și cinci de lei.

— Dom'învățător, i-am spus eu atunci, care mă gîndisem o clipă că ar putea da de la el restul, dar îmi spusesem în același timp că nu putea să facă așa ceva, că nu eram fi-său, luați-mi un maculator să am măcar pe ce scrie, că de învățat pot să mă mai împrumut, dar de scris nu pot să scriu în caietele altora.

— Așa e, zice, bine, cînd o să mă duc pe la Roșiori, o să-ți cumpăr un maculator. Da' tac-tău de ce nu-ți dă bani de cărți, că nu e om sărac ?

— Mă mir că mă lasă să viu și așa, darmite să-mi mai cumpere și cărți.

— Așa e, a zis învățătorul senin și a dat creanga de măr pe sub care venise la o parte și s-a întors la masă să-și continue jocul întrerupt..."

Oricine recunoaște aici cu ușurință o scenă din viața lui Nicolae Moromete (căci, spune altundeva Marin Preda, „Niculae e un erou a cărui copilărie era a mea") și, ca atare, oricine poate ușor transfera episodul din viața scriitorului în operă, cum se va fi și întîmplat de altminteri, chiar dacă pana neîntrecută a scriitorului a știut să topească atît de savant, ca într-un athanor medieval, piatra dură a vieții pentru a o schimba în aurul artei. Și totuși nu mama va fi aceea care va capta interesul aproape absolut al copilului ce va deveni unul din marii noștri prozatori ci tatăl, țăranul acela care va înțelege greu că e părintele unui copil dăruit unui alt destin — și aceasta ca urmare a convingerilor mamei și ale învățătorului. El, tatăl, va ieși din sat, însoțindu-și copilul la școală, la Cîmpulung, cu simțămîntul că loc de întoarcere nu mai există și tot el va lăsa să-i scape acea interogație brusc tragică : „Ce facem ? Că acasă așa nu ne putem întoarce. Ce facem ?". Și tot el va deveni proiecția aproape simbolică a întregii opere a lui Marin Preda căci el a încetat să mai fie Tudor Călărașu, pentru a deveni Ilie Moromete, adică un personaj capital, așezîndu-se în descendența popularului Greuceanu, a nu mai puțin folcloricului Păcală și — dacă va avea cineva răbdare vreodată să-i caute rădăcinile i le va găsi sub spicul de grîu ce veghează de o eternitate osemintele primului plugar de la Dunăre. El, Moromete, a pătruns în opera lui Preda ca o expresie desăvîrșită a autorității paterne, ca un document viu al înțelepciunii

ţărmului român şi al hrăniciei acestuia — dar cum un ţăran nu poate vieţui singur ci doar în tovărăşia perechii sale, adică a femeii, tot astfel se poate spune că Mama nu dispare nici o clipă de pe activul ecran al memoriei scriitorului şi — chiar prin absenţă, neevocată, adică — ea rămîne una din bătăile acestui puls distinct al lumii rurale, pe care Marin Preda a aşezat-o în cărţile sale nu ca într-un muzeu, ci ca într-o ogradă ocolită de drumurile tot mai numeroase ale civilizaţiei. O simţi, tu, cititor, tot timpul în spatele lui Niculae, mezinul ce a luat-o pe drumul greu al cărţii ca şi pe acela, la fel de greu, al conştiinţei nedispusă a ceda compromisului. Un gest îi luminează destinul scriitorului : acela al Mamei, rupîndu-şi din puţinul ei şi al familiei pentru a-i înmîna cei cinci lei (desigur insuficienţi) pentru a-şi cumpăra o **Citire.** Din gestul acesta real, al unei mame din cîmpia Teleormanului se va naşte — cu uluitoare consecinţe benefice pentru cultura românească modernă — puntea pe care un copil va străbate spaţiul ce leagă Cîmpia Română de Academia Română.

Dacă Marin Preda vede rolul mamei ca acţionînd cu preeminenţă pe scena copilăriei eroului (Niculae Moromete), el însuşi evocînd-o rar în alt context decît acela al începuturilor, un alt scriitor venit în literatură din cîmpia Burnasului, deci şi el teleormănean, Zaharia Stancu, va înălţa — într-o carte din 1968, „Ce mult te-am iubit !“ — Mama, la rang de simbol al Dăinuirii şi al Vieţii. Puţine pagini din literatura lumii cuprind desigur o aceeaşi tensiune a celebrării unei fiinţe pînă la dimensiunile sacralizării. Despărţirea finală de fiinţa din care s-a născut îi va da naratorului — scriitorul ajuns la amiaza creaţiei — prilejul investigării existenţei prin acest cod magic pe care îl reprezintă şi pentru omul modern mama. Elegie şi imn, baladă şi bocet — dimensiuni ale cîntului vieţii, unificate de un epos bine conturat, folosind rememorarea ca procedeu de recompunere a unei existenţe şi a unui sentiment — se regăsesc cu toate în cartea aceasta a lui Zaharia Stancu, o carte în care se întîlnesc — pe acelaşi plan al comunicării afective — poetul şi prozatorul, poetul „Albelor“ şi al „Pomului roşu“, al „Cîntecului şoptit“ şi al „Poemelor cu lună“, dar şi prozatorul atît de personal din „Jocul cu moartea“ şi „Pădurea nebună“. Se obţine astfel un veritabil poem în proză, un cînt neîntrerupt, închinat celei mai iubite fiinţe de pe lume : Mama. Clipa despărţirii, devenită atît de dureroasă, de tragică, îşi revarsă miracolul spre a reproiecta pe ecranul memoriei filmul unei vieţi, al unei existenţe anonime. În cartea lui Stancu moare o ţărancă dintr-un sat cu nume poetic, moare în simplitate, cum a şi trăit dealtminteri. Dar tensiunea receptării este atît de puternică, încît prozatorul nu poate să nu lase o lacrimă curată şi mare cît lumea, întru amintirea acestui destin.

TITUS VIJEU

ULTIMUL DRUM ÎN DOI

Mihai Viteazul şi Mama lui

În rădvan domnesc, o Doamnă.
Nu-i vezi ochii şi nu ştii
Cîte ierni şi încă-o toamnă
I-au durut anii tîrzii.

Îi ghiceşti doar uitătura
Lunecată-n viitor,
Şi-ntrebările, şi ura,
Şi nădejdile-n fecior.

Trupul lui sculptat în zare —
Ca un crai crescut din stîncă
Şi de stînci cuprins — îi pare
Că nicicînd n-o să se frîngă.

Iute ochii şi-i apleacă.
Sufletul se strînge-avan.
I se pare ? Fiul pleacă ?
Inima de ce-i catran ?

Capu-şi scutură, se scoală,
Vrea să-l strîngă strîns la sîn
Să-l ferească, să nu-l doară
Vicleşug de om hapsîn.

Fiul frîul îl înstrună,
Gîndul i-e departe dus...
Doamna-ar vrea ceva să-i spună,
Dar ce vrea, demult e spus...

Îşi repede scut privirea,
Vorba-ascunde sub zăvor,
Sub lăcăt şi amintirea.
Nu-i al ei. I-al tuturor !

DAR NU PLÎNG

Mamei lui Mihai Viteazul

De e jale-n trupul meu
Şi de sufletul mi-e greu —
Ca greul de lut udat —
Pentru cel ce mi-e plecat,
Fiule, nu te-ntrista.
Eu nu plîng de moartea ta.
Strîng năframa udă, strîng,
Dar nu plîng, Mihai, nu plîng !
Duşman lacom şi tiran
A venit cu gînd viclean
Să-ngenunchie ce-n picioare
Stă de veacuri. Poate, oare,
Peste vrere să prăvale
Stînca ce îi stă în cale,
Ori să sfarme ce-a zidit
Neamul nostru urgisit ?
Nu, Mihai. Te uită, strîng
Dor în suflet, dar nu plîng !
Vei veni, fecior, prin vremi,
La unire iar să-i chemi.
Tihna ta nu este tihnă,
Unde eşti, nu ai odihnă
Tu, întîiu-ntregitor
Al acestui dîrz popor
Pînă ce, nu prea tîrziu,
Visul fapt va fi, o ştiu.
Strîng năframa udă, strîng,
Dar nu plîng, Mihai, nu plîng !

ANA IONIŢĂ

ȚARA NEPIERITOARE

La ceas înghețat în mijloc de iarnă,
cînd sună metalica vîntului goarnă
pe dealuri, sau peste sticloasele gîrle,
cu mînă vrăjmașă gerul azvîrle
tot felul de aşchii şi de cuțite
printre omături încremenite
sub tremurătoare raze de lună...

Atunci, un apel incredibil adună
din prea zgribulite adîncuri de oase
aduceri aminte spectaculoase,
aprinse cu pălălăi de scîntei
pe hornul uitat al anilor mei
ca nişte vestigii pe care le strig
la vatra din gînd, să le scutur de frig.

Departe, privirile clipei de jar,
dogorîtoare, ar vrea să revadă
o sanie lin lunecînd pe zăpadă...

Mă bate un dor de clinchete iar,
din zurgălăi care vin şi dispar
rostogoliți uşor în urechi,
ca un zbor de omăt cu aripi argintii...
Tare aş vrea să strig calului : Dii !
Şi hățul să-i strîng pe drumuri străvechi
cu năluci, de care nu pot să mai scap...

Ce mult aş vrea să adulmec la trap
tam-tam de copite tremurător,
înscris pe albul zăpezii covor
ca pe un fel de telurică tobă !
Să mă revăd ghemuit lîngă sobă
în poleitul iubirii iatac
cu vremea cînd nu ştiam cum să tac
ci, printre gene închise puțin
chemam din asprul cuptor sanguin
şerpuitoare vedenii stinghere
spre catifelatele clipei unghere.

În spațiul fierbinte, din gura de vatră
creşteau pe lutul încins şi pe piatră
convoaie de lunecoase calești
cu aripi de cîntece vechi, bătrînești.

— Iubito, unde-i ograda cea mare
cu Hector, lățosul ei paznic ? cel care
în cale mereu îmi sărea bucuros,
deşi nu-i zvîrlisem, nicicînd, vreun os !

Unde sînt orele cînd te strigam
prin febrele vîrstei cu mai multe nume,
pe lîngă mirificul ochi de geam
să lunecăm vremelnic în lume ?

— Sssst ! se aude un glas care țipă ;
pieriți străvechi arătări, doar o clipă !

Umbrită o mînă se opinteşte
să zmulgă din mine, cu forță de cleşte
toți anii zburați ? sau freamătă oare,
zăpezi de argint, prelung străbătînd
miazănoaptea de țară nepieritoare
din troienitul timpului gînd ?

ERNEST VERZEA

TOAST

Ridic, buni prieteni, această ispititoare cupă
A evului pentru care mă bucur şi sufăr —
O voi bea pînă la ultimul strop şi abia după
Aceea am să mă prefac, poate, în spic sau în nufăr.
O ! sigur, în cupă nu-i elixir tonic de strugur,
Ci însăşi substanța ideilor mari ce nu mor —
Sorbind-o întreagă, mi-e zborul celest, ca de vultur,
Pînă voi fi, poate, o scînteie de cuvînt sau izvor.
Ridic, deci, prieteni, cupa generației mele,
Nu-i timp de pierdut — arată al revoluției ornic —,
Mi-e locul în miezul luptei noastre drepte şi grele,
Încins cu eşarfa tricoloră, statornic !

AŞ VREA...

Aş vrea vioara mea să cînte
Cu ghers la fel de minunat,
Ca al izvorului din munte,
De toată lumea lăudat.

Aş vrea să ard pe jarul strunii,
De vîlvătaia lui încins,
Cîntîndu-mi glia şi străbunii
Şi timpul patriei, aprins.

Aş vrea din focul meu să crească
Măcar un vers dăinuitor
Crestat în limba românească
Precum o frunză pe ulcior.

Şi cînd a Ta țărînă vie
M-o-nfăşura ca un veşmînt,
Aş vrea, iubită Românie,
Iar să mă nasc, să te mai cînt !

NICOLAE POP

SEPTEMBRIE

Septembrie
taie ferestrele casei
cu diamantul
frunzei plecate.

Păsări grăbite
arvunesc primăverii
zăpezi de uitare.

Doar lupii
îngroaşă frica banilor
cîştigați de pe iarnă.

NU EXISTĂ IZVOARE

Nu există izvoare.
Doar nevasta pescarului,
din dragoste,
a născocit aşteptarea
între mare şi bărci.

Dar pînza privirii ei,
uscată de zări,
este țărmul.

OVIDIU PREDESCU

Familii de cărturari și rolul celor mai multe dintre ele în cultura românească în unitatea și continuitatea noastră

Există mai multe feluri de a aborda problematica familiei. Unul ar fi cel sociologic, pentru care familia reprezintă o formă de comunitate umană ; tot astfel familia poate fi investigată economic, genetic, etnic și așa mai departe. Pe noi — în cazul de față — ne interesează dintr-un punct de vedere preponderent cultural. Așadar, nu consanguinitate, deși nu vom ocoli, firesc, nici această realitate, cît înrudire spirituală, formă de recunoaștere și coeziune la fel de puternică — subliniez aceasta — cu cele citate mai sus. Ca personalitate culturală, individul se integrează unei largi comunități naționale și universale ce-i măsoară valoarea, dîndu-i permanență.

Și încă o precizare : nu este atît de important pentru evocarea de față faptul că în unele situații s-a transmis o formă de activitate sau alta în cadrul familiilor ci, mai presus de toate interesează spiritul muncii, al luptei pentru emanciparea patriei și poporului cărora le-au aparținut și pe care le-au slujit. **Au fost, într-adevăr, familii ce au moștenit prin transmitere de generații o anumită continuitate, cum a fost cazul cu :** Miron Costin **(1633—1691) și** Nicolae **(1660—1712),** Dimitrie Cantemir **(1673—1723) și** Antioh **(1708—1744),** Ion Maiorescu **(1811—1864) și** Titu **(1840—1917) etc.. Altele, cele mai multe, nu ! Vicențiu Babeș (1821—1907) a fost mare avocat și om politic, iar** Victor **fiul său (1854—1926), medic și bacteriolog — unul din fondatorii microbiologiei moderne,** Carol Davila **(1832—1884) a fost medic, iar fiul său** Alexandru **(1862—1929), dramaturg și om de teatru ;** Constantin Moisil **(1876—1958), istoric, specialist în numismatică și arhivistică, iar** Grigore **(1906—1973), fiul său, matematician ;** D. D. Pătrășcanu **(1872—1933), prozator umorist, în timp ce** Lucrețiu **(1900—1954), om politic, sociolog, jurist și economist,** D. Philippide **(1770—1833), istoric, nepotul** Alexandru **(1859—1922), lingvist și filolog, iar fiul ultimului tot** Alexandru **(1900—1979), poet. Și exemplele ar putea continua.**

Nu avem în vedere, deci, familia nici din punct de vedere al ordonării arhondologice, ce a impus și susținut discriminări de toate felurile pe false temeiuri valorice, deși nobilimea română a avut preocupări în acest sens. O „cercetare" asupra familiilor boierești din Moldova ne-a dat-o chiar descendentul unei vechi familii ce își stabilea ascendența, asemeni altora, tocmai din perioada părăsirii Daciei de către Aurelian — Constantin Sion. **Semnificativ pentru ce a simbolizat această mentalitate, atît în rîndul marii boierimi, cît și în a celei mijlocii, este faptul că la 1848, pe dealul Mitropoliei, masele revoluționare ardeau exemplarul oficial al** Arhondologiei, **alături de cel al** Regulamentului organic.

O povestioară din mai vechile cărți de citire ne arata cum un tată își adunase fiii și le dăduse un mănunchi de nuiele subțiri, cerîndu-le să-l rupă. Deși tineri și puternici, fiecare încearcă, dar nici unul nu reușește. Atunci bătrînul tată desface legătura și începe să le rupă una cîte una. Morala devenea un proverb cu multiple semnificații : **unde-i unul nu-i putere, unde-s mulți puterea crește.** Invitîndu-și fiii la unire, înțelegere, armonie, principii sfinte familiei românești, tatăl le dădea în fond puterea de a înfrunta orice primejdie și a rămîne ceea ce erau, adică **ei înșiși.**

Într-adevăr, **conștiința unității și continuității** care ne-a menținut aici pe vatra străbună de milenii, ca **insulă latină într-un context nelatin ostil** (să nu uităm acțiunile violent acaparatoare ale celor trei mari imperii : otoman, habsburgic și țarist, dar nici tendințele regatelor polon și maghiar), este veche ca și poporul nostru, iar promovarea și menținerea ei mereu actuală a fost și opera tradițiilor solide ce au structurat familia la români.

Un cîntec popular de demult pune în valoare acest aspect al rolului familiei la români : *„Brâncoveanu Constantin Boier vechi și domn creștin"*... Și așa este. Familia Brâncoveanu a jucat un rol important cîteva secole de-a rîndul în istoria Țării Românești. Cel mai cunoscut descendent al acesteia

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Ana Brâncoveanu, contesă de Noailles →

a rămas **Constantin,** domn între 1688 şi 1714. Printr-o politică de echilibru pe plan extern, Constantin Brâncoveanu a reuşit să dea Ţării Româneşti aproape un sfert de veac de linişte şi să-i asigure o dezvoltare armonioasă — lucru de excepţie pentru acele vremuri mai mult de lupte, decît de tihnă. Cum bine se ştie, el a impus în cultura românească şi universală un stil original cunoscut sub numele ctitorului său, „brâncovenesc". Dar în toată această **operă** Brâncoveanu n-a fost singur, ci a făcut totul cu acutul sentiment că aparţine unui neam, intereselor căruia trebuia să i se subordoneze nu numai el, ci şi întreaga sa familie. Sentimentul familiei a fost pentru tumultoasa sa existenţă şi mai ales tragicul său sfîrşit, similar **dragostei de patrie.** Prin aceasta a rămas în istoria noastră, o tragedie nescrisă încă (precum cea medieval-engleză de către un Shakespeare) tragedia unui erou între eroi. Evoc acest trist dar măreţ episod din aceeaşi neliniştită istorie a noastră apelînd la verbul sensibilizat al poetului Ioan Alexandru : „Cea mai cutremurătoare personalitate a trecutului nostru zbuciumat este Constantin Brâncoveanu, decapitat la Constantinopol pentru credinţa neamului nostru, dimpreună cu cei patru fii ai săi: Constantin, Şerban, Matei şi Radu ; faptă fără pereche în istoria noastră... Eroică, duioasă este apoi fapta soţiei sale Maria (care) i-a adunat rămăşiţele pămînteşti din apele Bosforului şi le-a adus în taină să le îngroape în pămîntul scump al Patriei, neştiută de nimeni, ca duşmanii voievodului să nu-i pîngărească mormîntul. Astfel a fost tăinuit Brâncoveanu în devenită celebra biserică Sfîntul Gheorghe cel Nou din Bucureşti, care alături de Putna ce-l păstrează pe Ştefan cel Mare şi Dealu în care odihneşte capul lui Mihai Viteazul, se constitue — toate trei — în temelie de aur a patriei noastre... Nu întîmplător centrul Bucureştiului, kilometrul zero din România pleacă de la Mormîntul lui Brâncoveanu, de la ctitoria lui în care odihneşte dimpreună cu soţia sa Maria şi cei patru fii ai săi Constantin, Şerban, Radu şi Matei...

Din această descendenţă se trăgea, cum îi arată numele, şi **Anna Brâncoveanu,** contesă de Noailles (1876—1933). Ea propune în lirica de limbă franceză ceva ce era simţit ca străin, exotic acelei spiritualităţi. Maurice Barrès spunea că vine „din Orient, de unde aduce farmecul bizar şi geniul". Iată de ce, atunci cînd, într-un moment de abdicare, ca soţie a contelui cu blazon, Mathieu, a spus : „Nu cunosc România. Am străbătut-o o singură dată, la vîrsta de nouă ani, ducîndu-mă cu mama la Constantinopol", Octavian Goga îi va replica îndurerat :

„Cînd vei simţi o jale
vag-adese
Şi-n liniştea amurgului de
toamnă
Te vor fura îndemnuri
ne-nţelese,
Nu te mira : Sînt
Brâncovenii, doamnă !"

*

E greu de spus ce caracterizează în primul rînd o familie veche a Ţării Româneşti, cum ar fi a Văcăreştilor : înrudirea de sînge, implicarea activă şi progresistă în istoria ţării

93278

pe o întindere de mai bine de **șapte secole,** contribuția lor majoră la dezvoltarea culturală etc. ? Și întrebările ar putea continua, pentru că și elementele de importanță națională, și nu numai, ale acestei familii sînt numeroase, ca și a multor altora de acest fel : **Cantemirii, Goleștii, Costineștii, Rosetteștii, Brătienii** etc. Un **Văcărescu (Pătrașcu)** a fost ban al Craiovei și a luptat alături de Mihai Viteazul, un altul, **Ienache,** a fost decapitat împreună cu Constantin Brâncoveanu, **Ienăchiță** (1740—1797) a îmbinat activitatea de diplomat și om politic, cu cea de istoric, filolog și poet, fiind nu numai un poliglot, ci și un erudit.

În 1787 el tipărește la Rîmnic și la Viena una dintre primele gramatici ale limbii române — cea dintîi tipărită în limba vorbită a neamului său. Ca poet, a compus acea bijuterie a zorilor poeziei moderne românești, plină de grație, simplitate și sensibilitate lirică, **Într-o grădină,** și tot el, conștient de marele **Început-de-drum** făcut în cultura românească, lasă celebrul **Testament :**

„Urmașilor mei Văcărești !
Las vouă moștenire :
Creșterea limbei românești
Ș-a patriei cinstire".

Desigur, nu este o întîmplare că ceilalți Văcărești ce i-au urmat au slujit întocmai spiritul testamentului lui Ienăchiță. Îi amintim doar pe **Alecu** (1762—1800) și **Nicolae** (1784—1828), poeți, fiii lui Ienăchiță, pe **Iancu Văcărescu** (1791—1863), fiul lui Alecu, descoperitor de drumuri în organizarea primelor reprezentații teatrale în București, în înființarea primelor școli și a unor tipografii la noi, alăturat ideilor revoluționare de la 1821 și 1848, și nu în ultimul rînd, poet de valoare. În sfîrșit, **Elena Văcărescu** (1866—1947), nepoata lui Iancu, scriitoare română de limbă franceză, spirit ce a încîntat saloanele literare ale Parisului militînd consecvent pentru popularizarea valorilor României în lume. Prin volumul **Rapsodul Dîmboviței,** culegere prelucrată de poezii populare românești ce a entuziasmat Franța timpului, intră în literatura universală cuvîntul atît de specific spiritualității noastre — **dor.**

Să lași ca testament urmașilor tăi, ideea unei culturi de valoare, iată o excepțională gîndire, ce a făcut din aceasta un temeinic sprijin al tuturor continuităților. Încă în secolul al XVII-lea circula în mai multe exemplare traduse în limba română o astfel de carte — testament, **Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie,** devenită **manual** de formare multilaterală pentru mulți fii de boieri. Peste secole, în același mod simbolic, sfatul tatălui se aude încă în literatura română :

„Nu-ți voi lăsa drept
bunuri, după moarte,
Decît un nume adunat pe-o
carte,
În seara răzvrătită care
vine
De la străbunii mei pînă
la tine,
Prin rîpi și gropi adînci,
Suite de bătrînii mei pe
brînci,
Și care, tînăr, să le urci
te-așteaptă,
Cartea mea-i, fiule, o
treaptă".

Tudor Arghezi — TESTAMENT

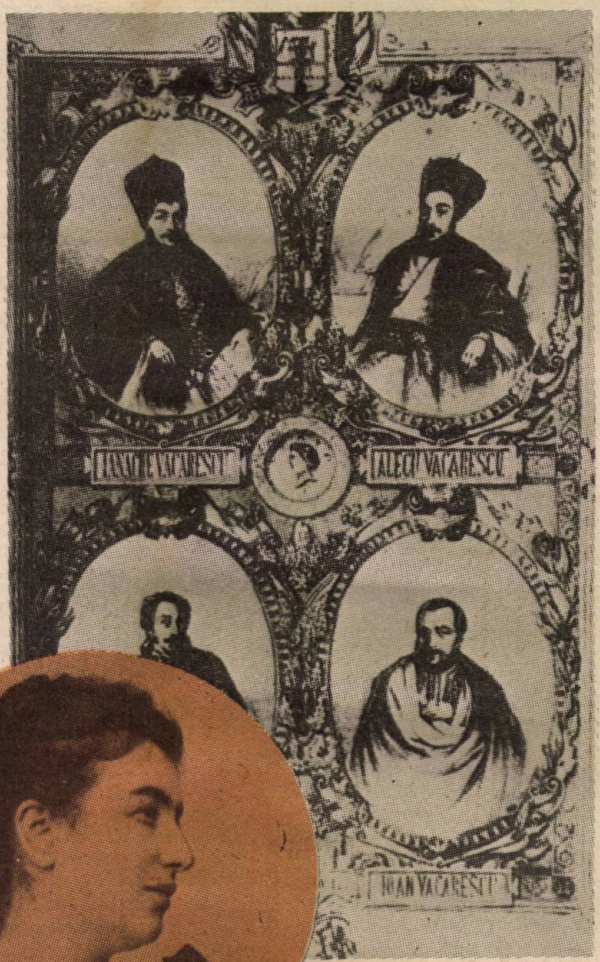

← *Elena Văcărescu*

Poate de aceea s-a manifestat o neostoită dragoste de carte la români, regăsibilă, semnificativ, și în cîteva proverbe de largă circulație : **ai carte, ai parte** sau **ai carte, ai patru ochi, cine-nvață carte, are bună parte** etc. Și dacă tatăl, capul familiei, luat cu grijile materiale ale vieții, era mai puțin preocupat de școlirea copiilor lui, acest la fel de important rol pare să-l fi jucat în familia românească **mama.** Să reamintim, în acest context, cît de fierbinte era dorința acesteia de a-l trimite pe Nică la școală. „Și cînd învățam eu la școală, povestește Ion Creangă, mama învăța cu mine și citea acum la Ceaslov, la Psaltire și Alexandria, mai bine decît mine și se bucura grozav cînd vedea că mă trag la carte... Mama... era în stare să toarcă'n furcă și să învăț mai departe". Ce voia, în fond, să însemne trimiterea băiatului la „școala de popi" ? Dorința de-al face față bisericească, ea, care credea mai de grabă în alungarea norilor cei grei și aducători de grindină „înfingînd toporul în pămînt, afară, dinaintea ușii" și celelalte ? Evident că nu ! Tot vorba bunicului David Creangă : „Nu-i rău, măi Ștefane, să știe băiatul tău oleacă de carte ; nu numaidecît pentru popie, cum chitește Smaranda ; ...Dar cartea îți aduce și oarecare mîngîiere. Eu să nu fi știut a ceti, demult aș fi înebunit, cîte am avut pe capul meu". O femeie simplă de la țară, neștiutoare de carte, dar care acționează energic, făcînd totul pentru ca fiul ei să devină cărturar — aceasta a fost mama marelui povestitor.

Adăugăm tuturor acestora înalta stimă de care cel ce știa carte, în primul rînd învățătorul, se bucura și se bucură încă în colectivitatea satului românesc. Să reamintim aici o astfel de simțire regăsibilă tot în memoria fidelă și trainică a artei. Este vorba

Ion Luca Caragiale și fiul său Matelu

tot despre un îndemn de mamă adresat fiului ei de a merge la învățătură, fiul unui sat transilvan, Octavian Goga :

„Atîta bogăție
Avem și noi la casă !
Umblat-a mult băiatu
Și știe multă carte,
Adusă de departe
Doar chiar de la-mpăratu !
Și are-nvățătură,
Din carte și din gură,
Mai multă ca și popa..."

RUGA MAMEI

Subliniem versul „din carte și din gură" ce concentrează în el specificul școlii românești, care pînă a fi organizată instituțional, a fost precedată de o alta, la fel de eficientă și importantă, **școala tradiției populare** de la care au învățat mai întîi toți marii cărturari ai neamului, fie ei povestitori (I. Creangă), poeți (M. Eminescu), compozitori (G. Enescu), sculptori (C. Brâncuși) și așa mai departe.

*

O familie cu adevărat **artistică** în cultura noastră a fost cea a **Caragialilor.** Un prim Caragiale s-a numit **Costache** (? 1815—1877), mare actor, autor de lucrări dramatice, nuvele, poezii și cu merite reale în înființarea teatrului românesc în Moldova și Țara Românească. Tot actor va fi și fratele acestuia, **Iorgu** (? 1826—1894). Chiar tatăl marelui scriitor, **Luca,** fratele celor de mai sus, va cocheta un timp cu tea-

trul. **I. L. Caragiale** (1852—1912) face parte din a doua generație, iar despre importanța sa în cultura românească este de prisos a mai vorbi aici. Amintim doar că a avut mai mulți copii și că doi dintre aceștia i-au moștenit și talentul literar. Unul a fost **Mateiu** (1885—1936), autorul cunoscutului roman **Craii de curte veche,** iar celălalt s-a numit **Luca** (1893—1921), poet de orientare modernist — avangardistă.

La fel de specific pentru contextul socio-cultural românesc s-au constituit și așa numitele **familii spirituale** de prieteni, contemporani marilor noastre momente istorice. I-am numit pe iluminiștii Școlii Ardelene **(Gh. Șincai, P. Maior, S. Micu** și **I. Budai-Deleanu,** pașoptiștii **(N. Bălcescu, C. Tell, C. Bolliac,** frații **Golescu, I. H. Rădulescu, M. Kogălniceanu, C. A. Rosetti** etc.), unioniștii **(Al. I. Cuza, M. Kogălniceanu, V. Alecsandri, C. Negri** etc.) și așa mai departe. Ei aveau origini sociale diferite, pregătire de specialitate asijderea, dar **mai presus de toate asemenea diferențieri a fost sentimentul înalt-patriotic ce i-a unit** mai coerent și mai puternic decît se întîmplă în familiile consanguine. **Pentru om, nu poate fi ceva mai sublim, moral, decît dorința sinceră de a pune la baza sentimentului de adevărată prietenie, binele și prosperitatea țării tale,** pentru că **toți aceștia au fost nu numai tovarăși de idealuri, ci și prieteni de-o viață.**

Organizîndu-se într-o societate secretă pregătitoare a revoluției de la 1848, ei și-au numit-o „FRĂȚIA" salutul lor fiind, semnificativ ales : **Dreptate-Frăție.**

Exemplificările se pot lua de oriunde. Iată numai unul dintre acestea.

La fiecare sfîrșit de mai, mai mulți prieteni veneau din locurile lor de reședință, la Mînjina, o localitate de lîngă Galați, unde neobositul unionist **Costache Negri** (1812—1876) avea o mică moșie și unde discutau problemele fierbinți ale țării, inclusiv pregătirea Unirii. Erau prezenți aici **V. Alecsandri, M. Kogălniceanu, A. Russo** din Moldova, **Donici, N. Bălcescu, D. Bolintineanu, Ion Ionescu de la Brad** din Țara Românească etc.

*

În sfîrșit, exemplară rămîne în cultura românească și **familia Eminescu.** Nu vorbim acum despre rolul pe care l-a avut în înnoirea limbajului poeziei românești și universale geniul lui Mihai Eminescu, faptul fiind bine știut, ci despre ceva la fel de important pentru neamul românesc : **susținerea ideii de unitate prin destinul familiei Eminescu.** Și voi cita, în acest sens, constatarea plină de simțire a unuia din urmașii în viață ai marelui poet, colonelul **Gheorghe Eminescu : „Faptul că Mihai Eminescu se odihnește în Muntenia, părinții, doi frați și o soră în Moldova, sora lui, Aglaia, în Bucovina, Matei în Transilvania (la Bistrița) — e un simbol al unității indestructibile a neamului românesc".**

Așadar, **o istorie românească** în fond, în cîteva din elementele definitorii ale ei și toate sugerate doar de această scurtă trecere în revistă a cîtorva familii de cărturari ce au slujit marile idealuri ale poporului căruia i-au aparținut în totalitate, cu exemplară devoțiune și patriotism.

Conf. univ. dr.
DUMITRU TIUTIUCĂ

Epigrame

ACUL

Auzind că-i neglijentă
Și la lucru neatentă,
Fără nici un fel de preget
O înțep și eu în deget !

SPALIERUL DIN SALA DE GIMNASTICĂ

Am văzut din locul meu
Cum că un școlar, Tănase,
A urcat destul de greu
Numai pîn-la nota șase !

MORCOVUL

A mușcat în grabă mare
Dintr-un morcov la plecare,
Dar de ce-o fi revenit
De la școală... „morcovit" ?

CARTEA PRIMITĂ ÎN DAR

Cartea ce-o primi o fată
Mi-a șoptit dezamăgită :
De un an stau aruncată
Sub un pat, nerăsfoită

PIXUL

Pixul ce-l țineam în mînă
Mi s-a plîns de-un băietan :
„Eu aș scrie la română,
Dar stăpînu-i pe maidan !"

PENARUL

Cînd atîtea sîrme, cuie,
Și firimituri mă-nfoaie,
Unii nu-mi mai zic penar,
Ci lădiță de gunoaie !

CRETA DESPRE O ELEVĂ AFLATĂ LA TABLĂ

Știți ce mi-a vorbit odată
Despre-o neatentă fată ?
„Două crete-a consumat
Și n-a dat de rezultat !"

STILOUL

Disperat, un Flaro nou
Mi s-a plîns cînd ne-am văzut :
„Sînt al zecelea stilou
Într-un sfert de an pierdut!"

INDEMN PENTRU ȘCOLARI

Nu porniți cu mîna goală
Vara-n vilegiatură,
Luați vacanță de la școală,
Nicidecum de la lectură !

G. ZARAFU

Bucuria culorilor

L-am cunoscut ca pictor, autor al unor peisaje calme, dominate de culori calde, împotrivitoare la negru și cenușiu, în urmă cu cîțiva ani, după ce mai întîi ne fermecaseră desenele ucenicilor săi, din cercul creat și îndrumat de el la Onești-Bacău.

„Fișa de creație" a profesorului Gheorghe Mocanu *cuprinde coordonate care se împletesc fericit: exprimarea în desen și culoare prin copii — pe care i-a condus la tulburătoare descoperiri și repetate confirmări naționale și internaționale — și propria afirmare în peisajul picturii contemporane.*

Iubirea copiilor, dotarea artistică și o devoțiune pentru frumos — *remarca un prestigios om de cultură — caracterizează pe acest minunat profesor și artist.*

Prin tablourile sale, în cadrul unor expoziții personale, profesorul de desen Gheorghe Mocanu *ne-a deschis tot atîtea ferestre către sufletul său și către peisaje pline de armonie, surprinse în unghere de taină și întrepătrunderi cromatice ale naturii blînde a subcarpaților Moldovei. Ele readuc, de fiecare dată, în preajma noastră, personalitatea și zbuciumul unui om dăruit școlii și picturii deopotrivă, artist de o acută sensibilitate, care și-a aflat în atașamentul față de copii — izvorul celor mai curate satisfacții și împliniri.*

Este bine cunoscut ca părinte spiritual al multor promoții de școlari care, lîngă el, și cu el, au descoperit și au arătat, desenînd, cît poate cuprinde în culoare și poezie sufletul unui copil.

Izvoarele inspirației sale, ca și crezul său artistic le deslușim în însăși confesiunea pictorului-profesor:

— M-am născut într-o primăvară, în murmur de flori și-n zumzet de muncă și-am deschis ochii pe copacii care-și înfingeau crengile în lumină, ca să sprijine pe brațele lor cerul. Am urcat în ei și-am furat soare. Și-am furat cer și le-am ascuns pentru totdeauna, undeva în mine. Acum le caut. Dimineața mă scol și mă așez în fața șevaletului privind prin fereastra lui ca-ntr-o oglindă, să văd unde s-au ascuns soarele și cerul. În fiecare zi le caut. Se umplu pînzele de bucățele din satul copilăriei mele, cu toamnele lui bogate și iernile năpădite cu dor de casă, de cald și de oameni trudiți în muncile anului. Și umplu pînzele cu gînduri de grădini, cu gînduri de miriști și finețe, cu zîmbet de pămînt răsărit din ulcele, în care amurgul și-ascunde tainic lumina. Și tot nu descopăr locul în care mi-am ascuns soarele și cerul copilăriei. Și atunci mă întorc și-mi caut pașii, și-mi caut taina printre copaci și flori; mă caut și-ncerc să dau mîna cu mine. Cînd obosesc, fug la copii. Mă regăsesc în ei, în ochii și zîmbetul lor. Fur apă vie și fug iar să mă sfătuiesc cu copacii și casele...

Copiii către care aleargă însetat profesorul Gh. Mocanu *sînt fiii legendarelor plaiuri trotușene, fiii unor părinți ce au trăit romantismul construcției unui nou peisaj industrial și urban. Modernul oraș, adevărată cetate de întîmpinare a mileniului al III-lea a fost locul de naștere a unor conștiințe, competențe profesionale și sensibilități de o mare prospețime și vitalitate.*

— Noi, cei născuți înaintea orașului, spune Gh. Mocanu, *măsurăm cu inima cum a devenit peisajul, cum a devenit cetatea, dar, mai ales, cum s-au afirmat oamenii, adică părinții copiilor cu care lucrez de peste 20 de ani. Mulți dintre ei sînt acum părinți. De pildă,* Gabriela Mincă, *laureată a unui mare premiu internațional UNICEF și alții ca ea conduc acum la cercul de desen „Ion Diaconescu" o nouă generație, copiii lor, pe care mî-i apropii ca pe adevărați... nepoți spirituali. Ceea ce au prefigurat părinții lor în desene, cînd au imaginat viitorul, va fi transpus în realitate de către copiii de acum, acești mesageri de frumusețe către mileniul viitor. Și nu o dată parcă simt, în atmosfera atelierului nostru de creație, glasul unui mare fiu al Moldovei, așa cum l-a cules din vechime* Delavrancea *și ni l-a întipărit auzului un vechi prieten al cercului nostru, neuitatul actor* George Calboreanu. *În copii vedem mai departe biruința prin vremi a nepoților nepoților noștri.*

Dascăl și pictor la fel de înzestrat, acest om minunat are darul luminos de a crede în legătura cu familia, de a se bizui pe părinți și de a-i cointeresa în participarea la viața unui adevărat atelier al frumuseții, al educației permanente.

În prag de an nou 1988, an în care acest devotat prieten al culorilor și al copilăriei va împlini o jumătate de veac, gîndurile sale se îngeamănă într-o mereu neodihnită sete de muncă, de creație, de dăruire. E dornic să continue drumul pe care și l-a ales, simțindu-se mai bogat sufletește, mai îndatorat ca oricînd celor care vin. Consideră propriile lucrări ca pagini ale unui jurnal trăit, transpus în culoare, dăruit oamenilor, cu iubire, adevăr și sinceritate. Consideră că în izbînzile copiilor de lîngă el — fie că vor deveni pictori, fie că vor fi simpli propagatori ai frumosului — va afla o răsplată neînchipuit de caldă, pentru tot ce cu dragoste și statornicie le dedică.

Un om, o vocație, o dăruire. Și prin el, prin munca lui, anotimpurile frumuseții se succed pe plaiurile Trotușului firesc și tulburător.

ANA GABRIELA N.

Doi plasticieni laureaţi ai premiului „Ion Andreescu“

GABRIELA MANOLE ADOC

şi GHEORGHE ADOC

Incontestabila mărturie...

La 15 septembrie 1980, în inima Iaşului a fost dezvelit „MONUMENTUL INDEPENDENŢEI-1877“ — una din strălucitele realizări ale sculpturii româneşti contemporane. Momentul inaugurării a fost impresionant. Cînd, de sub pînza care aluneca în falduri a apărut — simbol al României pe veci libere — o Ileană Cosînzeană, expresie a frumuseţii energice şi a graţiei în mişcare, pe soclul svelt, învelit în travertin, au urmat cîteva minute de uimire şi tăcere, după care cei prezenţi au declanşat un ropot de aplauze.

Pînă seara tîrziu — şi multă vreme după aceea — grupuri nesfîrşite de oameni, fascinaţi de această minune în bronz, ţîşnită spre cer pînă la 7 m. înălţime, au dat roată în jurul acestei inegalabile opere de artă — realizată de Gheorghe şi Gabriela Manole Adoc, ca urmare a cîştigării concursului republican din 1975. S-au prins atunci, în acel vîrtej creator (timpul era scurt) aproape toţi sculptorii valoroşi ai momentului. Pentru Gabriela Manole-Adoc şi Gheorghe Adoc au urmat săptămîni cu zile şi nopţi „cu febră“ — cîştigătorii prezentînd, succesiv, sute de schiţe pînă la cristalizarea formei finale, modelată în lut şi turnată în ipsos.

Ideea, semnificaţiile simbolice şi — cum ar zice Titu Maiorescu — transpunerea „în materie sensibilă“ reprezintă rodul consensului, al pactului lor artistic. După aceea, drumurile s-au despărţit : Gabrielei i-au revenit sarcinile asigurării „spiritului întregului“, al realizării simbolului fundamental şi a „pecetei stilistice“. Gheorghiţă, în schimb, suflet încărcat de istorie, urma să transpună în lut şi bronz epopeea de la 1877.

Dacă Gabriela Manole-Adoc a reuşit să ajungă la soluţii moderne convingătoare, Gheorghe Adoc, spirit prin excelenţă clasic (în sensul clasicismului-creator, de care vorbeşte G. Călinescu) s-a dovedit, la rîndu-i, în sfera înţelegerii şi interpretării realiste a universului uman, un artist desăvîrşit. Priviţi, în panoul central, atacul vijelios al dorobanţilor şi bărbăţia neînfricaţilor stegari ! Sau, stăruiţi cu privirea asupra distincţiei solemne a trompetiţilor călări ce-nviorează văzduhul cu vestea victoriei şi vă ve-ţi convinge de justeţea afirmaţiilor noastre.

Proiectul, realizat — pentru juriu — la scară redusă, după ce a fost declarat cîştigător, a necesitat o lungă perioadă de eforturi supraomeneşti, necesare finalizării gîndirii şi definitivării formei. Şi, în acest sens, „martori“ ne sînt foştii elevi ai Liceului „Mihai Viteazul“, care „se repliau“ de la ore sau îşi întîrziau întoarcerea spre case, numai ca să urmărească evoluţia operei, cu interesul specific vîrstei. Să trăiască dezvoltarea „minu-

nii“ ce prindea contururi în atelierul de peste drum.

MONUMENTUL INDEPENDENȚEI-1877 din Iași a fost înscris — după inaugurare — pe genericul unor importante emisiuni ale Televiziunii Române, devenind cunoscut nu numai în țară, ci și pe multe alte meridiane ale lumii. Pentru valoarea realizării lor, soților ADOC le-a fost conferit Premiul „Ion Andreescu“, al Academiei R.S.R., pe 1980.

Ziua bună se cunoaște de dimineață...

Gabriela Manole-Adoc s-a născut la Pleșani-Botoșani, dar și-a petrecut copilăria și adolescența în Iași, acolo pe unde îi purtaseră pașii pe Eminescu, Creangă, Sadoveanu, Enescu... Florile sufletului i s-au deschis de la sine, fără intervenții stimulatoare. A fost o elevă bună, căreia i-au plăcut literatura și muzica, însă, ceea ce a pasionat-o a fost desenul. Prestigiul cucerit pe acest tărîm al artei avea să-i fie curînd recunoscut : colegele — toate — îi trimiteau planșele spre „ajustare“... În timpul unei ore de matematică profesoara a prins-o într-o astfel de activitate „modelatoare“ și a „răsplătit-o“ cu... un 2 (doi) : a fost primul **tribut** plătit artei, de mica și inspirata Gabriela...

Gheorghe Adoc s-a născut în Socodor — Arad. De mic i-a plăcut să deseneze — în special oamenii în mișcare

Numai în mișcare. În clasa I fiind, i-a făcut învățătorului său primul portret, în creion. Colegii l-au privit uimiți și îngrijorați : „Dacă se supără domnu' ?“ Dar „domnu“ nu numai că nu s-a supărat, dar i-a și zîmbit afectuos, bătîndu-l părintește pe umăr. La 12 ani Gheorghe Adoc avea să-și realizeze primul autoportret.

Apoi, la Liceul „Moise Nicoară“ din Arad și mai tîrziu la Liceul Industrial „Aurel Vlaicu“, unde a urmat sculptura, s-a lăsat furat de istorie — Horea, Iancu, Mihai Viteazul, memorandiștii devenind principalele lui „obsesii“, de care este dominat și astăzi.

Cu asemenea înclinații pentru cei doi plasticieni **înăscuți,** drumurile nu puteau duce decît spre Institutul de arte frumoase la...

Gabriela Manole s-a înscris la Institutul din Iași, unde a avut printre profesori pe Corneliu Baba și pe Ion Irimescu. După trei ani se transferă însă, în București, la clasa lui Constantin Baraschi.

Gheorghe Adoc și-a început studiile superioare la Institutul de Arte Plastice „Nicolae Grigorescu“ din București, unde a avut profesori pe M.H. Maxy, I. Al. Steriade, Simion Juca, Gh. Ghițescu și alții.

Amîndoi au fost studenți strălucițiți.

În serviciul artei

Anii de după terminarea studiilor s-au dovedit a fi favorabili tinerilor artiști — în special în domeniul graficii. A crescut numărul revistelor și cărților ilustrate. Gheorghe Adoc are pe această linie o activitate prodigioasă. Din lunga listă a cărților **înfrumusețate** citățm : Mihail Sadoveanu — „Neamul Șoimărești lor“, „Frații Grimm“ — Povești alese“, Eusebiu Camilar —

„Monumentul Independenței – 1877“ – operă a soților Gabriela Manole-Adoc și Gheorghe Adoc

„Vrancea", Ion Creangă — Dănilă Prepeleac", Vasile Alecsandri — „Odă ostaşilor români" etc.

Gabriela Manole-Adoc se consacră sculpturii, deşi n-a ocolit nici pictura. Realizează numeroase lucrări de dimensiuni mici şi mijlocii şi de artă monumentală, cultivînd o largă paletă de simboluri şi apelînd, sistematic, la viziuni şi tehnici noi. Citäm cîteva dintre piesele de artă monumentală mai cunoscute :

PESCĂRUŞII — oţel inoxidabil, înaltă de 7 m, aşezată în parcul Herăstrău. Este un simbol al iubirii delicate, un „duet" coborît din zbor... El, grijuliu, îi sprijină cu graţie aripile ;

LĂSTUNUL ŞI VÎNTUL (oţel inoxidabil, 6 m.) aşa cum rezultă după nume, simbolizează zborul, libertatea, viaţa ;

POEZIE — „definiţie" în bronz (2,20 m.) a ceea ce poeţii şi teoreticienii literar n-au reuşit să definească. Amintiţi-vă versurile eminesciene :

„Ce e poezia ? Înger palid
cu priviri curate,
Voluptos joc cu icoane şi cu
glasuri tremurate,
Strai de purpură şi aur
peste ţărîna cea grea"...

În colecţia ei întîlnim şi o serie de busturi ale unor scriitori — prieteni. Reamintim pe cel al poetei **Ana Blandiana**, romantic — (în care ochii ţintesc undeva, spre infinit) ; pe al dramaturgului **Paul Everac**, cu trăsături energice, amintind de acel „Pe-aici nu se trece !" al luptătorilor de la Mărăşeşti.

Revenind la pasiunea lui Gheorghe Adoc pentru istorie (trecînd peste documentarea sa în muzeele ţării, ca şi în cele din Budapesta şi Viena), ţin să arăt că deţine în mapele sale numeroase schiţe, desene şi

Efigia lui Dimitrie Cantemir

probe de lucru — o suită de lucrări inspirate din momentele de cumpănă ale veacurilor trecute — ca urmare a preocupărilor sale în general şi efortului documentar, în special. Expuse au fost doar cîteva dintre ele, din care amintesc : tripticul închinat Revoluţiei lui Horea.

După părerea mea, Gheorghe Adoc este inegalabil astăzi, în domeniul reliefului comemorativ, al medaliilor sau efigiilor cum sînt cele ale lui Dimitrie Cantemir — bronz pe marmură, din Istanbul-Turcia, Comenius, medalie în bronz — Praga, Decebal, Traianus, Şerban Cantacuzino, Onisifor Ghibu, Vasile Netea, etc.

În 1975 Gh. Adoc a participat la Concursul republican pentru statuia lui Mihai Viteazul, cucerind locul întîi — lucrarea prezentată fiind o strălucită imortalizare a personalităţii marelui domnitor, redat într-o interpretare originală, plină de forţă, idei şi sinteze. Patru ani mai tîrziu Adoc obţine locul I la Concursul pentru o statuie ecvestră a lui Mihai

„Definiţia" în bronz a poeziei...

Maternitate

Viteazul, organizat de municipalitatea orașului Sibiu. Dar, din nefericire, nici unul dintre aceste premii nu a ajuns pe „soclu"...

Asupra participărilor la expozițiile din țară și străinătate sau a călătoriilor de studiu nu mai insistăm — o simplă enumerare a lor putînd depăși numărul de pagini rezervat articolului de față.

Deși autori ai unor asemenea realizări deosebite, Gabriela Manole-Adoc și Gheorghe Adoc sînt, acasă și în societate, cei mai modești și firești oameni. Nimic ostentativ, nici un accent nonconformist în atitudini sau vestimentație — dovedindu-se nu artiști prin ostentație, ci oameni de **esență artistică** nativă.

*

Pe Gabriela și Gheorghe Adoc îi cunosc din 1951. Am făcut parte neîntrerupt din cercul lor statornic de prieteni. Prin intermediul lor am cunoscut mulți artiști plastici din același „leat" sau aparținînd unor contingente mai vechi, cărora ne adresam cu apelativul „maestre". Sînt de două decenii profesor la Liceul de Artă „N. Tonitza" și mulți dintre foștii mei elevi reprezintă astăzi mai mult decît prezențe active în lumea artelor. Am zăbovit printr-un mare număr de ateliere și am văzut foarte multe lucrări ce „bat la poarta lumii"... Sînt de mult convins că dispunem de o generație de elită în acest domeniu, capabilă să revoluționeze peisajul artelor plastice din România — soții Adoc strălucind în fruntea lor.

Sînt convins că mulți dintre cititori (dau un singur exemplu) au vizitat în 1980 saloanele Muzeului de Artă al R.S.R., în care erau expuse sute de machete — care de care mai frumoase — realizate pe tema „Monumentul Unirii". Gheorghe Adoc a obținut cel mai mare număr de voturi din partea publicului vizitator!

„Geniul — scria Mihail Kogălniceanu — se află în toate națiile și în tot pămîntul, are trebuință numai la slobozenie, ocrotire și prilejuri, ca să se arate. De datoria celor mari este să i se dea toate aceste... Ferice de acela care înlesnește dezvoltarea inteligenței, vai de acela ce omoară duhul unei națiii".

Și la noi în țară, socialismul înlesnește dezvoltarea inteligenței, dînd geniului **slobozenia și ocrotirea** de care are nevoie.

Prof.
AUGUSTIN MACARIE

UN TÎNĂR CU FIGURĂ DE REGE DAC

Un tînăr
cu figură de rege dac
oficiază
în munte ;
el citește
în nori,
în vînt
și în noaptea cu stele
timpul probabil,
ca într-o carte
cu tainice subînțelesuri.
După nori,
după vînt,
după stele,
tînărul
cu figură de rege dac
își programează turma
la pășune.

ROMEO DĂSCĂLESCU

SALBA GLIEI

Dacă ninge peste mine
cu fulgi mari de catifea,
tu să știi, măicuță, bine
țara-i scumpa zestre-a mea !

Și-am să mă înalț odată,
să prind stelele din zbor
Iar luceafărul, pe vatră,
Dau în suflet să-l cobor.

Căci la candela de ură,
n-am s-ajung să mă închin,
nici genunchii nu-mi căzură
pe margine de suspin !

Și-am să știu să lupt întruna,
pentru munții mei bătrîni,
salba gliei și cununa,
moștenite din bătrîni !

ANOTIMP

Fiului meu Radu

Fîntîna care-mi străjuia
copilăria
mi-adapă însetarea
cu-aceeași dăruire...
Doar ochii ei sînt
mai puțin lucitori
ca armura
unui cavaler medieval,
ofilită-n somnul meu
de praful anotimpului
ce nu cunoaște
sărbătoarea !

IULIAN NEGRILĂ

Despre regresia psihologică

Mecanismul care stă la baza tulburărilor de personalitate este cel al regresiei psihologice, mecanism care operează în mod obişnuit în psihicul uman şi care numai în anumite condiţii şi numai la anumiţi indivizi este asociat cu îmbolnăvirea psihică. Dar, mai întîi, **ce este regresia psihologică ?**

Regresia psihologică este un fel de **întoarcere, de revenire la comportamente şi stări psihice din trecut, nesatisfăcătoare la un moment dat, deşi anterior dădeau satisfacţie.**

Sub efectul stresului său, sub presiunea unor frustraţii, individul uman se refugiază în trecut, în amintiri sau revine la un comportament care altădată îi dădea satisfacţie. Regresia reprezintă, deci, **o evaziune din real şi o blocare a dezvoltării psihice, pe mai departe.** Prelungită, deci, regresia psihologică poate duce la declanşarea unor tulburări de personalitate. Spre surprinderea unora, trebuie să spunem, totuşi, aşa cum remarca de altfel şi Melania Klein, că mai toţi copiii prezintă, într-un moment sau altul al evoluţiei lor, simptome psihotice de regresie, caracterizate prin inadaptare şi refuzul realului. Mai mult, acestea revin şi în viaţa adultului, şi dacă ar fi să dăm crezare datelor psihiatrice, atunci, aproximativ 80% din populaţia ţărilor industrializate reclamă simptome psihiatrice. În Statele Unite, potrivit statisticilor, o persoană din opt pînă la zece este spitalizată, cel puţin odată, pe parcursul vieţii pentru tratarea unei **dezordini mentale.** Astfel, cine nu-şi aminteşte de stările de angoasă revelate de literatura romantică sau existenţialistă, de delirurile lui Van Gogh, de stările maniaco-depresive ale olimpianului Göthe, de nebunia lui Ed. A. Poe, a lui Ludovic II de Bavaria sau Shopenhauer etc. Dar stările psihotice nu iau numai aspecte individuale, ci şi colective. Este unanim admis, de exemplu, că în afară de cauze socio-economice, manifestări sociale ca : vînătoarea de vrăjitoare, cruciadele, diferite războaie şi în mod deosebit fascismul, au avut la bază şi cauze psihotice, devenind un fel de psihoze în masă. Mai mult, aşa cum arăta Bruno Bethleim, referindu-se la experienţa evreilor din lagărele de concentrare, sub condiţii de stress puternic chiar şi oamenii sănătoşi psihic se pot îmbolnăvi, pot să-şi piardă unitatea interioară, să cadă pradă unui comportament iraţional, să experienţeze stări de abandonare, de angoasă, de depresie nervoasă, de dorinţă de sinucidere, de reacţii paradoxale etc. Care este atunci graniţa dintre omul normal psihic şi cel bolnav ? Iată una dintre cele mai tulburătoare întrebări cu care este confruntat omul contemporan. Cu atît mai mult, cu cît **anumite forme de regresie infantilă** sînt tot atît de necesare pentru menţinerea sănătăţii şi echilibrului psihic, ca şi somnul. Cine nu are nevoie, din cînd în cînd, să se joace şi să scape de presiunea realului, să se afunde într-o sală de spectacol, să se iluzioneze şi să uite de sine. Cine nu face, din cînd în cînd, pe copilul şi nu solicită afecţiune şi protecţie ? Se pare chiar că anumiţi bărbaţi au dificultăţi majore în a se adapta la viaţa de familie, tocmai pentru că rămîn într-un fel de regresie infantilă prelungită, încercînd să regăsească la soţie dragostea şi protecţia maternă, de altădată. Mai mult, literatura şi mass media se bazează în mare parte, pe folosirea şi manipularea regresiunii psihologice. O reclamă pentru băuturi, de exemplu, folosind în prim plan imaginea unei guri care bea dintr-o sticlă, nu reprezintă, din punct de vedere psihologic, decît evocarea fazei orale a suptului. De unde şi efectul ei foarte puternic. La fel, prezenţa de femei frumoase în multe reclame se bazează pe acelaşi mecanism psihologic : evocarea plăcerilor erotice sau pe reactualizarea sentimentelor de siguranţă, confort, afecţiune care sînt asociate, în mod curent, cu prezenţa mamei, din prima copilărie.

REGRESUL PATOLOGIC. Totuşi, atunci cînd regresia psihologică se manifestă ca o inflexiune definitivă şi ireversibilă a curbei ascendente de dezvoltare, avem de-a face cu o **regresie patologică.** Aşa cum era de aşteptat, în primii ani, principalele semne ale tulburărilor de personalitate la copil nu sînt atît psihologice, cît mai ales biologice. Copilul are dificultăţi în a dormi, în alimentaţie şi excreţie, în felul cum reacţionează la stimuli; fie că e prea apatic, fie că e prea activ, el dovedeşte o întîr-

ziere în dezvoltarea motrică şi perceptuală etc. Pe măsură ce copilul creşte, apar şi alte semne de regresie infantilă : stări de nelinişte, de retragere şi închidere în sine, stări autiste de incomunicabilitate, de pierdere totală a limbajului, stări de exuberanţă exagerată, caracterizate printr-o vorbire incoerentă, ilogică, cu mult prea multe elemente ireale şi fantastice.

Alte ori copilul manifestă un comportament agresiv, violent, marcat de profunde stări anxiogene şi de criză. Enurezisul, masturbaţia, sugerea degetelor în mod exagerat iar mai tîrziu fuga de la şcoală, cruzimea, diferite ofense sexuale, băutura, fumatul etc. toate acestea sînt comportamente ce trădează un fond psihotic. Caracteristica centrală a tuturor acestor manifestări este depersonalizarea, sau o **imposibilitate a Eu-lui de a se constitui într-un organism coerent, capabil să reglementeze schimburile între lumea interioară şi lumea exterioară, între impulsurile şi trebuinţele biologice ale copilului şi exigenţele şi cenzurile culturale ale mediului.** În literatura de specialitate aceste stări de regresie patologică au fost numite **psihoze.**

Copilul bolnav psihic este, prin urmare, **un mare neadaptat, un incapabil, aşa cum afirmă C. Stien „de a asuma sistemul cognitiv al lumii adulte în care trăieşte".**

CAUZELE TULBURĂRILOR PSIHICE. După cum am văzut, tulburările de personalitate, **psihice,** au la bază o regresie psihică, iar din ceea ce se cunoaşte pînă în prezent, cauzele acestei regresii par să fie multiple. Este stabilit, clinic, că **unele psihoze sînt asociate cu tulburări ale sistemului nervos, cu deficienţe genetice, şi cu debilitatea mintală** — deci, **cu factori endogeni** — în vreme ce alte psihoze îşi au originea în mediul în care creşte copilul sau, mai exact, sînt cauzate de o serie de **factori exogeni** ca :

1) Deprivarea maternă sau asistenţă maternă inadecvată în perioada orală.

2) Reversarea rolului părinţilor.

3) Expunerea prelungită la situaţii conflictuale şi traumatice.

4) Lipsa de afecţiune şi grijă ; de dragoste, mai ales în primii anii de viaţă.

5) Tulburări în perioada de dezvoltare falică cu activarea exagerată a unor cenzuri şi inhibiţii sexuale prelungite etc.

Dacă în ceea ce priveşte vindecarea unor tulburări cronice de personalitate, care au la origine cauze endogene, organice, pedagogia şi psihologia poate să facă mai puţin, în actualul stadiu de dezvoltare psihozele cauzate de factori exogeni, au şanse de vinde-

– Întîi, ceva tare de băut şi, după aia, îţi povestesc...

care mult mai mari. Pentru că, în acest caz, regresia psihologică este cauzată şi declanşată de factori de mediu, de prezenţa într-o măsură exagerată a unei regresii psihice manifestate prin factorii mai sus menţionaţi. Deci, **tratarea şi vindecarea copilului cu tulburări psihice, presupune în primul rînd o suprimare a factorilor de mediu nocivi, represivi, care declanşează regresia psihică, şi plasarea lui într-un mediu pozitiv, stimulativ în care întăririle pozitive să predomine.** Acesta este, de fapt, şi mecanismul pedagogic al terapiei care stă la baza educaţiei şi tratamentului copiilor cu tulburări de personalitate. Şi Şcoala ortogenetică a lui Bruno Bethleim nu este altceva decît un mediu în care represiunea a fost aproape cu totul înlăturată.

SPRE O TERAPIE A COPIILOR CU TULBURĂRI DE PERSONALITATE ŞI VORBIRE. Ce facem, prin urmare, cînd sîntem puşi în faţa unor copii care refuză să răspundă nu numai la exerciţiile de învăţare clasice, dar şi la orice stimul verbal, copii care manifestă simptome de regresie psihică ? **M.**, o fetiţă de 6 ani, a fost un asemenea caz, iar **A.** băiat de 5 ani, un altul. Ambii copii erau declaraţi muţi, şi cu toate eforturile făcute şansele lor de a dezvolta un comportament verbal păreau minime. Totuşi muţenia lor era o provocare, o provocare la adresa pedagogiei şi a aspiraţiei spre mai bine a omului. Mi-am zis că ceva trebuie încercat, aşa că în continuare i-am inclus pe aceşti copii „muţi" în grupele logopedice şi am continuat să le observ comportamentul. Treptat, lecturile despre terapia copiilor cu tulburări psihice şi observarea lor prelungită m-au condus la **cîteva idei de bază privind o posibilă terapie de lucru cu aceşti copii.**

P r i m a : Copiii cu simptome autiste (nu autişti) reacţionează mult mai bine cînd sînt incluşi în grupe de copii normali şi chiar în grupuri de copii fără tulburări de vorbire. Ideie care este confirmată şi de psihoterapia modernă ce recomandă **tratarea în grupuri mixte a unor bolnavi psihici.**

A d o u a : Aceşti copii trebuie să fie incluşi, aşa cum o recomandă şi B. Bethleim, într-un mediu ortogenetic, un mediu din care regresia psihică să fie eliminată şi în care stimularea şi întărirea pozitivă să predomine.

A t r e i a : Terapia de joc este forma de activitate cea mai potrivită cu aceşti copii. Ca urmare, am procedat la dizolvarea exerciţiilor logopedice clasice în terapia de joc.

A p a t r a : De un ajutor substanţial s-au dovedit, de asemenea, şi ideile lui Carl Rogers privind terapia şi, mai ales, accentul pus de el pe o „legătură genuină" care trebuie să existe între profesor şi elev.

Cum am procedat ? Într-o primă fază aceşti copii „muţi" au fost aduşi în cabinetul logopedic şi lăsaţi să asiste la exerciţiile logopedice efectuate de ceilalţi copii. Ei nu participau la aceste exerciţii şi nici nu li se cerea să participe. Ulterior exerciţiile logopedice au fost alternate cu mici reprize de joacă, în care treptat am căutat să-i atragem şi pe subiecţii noştri nevorbitori. După mai multe încercări rigiditatea, închiderea în sine au fost sparte şi aceşti copii au început să răspundă prin expresii faciale şi reacţii motrice la stimulii din mediu. Într-o fază ulterioară am trecut la organizarea unor jocuri mai complexe care presupuneau participarea pe roluri şi exprimarea verbală. În aceste jocuri, pe lîngă copii cu deficienţe de vorbire şi tulburări de personalitate, au fost incluşi şi copii normali. Jocul cel mai adesea folosit a fost „Capra cu trei iezi". Cabinetul logopedic a devenit astfel casa caprei,. iar la uşă lupul şi capra reprezentaţi, rînd pe rînd, de diferiţi copii, şi-au rostit bine cunoscutele tirade. Cînd lupul venea la uşă tensiunea era maximă, iar în deznodămîntul care urma, participarea copiilor era foarte intensă. Se putea auzi : **Deschide ! Ba nu deschide ! E lupu ! Ba nu e mămuca ! Fugiţi ! Ascundeţi-vă !** etc. După mai multe şedinţe, spre surprinderea şi a autorului acestor rînduri, s-a putut constata cum Mariana a început să participe la joc, să se adreseze celorlalţi copii şi în final să joace rolurile lupului şi al caprei. Şi jucînd şi jucîndu-se, Mariana a uitat de neputinţa sa şi a devenit o fiinţă vorbitoare.

ÎN LOC DE CONCLUZIE. În piesa lui Shakespeare „Furtuna" Caliban, de la începutul piesei, un monstru periculos şi distructiv, sfîrşeşte prin a se transforma într-o forţă pozitivă şi benefică, tocmai pentru că Prospero îl învăţa limba omenească, printr-o terapie specială, deoarece Prospero e un mag şi un înţelept.

În basmul lui Creangă, „Lupul" învaţă şi el să vorbească pilindu-şi limba la fierar : dar limba învăţată de el este o pseudolimbă omenească, învăţată de la un pseudo-profesor, de la fierar. Rezultatul : limba lupului devine o forţă a răului, o forţă malefică şi distructivă. Învăţarea limbii şi graiului omenesc presupune, deci, o ştiinţă, o artă şi o terapie — singurul instrument prin care, cu adevărat, putem dezvolta raţiunea şi omenescul.

NICOLAE SACALIŞ

Priviți pînă veți vedea

Replăsmuitorul sculpturii moderne, cel care a știut să vadă dincolo de aparențele banale ale realității, Constantin Brâncuși, obișnuia să spună: *„Priviți pînă veți vedea...“*. Surprindea astfel, aforistic, un adevăr esențial. Privim, înregistrăm datele realității în care existăm, vedem... Dar avem oare conștiința efortului pe care omul îl depune pentru a vedea? Ochii „D-rei Pognay“ sînt, de ce nu? — metaforic vorbind — elogiul adus de sculptorul român privirii umane; acelei priviri care este, în primul rînd, străduință de a pătrunde sensurile realității.

Privim cu ochii și culegem datele pe care ni le oferă ambianța. Astăzi știm mereu mai multe despre acest complicat proces. Minții, însă, îi revine meritul interpretării celor culese prin actul privirii, iar acest mecanism este încă departe de a fi elucidat. Desigur, sîntem adesea ajutați să vedem... să vedem corect, bineînțeles. Pentru aceasta medicii ne pot prescrie lentile de diverse tipuri — condiție necesară, dar nu și suficientă, pentru *a vedea*.

Ce să vedem? Iată o întrebare căreia pentru a-i găsi răspuns vom ieși din cabinetul oculistului.

Psihologii sînt de părere că deși privirea și atenția sînt normale, noi nu vedem niciodată puzderia de lucruri care ne înconjoară, ci numai *ceea ce știm să vedem!* Iluziile optice clasice se referă, tocmai la acest adevăr. „Soția sau soacra?“ Unii văd întîi chipul „soției“, apoi pe cel al „soacrei“. De fapt nu interesează chiar atît de mult ce vede omul mai întîi... deși, afirmă unii — cu precădere psihanaliștii — că și aceasta ar avea o oarecare semnificație, știut fiind că perspicacitatea privirii noastre este determinată și de factori subiectivi. Ceea ce este esențial de știut este că prima etapă pe care o parcurgem de la *a privi* la *a vedea* este *recunoașterea formei*. Șoimul recunoaște forma pradei sale de la mari distanțe și, cu toate acestea, este un pigmeu al percepției vizuale în comparație cu posibilitățile ochiului uman. Animalele văd *așa cum le dictează foamea*, în schimb, ochiul uman *gîndește*, pentru că văzul omenesc presupune o complexă *interpretare*. Psihofiziologii ne-au arătat că ochiul nu „gîndește“ singur. Sunetele, senzațiile tactile și olfactive — într-un cuvînt, întreaga noastră sensibilitate — este antrenată cînd afirmăm că *vedem*. Dar a văzut cineva muzica? Ați ascultat vreodată muzica culori-

„Soția sau soacra“ ?

lor ? Spunea Leonardo da Vinci: *„Culoarea este muzica tăcută a gîndului. Pictura este poezie mută"*.

Dar cum „gîndește" ochiul ? Experimentul lui Fechner, foarte apreciat de către esteticieni, rămîne și astăzi o premiză de discuție. Aflîndu-se în situația de a alege din mai multe dreptunghiuri pe cel care „place" mai mult, majoritatea celor chestionați l-au ales pe cel care — uimitor — respecta legile de proporționalitate ale „numărului de aur" — lege de structurare a materiei ce-și găsește aplicare, atît în natură, cît și în creația omului. Așadar, după ce va fi recunoscut forma, ochiul uman alege, selectează pe acelea care răspund unor *legi de ordine* ; legi de ordine care și-au impus amprenta pe fondul nostru aperceptiv. Cu alte cuvinte, cînd spunem că *vedem*... vedem legi !

Dar iată că ar mai fi de răspuns la o întrebare : din mai multe mere pe care îl alegem ? Pe cel mai „frumos" sau pe cel mai „dulce" ? Aceasta este deja o problemă de gust, iar în acest domeniu, se pare, nimeni nu ne poate oferi rețete ! Cele afirmate pînă acum nu sînt decît premize necesare pentru a înțelege că a intra în contact cu formele create de om, cu arta sa, trebuie parcurse, conștient, etape succesive, ce implică nu numai o simplă recunoaștere a formelor ci, în egală măsură, acceptarea lor în universul celor ce se impun văzului nostru. Modul în care *vedem*, adică modul în care *înțelegem* cele pe care le privim, este supus localizărilor noastre obișnuite, *culturii vizuale* pe care, fiecare dintre noi o avem într-o mai mică sau mai mare măsură. A avea cultură vizuală înseamnă a ști să accepți formele realității și ale creației umane care nu sînt pretutindeni la fel ; înseamnă *a ști să faci efortul de a le înțelege legitatea, rostul* și *semnificația*. Urmărind tipologia formelor create de om, de-a lungul vremurilor, aflăm despre modul de a percepe și de a gîndi al oamenilor, despre mentalitățile și aptitudinile lor formative. Istoria artei și arhitecturii ne arată cum au „văzut" oamenii, adică, modul în care și-au înțeles lumea și semenii. Imaginile, formele create de om, ca și cuvintele, pot vorbi în limbi necunoscute. John Constable — marele acuarelist englez — afirma că *„arta de a vedea* (operele de artă n.n.) *este un lucru la fel de greu de însușit ca și arta de a descifra o scriere necunoscută !"*. Am da dovadă de sinceritate dacă am recunoaște cît de incompetenți ne descoperim, adesea, în fața operelor de artă. De cîte ori nu sîntem tentați să respingem forme ale sculpturii și imagini pictate sub motiv că nu ne sînt pe înțeles ...și este bine știut că *„omul cînd nu înțelege... e contra"* (Gr. Moisil). De fapt, arta este un *limbaj* care utilizează figuri așezate în chip de imagini sau forme în spațiu supuse unor legi de compoziție ce coordonează volume, trasee și culori. Imaginile și formele artei pot fi clasificate pe genuri sau subiecte (portret, peisaj, compoziție etc.) și poartă amprenta stilului unei epoci, ca și ale „stilului" personal al artistului. Aceste imagini și forme se instituie ca valoroase atunci cînd ele impun o nouă *viziune* despre lume, despre om. Istoria artei este istoria succesiunii în timp a acestor viziuni. Nimic nu este sau n-ar trebui să fie gratuit într-o imagine. Fiecare element reprezentat are o valoare

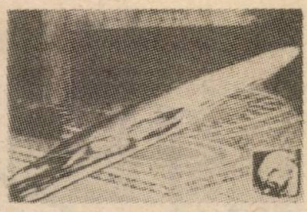

Tabloul lui *Hans Halbein cel tînăr*, „Ambasadorii"

simbolică — în genere valoarea unui concept — o *semnificaţie* exprimată cu ajutorul mijloacelor specifice ale limbajului plastic, semnificaţie care, cel mai adesea, se ridică mai presus de aparenţele banale. *A înţelege imaginile şi formele cu adevărat, înseamnă a intra în posesia semnificaţiilor acestor forme.* Pentru aceasta apelăm, uneori, la ştiinţe auxiliare cum ar fi, de pildă, *iconografia* sau *heraldica.* Aflăm, astfel, că lăuta cu coarda ruptă era odată, simbolul discordiei. De ce Holbein, în tabloul „Ambasadorii", o aşează sub o masă încărcată de instrumente de măsură ; de ce, în acelaşi tablou, pictorul utilizează procedeul anamorfozei craniului uman, pe care o alătură unor strălucite personaje ale diplomaţiei veacului al XVI-lea ? — sînt întrebările legitime ale celui care ştie că *a privi* pentru *a vedea* înseamnă a face efortul unei *lecturi* şi al unei deslușiri de sensuri.

„Coloana fără sfîrşit" a lui Brîncuşi, de la Tg. Jiu, ridicată spre slava eroilor care, prin faptele lor, rămîn nemuritori

Înţelegerea unor asemenea asocieri de figuri în cadrul imaginilor ne obligă să întreprindem, în egală măsură, un susţinut efort de *interpretare,* de intrare în posesia semnificaţiilor adînci, filosofice şi sociale ale formelor şi reprezentărilor făcînd apel la cultura noastră şi la aptitudinea, ce ne este doar nouă — oamenilor — firească, de *a admira* şi *de a pătrunde sensul metaforelor.* Tablourile şi sculpturile sînt aidoma unor *texte* care, într-un mod sau altul, prin concepte, ne transmit idei. De aceea, *a vedea* înseamnă *a vedea idei : a intra, prin artă, mai cu seamă, într-o stare de poezie.* Spre asemenea culmi ne îndemna Constantin Brâncuşi incitîndu-ne să „privim pînă vom reuşi să vedem".

Să privim *Coloana fără de sfîrşit* înălţată de Brâncuşi la Tîrgu Jiu.

S-o privim, dar să încercăm să vedem prin ce anume ni se poate impune de vreme ce forma ne reţine atenţia, iar curiozitatea deslușirii sensului acestei sculpturi ne animă în mod firesc. Turnată în geometrismul purificat al artei populare româneşti, iată, COLOANA INFINITĂ, numără treptele fără de sfîrşit ale gîndului ce urcă şi încremeneşte cîntecul spre slava celor care, prin fapta lor, rămîn nemuritori — eroilor de la Tîrgu Jiu, eternă şi infinită recunoştinţă ! Recunoştinţă ce o datorăm înaintaşilor care prin jertfa lor au înălţat dragostea de ţară pe cele mai înalte culmi ale demnităţii umane. Privim, aşadar, şi „vedem" : idei şi sentimente exprimate de Brâncuşi cu o putere de abstractizare pe care numai arta populară o mai deţine — artă populară care i-a hrănit inspiraţia şi pe care el, reformulînd-o în sens modern şi conferindu-i o nouă valoare, printr-o nouă interpretare, o aşază, prin opera sa, în patrimoniul exprimării plastice universale.

Să vedem, să deslușim în operele de artă plastică gîndirea omului, capacitatea sa unică de a da sens uman universului în care trăieşte — iată ce încearcă să ne înveţe specialiştii Muzeului de Artă al R.S. România în cadrul ciclului de manifestări cultural-educative desfăşurat sub genericul „Arta pe înţelesul tuturor".

ANDREI PALEOLOG

baladă despre pîine, ură şi vioară

... totul începuse în mintea lui Vidu de la scînteile unor pile electrice... Mi-l amintesc... Chipul crispat, transpus, transparent...

— Măi, Gore, mi se adresă, vezi tu jucăria asta ? Dacă îi dau curent se învîrte. Vezi scînteile care sar de pe rotor ? Stinse lumina să le pot sesiza...

Săreau ca artificiile de 23 August... colorate... în buchete... Bubuiau, păcăneau ca în Herăstrău, unde ne ducea mama în fiecare an. Se aprindeau steluţele multicolore, se desfăceau în evantai, se topeau deasupra apei... Tata nu ne însoţea niciodată... Porneam spre amurg... Ne umflam cu mititei rumeni şi chifle pufoase, calde... Beam suc iar mama sugea o bere blondă... Ne mai învîrteam prin parc, urmăream de pe podeţuri bărcile, vaporaşele... Nu ştiam cînd inunda întunericul... Ne aşezam pe iarbă. Simţeam galopînd căluţii inimii... Primele scîntei feerice !... Să le prinzi cu mîna !...

În ajunul sărbătorii, mama, ca delegat de stradă, procura de la sfatul popular steguleţe triunghiulare, multicolore... Împreună cu vecini din comitetele altor străzi le înşirau pe sfori, între stîlpi... Oamenii văruiau, măturau găinaţii, smulgeau buruienile... Cei delăsători erau admonestaţi... Unii, puşi pe harţă, o mai luau peste picior pe mama, că să-şi vadă de casa ei, de bărbat şi cei cinci copii... Ea reîncepea să le vorbească despre datoria fiecăruia, despre rînduieli şi sărbătoare... Nu se enerva... Pleda răbdătoare... N-o recunoşteai !...

Vidu urmărea să vîre scînteile electrice în fire de sîrmă... Nu a reuşit dar a izbutit să vîre în schimb electroni... Curent !... Elaboră o teorie privind posibilitatea obţinerii curentului din curent... Din foarte puţin, foarte mult !... Era încă un puştan... Mi-a spus altădată :

— Gore, vezi tu jucăria asta ?... Era alta... Constatai că era un fel de bobină, de transformator... Ridicai umerii...

— La asta lucrezi tu de o vreme, ce-i cu ea ?

— Păi, măi băiatule, ăsta este un rezonator... Haleşte curent cît un purece şi emite un cîmp electromagnetic, oscilaţii... Cu o frecvenţă mare... Ştii cît de mare ? Rămăsesem oricum cu umerii ridicaţi, poziţie obişnuită în prezenţa lui... Plus gura întredeschisă, ca ăi de pe stradă şi din mahala uitîndu-se la instalaţiile aeriene din ograda noastră: morişca de vînt, panourile solare, butoaiele... Nu ştii, care vasăzică !... Ia, mă, creionul ăla şi împarte o secundă la zece miliarde, să afli frecvenţa oscilatorie ! O să dai în bilbiială... Naiv, chiar apucasem creionul... Păi îţi închipui tu cum ar mai bizui dacă s-ar auzi efectul ?... Ei, bine, cum crezi tu, măi Gore, că am putea trage noi electronii unui metal într-o sîrmă care să aprindă un bec, folosind jucăria noastră ? Că ştii ce face ea ? Îi ameţeşte, îi scoate din cuibul lor, din jurul nucleului oscilînd cu aceeaşi frecvenţă... Îi face să se scape pe ei de frică, să joace tontoroiul pînă cînd hop !, cad în sîrmă cîte unul... Di căluţi !... Ce zici, mă ?

— Dacă spui tu că se poate, atunci se poate, îngăimai coborînd de pe... spinarea electronilor. Să vedem cum !... Dar care metal are mai mulţi electroni de dat, care-i mai bun ?

— Nu contează, măi Gore... Frecvenţa contează... Că electroni sînt de n-ai avea ce să faci cu ei !... Cel mai bun este cuprul, ca frecvenţă oscilatorie. Ia uită-te pe banc !... Descoperii o instalaţie complicată. O bună bucată de vreme, luni, nu mă primise în atelier... Privii încîlceala de aparate, fire, butoane... Oho !, făcui, treaba e mult mai grea...

— Hai să-i dăm curent ! Stai să cuplez oscilatorul ! Dă-mi şurubelniţa !... Vezi dispozitivul ăsta ? Reduce frecvenţa la cea a reţelei... Armonicele trebuiesc coborîte la valori hertziene... Folosim un submultiplu... Rezonatorul este decisiv... Mi-a mîncat mult timp... Vidu vorbea deja pentru sine. Cuvintele lui volatile !... Funcţionînd un asemenea generator, o parte din curentul obţinut ar realimenta ansamblul... Murmura... Citeam pe buzele lui frumos arcuite, cărnoase... Surplusul ar fi colosal !... Metalul inepuizabil !... Căpătă expresia pe care o avea ori de cîte ori termina un sistem, o instalaţie şi mă chema să-i fiu unic martor şi ajutor la prima probă. Atunci nu mai existam pentru el... Curgeam prin măţăria şi carnea aparatelor...

— Gore, mă strigă deodată, dacă instalaţia noastră ţine, devenim mari, mari de tot măi băiatule ?...

Nu, nu meritam eu asta, mă gîndeam... Ce ştiam eu ? Ce făcusem ? De ce eu, un chibiţ, părtaş la acea măreţie ? Ceea ce crea însemna enorm. Iar el vroia să împartă pe din două, frăţeşte... Îmi stătea pe limbă să mă opun, să-i spun că refuz... N-am îndrăznit să-i tulbur gîndurile... Promisei în gînd să-i spun după aia... Că era numai meritul său, el citise nopţi în şir, calculase, desenase... Totul era al lui şi al mamei, care îl lăsa să clădească vise... tehnice... Ea stăpîna, el patima, eu doar chibiţul...

Sfîrşi de strîns ultimele şurubele... Aşeză sculele pe banc, cu mişcări de lebădă... Trecu o mînă peste aparate... Oftă !

— Pune ştecherul în priză !... Şi nu atinge nimic ! Să nu te sperii, orice s-ar întîmpla !...

— Acum ? Eram pregătit...

— Acum, Goriţă !... Privirile cuprinseră instalaţia iar mîinile apucară două butoane. Virîi ştecherul cu inima cît gămălia unui băţ de chibrit, gata să ia foc. Luă foc, însă, instalaţia...

— Scoate, scoate repede ţipă Vidu disperat. Tremuram ca electrocutat... Nu reuşeam să apuc ştecherul... Îmi scăpă mîna... Mai repede, hai odată ! Reuşii să-l scot... Piesele mamii voastre ! Sufla şi făcea vînt cu palmele... Ieşea fum... Nu fumul mă înecă... În gît, de-a curmezişul, mi se pusese un atom sau un electron cît mîngea iar în inimă mi se răsuci cuţitul tatei pentru înjunghiat porcii... Atîta suferinţă pe chipul încrîncenat al fratelui meu ! Aş fi vrut să fi fost eu vinovatul, pe de-a întregul. Mă podidiră lacrimile înainte să-i bag de seamă ochii lichizi...

— Du-te, Gore, lasă-mă !... Paralizasem ţeapăn, în picioare, contractat... Du-te odată, îi auzi ordinul nazal, lacrimal... Maşinăria subconştientului meu îmi clinti pîrghiile... Ieşii, dar sufletul îmi rămase acolo...

— Ce face Vidu ? mă interogă mama cînd apărui în curte. Ducea ceaunul cu terci la troaca scroafei... Era seara... Tata, şezînd pe prispă, îşi masa piciorul cel scurt... Pe gambă, cele două guliere de cicatrici încolăcite... Purceaua guiţa hămesită... Lică plecase în tabără... O hrănea mama... Fătase de curînd...

— E bine, spusei... Ce să facă ? O bobină... A zis că nu-i este foame... Să nu-i duci mîncare !...

— Vino, Gore, să-mi ţii portiţa ! Să nu scape blestemata !... Iar a călcat un purcel... I-a rupt piciorul... Şi

tactu nu vrea să-l taie. Zice că-i e milă... Că să-l las așa... Șchiop !... N-am avut în nici-un an o scroafă mai afurisită ca asta... Cu Lică e blîndă nenorocita... Da' ce bobină făcea Vidu ?

— N-am prea înțeles, de-ale lui, nu știi ?... Dă-mi ceaunul !...

— Șiidea ! Șiidea, turbato ! Pocni peste rît animalul. Vîri mîna în culcușul de paie, îl scoase pe cel vătămat. O să se culce peste el bandita... Dacă nu eram femeie, eu îl tăiam... Cel mai dolofan, săracul !... O plesni pe scroafă iar... Grohăi nervoasă... Câțeao !...

Mă gîndeam la Vidu... Ghemotocul cu rît tremura în mîinile aspre ca de glaspapir ale mamei. Uiai să-mi fie milă de el...

— Dă-mi, mă, ceaunul că mă dă jos ! Ține portița cu piciorul și na purcelul ! Nu-l lăsăm aici la noapte... Șiidea lacomo !... Astea cu rîtul lung sînt neamul dracului...

Luai cu grijă vietatea. Mă gîndii că, totuși, tata are un dram de inimă.

— A apucat de s-a spălat curvoiul, i-e lene... Se face că-l doare piciorul șontorog, răspunse mama gîndurilor mele. Dar să-l lase să se chinuie, nu-i e milă blestematului... Zici că nu-i e foame? Măcar un ceai cu gem...

Mogîldeața, vîrîtă chircită în coastele mele, moțăia tremurînd, gemînd stins. Mama, care făcuse cursuri de cruce roșie pentru voluntari, cum de nu se gîndise să-i lege piciorul ? Între două beții șoare... îi spusei ideea...

— Cum așa ? Cînd o avea douăzeci-treizeci de chile, nu zic mai mult, cum o să se țină ? Poimîine vine Lică... Să nu-l vadă mai bine !... Pușlamaua de Nichi pe unde o haimanali ? L-am trimis după borș la Săftica și borș s-a făcut ! Freacă-ți, freacă-ți Nechifore ciolanul, te-o crede mutu ! Beleaua măsii de picior ! Al mare bate bulevardele, fi-iar teatrele și filmele ale naibii ! L-a încălțat curva aia de fată a regizorului... Se duce prostul și le linge blidele... Săracul de el ! Era cel mai măricel... Și purcică... îmi luă vietatea din brațe. Du-te și întreabă-l pe Vidu dacă-i este foame ! Ptiu, bată-te să te bată ! Te scăpași pe mine !... L-om pune în magazie, într-un țol... A supt... Pune de aprinde lampa ! Ochiul cu gaze al lui Vidu s-a terminat... Dă și drumul la apa din butoi, la aia rece, să se ude grădina la noapte !... Nu merită hăndrălăul asa copil! N-ai plecat ? Stai ! Ia și purcelușa că m-oi duce... undeva... În curtea asta n-ai vreme nici să...

Sau să plîngi în voie, completai în gînd, vîrînd sub maieu ghemotocul cald și suferind...

ROMEO TARHON

Brâncuși — forma și liniile esențiale

Dacă am rostogoli ușor, o lacrimă de diamant pe o masă cristalină, ea ar descrie un cerc perfect. Mișcarea mîinii însă, imprimă lacrimii un anumit impuls și un ușor balans — cercul devine elipsă, capetele ovoidului descriu sinusoide suprapuse peste traiectorii eliptice. Dacă impulsul devine mai puternic, ovoidul-lacrimă se deplasează la început pe o linie dreaptă, apoi pe o curbă dulce ca o mîngîiere.

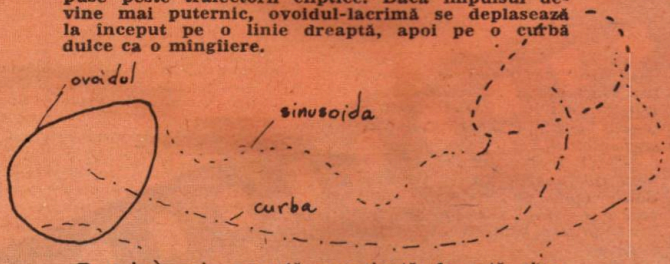

Descriem prin această experiență de artă cinetică, forma și liniile esențiale ale universului brâncușian : 1) ovoidul, 2) arcul eliptic și 3) sinusoida. Acest joc, îá îndemîna oricui, constituie pentru memoria lui Brâncuși, cel mai frumos omagiu.

1. Ovoidul

Ovoidul brîncușian curge din formă în formă — precum uitarea, vidul cosmic ori cifra zero în umbra oricărui număr — de la „capetele" de copii, bărbați, femei la „Muzele adormite", de la „Începutul lumii", „Sculptură pentru orbi", la „Primul strigăt", la „Noul născut" etc.

Apoi, ovoidul fluid se metamorfozează, se alungește, se aplatizează devenind : „Focă", „Pește", „Pasăre".

2. Arcul eliptic

Curba pe care se deplasează centrul de greutate al ovoidului din experiența descrisă — pură, blîndă, organică, dătătoare de viață — se regăsește ca axă de simetrie în multe sculpturi.

Împreună cu ea, sau datorită ei, o femeie se cufundă în „Rugăciune", „Cumințenia pămîntului" în mister, „D-șoara Pogany" în reverie, „Prometeu" în suferință, „George" în somn, „Păsările" în zbor, „Peștele" în tăcere, „Foca" în uimire.

3. Sinusoida

Simboluri ale spațiului mioritic, sinusoidele se întîlnesc în opera lui Constantin Brâncuși, orientate în toate direcțiile — unde emise de o antenă cosmică :

— verticale („Coloana infinitului", „Adam și Eva", „Regele regilor") ;

— oblice („Cocoșii", coafura „D-șoarei Pogany") ;

— orizontale : arhitrava porții atelierului artistului din Impasse Ronsin nr. 11 Paris.

Jucîndu-ne cu un ou pe o masă lustruită putem reface, cufundați în reverie, întregul univers brâncușian. Cine îl cunoaște, știe că lumina se curbează în jurul formelor polisate, iar sufletul se purifică.

Acum, după un sfert de secol de cînd Brâncuși s-a urcat pe „coloana nesfîrșită" în infinit (ca și copiii din piesa lui Mircea Eliade[1] și nu s-a mai întors, putem spune cu mîna pe inimă că lumina s-a făcut mai blîndă în jurul sculpturilor sale, dar noi, ... noi, oameni, nu am devenit mai buni.

LUCIAN GRUIA

[1] Mircea Eliade — Coloana nesfîrșită, Rev. Secolul 20, 10—11—12 (189—190—191), anul 1976, pag. 175.

FEMEIA în oglinda vieții și a cosmeticii

După Stendhal „Frumusețea este o promisiune a fericirii". Și care femeie nu dorește să fie fericită ?

Trebuie să știm însă că, frumusețea fizică este fără valoare, dacă nu este completată de o caracteristică a personalității noastre, de inteligența, gingășia, spontaneitatea, umorul și farmecul propriu, subliniate de voce, mers, ținută vestimentară și comportament civilizat. Există femei care nu sînt frumoase, dar au un farmec irezistibil pentru cei din preajma lor, virtute care anulează chiar și unele defecțiuni fizice — la un moment dat acestea ne mai contînd în fața valorii reale a personalității respective.

Apoi, nu trebuie să uităm că, în condițiile dezvoltării tehnicilor estetizante există numeroase mijloace de remediere sau de atenuare a acestor defecte fizice.

Primul lucru pe care nu trebuie să-l uităm însă este acela de a nu fi indiferente față de înfățișarea noastră, la orice vîrstă, pentru că înainte de a cere să fim apreciate și respectate, trebuie să ne respectăm noi înșine.

Lipsa de curățenie, neglijența, indiferența față de cum arătăm la chip, la trup, la îmbrăcăminte, la vorbe și gesturi, ne poate situa în afara calității noastre de femei și atunci nu trebuie să ne mirăm

dacă la un moment dat nu mai sîntem înțelese, stimate, admirate și iubite — asemenea aspecte comportamentale influențînd negativ asupra farmecului personal și al feminității. Deci, pierderea interesului celor din jur, de la care așteptăm aprecieri măgulitoare și, mai ales, sentimente deosebite.

În cele ce urmează vă vom prezenta caracteristicile frumuseții feminine în cele trei etape ale vieții: copilărie, maturitate și bătrînețe.

Dar, mai întîi, cum vom realiza această „frumusețe" ?

În primul rînd, prin sănătate și echilibru. Iubindu-ne trupul, ocrotindu-l de toate agresiunile vremii, de boli și accidente, ascultîndu-l uneori, repauzîndu-l la timp, hrănindu-l echilibrat, ținînd seama de ceea ce îi lipsește, de ceea ce îi prieste, și nu de cele cu care sîntem ispitite să-l îndestulăm din lăcomie sau necunoaștere.

Astfel, încă din copilărie, rolul mamei este de a-și ocroti copilul prin îngrijiri atente față de igiena corporală, odihnă, hrană corespunzătoare, din punct de vedere cantitativ, cunoscînd că obezitatea ce se ivește mai tîrziu la unii indivizi, își află originea în anii copilăriei. Cei mici vor fi învățați încă de la 2 ani să se spele cu periuța de dinți, să nu mănînce nimic înainte de a se spăla pe mîini, să iubească baia și curățenia. Îmbrăcămintea va fi plăcută și decentă, spre a nu determina complexe față de ceilalți copii de vîrsta lor.

La pubertate, fetele trec prin perioada explozivă a creșterii, cu o suprasolicitare a glandelor endocrine, ce lasă pe plan fizic urmele neplăcute ale acneii juvenile și a altor modificări ale pielii. Mamele trebuie să-și ajute copiii, consultînd medicul dermatolog, endocrinolog sau apelînd la un cabinet cosmetic, pentru tratamentul de bază. Fetele trebuie să fie foarte curate și îngrijite, nu se vor farda exagerat ci numai cu o „umbră" de pudră și culoare, mai ales dacă tenul e afectat de tulburări ale pielei. Nu ne vom îmbrăca cu modele excentrice, deși vom ține seama de moda zilei — contrastul dintre obrazul foarte tînăr și rochiile de femei mature apărînd neplăcut și chiar ridicol.

La 20 de ani, cînd s-a trecut de perioada critică, aceeași ținută decentă, lipsită de exagerări. Tenul diafan nu cere fond de ten ci doar o pudră bună, pulverizată pe un strat ușor de cremă hidratantă, care matisează tenul. Pleoapele și ochii se pot sublinia prin linii subțiri și fard colorat, asortat cu culoarea îmbrăcămintei, cu rujul care va fi luminos și aplicat în strat subțire.

La această vîrstă se recomandă îmbrăcămintea sport, cu accesoriile la modă; pentru ocazii, materiale plăcut colorate, în ambianță cu părul și coafura, cu silueta. Ciorapii impecabili, trași pe picior, fără fire deșirate, iar lenjeria curată și elegantă, nu trebuie să depășească lungimea rochiilor.

Coafura va fi lejeră, modernă, potrivită tipului de obraz, lungimii gîtului, înălțimii trupului.

Nu se va merge pe călcîie zdruncinînd corpul, ci oare-

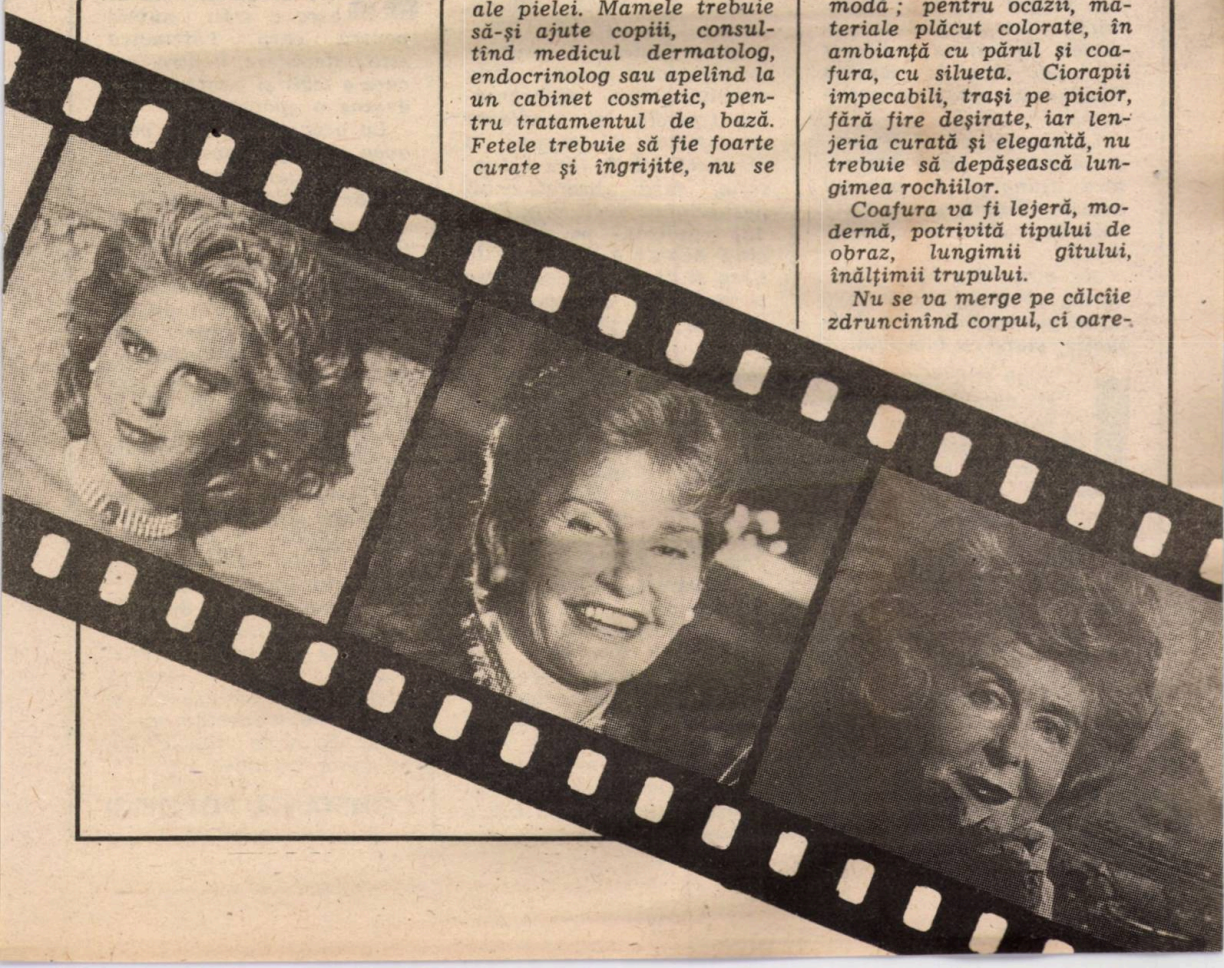

cum pe vîrfuri. Se va evita mersul lasciv, provocător sau cel care mişcă sînii şi şoldurile. Mişcările nu vor fi brutale ci delicate.

Vocea va fi suavă, fără asprime, nu se va rîde zgomotos, nu se va fuma pe stradă şi nu se va răspunde celor certaţi cu educaţia, care acostează, fără jenă, femeile pe stradă.

La 30 ani se cere mai multă îngrijire facială (masaje, creme, fumigaţii etc.) o eleganţă a atitudinii şi vestimentaţiei, în pas cu moda, dar nu ostentativă.

Machiajul va intra în deprinderile zilnice. El ne ajută să fim frumoase, minimalizînd unele defecte, îndulcind asperităţile, accentuînd strălucirea ochilor. Nu încercaţi să vă machiaţi asemenea vedetelor de cinema. Un machiaj accentuat al ochilor poate da chipului dv. o notă vulgară, un ruj de buze foarte închis accentuează paloarea iar fondul de ten nepotrivit, determinînd aer de mască. Fardul va fi discret — mai ales la lumina zilei — iar coafura impecabilă.

La această vîrstă frumuseţea este în plină dezvoltare, ajungînd la punctul maxim. Putem purta toate culorile care ne avantajează.

Nu vom uita însă mişcarea, sportul. Vom face zilnic gimnastică, înot, drumeţie, mers cu bicicleta.

La 40 de ani vom şti ceea ce ni se potriveşte în materie de vestimentaţie, coafură şi machiaj, cum să adaptăm toate acestea personalităţii noastre. Stilul acestei vîrste va fi bazat pe rafinament, pe bun simţ şi pe farmec. Îngrijirea cosmetică nu va fi o ocupaţie frivolă, ci va însemna igienă. O dată la două săptămîni vom face o „vizită" la coafor pentru îngrijirea părului. Este „vîrsta panicii", a apariţiei primelor riduri. Dar ţinuta, supleţea, mersul, gesturile, vioiciunea spirituală şi a privirii sînt mult mai importante. Întrucît se apropie perioada de premenopauză se va lupta cu silueta menţinîndu-se o greutate normală şi stabilă, prin mişcare şi o alimentaţie dietetică. Munca din gospodărie va fi echilibrată, va evita mania în care cad multe femei — ocupîndu-se exagerat de casă — printr-o sete continuă de scuturat şi curăţat, agitînd familia şi abdicînd total de la alte preocupări de ordin artistic-spiritual.

La 50 de ani nu trebuie să abdicăm de la feminitate şi să nu ne speriem de viitor — media vieţii fiind în creştere. Vom lupta contra părului alb printr-o coafură reuşită cu o culoare care să nu contrasteze cu tenul iar dacă părul este prea rar, putem purta o meşă sau, la ocazii, o perucă. Ne vom îngriji tenul apelînd la o cosmeticiană, hrănindu-l cu creme de bună calitate. Alimentaţie uşoară şi gimnastică zilnică, cu mişcări de asemenea uşoare. Este recomandabilă frecventarea teatrelor şi audierea concertelor. Se impune o eleganţă sobră, fără ostentaţie, fard discret, ochii nesubliniaţi decît vag. Fardul aplicat pe pleoape, cînd ochiul e umbrit de timp şi de griji, îl adîncesc şi mai mult. Ne vom pregăti din timp pentru o viaţă nouă, fiindcă pensia se apropie.

La 60 ani, bătrîneţea şi pensionarea trebuie să fie privite ca o etapă normală, gîndită din timp, cu „macheta" de mult construită, în care să fie cuprins tot ceea ce s-a visat la tinereţe, toate acele „hobby-uri" care bucură sufletul. Activitatea generală va fi continuată raţional, trecerea bruscă de la o viaţă activă la una pasivă putînd determina un stres, cîteodată fatal. Astfel, după ce s-au pensionat, femeile pot fi, pentru un moment, ameţite din cauza pierderii ritmului muncii şi a lipsei contactului cu semenii, şi a acelui tumult caracteristic vieţii active.

Dar, dacă ne-am creat din timp, paralel cu viaţa noastră agitată, acel „colţişor din suflet" de unde putem privi fericite oaza de linişte şi răgaz survenită, bătrîneţea nu va mai apare ca o ameninţare.

Ca „tinere pensionare" vom fi întotdeauna bine şi discret îmbrăcate, vom avea o atitudine binevoitoare, plină de simpatie faţă de cei din jur. Dacă sănătatea ne permite vom face plimbări în aer curat, călătorii comode, vom merge la concerte cu prietene sau cu cei dragi nouă. Ne vom atenua orgoliile care ne aduc numai supărări şi nelinişte. Vom avea mai multă înţelegere pentru copii, nurori, nepoţi.

La 70 de ani sîntem încă viguroase. Dr. Jeen Delay spunea că „pentru omul care a trăit numai pentru corp, bătrîneţea este o decădere. Pentru cel care a trăit şi pentru spirit devine o apoteoză".

La această vîrstă vom avea înţelepciunea de a trece cu demnitate peste pierderi şi neprevăzuturi.

Ne vom împodobi viaţa călătorind, citind, lucrînd, studiind muzică, audiind concerte, vizitînd muzee şi expoziţii, plimbîndu-ne, frecventînd biblioteci, săli de teatru, cinematografe, făcînd vizite, primind vizite, făcînd cure de băi şi de ape minerale.

Eleganţa noastră trebuie să fie caracterizată prin sobrietate, iar viaţa prin dragoste de oameni, prin generozitate, demnitate, toate la un loc asigurînd farmecul acestei vîrste.

Depinde de noi, deci, de pregătirea noastră psihologică, de acceptarea unei viziuni realiste asupra vieţii, ca să ne uşurăm şi să ne înfrumuseţăm existenţa în toate etapele ei, la toate vîrstele.

CONSTANŢA POPOVICI

O metodă bazată pe reactivitatea organismului

Ce este homeopatia?

● Ce trebuie să știe un suferind ● Boli ce pot fi tratate în afara alopatiei

În cadrul atît de larg cuprinzător al medicinii și în urmărirea aceluiași țel suprem — vindecarea bolnavului — metodele terapeutice pot fi foarte diferite.

Cu trei secole înaintea erei noastre, Hipocrat, considerat părintele medicinii, afirma că pentru a trata un bolnav dispunem de mai multe metode :

1) Fie să-i dăm medicamente care provoacă în organismul bolnav o stare contrară simptomelor bolii *(contraria contrariis curantur)*, principiu care se află la baza medicinii curente (alopatia) ;

2) fie să-i administrăm medicamente asemănătoare cu cele care i-au produs boala *(similia similibus curantur)*, principiu folosit de homeopatie ;

3) fie să nu se prescrie nici un remediu, lăsînd organismul să se vindece prin resursele proprii, creîndu-i însă condiții propice — regim igienodietetic — boala evoluînd spontan spre vindecare *(natura medicatrix)*.

Homeopatia este deci *metoda de tratare a bolnavului printr-un remediu sau agent terapeutic capabil de a provoca într-un organism sănătos o stare asemănătoare simptomelor bolii sale.* Cu alte cuvinte, *o boală,* — cu cortegiul ei de simptome — *se vindecă dacă se administrează ca medicament o substanță capabilă să determine simptome asemă-*

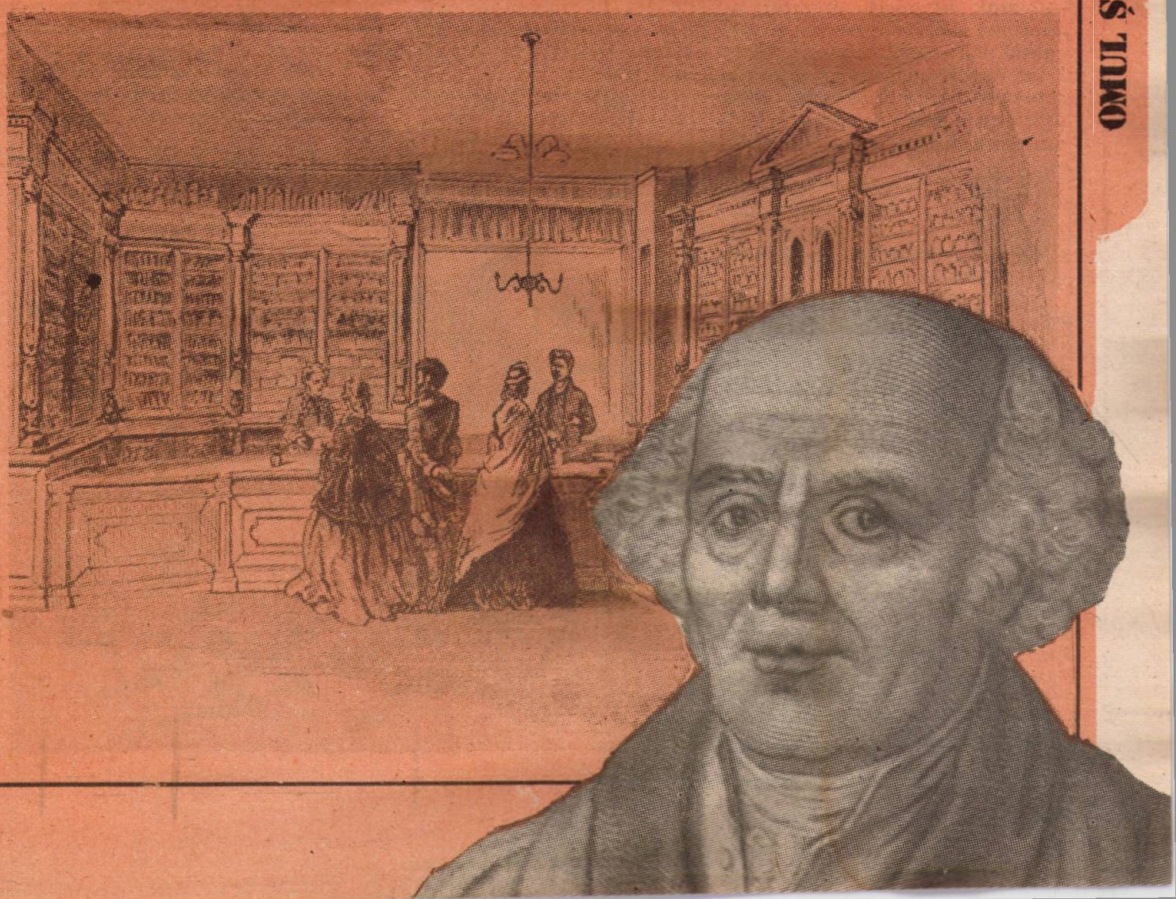

nătoare manifestării ei, atunci cînd este administrată omului sănătos.

În timp ce alopatia își exercită acțiunea la nivelul perturbat al organismului, prin efect direct, corector sau supleativ, vindecînd prin acțiune biochimică directă, *homeopatia își exercită acțiunea indirect, punînd în mișcare și orientînd capacitatea reacțională a organismului spre procesul de vindecare.*

Renașterea homeopatiei s-a produs odată cu apariția cărții lui Samuel Hahnemann *Organon* sau *Arta de a vindeca*, în anul 1810, care venea să reactualizeze principiul hipocratic *„asemănările se vindecă prin asemănare"*, principiu ce va sta și la baza vaccinărilor de mai tîrziu.

De la Hahnemann, homeopatia a evoluat ca ramură a științei medicale și a depășit granițele Germaniei, extinzîndu-se în multe țări din Europa, America și Asia. În condițiile vieții moderne, în care pe lîngă poluarea aerului și apei, pe lîngă degradarea și chimizarea solului se adaugă și intoxicația organismului prin abuzul de medicamente, nu rareori cu efecte nocive secundare sau reacții adverse, alternativa pe care o propun homeopații este *o terapie „blîndă", fără riscuri, care ajută la dezintoxicarea organismului.*

Homeopatia este *medicina omului total; boala, bolnavul, remediul terapeutic formează un TOT.*

Homeopatia consideră boala ca un moment particular în viața individului, dar și ca o expresie individuală a constituției, a terenului, a intoxicațiilor ereditare sau cîștigate, a tipurilor de temperament. Ea este, în primul rînd, *o medicină și o terapie de sindroame individuale* (adică de variate tablouri clinice ale diverșilor bolnavi).

Cînd un om se îmbolnăvește, senzațiile lui devin anormale (simte dureri, amețeli, mîncărimi etc.), apoi starea generală este alterată de oboseală, scăderea puterii de muncă, apatie. Ulterior sînt degradate *afectul*, (bolnav irascibil, nesociabil, indiferent sau violent) și *capacități mentale* (memoria, atenția etc.) Numai dacă aceste semnale au fost ignorate, boala evoluează la aspectul lezional (atingerea diferitelor organe), stadiu decelabil prin analize, radiografii etc. *Homeopatia dispune de un arsenal terapeutic pentru aceste faze inițiale prelezionale ca și pentru cele lezionale. Ea vindecă potrivit naturii: în cazul bolii acute remediul homeopat lucrează aproape instantaneu; în cazul bolilor cronice, instalate cu mult timp în urmă, în general revenirea la starea normală cere aproximativ același timp cît a trebuit procesului morbid să se constituie.*

Un bolnav care se adresează medicului homeopat trebuie să știe să relateze amănunțit despre:

— debutul bolii ;

— simptomele cele mai importante cu modalitățile de agravare sau ameliorare (la rece, la cald, ziua, noaptea etc.) ;

— aspecte particulare (cît mai individualizate) ale simptomelor bolii (de exemplu, *sub ce formă resimte durerea:* arsură, ghiară, înțepătură, sau *ce fel de insomnie are:* nu poate adormi sau se trezește în timpul nopții la o anumită oră) etc. ;

— antecedente de boală, accidente, vaccinări etc.

Un diagnostic corect și în consecință o terapie adecvată se bazează foarte mult pe modul în care bolnavul și-a observat boala. *Cu cît un simptom este mai particular, mai deosebit, cu atît valoarea lui revelatoare este mai mare.*

Homeopatia este o *metodă bazată pe reactivitatea organismului;* de aceea *ea este indicată, în special în următoarele situații:*

— intoleranță la medicamentele de sinteză (intoxicații, alergii) ;

— boli de piele ;

— boli neuropsihice ;

— infecții cronice, supurații ;

— viroze respiratorii ;

— boli alergice.

În mod deosebit de prompt răspund copiii, atît în rezolvarea unor boli intercurente cît și prin modificarea terenului constituțional și a predispozițiilor. Există cabinete homeopatice în cadrul multor policlinici din Capitală și au fost instruite și cadre medicale din provincie.

În concluzie, trebuie menționat că metodele terapeutice de care știința medicală dispune nu sînt nici antagoniste, nici incompatibile ; ele trebuie folosite ca tehnici complementare în atitudinea umană, onestă și imperativă a medicului de a vindeca, fără idei preconcepute, prin toate mijloacele pe care le cunoaște.

Dr. MARIANA GĂLEȘANU

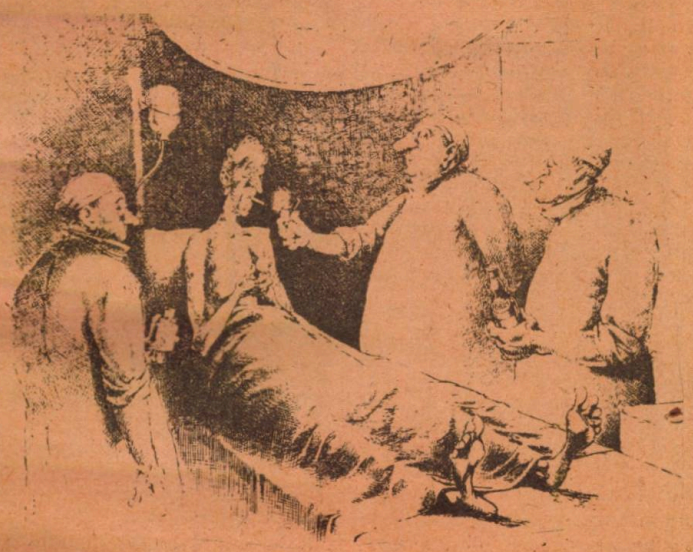

Ce trebuie să știm despre medicație și automedicație

Medicamentele — un pericol?

● Sfaturi pentru vîrstnici ● Copacul lui Voltaire și geniala constatare a lui Paracelsus

De multă vreme s-a observat că reactivitatea bolnavilor față de medicamente nu este similară, dimpotrivă, înregistrîndu-se o mare variabilitate pe această linie *chiar în contextul aceloraşi doze şi a aceloraşi boli.*

Medicina cunoaște situații de-a dreptul paradoxale în domeniul acestei reactivități. Atît medicii curanți cît și bolnavii s-au lovit, din acest punct de vedere, de situații dintre cele mai puțin așteptate, cînd *laxativele constipă în loc de a lichefia conținutul intestinal ;* cînd *tranchilizantele excită în loc de a-l calma pe cel în cauză ;* cînd *fortifiantele și stimulantele obosesc în loc de a induce în organism stări contrarii ;* cînd *somniferele întreţin insomnia şi chiar generează stări de agitaţie în loc de a induce somnul ;* cînd *medicamentele calcifiante decalcifică oasele în loc de a le calcifica ;* cînd *antisepticele întreţin infecţia în loc de a o curma ;* cînd *antibioticele produc febră în loc de a o diminua sau anihila,* etc.

Au fost incriminați numeroși factori pentru explicarea acestor reactivități paradoxale, între aceștia aflîndu-se vîrsta, sexul, starea de nutriție și cea hormonală, starea de funcționalitate a ficatului, rinichilor, ca și a complexului sistem enzimatic, apoi influențele mediului ambiant, ca și ale psihicului. În cele ce urmează, dorim a insista doar asupra primului dintre acești factori, *asupra corelațiilor dintre medicament și vîrstă,* precizînd că *vîrsta influențează în mod absolut determinant corelațiile menționate.* Aproape că este vorba de aceiași pondere ce revine vîrstei în acest domeniu, ca în ceea ce privește influențarea de către vîrstă a capacității celulare de autoreînoire. S-a demonstrat, din acest punct de vedere că, o rană a pielii de 20 cm. survenită la un copil de 10 ani, are nevoie de 20 de zile pentru a se cicatriza complet, de 31 zile cînd este vorba despre un tînăr de 20 de ani, de 55 de zile cînd este vorba despre un adult de 40 de ani, și de circa o sută de zile cînd este vorba despre un vîrstnic.

Cum problema reactivității copilului față de medicamente este în general cunoscută, motiv pentru care pediatrii prescriu cu mult discernămînt tot ceea ce este necesar, respectînd în mod riguros posologia — adică dozele, calculate în funcție de kilocorp ca și de boală, precum și de starea generală a copilului în cauză și cum în perimetrul acestei vîrste nu se practică automedicația, vom pedala în cele ce urmează pe influențele pe care le exercită vîrsta a treia asupra medicamentelor — știut fiind că în perimetrul acestei vîrste, automedicația se află de regulă ca la ea acasă, și știut fiind că aceste influențe sînt în general foarte puțin cunoscute. Cum în publicul larg s-a încetățenit ideea, nu lipsită de substrat științific, susținută de I. I. Mecinikov, în virtutea căreia *bătrînețea este o boală ce trebuie vindecată ca orice boală,* nu trebuie să ne surprindă insistența cu care se apelează la medicamente în perimetrul vîrstei a treia, ca și ponderea pe care o ocupă automedicația în acest context.

Cum tot în cadrul aceluiași public s-a încetățenit ideea, susținută de data aceasta de Voltaire, în virtutea căreia *bătrînul poate fi identificat cu un copac mare ce nu mai are nici fructe, nici frunze, dar se ține totuși încă în pămînt,* nu trebuie de asemenea să ne surprindă *străduințele multor vîrstnici, care, pe cale medicamentoasă, încearcă să consolideze această implantare.* Desigur, aceste idei nu sînt lipsite de un substrat real. Numai că, *atunci cînd e vorba de a aprofunda influențele complexe și de o mare variabilitate și contrarietate ale medicamentelor asupra vîrstnicilor, trebuie să ținem cont și de o serie de particularități somatice și psihice ce revin acestei categorii de vîrstă.* Trebuie să știm, în acest sens, că *îmbătrînirea fiziologică se caracterizează pe de o parte și, înainte de orice, prin pierderea progresivă a capacității de adaptare a organismului la eforturi iar pe de alta la agresiunile externe. Or, între aceste agresiuni, medicamentul reprezintă dacă nu una dintre cele mai importante, în mod sigur una dintre cele mai puțin cunoscute.*

Pierderea capacității de adaptare a organismului la agresiunea medicamentoasă se datorează mai multor factori, cei mai importanți dintre ei ținînd de *involuția în contextul bătrîneții a unor organe indispensabile pentru economia organismului ca și pentru metabolismul produselor medicamentoase, organe cum sînt creierul, ficatul, plămînii, rinichii ca și vasele sanghine* — prin definiție afectate de ateroscleroză, în cadrul vîrstei menționate ; organe caracterizate, după cum știm, printr-un metabolism ridicat, ca și printr-o circulație intensă.

Toate aceste aspecte se cer bine cunoscute, pentru că din această cunoaştere decurge acea maximă prudenţă pe care trebuie să o avem în manipularea medicamentelor, fie că acestea ne-au fost prescrise de către medic, fie că le-am luat cu de la noi putere.

Cum *puterea de absorbţie a tubului digestiv* este mai slabă la vîrstnici, ca urmare a reducerii numărului de celule active şi a enzimelor, nu trebuie să ne surprindă faptul că sînt întîmpinate dificultăţi de absorbţie, pe această linie, mai ales în ceea ce priveşte fierul, vitamina B şi acizii graşi.

Cum apoi *capacitatea de metabolizare* a medicamentelor de către ficat, ca şi cea de detoxifiere proprie, tot a acestui organ, scade odată cu vîrsta, ca urmare a reducerii celulelor şi enzimelor sale, nu trebuie să ne surprindă faptul că toleranţa medicamentoasă este mult mai precară la vîrstnici, decît la celelalte categorii de vîrstă.

Cum, de asemenea, *pierderea progresivă a neuronilor* reprezintă o caracteristică cît se poate de definitorie a bătrîneţii, nu trebuie să ne surprindă că la vîrstnici, este semnalată, pe de o parte, o eficienţă scăzută a medicamentelor stimulante şi fortifiante iar, pe de alta, o accentuare a acţiunii medicamentelor antidepresive sau deprivante. Tot din cauza aceleiaşi pierderi progresive a acestor nobile celule, înregistrăm influenţe paradoxale exercitate şi de somniferele de tip barbituric care, în loc să inducă în organism senzaţia de calm şi de somn, induc dimpotrivă stări de excitaţie şi de agitaţie, identice cu cele pe care le întîlnim uneori în cursul anesteziei generale.

În sfîrşit, *îmbătrînirea fiziologică* diminuînd şi filtrarea glomerulară, ca urmare a reducerii numărului de nefroni, diminuînd în aceiaşi măsură şi irigaţia renală, nu trebuie să ne surprindă faptul că, majoritatea medicamentelor sînt eliminate mai cu dificultate la vîrstnici, de unde pericolul real al *acţiunilor cumulative, acţiuni cu totul periculoase, mai ales cînd este vorba despre preparate medicamentoase pe bază de opiu, de tranchilizante şi de somnifere.*

Iată, în final, **o serie de recomandări,** cu totul generale, privind folosirea medicamentelor, de către vîrstnici ;

— Doza medicamentelor administrate va fi stabilită în funcţie de greutate, de starea generală, ca şi de gradul de toleranţă.

— Această doză va fi redusă cu circa 25% începînd cu pragul vîrstei de 60 de ani, cu 35—40% începînd cu pragul vîrstei de 70 de ani şi cu 50% dincolo de 80.

— Se vor evita la maximum asocierile medicamentoase.

— Anticoagulantele se vor administra cu maximă prudenţă la vîrstnici (acestea trebuind a fi cu totul interzise dincolo de 70 de ani).

— Tot cu maximă prudenţă se vor administra tranchilizantele **(care la vîrstnici pot produce hipotensiune arterială, stări confuzionale şi fenomene de hipotiroidism),** antidepresivele **(care pot produce modificări nocive ale tensiunii arteriale),** hipotensoarele cu acţiune intensă **(pentru că pot produce o accentuată şi bruscă scădere a tensiunii arteriale, vertije şi chiar accidente cerebrale)** şi diureticele **(pentru că pot produce o eliminare crescută de potasiu, ceea ce determină astenie şi somnolenţă, putînd accelera evoluţia unui diabet sau a unei gute).**

— Automedicaţia este extrem de periculoasă **în cadrul vîrstnicilor, motiv pentru care nu se vor lua medicamente în perimetrul acestei vîrste decît cu avizul medicului şi sub controlul acestuia.**

— Şi, în sfîrşit, o ultimă recomandare ţine de faptul că trebuie să avem în vedere nu numai boala, atunci cînd urmărim obţinerea plenară a virtuţilor terapeutice ale unui medicament, ci şi psihicul bolnavului. **Este, din acest punct de vedere, clar ca lumina zilei, şi asta mai ales în cadrul bătrîneţii, că fiecare medicament dispune, în afară de puterea sa farmacodinamică, care îi este întru totul caracteristică, şi de o anumită putere morală, legată de răsunetul psihologic al respectivului medicament. Ecoul psihologic al medicamentului este pe cît de variat, pe atît de imprevizibil şi asta mai ales la vîrstnici. Aderenţa acestor bolnavi la medicamentul de care îşi leagă speranţele este, uneori, de-a dreptul extraordinară. Pe bună dreptate afirma acest genial medic medieval care a fost Paracelsus că** medicamentele ar trebui potrivite nu numai cu boala, ci şi cu firea omului, **respectiv** cu psihicul său.

ARCADIE PERCEK

Încercați să fiți — în condiții simple — proprii voștri medici

O farmacie la dispoziția dumneavoastră

Să folosim eficient darurile nepreţuite ale naturii: plante medicinale, fructe, seminţe şi legume

Pentru prevenirea sau tratamentul afecțiunilor specifice copiilor și adulților, fitoterapia dispune de o gamă bogată de plante și produse farmaceutice din plante. În special în bolile aparatului digestiv și în afecțiunile aparatului respirator plantele medicinale sînt adjuvante prețioase, de multe ori chiar remedii terapeutice principale. Alături de plantele medicinale, fructele, legumele și semințele — prin conținutul bogat în vitamine, săruri minerale, factori nutritivi sau chiar substanțe active terapeutice ajută la prevenirea sau ameliorarea bolilor specifice copiilor.

Cunoscînd mai bine valoarea remediilor naturale vom putea evita folosirea unor medicamente cu acțiune puternică, de multe ori cu o toxicitate ridicată, mai ales pentru un organism tînăr. O infuzie din plante sau un sirop, o frecție, o baie sau o inhalație cu specii conținînd uleiuri volatile de cele mai multe ori este mai eficientă decît administrarea de antibiotice, sulfamide sau alte produse de sinteză.

În dorința de a da cît mai multe elemente practice, ce pot fi folosite în orice cămin, vom prezenta o serie de rețete simple care se adresează celor mai frecvente afecțiuni, legate de anii copilăriei.

A. Bolile aparatului digestiv

În *afecțiunile segmentului bucofaringian* sînt indicate plante cu acțiune antiseptică, antiinflamatoare, cicatrizantă și emolientă.

1 — **Pentru gingivite, stomatite și afte** pe primul loc se situează infuzia concentrată de mușețel preparată din 2 linguri flori la o cană apă. Se ține influzia călduță (cca 40°) în gură timp de 5 minute. Se repetă operația la fiecare oră. Rezultate foarte bune se obțin și cu infuziile de frunze de salvie sau sulfină preparate din 2 linguriţe plantă la 100 ml apă.

În cazul în care sînt și sîngerări ale gingiilor se recomandă decoctul preparat din rizomi de cerenţel sau din coada-racului — 2 linguriţe plantă la o cană de apă tot pentru clătitul cavității bucale. Pentru cei care nu au la îndemînă plantele menționate se pot utiliza frunzele de nuc sau coaja de salcie sub formă de decoct, 3—4 linguriţe la o cană. Aceste infuzii și decocturi se pot folosi și pentru gargară, în amigdalite.

Pentru sugari și copii mici o veche formulă astăzi uitată este mierea de trandafiri *(Mel Rosatum)* care în casă se poate prepara astfel: Se pun la macerat 50 g petale de trandafiri tăiate mărunt în 100 ml alcool și 5 ml glicerină timp de 7 zile. Se strecoară prin stoarcere în tifon dublu. Extractul obținut se evaporă pe baie de apă pînă rămîne cca un sfert din lichid. Se amestecă 20 părți din extractul de trandafiri cu 80 părți miere. Se păstrează în borcan bine închis ferit de lumină. Se aplică extern ungîndu-se cavitatea bucală de 3—4 ori pe zi.

Pentru gargarisme rezultate bune se obțin folosind Ceaiul medicinal pentru gargară care se găsește în unitățile Plafar.

2 — **Afecțiunile segmentului gastro-intestinal** mai frecvente, care se manifestă și la copii, beneficiază și ele de o serie de plante medicinale.

● Astfel, în lipsa poftei *de mîncare* se recomandă tinctura de ghințură. Ea se prepară din rădăcină de ghințură *(Gentiana asclepiadea)* cunoscută în popor și sub denumirea de lumînărică, (a nu se confunda cu *Verbascum !)* — datorită rădăcinilor galbene de culoarea și grosimea lumînărilor preparate din ceară de albine. Tinctura se prepară din 20 g rădăcini de ghințură uscate, prin macerare în alcool de 70°, timp de 7 zile. Pentru copii se recomandă doze de 5—10 picături puse în puțină apă cu $^1/_2$ oră înainte de mesele principale. Contribuie la stimularea poftei de mîncare. Rezultate bune se obțin și cu Tintaura *(Centaurium un bellatum)* sub formă de infuzie, o linguriță plantă la o cană de apă. Se bea cîte 1/4 cană de infuzie neîndulcită cu 1/2 oră înainte de mesele principale.

● *Enterocolitele* sînt frecvente la copii, în special în sezonul estival. Ele se manifestă prin dureri abdominale, balonări, scaune dese diareice. Se utilizează plante ce conţin taninuri, uleiuri volatile sau alte substanţe cu acţiune antimicrobiană.

Pentru copiii mici şi pentru sugari se recomandă infuzia obţinută dintr-un amestec de fructe de fenicul, chimion, coriandru, 1/2 linguriţă la 100 ml apă din care se dau cîte 2 linguri la fiecare oră. Se recomandă mere rase, fără coaje şi decoctul preparat din orez. Nu se îndulcesc, decît cu zaharină sau ciclamat. Fructele şi frunzele de afin au de asemenea proprietăţi antidiareice.

În constipaţie se recomandă compotul de prune uscate sau pireul preparat din mere îndulcit cu zahăr sau miere. În cazuri de constipaţie prelungită uleiul de ricin.

● *Antihelminticele* sau *vermifugile* recomandate de fitoterapie se aplică în paralel, tratamentul intern cu cel extern. Pentru verificarea eficacităţii acestor tratamente examenul coprologic de laborator este absolut necesar.

Vermifugele cu indicaţii generale sînt : *florile de coada-şoricelului, fructele de anason* şi de *coriandru, cimbrul de grădină* sau *cimbrişorul de cîmp* sub formă de infuzie 1—2 linguriţe plantă la 100 ml apă. Se bea pe stomacul gol, dimineaţa.

Cu acţiune specifică asupra oxiurilor este *pelinul*. Pelinul uscat şi pulverizat (2 g) se amestecă într-o lingură de miere care se ia dimineaţa pe stomacul gol. Se asociază cu băi locale cu infuzie de pelin amestecat în părţi egale cu muşeţel (cîte 15—20 g din fiecare la 1 litru apă) cu care se fac clisme.

Pentru tratamentul limbricilor fitoterapia recomandă decoctul preparat din rădăcina de iarbă-mare *(Radix Inulae)* 3—4 linguri la o cană. Din acest decoct se iau 3—4 linguri pe zi timp de o săptămînă.

Împotriva teniei şi ascarizilor se recomandă seminţele decojite de dovleac, neprăjite. Pentru copii de vîrstă şcolară cîte 100 g pe zi în doză unică dimineaţa, iar pentru copii mai mici cîte 50 g seminţe de dovleac pisate şi amestecate în miere, tot în doză unică.

În curînd fitoterapia va beneficia de un nou produs din plante eficace în combaterea *giardiei*, preparat de către Întreprinderea Plafar de la Cluj.

Printre *fructele şi legumele cu acţiune vermifugă*, fitoterapia menţionează : afinele, alunele, frăguţele şi căpşunele, florile şi frunzele de piersic, hreanul, morcovul, pătrunjelul, prazul, usturoiul şi varza.

B. Bolile aparatului respirator

Tusea nu este decît un simptom al diverselor afecţiuni respiratorii. În cazul incipient, iritativ, se recomandă plante cu acţiune calmantă şi emolientă, iar în faza de coctiune plante cu acţiune expectorantă, fluidificante ale secreţiilor bronşice.

În *faza iritativă* a tusei se recomandă infuzii obţinute din petale de mac-roşu *(Flores Rhoeados)* din flori de lumînărică *(Flores Verbasci)* flori de nalbă, flori şi frunze de podbal, tei, patlagină etc., din care se prepară infuzia folosind 1—2 linguriţe plante la o cană de apă, îndulcită cu miere sau zahăr. Se bea o cană în cursul unei zile.

Pentru uşurarea expectoraţiei în faza a doua de coctiune a tusei fitoterapia recomandă decoctul obţinut din 1—2 linguriţe de rădăcină de ciuboţica-cucului *(Primula officinalis)* la o cană de apă, la care se adaugă un vîrf de cuţit de bicarbonat. Se beau treptat 1—2 căni pe zi îndulcite.

Mugurii de pin, molid sau brad sub formă de infuzie sau sirop sînt, de asemenea, recomandaţi în tuse pentru efectele antimicrobiene ale uleiurilor volatile pe care le conţin toate conifere.

La infuziile, decocturile şi *siropurile antitusive* se pot asocia fructele de anason, fenicul şi chimion. Un amestec bun de plante cu acţiune emolientă şi calmantă a tusei îl constituie Ceaiul pectoral Plafar.

● În *tusea convulsivă* şi spastică se recomandă infuzia obţinută din 1—2 linguriţe cimbrişor de cîmp sau cimbru de grădină la o cană apă din care se beau 1—2 căni pe zi. Rezultate bune se obţin şi cu decoctul preparat din scaiv înăt *(Herba Eryngii plani)* 2 linguri la o cană din care se beau 4—6 linguri pe zi. Tot în tusea convulsivă sînt utile sovîrvul *(Herba Origani)* şi isopul *(Herba Hyssopi)* sub formă de infuzie 1—2 linguriţe la o cană apă, din care se beau 1—2 căni pe zi.

● În *pneumonii* ca adjuvante ale tratamentului de bază, fitoterapia recomandă infuzia din flori de ciuboţica-cucului sau decoctul din rădăcinile aceleaşi plante preparat conform indicaţiilor de mai sus, precum şi cataplasme cu făină de muştar negru asociat cu făină de in, în părţi egale.

● În *gripă* şi în *guturai* se recomandă infuzii din flori de soc şi tei 2 linguriţe la o cană, isop, muşeţel şi frunze de frasin sau decoct din coajă de salcie 2 linguri la o cană. Atît pentru prevenirea guturaiului cît şi în timpul tratamentului, pe lîngă plantele menţionate se vor da copiilor infuzii sau siropuri obţinute din fructe de măceş şi cătină.

3. **Sucurile de fructe** (mere sau fructe de sezon) şi de legume (morcovi, ţelină, sfeclă roşie) prin aportul lor de vitamine, săruri minerale şi alte substanţe utile organismului sînt foarte utile pentru prevenirea gripei şi guturaiului.

Merele, cel puţin 2 pe zi, *nu trebuie să lipsească din alimentaţia copiilor, cel pu-*

ţin 8 luni pe an. Salatele de sezon, preferabile din fructe şi legume cît mai proaspete, sucurile de fructe şi legume asigură o dezvoltare normală a copiilor şi îi feresc de numeroase afecţiuni specifice sezonului rece.

Cele prezentate sînt numai cîteva exemplificări pe care trebuie să le cunoască fiecare părinte. Alături de un program de viaţă ordonat, de odihnă suficientă, de plimbări zilnice şi sport în aer liber, de gimnastică în fiecare zi, o alimentaţie cît mai echilibrată, în care *să predomine fructele, legumele şi seminţele.* Vom feri copiii de folosirea medicamentelor sintetice, care, chiar pentru adulţi, *reprezintă un corp străin de multe ori nociv introdus în organismul uman,* cu atît mai mult cu cît trăim din ce în ce mai mult într-un mediu de viaţă inevitabil poluat.

Dr. farm. OVIDIU BOJOR

De la Herodot, Platon, Iordanes şi Dioscoride...

65 de cuvinte (sinonime) dacice în literatura veche, de specialitate

Plante folosite de geto-daci rămase în farmacologia modernă

Pentru trecutul cunoştinţelor farmaceutice din ţara noastră, o însemnătate deosebită o reprezintă copia din Viena a operei „De materia medica" a lui Dioscoride, în care sînt trecute şi *denumirile dacice* ale unor plante medicinale, ceea ce ne permite reconstituirea — fie şi parţială — a cunoştinţelor privitoare la folosirea elementelor medicamentoase de origină vegetară pe teritoriul Daciei.

Geto-dacii au avut cunoştinţe temeinice despre plante şi folosirea lor terapeutică. Cu privire la întrebuinţarea plantelor medicinale din Dacia nu dispunem de lucrări scrise de daci. În copiile lucrărilor lui Dioscoride (medic şi botanist grec, originar din Asia mică, care a trăit în sec. I e.n.) şi Pseudo Apuleius întîlnim iconografia unor plante medicinale, cărora *li se indică, pe lîngă denumirile lor greceşti şi în alte limbi şi* SINONIMELE LOR ÎN LIMBA DACICĂ. Din cele 40 de sinonime atribuite dacilor, care se găsesc în opera lui Dioscoride, istoricul I. I. Rusu apreciază că numai *27 sînt cu siguranţă traco-dacice* — poate just, poate dintr-un exces de probitate ştiinţifică nejustificată.

În opera farmaco-botanică a unui alt *autor roman,* Pseudo Apuleius, intitulată „De medicaminitus herbarum" („Despre proprietăţile vindecatoare ale ierburilor") SE GĂSESC, DE ASEMENEA, UN NUMĂR DE 36 SINONIME DACICE dintre care, aşa cum arată botanistul clujean Coloman Vaczy, *11 sînt identice cu acelea din lucrarea lui* Dioscoride, *iar 25 sînt noi, neîntîlnite în alte lucrări.* DECI, UN TOTAL DE 65 *sinonime* DACICE FOLOSITE ÎN LUCRĂRI ANTICE DE SPECIALITATE.

Confruntînd desenele foarte precise ale lui Dioscoride cu plantele care se întîlnesc pe teritoriul actual al ţării, corespunzînd Daciei antice, Vaczy a reuşit să identifice după denumirile traco-dacice plantele care intrau în farmacopeea strămoşilor noştri. CITĂM: *mantia* (murele), *mizela* (plantă meliferă), *Keadama* sau *Kondama* (un soi de papură), *dzena* (o cucută de apă), *Kronstano* (rostopasca), *chlodela* (ţelină de cîmp), *koikodila* (păpălău), *skiare, skite* (scaiul) şi altele. În general, *plantele dacice au terminaţii caracteristice:* ZELE, — BELA, — DELA, — ZILO, — THELA etc.

Sacerdoţii-medici traci aveau principii originale şi înnoitoare în ce priveşte medicaţia. Într-un dialog intitulat „Charmides", filosoful grec Platon reproduce *o semnificativă discuţie între un grec şi un trac despre cultul şi învăţăturile lui Zamolxe.* Dialogul amintit e *o mărturie peste secole că slujitorii lui Zamolxe au avut o viziune integralistă despre organismul uman, dîndu-şi seama că între părţile bolnave şi organismul întreg există o legătură indisolubilă şi că nu se poate trata partea bolnavă fără să nu se ţină seama de ansamblul corpului.*

Marele istoric grec Herodot ne relatează că *populaţiile scitice şi traco-dacice cunoşteau fumigaţiile cu cînepă indiană (haşiş) cu efecte euforice,* ceea ce *pune în evidenţă legătura lor cu popoarele din Orient.*

Un alt istoric, Iordanes (get romanizat), autorul lucrării „Getica", relatează că *„sacerdoţii daci cercetează ierburile şi arbuştii din ţara lor",* ceea ce lasă să se întrevadă *existenţa unei bogate şi desigur, originale farmacopei dacice.* De altfel, *descoperirea în munţii O-*

răştiei a unei truse medicale, anterioară ca dată ocupaţiei romane a Daciei, PROBEAZĂ EXISTENŢA UNEI PRACTICI MEDICALE CU NIMIC MAI PREJOS DE A MARILOR POPOARE ANTICE.

În tot cuprinsul evului mediu vracii şi doftoroaiele satului, preluînd vechea farmacopee dacică, indicau pentru fiecare boală o anumită plantă. Astfel, *la pecingine şi reumatism* se recomandă alior *(Euphorbia amygdaloides)*, la *vătămături şi pentru întărirea inimii*, angelica *(Angelica arhangelica)*, la *sfrenţie, splina (Chrysosplemum alter rifolium)*, la *orbalţ şi dambla*, bobornicul *(Veronica beccabunga)*, *la friguri*, bolglari *(Ranunculus sceleratus)*, sau fierea-pămîntului (Centaurium), la *gălbinare*, rostopasca *(Melidonium)* şi bulbucii *(Trollius)*, la *lingoare*, captalamul *(Petasites)*, *la guşter*, şopîrlaiţa *(Parnassia)*. Universale erau brusturele *(Arctium)*, brustanul *(Telekia speciosa)*, scîntitoarea *(Patentilla)*, busuiocul şi bozul.

Farmacologia modernă a confirmat valoarea unor plante medicinale folosite pînă azi atît în medicina populară din România, cît şi în homeopatie.

Pesma *(Centaurea)*, coada calului *(Egnisetum)*, pojarniţa *(Hypercum)*, coada şoricelului *(Achillea)*, muşeţelul *(Matricaria)*, zămoşiţa *(Hibiscus trionum)*, sicinderica *(Philadelphus)* s-au menţinut pînă azi. Altele însă ca bolbornicul *(Veronica beccalunga)*, şopîrliţa *(Parnassia)* şi altele nu şi-au confirmat reputaţia.

Nu de multă vreme, o sesiune specială de comunicări a Academiei de ştiinţe medicale din ţara noastră a fost consacrată evidenţierii şi valorificării experienţei milenare a poporului nostru, în domeniul plantelor medicinale. *Cu acest prilej s-a precizat că 120 din medicamentele fabricate în ţara noastră folosesc, ca materie primă, diferite plante medicinale tradiţionale.*

Totodată s-au pus bazele organizatorice ale reînfiinţării celebrului laborator „Vorel" din Piatra Neamţ care, la vremea sa, s-a bucurat de o extraordinară audienţă de public cu preparatele obţinute prin valorificarea îndelungatei experienţe în domeniul folosirii plantelor medicinale a ţăranilor noştri din Moldova şi Bucovina, în sepcial. Acest laborator funcţionînd cu denumirea de „Plantavorel" şi-a propus să cerceteze şi să valorifice bogatele resurse ale florei Carpatice din nord-estul ţării, în scopuri terapeutice.

Dr. MIHAELA OPRIŞ

Ceaiurile medicinale

Plantele medicinale — fostele „buruieni de leac", cu o istorie milenară, cele mai vechi date ajunse pînă la noi, prin negura timpului, aparţinînd sumerienilor de acum 8000 de ani — au reintrat în actualitate. Cele mai vechi date ne-au fost transmise prin papirusul egiptean Eber, în care sînt descrise 200 de plante existente în practica tămăduitorilor antici.

Dar, antichitatea înseamnă pentru fiecare medic sau farmacist, în primul rînd, Hippocrate cu al său „Corpus Hippocraticum" în care sînt prezentate 236 de plante medicinale. Alături de el însă, se impun amintite numele lui Aristotel, Theophrast, Pliniu, Dioscoride, Galen, bine cunoscute pentru contribuţia adusă de ei dezvoltării ştiinţelor naturii, lucrările lor rămînînd puncte de referinţă pentru urmaşi.

Dioscoride a descris în a sa „De Materia Medica" cîteva mii de plante cu proprietăţi medicinale, dintre care un număr mare sînt importante încă în medicina modernă : Hyosciamus, Opium, Secale Cornutum, Cinnamomum **se folosesc şi astăzi, aproape în acelaşi mod ca acum 2000 de ani.**

Manuscriselor europene li se alătură tradiţia multimilenară a Chinei care a folosit, la rîndu-i, cu ingeniozitate şi perseverenţă virtuţile terapeutice ale plantelor. În prezent, după o jumătate de secol de triumf al medicamentelor de sinteză, **se constată o** reconsiderare a fitoterapiei.

Produsele farmaceutice obţinute din plante au cel puţin două avantaje : efectele secundare sînt mult mai reduse, iar biodisponibilitatea este mai crescută în comparaţie cu remediile chimioterapice.

Terapeutica modernă presupune însă, o strînsă corelaţie între toate procedeele medicale. Alături de un medicament de sinteză cu o acţiune farmacodinamică precisă, rapidă, eficientă, practica sau obişnuinţa „ceaiurilor" este la îndemîna oricui vrea, ca, sub supravegherea specialiştilor, să beneficieze de virtuţile terapeutice ale plantelor.

Pămîntul românesc, atît de generos cu noi, ne oferă specii medicinale de o bogăţie şi o diversitate rar întîlnite.

Majoritatea plantelor sau a amestecurilor de plante — cunoscute sub denumirea de ceaiuri medicinale — administrate sub formă de infuzie sau decoct, se distribuie prin farmacii şi unităţi PLAFAR.

În afara ceaiurilor medicinale PLAFAR, există posibilitatea preparării unor amestecuri de plante medicinale, în casă, cu condiţia

respectării unor reguli. In acest sens este absolut necesar să fie asigurată identitatea şi puritatea plantelor medicinale **folosite ; pentru uşurinţa procurării lor şi a siguranţei identităţii este mai uşor să se apeleze la unităţile PLAFAR. Plantele obţinute astfel sau culese direct de către cunoscători** se folosesc în stare măcinată, mărunţite **cu un cuţit sau o foarfecă şi nicidecum sub formă de pulbere. La obţinerea soluţiilor extractive apoase, infuzii sau decocturi, se folosesc vase curate, emailate, destinate numai acestui scop. Se prepară cantităţile necesare pentru o zi, maximum două şi nu pentru o perioadă mai mare de timp, deoarece soluţiile extractive apoase sînt uşor alterabile, mai ales în anotimpul cald.**

Recomandăm cîteva formule care pot fi uşor realizate în fiecare casă.

Ceaiuri antidiareice

Formula Nr. 1

- Iarbă de coada racului *(Potentilla anserina* L.) 10 g
- Frunze de izmă *(Mentha piperita* L.) 10 g
- Frunze de roiniţă *(Melissa officinalis* L.) 10 g

Mod de folosire: Peste o lingură din acest amestec se adaugă o cană de apă clocotită (200 ml) şi se acoperă vasul. După 10 minute se strecoară prin tifon sau vată şi se bea călduţ.

Pe zi, se recomandă 2—3 căni de ceai astfel pregătit.

Formula Nr. 2

- Frunze de afin *(Vaccinium myrtillus* L.) 30 g
- Rădăcini de cerenţel *(Geum urbanum* L.) 30 g
- Frunze de izmă bună *(Mentha piperita* L.) 10 g
- Frunze de roiniţă *(Melissa officinalis* L.) 10 g
- Rădăcini de troscot *(Polygonum aviculare* L.) 30 g
- Flori de răchitan *(Lythrum salicaria* L.) 30 g

Mod de folosire: Pentru o ceaşcă de ceai (200 ml) se pun două linguri din amestecul de plante şi se fierbe cu apa la foc mic timp de 10 minute. Se strecoară prin tifon şi se stoarce reziduul. Se beau 2—6 cești pe zi.

Ceai antianemic

- Rădăcină de păpădie *(Taraxacum officinale* (L.) Web. 5 g
- Rădăcină de aclipeţi *(Potentilla erecta* (L.) Räusch.) 5 g
- Pelin *(Artemisia absinthium* L.) 3 g
- Grîu *(Triticum vulgare* Vill.) 20 g
- Orz *(Hordeum vulgare* L.) 20 g
- Ovăz *(Avena sativa* L.) 20 g
- Rădăcină de iarbă mare *(Inula helenium* L.) 10 g

Mod de folosire: Se fierb 100 g amestec într-un litru şi jumătate de apă pînă cînd se ajunge la jumătate. Se decantează lichidul, se dă într-un clocot şi se adaugă peste o lingură de frunze de mentă sau de tei. Se acoperă vasul şi se menţine 10 minute. Se strecoară şi se îndulceşte cu miere.

Se bea în timpul unei zile, fracţionat.

Ceai antibronşic

- Frunze de ventrilică *(Veronica officinalis* L.) 45 g
- Frunze de orbalţ *(Glechoma hederacea* L.) 45 g
- Frunze de podbal *(Tussilago farfara* L.) 45 g
- Frunze de roiniţă *(Melissa oficinalis* L.) 8 g
- Frunze de jaleş *(Salvia officinalis* L.) 8 g

Mod de folosire Peste 30 g amestec se adaugă un litru de apă clocotită şi se menţine vasul acoperit timp de 10 minute. Se strecoară. Se beau 3—5 cești pe zi, în bronşite acute.

Ceai antireumatic

- Rădăcină de osul iepurelui *(Ononis spinosa* Auct.) 50 g
- Rădăcină de urzică *(Urtica dioica* L.) 30 g
- Frunze de mesteacăn *(Betula alba* L.) 30 g
- Frunze de strugurii ursului *(Arbutus uva ursi* L.) 50 g
- Fructe de măceş *(Rosa canina* L.) 100 g

Mod de folosire: 40 g de amestec se fierb într-un litru de apă timp de 15 minute la foc încet. Se strecoară. Se beau 3—4 cești pe zi, între mese.

Formulele prezentate în acest articol au ca scop, pe de o parte, îmbogăţirea cunoştinţelor referitoare la plantele medicinale, iar pe de altă parte, punerea în circulaţie a unor remedii naturale.

Considerăm că, datorită în primul rînd numărului mai mare de lucrări apărute în ultimii ani, privind plantele medicinale, populaţia urbană, în special, şi-a însuşit unele cunoştinţe despre fitoterapie.

Lărgirea orizontului de cunoaştere în cît mai multe domenii este o cerinţă care se impune din ce în ce mai mult omului civilizaţiei moderne, fără ca prin acesta să se scadă prestigiul specialiştilor.

Şi în domeniul fitoterapiei, medicul rămîne suveranul diagnosticului şi ca urmare este necesar avizul său, după cum farmacistul rămîne singura autoritate în prepararea şi condiţionarea medicamentului.

OCTAVIAN CONTZ
ENGLETINA PELEGRINO

Gemenii

Din cînd în cînd se produce în maternităţi o mai vie agitaţie. S-a născut o pereche de gemeni. O discretă uimire, nelinişte, bucurie, curiozitate însoţeşte apariţia lor pe lume. Gemenii sînt o formă de manifestare a viabilităţii umane şi sînt de două feluri. Unii sînt cupluri de 2 nou născuţi proveniţi dintr-un singur ou, aflat în perioadele embriologice într-un singur înveliş. Aceştia se numesc monozigoţi **(MZ). Alţii deşi se nasc în aceleaşi condiţii de foarte mare apropiere în timp unul de altul, provin din două formaţiuni-ou diferite, dar care s-au dezvoltat concomitent şi au o embriogeneză influenţată de această condiţie. Aceştia sînt gemenii** dizigoţi **(DZ) sau pseudogemeni, ceea ce face să fie mai apropiaţi ca structură de fraţii obişnuiţi. Gemenii monozigoţi sînt atît de asemănători încît O. von Verschuer (1954) care a făcut studii complexe asupra lor, consideră că sînt ca un individ în două exemplare. În anumite perioade, a căror incidenţă este încă puţin cunoscută, se nasc mai mulţi gemeni în masa naşterilor. Există statistici pe ţări cu medii de naşteri de gemeni. Alături de gemeni se nasc uneori 3 copii (triplete) la aceiaşi dată calendaristică. Ceva mai rare sînt cazurile de naşteri de 4 sau 5 copii la aceiaşi dată. În aceste cazuri există, concomitent, monozigoţi şi dizigoţi. Cele mai bizare sînt cazurile de gemeni siamezi, adică de copii ce se nasc neseparaţi. Medicina modernă separă pe cît posibil siamezii. Patologia genetică a studiat prin gemeni cazuri semnificative de zigoţi (H. Piéron, 1960) evidenţiind faptul că în cazul unor accidente ce vizează oul, în diferite perioade ale dezvoltării lui apar aceleaşi feluri de efecte — la gemenii monozigoţi, mai pregnante decît la cei dizigoţi.**

Frapanta similitudine a gemenilor monozigoţi se manifestă în primul rînd în înfăţişare, care poate fi atît de mare încît chiar persoane din cercul apropiat al familiei pot să-i confunde. Tot asemănătoare le sînt numeroase gesturi, privirea şi strălucirea ei (D. G. Freedman, 1965), conformaţia generală a corpului, a mîinilor şi chiar amprentele digitale. Programul de creştere şi maturaţie al gemenilor are deasemenea numeroase caracteristici asemănătoare. Aşa, de pildă, gemenii monozigoţi încep să meargă, le cresc primii dinţi şi încep să vorbească, relativ în acelaşi timp. În genere vorbesc ceva mai tîrziu decît copiii negemeni, după unii autori, dar cercetările lui A. R. Luria şi F. I. Yudovici (ca şi a altor autori) au reuşit să le intensifice procesul dezvoltării vorbirii. Continuînd seria similitudinilor dintre gemenii monozigoţi, s-a constatat că aceştia intră în perioada de revoluţie endocrină pubertală şi a adolescenţei în acelaşi timp. O. Verschuer a găsit sensibilităţi asemănătoare la anumite boli chiar după 25 de ani, procese similare în evoluţia din vîrsta treia şi chiar o apropiere în timp a decesului — mai mare ca la fraţii negemeni sau la dizigoţi.

La acestea se adaugă asemănări remarcabile pe planul caracteristicilor psihice. Există numeroase studii în această privinţă, începînd cu cele ale lui Galton (din 1873, 1875) pînă la congresele de genetică umană, dintre care la cel de la Paris din 1971 s-a vorbit mult despre gemeni. Obsedante, aproape, în legătură cu acest subiect, au fost problemele relaţiei dintre mediu (educaţie) şi ereditate, problemele transgresiei prin generaţii a unor caracteristici psihice şi somatice (prin studiul arborilor genealogici), discuţiile în jurul problemei indicelui de heredi abilitate.

Galton, care a studiat prin arborii genealogici gemenii din familiile lui Bach, (muzică), Bernuli (matematică) Darwin (biologie) etc. a pus în evidenţă caracterul influenţat de ereditate al **aptitudinilor.** Newman împreună cu Gardner (1958) au studiat un grup de guadrupede (studente) şi apoi un grup de guadrupeţi. Aceste grupuri au conţinut în fapt o pereche de fete gemene MZ şi una DZ şi două perechi de gemeni MZ băieţi, un adevărat microsistem experimental. A utilizat o baterie complexă de teste. Există şi alte studii privind cercetarea inteligenţei prin gemeni. Dacă se extrag diferenţele observate în grupurile de gemeni monozigoţi şi cele din grupurile de dizigoţi, se obţine o estimare a eredităţii sau a factorilor genetici ($H = V_{DZ} - V_{MZ}$), procentul astfel obţinut constituind indicele de hereditabilitate. Studiile de acest gen au pus în evidenţă cam 0,65 influenţe ale eredităţii pentru inteligenţă şi talie, 0,40 pentru rezultatele şcolare, foarte diferite cote de hereditabilitate pentru trăsături de personalitate, mai ales în ceea ce priveşte temperamentul (pentru care cotele sînt ceva mai pronunţat ereditare). În 1985 a apărut o interesantă lucrare a lui Ursu Oancea asupra gemenilor, lucrare ce se referă şi la inteligenţă. S-a semnalat printre altele că la gemenii monozigoţi există tendinţa de a avea ranguri identice sau apropiate de inteligenţă. Izogeneza este discret nuanţată de microdiferenţe de mediu şi educaţie, implicate în spaţiul de viaţă al gemenilor. Acelaşi fapt a fost semnalat de R. Zazzo (1960). La monozigoţi se manifestă mai mult ca la dizigoţi corelaţii înalte în ceea ce priveşte atenţia, memoria verbală, percepţia, acuităţile senzoriale, etc. Deoarece la Dizigoţi structurile intelectuale au de asemenea corelaţii relativ bune, dar mai distanţate, se consideră că există o bună parte a inteligenţei care face parte din însuşirile specifice omului şi ca atare cuprinse în structurile sale ereditare diferenţiale ca spe-

cie. Trebuie să privim acest fapt ca expresie a unei potențialități a celor 14 miliarde de neuroni ce acționează și crează informația neorganizată, dar mai ales organizată (prin instruire și educație). La naștere creerul există cu funcțiile sale complexe de activitate nervoasă superioară, dar nu există nici un program de lucru performat. Conținuturile pe care le va manipula, densitatea, coerența lor, curiozitatea epistemică, gîndirea tehnică, socială, artistică etc. se dezvoltă treptat sub influența stimulativă a mediului și situațiilor, cerințelor, strategiilor, cunoștințelor pe care le acumulează conștiința, personalitatea.

Mai mari diferențe se semnalează între gemenii monozigoți și dizigoți în ceea ce privește afectivitatea, fapt lesne de înțeles dacă ne gîndim că afectivitatea este un fel de musculatură a vieții psihice. Ea se constituie la situațiile de confluență ale conștiinței cu datele vieții de fiecare clipă apărînd structurile idealurilor, preferințelor, intereselor, concepțiilor personalității și investind psihic mari cantități de sentimente și afectivitate în persoane și valori ale spațiului de viață ale omului. Se consideră, în această ordine de idei, că gemenii au caracteristici empatice foarte dezvoltate în interrelațiile dintre ei (mai ales gemenii monozigoți) Acestea se manifestă prin faptul că ei simt nu atît ce se întîmplă cu partenerul de viață și cu cei foarte apropiați, ci mai ales dacă trec prin momente grele, chiar fiind la distanță. În aceste cazuri se constituie un fel de alertă, o neliniște evidentă.

În ceea ce privește temperamentul, ca un aspect de importanță bazală pentru personalitate, acesta prezintă de asemenea o serie de caracteristici în care la monozigoți corelațiile sînt mai mari decît la dizigoți, fenomen asemănător la frații obișnuiți, apropiat de cel al dizigoților. Aceasta înseamnă că și temperamentul include structuri potențiale genetice. Temperamentul este prezent în dispoziție, activitate și tonus ale acesteia (Dovenport, 1915, 1928) sau în mobilitate, forță și echilibru a proceselor nervoase superioare fundamentale (I. P. Pavlov). Aceste din urmă însușiri țin de plasticitatea sistemului nervos uman și sînt constitutive pentru speța umană, deci implicate în ereditatea specifică umană (homo sapiens). Pentru studiul temperamentului s-a lucrat printre altele cu T.R. (timpul de reacție) ca factor expresiv al temperamentului (Fisheisen, Köhler, Mc Leord și materialele celui de al 2-lea congres internațional al gemenilor, Washington, 1977). Ursu Oancea a studiat și el aceste probleme. Tot în acest context pot fi trecute studiile privind formarea timpurie a RC (reflexelor condiționate) încatenate (reflexe condiționate ce devin punct de plecare pentru noi reflexe condiționate), studii ce s-au efectuat la Casa copilului nr. 1 din București (1953—1956) pe triplete de gemeni dizigoți și copii de aceeași vîrstă negemeni. În toate cazurile au apărut diferențe relativ evidente, foarte puțin apropiate la gemenii dizigoți (U. Schiopu și col.) Deoarece era vorba de copii crescuți în aceleași condiții de viață, educație și vîrstă se poate considera că variabilitatea temperamentală este influențată de factori genetici.

Trăsăturile de personalitate sînt în genere mai diferențiate și au tendința de a se particulariza tot mai mult în timp, spre deosebire de cele temperamentale care au un mai mare caracter de stabilitate.

R. B. Cattell a studiat caracteristicile „delicateței", a „nevrotismului", a „elevației și dispoziției morale", „controlul voluntar" „anxietatea" la gemenii mono și dizigoți. Toate aceste însușiri au apărut ca fiind foarte influențate de mediu în cercetările efectuate. Există însă după unii autori discrete influențe ale mediului și în cazul acestor caracteristici psihice de personalitate, după Eagle (1978) Așa, de pildă, ar fi cazul conformismului energetic, a moralei convenționale, a spiritului de dominanță, a combativității.

Studiile comparative, dar mai ales cele privind arborii genealogici arată că există în cadrul dezvoltării umane o foarte complexă implicație a educației și a factorilor stimulativi, formativi de mediu. Faptul că a crescut și crește mereu caracterul educațional al societății din țara noastră face ca tot mai mult din potențialitățile intelectuale umane să fie antrenate și dezvoltate. Dezvoltarea caracteristicilor psihice nu are loc cu aceiași intensitate în fiecare din momentele și etapele dezvoltării ontogenetice. Există perioade de mai mare sensibilitate a dezvoltării anumitor însușiri și caracteristici, există și o schimbare de rol a dominanței ca factori de dezvoltare a familiei, grădiniței, școlii, formelor de informație și educație ce circulă liber în societate. Familia are un rol de prim ordin în primii ani de viață ai copiilor, ani în care gemenii achiziționează structurile de bază ale conduitelor, a interrelațiilor, cîștigă experiența rolurilor și statutelor sociale din familie. Gemenii ce nu mai au frați capătă unele însușiri ce-i face asemănători cu copiii unici, cei crescuți în familii dezorganizate absorb tensiunile acestora. Un rol important îl au în genere bunicii, rol adesea neglijat, deși datorită absorbției femeii în cîmpul muncii, contactul cu bunicii a devenit mai consistent și important.

Desigur gemenii pun numeroase probleme. Spațiul de care dispunem în acest almanah nu ne permite o mai mare adîncire a acestor numeroase probleme. Nu putem însă încheia aceste rînduri fără a consemna faptul că gemenii constituie, pentru familie, o bogăție deosebită ce se cere îngrijită cu dragoste și încredere, cu tact și echilibru, pentru a potența toate sau cît mai multe din rezervele interne psihice implicate în cuplurile gemelare.

Prof. univ. dr.
URSULA ȘCHIOPU

Deprinderile igienico-sanitare și sănătatea copilului mic

În dezvoltarea sa, copilul trece prin mai multe perioade de creștere, fiecare avînd caracteristici psihofizice distincte, dar anii care marchează această dezvoltare, lăsînd urme trainice în viața lui, sînt aceea premergători intrării în școală. Iată de ce este bine ca părinții sau adulții care se ocupă de creșterea și educarea copilului să acorde suficientă atenție procesului educativ, astfel încît copilul să-și asimileze bagajul de cunoștințe necesar evoluției ulterioare sub forma unor deprinderi, atît pe plan intelectual, afectiv, volițional, cît și pe plan comportamental. De aici necesitatea ca începînd cu vîrsta cea mai fragedă să folosim în educație procedee și mijloace variate, și cu eficiență deosebită, asigurînd copiilor o creștere normală și o sănătate deplină.

Un mijloc prin care asigurăm sănătatea copilului, **este igiena corporală.** De aceea, oricărui părinte îi revine obligația **de a-i deprinde pe copii de mici cu anumite norme de comportare igienico-sanitare ca, de exemplu, spălatul pe mîini ori de cîte ori se constată și se văd ei înșiși murdari, înainte și după masă ca și în fiecare dimineață pe față, fără a-și neglija periajul dinților și ținuta vestimentară.**

Procedînd astfel le trezim dorința de a fi mereu curați și îngrijiți, le asigurăm o sănătate deplină și independență față de adulții care-i îngrijesc, le trezim dorința și spiritul de răspundere față de obligațiile ce le vor reveni în familie și societate. **Odată formate deprinderile igienico-sanitare acestea vor rămîne achiziții pentru toată viața.**

Munca aceasta va trebui începută de timpuriu, de la vîrsta de doi ani, astfel ca pe parcursul anilor familia și grădinița să **consolideze aceste norme igienice și să le transforme în obișnuințe.**

Cu copiii între 2—3 ani, atît în familie cît și în creșă, se poate lucra diferențiat, ca de altfel și cu cei trecuți de 3 ani, care încep să frecventeze grădinița.

În majoritatea cazurilor, se observă că, aproape toți copiii care vin din creșe, ca și direct din familii, nu au nici un fel de preocupare față de operațiile igienico-sanitare. Nu știu nici măcar să se spele pe mîini cînd sînt murdari. Copiii care au formate unele ușoare deprinderi în

această direcție sînt puțini la număr-și cu aceștia educatoarele întîmpină mai puține greutăți. Iată de ce este bine ca în familie să se insiste pe formarea deprinderilor sanitare.

De obicei copiii sînt îndemnați să se ducă la baie să se spele, fără a fi îndeaproape urmăriți dacă execută operațiile necesare. Unii dintre ei pierd timp îndelungat pentru efectuarea unor operații, mișcările le sînt greoaie și fragmentate, omit unele aspecte ale acțiunii. Alții, de pildă, consideră spălarea pe mîini ca o joacă, fac risipă de apă, de săpun, scapă săpunul și prosopul din mîini, nu se șterg bine sau de loc. Unii uită să se săpunească, ori lasă apa să curgă fără rost, se joacă făcînd baloane din săpun sau se udă pe mîini și se șterg imediat. Sînt copiii care manifestă pasivitate, timiditate, dau dovadă de nerăbdare, superficialitate iar alții pur și simplu nu se supun indicațiilor primite.

Deci, cu atenție, răbdare și perseverență, părinții, asistentele din creșe și educatoarele din grădinițe trebuie să le formeze deprinderile necesare. Cum ? Bunăoară, cu copiii de 2—3 ani se pot folosi procedee bazate pe unele modele verbale (povestiri, poezii, jocuri cu text care cere dramatizarea acțiunii) al căror conținut se improvizează în acest scop, insistîndu-se pe deprinderea pe care vrem să le-o formăm. De exemplu, le spunem povestirea „Rochia Monicăi", prin care accentuăm mai ales succesiunea acțiunilor pentru formarea deprinderii de spălat pe mîini.

„Monica, cea mai mică fetiță din familie, era tare frumoasă. Avea un păr lung, blond, numai bucle. Avea sprîncene lungi și negre. Mama ei o îmbrăca cu lucruri frumoase. Mînca frumos și se uita doar în farfuria ei. Doar cu un singur lucru o supăra pe mama ei, **uita** să se spele pe mîini după ce se juca. Uneori, mama îi spunea : „Monica,

treci la baie şi spală-ţi bine mîinile...", dar Monica uita !

Într-o zi mama ei a plecat în oraş, după cumpărături. Monica a rugat-o să o ia şi pe ea, ca să-i cumpere **rochia mult dorită.** Şi, au plecat. Ajunse în magazin, mama a cerut rochiţa pe care şi-o dorea Monica.

Vînzătoarea le-a privit lung şi spre surprinderea lor, nu le-a servit, le-a refuzat spunînd : „Fetiţa dv. nu este curată pe mîini şi nu pot să-i dau rochia să o probeze. Alte fete sînt pretenţioase şi nu vor să vadă pete pe rochie".

Neplăcut impresionată de întîmplarea aceasta, mama s-a hotărît să plece acasă. În tramvai, Monica stînd lîngă scaunul unei doamne, care avea o rochie albă de mătase, ce sclipea în lumină, a început să o mîngîie. Dar nici aceasta nu i-a dat voie spunîndu-i :

— Fetiţo, eşti murdară pe mîini, şi-mi murdăreşti rochia".

De data aceasta mama a rămas mîhnită de situaţia în care o pusese fetiţa ei. În ziua aceea şi Monica a fost tare tristă : **Mama nu i-a cumpărat rochiţa iar, pe deasupra, a mai şi supărat-o cu întîmplarea din tramvai.**

Ajunsă acasă, mama a dus-o direct în baie şi a început s-o spele.

Cum credeţi că a procedat ?

„A dat drumul la robinet, i-a umezit mîinile cu apă, le-a dat cu săpun, Monica le-a frecat bine, apoi le-a clătit cu apă, după aceea le-a scuturat şi le-a şters pe prosop, avînd grijă să nu rămînă nici un pic de apă. La fel a procedat de atunci în fiecare zi, avînd grijă să se spele şi pe faţă, şi pe gît, şi în urechi.

Cînd mama a constatat că Monica se duce singură să se spele ori de cîte ori este murdară, a luat-o în oraş, la magazinul cu rochii, unde vînzătoarea i-a dat voie să şi-o aleagă pe cea preferată. Şi mama i-a cumpărat-o".

După ce le spunem povestea, le atragem atenţia că trebuie să se spele singuri, să nu umble murdari, aşa cum a făcut Monica.

Pentru a-i obişnui pe copii cu elementele ce compun deprinderea pe care o formăm, trebuie ca timp de cîteva luni de zile să lucrăm cu ei permanent, în acest scop. După o asemenea perioadă se observă că mulţi copiii reuşesc să-şi însuşească anumite operaţii izolate ale deprinderii de spălat şi dacă sînt întrebaţi ce trebuie să facă, pentru a fi curaţi, copiii verbalizează mişcările, respectînd succesiunea lor. De aceea, trebuie să se intervină cu întrebările : **Ce trebuie să faci ? Unde pui prosopul, săpunul ?** etc.

În familie, ca şi în creşă şi grădiniţă, începînd cu grupa mică, se pot folosi şi jocuri de creaţie — de exemplu, „De-a mama". Se aranjează într-un colţ din încăpere un **dormitor pentru păpuşă.** În pat păpuşa doarme, este trezită să plece la grădiniţă. În acest timp este bine să-i observăm pentru a putea constata măsura în care au deprinderile igienice formate, ca atunci cînd desfăşurăm jocul să ştim pe ce insistăm.

Împreună luăm păpuşa, o ducem la chiuvetă, sau punem apă în lighean, îi săpunim mîinile bine, fără să vărsăm apă pe jos, sau să ne udăm îmbrăcămintea, după care ne ştergem bine etc. Acelaşi lucru se poate repeta a doua zi după amiază cînd le spunem că ziua s-a terminat şi păpuşile trebuie să se culce. Acum copiii procedează diferenţiat, în funcţie de deprinderile pe care le au formate. Unii trec păpuşile în pat fără să le dezbrace lenjeria de corp şi fără să le spele. Din nou va trebui insistat — în asemenea împrejurări — pentru a impune o regulă de igienă. Şi jocul trebuie repetat pînă cînd copiii se deprind cu asemenea operaţii.

În ideea formării deprinderilor igienice se pot folosi şi unele tablouri care reprezintă copii spălîndu-se pe faţă, pe dinţi, îmbrăcîndu-se singuri ş.a.

De un deosebit efect sînt poeziile al căror text cere iniţierea deprinderii pe care vrem să o fixăm.

Cu **copiii de 4—5 ani,** care sînt de-acum la grădiniţă, putem proceda astfel : îi luăm în jurul nostru, le **explicăm şi le demonstrăm** la chiuvetă ceea ce avem de făcut. Astfel, copii văzînd mişcările executate de către adult, de educatoare, le **imită.** Deci, demonstraţia o însoţim de **explicaţia verbală.**

În cazul deprinderii de a se spăla pe mîini odată cu fragmentarea acţiunii pe operaţiile care o compun, verbalizăm fiecare operaţie : **deschidem robinetul, ne udăm mîinile, luăm săpunul şi-l frecăm uşor între palme, apoi frecăm bine mîinile — o mînă spală pe alta — ne limpezim cu apă, ne ştergem cu prosopul pe rînd, fiecare mînă, cu grijă.**

În felul acesta copiii pot să ne urmărească şi să ne imite **în succesiunea lor mişcările.** Indicaţiile adultului determină activitatea, momentul iniţial al activităţii, iar verbalizarea duce la familiarizarea copiilor cu mişcările respective.

Explicaţiile scurte şi clare, îl fac pe copil să-şi delimiteze exact operaţiile, să-şi coordoneze mişcările într-o direcţie anume — spre scopul urmărit.

La început copiii învaţă mişcările prin imitaţie spontană, apoi prin imitaţie intenţionată, ei reproducînd mişcările pe care le văd la adulţii din familie, asistentă sau educatoare. Uneori combină mişcările cu altele pe care şi le închipuie ei. De pildă, copilul redă prin imitaţie mişcările necesare de spălare : deschi-

derea robinetului, umezirea mîinilor, frecarea cu săpun, mişcări făcute de adulţi, dar mai introduc cîte un element în plus — bat din palme, din plăcerea de a auzi pocnetul, sau pentru că s-ar stropi cu apă etc. Toate aceste aspecte educative le vor asigura deprinderile, menţinerea curăţeniei corporale şi implicit sănătatea.

În concluzie, **pentru a creşte un copil sănătos, trebuie ca de mic să i se formeze deprinderile igienice, insistîndu-se pînă la formarea de obişnuinţe, la care se ajunge numai prin repetarea exerciţiului, în mod obligatoriu la început şi continuat pînă ce el devine act reflex.**

Pentru ca repetarea unor operaţii să devină un exerciţiu, copiilor trebuie să le fie clară reprezentarea acestor acţiuni. Apoi, de fiecare dată, să se facă aprecieri pozitive şi să-i încurajăm pe acei care execută corect acţiunea pe care o fixăm. În felul acesta stimulăm interesul copiilor faţă de acţiunea noastră, le dăm satisfacţie şi le cultivăm încrederea în forţele proprii.

SILVIA DIMA PREDOIU

Dialoguri cu Gigel

— Spune-mi Gigel, ce note ai luat azi ?
— Nu mi-ai spus tu, tăticule, că în timpul mesei nu se vorbeşte ?

— De ce ai luat o notă aşa de mică la geometrie, Gigel ?
— Tot timpul am sărit cercul...

Tata este chemat la şcoală. Ajuns aici, a întrebat-o pe dirigintă :
— Ce a mai făcut fiul meu ?
— Tocmai asta-i... N-a făcut nimic... în teze.

Profesoara de limbă română :
— „Ce frumoasă sînt", este o exclamaţie ?
Elevul — *Nu.*

— Ce ştii despre Ştefan cel Mare ?
— Că şoseaua lui e în Bucureşti şi se întinde între Calea Dorobanţilor şi Obor...

— Gigel, la ce întrebare răspunde dativul ?

Gigel, care era cam absent... întrebă.
— Cui i-aţi pus întrebarea ?
— Foarte bine, Gigel.

— Gigel, te-ai spălat pe dinţi ?
— Nu, mămico.
— De ce ?
— Păi... am mîncat un măr.
— Şi ?
— „Un măr echivalează cu un spălat pe dinţi". Doar d-ta mi-ai spus-o.

TEODOR FRASIN

*

Costel, care are şapte ani, pare foarte preocupat. Tatăl său îl întreabă la ce se gîndeşte.
— Tată, mi-ai spus că te-ai născut la Giurgiu.
— Da, la Giurgiu.
— Şi mama unde s-a născut ?
— La Chitila.
— Şi eu ?
— La Bucureşti.
— Şi ţie, nu ţi se pare ciudat că ne-am putut întîlni toţi trei ?...

— Ce se înţelege prin pasăre rară ?
— Nota zece tăticule !

— Tăticule am compus o poezie.
— E foarte frumoasă, dar parcă am mai văzut-o undeva.
— În orice caz, acolo nu era semnată de mine !...

O viață dăruită școlii și literaturii

De o vîrstă cu veacul în care trăim, Gheorghe C. Bujoreanu este unul dintre dascălii și scriitorii de prestigiu ai Galațiului.

Născut la 14 octombrie 1900, în comuna Țuțcani din județul Vaslui, într-o familie de țărani nevoiași, cu șase copii, Gheorghe C. Bujoreanu a început școala primară cu învățătorul haretist Vasile Kahu, care, în „primăvara zăpezilor însingerate" a avut mult de suferit de pe urma solidarizării sale cu țăranii răsculați. În clasele a IV-a și a V-a, dascăl i-a fost Dumitru Modiga, un destoinic învățător-publicist, care i-a insuflat și „înalta chemare" de educator, după cum mărturisește recunoscător fostul său elev.

Continuîndu-și studiile, ca premiant, la școlile normale din Galați și Bîrlad, Gh. C. Bujoreanu obține diploma de învățător în marele port dunărean, unde a avut — la Școala Normală — o serie de distinși profesori : la limba română, pe Aețiu Hogaș (publicist, fiul lui Calistrat Hogaș), la pedagogie și psihologie, pe Nicolae G. Longinescu (poet și publicist, inspector general, fratele academicienilor Ștefan și Gheorghe G. Longinescu), la matematică pe Constantin Nazarie (autor de manuale și culegeri de texte didactice), la limba franceză pe Iosif Gherincea (prozator și traducător), la istorie, pe Nicolae Velichi (publicist, tatăl profesorului universitar dr. Constantin Velichi ș.a.

Urmează apoi, în continuare, Facultatea de Litere și Filozofie (1926—1930), avînd profesori ilustri : esteticianul Mihail Dragomirescu, poetul și filologul Ovid Densușianu, istoricul literar Nicolae Cartojan, criticul literar Dumitru Caracostea, comparatistul Charles Drouhet, pedagogul G. G. Antonescu ș.a., obținînd diploma de licență cu mențiunea „cum laude", în specialitatea filologie modernă. Ca student, a frecventat cursurile estivale de limba și literatura franceză de la Universitatea din Grenoble.

*

După un stagiu de suplinitor, luîndu-și examenul de capacitate în 1935, este numit profesor de limba română. Stabilit apoi în Galați, unde a predat timp de o jumătate de veac la mai multe școli secundare : Școala Normală „Costache Negri" (la care un timp a fost director), Liceul „Vasile Alecsandri", Școala Medie de cultură Fizică, Liceul „Mihail Kogălniceanu", de unde urma să se pensioneze. Avînd rezultate strălucite la catedră, este angajat în continuare la Liceul Pedagogic „Costache Negri", pînă în 1970, cînd își încheie îndelungata activitate didactică. La Galați activează în Cenaclul literar „13 iunie 1916" și, de curînd, în Cenaclul Uniunii Scriitorilor. Pentru frumoasele realizări obținute pe tărîm profesional și literar i s-a conferit „Medalia Muncii".

La lecțiile sale, elevii învățau cu plăcere, în amintirea lor rămînînd neștirbită, imaginea luminoasă a dascălului de excepție care a fost.

Paralel cu activitatea didactică, Gheorghe C. Bujoreanu publică poezii, schițe și nuvele, articole de istorie și critică literară etc. în diverse ziare și reviste ale timpului din capitală și din provincie: „Convorbiri critice", „Revista Fundațiilor" și „Albina" din București, „Ramuri" din Craiova, „Freamătul literar" din Bîrlad, „Slove" din Calafat, „Licăriri", „Luminișuri", „Orizonturi", „Viața nouă", „Pagini dunărene" și „Lumina" din Galați, „Colinda" din comuna Cavadinești-Galați s.a.

Dăltuitorul de suflete și împătimitul de frumos, Gheorghe C. Bujoreanu a debutat cu poezia April (1922) și cu nuvela Pădurarul (1923) în revista literară „Licăriri", a redactat revista de cultură generală „Familia noastră" (1935—1937) și a tipărit unicul său volum de proză Demonul în 1936, conținînd șapte nuvele : Demonul, Secretul doamnei directoare, Căminul, Coana Maria, Cu zi-ntii. Gelozie și O școală ideală.

Problematica prozei lui Gheorghe C. Bujoreanu își are ca surse de inspirație lumea școlii, a satului, a provinciei interbelice, a războiului etc., realități sociale din trecut prezentate critic, cu umor sau ironie amară. Remarcată de B. Jordan, romancierul învățătorimii românești, „prin aspectul minunat prins din cariera didactică, prin ritmul domol, dar cu un spirit de observație împins pînă la migală, nuvela Dascălul prezintă un tînăr care, din cauza intrigilor politicienilor vremii, este nevoit să-și părăsească școala, sfîrșind tragic într-un spital".

„Scrisă frumos și cu mult simț de observare a nuanțelor", cum subliniază acad. Stanciu Stoian, este nuvela O școală ideală, care ilustrează parabolic că un asemenea așezămînt de instrucție și educație nu se găsea decît „în ficțiune, în vis", în condițiile vitrege de atunci.

Deosebite însușiri artistice dovedește Gheorghe C. Bujoreanu în proza inspirată din viața țărănimii, zugrăvind cu plasticitate și putere de evocare oameni și întîmplări dramatice. (Căminul, Huhurezii, Toporișca ș.a.). Apreciată de Mihail Dragomirescu, nuvela Căminul dezvăluie adîncile frămîntări ale unui țăran care, descumpănit sufletește, își părăsește o vreme nevasta, copiii, satul. Cu rafinament și intuiție psihologică este analizat tragismul lumii provinciale în nuvelele Demonul și Gelozie.

Întîmplări pline de haz, relevate și de Camil Petrescu, sînt povestite în nuvela Coana Maria, din care autorul reușește cu măiestrie să creioneze dintr-un personaj antipatic, unul agreabil și să dea imaginea grozăviilor primului război mondial. Nuvela Din zilele de august surprinde cu realism reîntoarcerea din ghiarele morții a unui ostaș, într-un sat moldovenesc, în vara anului 1944. Scena finală evidențiază umanismul oamenilor simpli, capabili de generoase sentimente în relațiile cu dușmanii țării.

Dascăl de vocație și scriitor de talent, Gheorghe C. Bujoreanu, în care am simțit ca discipol și coleg de cancelarie noblețea apostolatului de la catedră, este și astăzi, la venerabila vîrstă de 87 de ani, un spirit veșnic tînăr, în continuă vibrație creatoare, un exemplu de modestie și sobrietate, revărsînd odată cu vorba domoală și caldă flacăra unei inimi iluminate, plină de generozitate și de dragoste pentru oameni.

Gh. S. ȘTEFĂNESCU

PEISAJE MARINE

MAREA

În galop pe valuri cai de mare vin
Înspumate coame fluturînd în vînt
De-acolo de unde ape și pămînt
Se lipesc de bolta cerului senin.

Totul e mișcare, toate-s în frămînt.
Marea care are-n valul peregrin
Goarne și trompete, orgi și clavecin
Cîntă-n scoica zilei veșnicul ei cînt.

Zările fluide se zbat în zadar
Într-un joc de ape ca să nască iar
Universu-ntreg într-un gol de mare

Singur peste-ntinderi doar un pescăruș
Ce-i înfipt în slavă — argintiu țăruș —
Ține în pripon haosu-n mișcare

SEPTEMBRIE

Tot mai tîrziu din vast lichid marin
Se urcă-ncet al soarelui rotund
Pe-o margine de cer unde s-ascund
Vapoarele în ape și senin.

Și cum în spume lunecînd pe prund
Pustiurile legănate vin
Aduc pe țărm la Pontul Euxin
Ecou din bezna hăului profund.

Deasupra păsări se rotesc în zbor
Ca acele unui imens cadran
Cronometrînd mileniul dobrogean
Într-un tic-tac de valuri care mor

Spre Sud, în urma ultimului stol,
Septembrie vîslește peste ghiol.

CONSTANTIN AMĂRĂSCU

FABULĂ

Leul a organizat
În pădure-un bal mascat.
Coana Vulpe în găină,
Moș Martin într-o albină,
Cumătrul Lup în iepuraș,
Jupînul Corb în caș,
— Care cum a socotit,
Fiarele s-au travestit,
Spre plăcerea șefului...
Dar în toiul chefului.
Se ivi lîngă un pom,
Rătăcit, cumva, un OM.
L-au zărit și-au exclamat :
„Vai, ce bine s-a mascat !"

Autoru-i nevoit să folosească
O MOARĂ, dar cu... mască.

ROMEO TARHON

PASTEL

Și totuși valul mov ascultă
în neștire
alte înțelesuri

la țărm pescărușii se agită
cu cerul pe aripi
cu îngîndurarea de-o clipă a unui drum
abia dezgolit

zei nemișcați stăruie
în trupuri de alge
de stele de mare de nori decupați
din alt anotimp
ochii se deschid peste încremenite
sintaxe

fără limite oglinzi se așternt
lîngă țărmul nepăsător
ca un surîs al tău
rămas neînrămat

MARIANA FILIMON

PĂRINȚILOR NOȘTRI

Din dragoste voi ne-ați adus pe lume
S-aveți în case flori și bucurii,
Ne-ați dat căldura inimii și-un nume
Și sînteți mîndri că aveți copii.

Vă sînt cu noi pridvoarele senine
Cu zîmbete în prag și mîngîieri,
Și inima vă crește ca o pîine
Și rîd în ochii voștri primăveri.

Ne învățați din fragedă pruncie
Cu primii pași spre soare să urcăm,
Să fim neîntrecuți în hărnicie
Și-n tot ce-aveți mai bun să vă urmăm.

Ca viața însorită să ne fie,
Întruna ne vegheați, neobosiți
Și dragostea de neam și de moșie
În suflete cu rîvnă ne-o sădiți.

Noi vă sîntem cea mai de preț comoară
Din toate cîte sînt pe-acest pămînt
Și creștem pentru voi și pentru țară
Curați și demni la faptă și cuvînt.

NICUȘOR CONSTANTINESCU

Ce trebuie făcut pentru afirmarea plenară a personalității

Elevul între aspirații, capacități și performanțe

Formarea, dezvoltarea și afirmarea personalității umane este un proces dialectic, amplu, complex, cu numeroase determinări obiective, în care sistemul aspirațional ocupă un loc central, dominant. Psihologia modernă consideră că organizarea, structurarea și dinamica personalității sînt determinate, într-o măsură importantă, de motivație și în cadrul ei de nivelul de aspirație. **În desfășurarea vieții reale a unui individ, aspirațiile prezintă ca modele, scopuri, năzuințe, așteptări, speranțe, țeluri, idealuri, raportîndu-se permanent la realitate și angajîndu-l plenar în realizarea lor. Aspirațiile sînt proprii tuturor oamenilor și colectivităților umane.** În preadolescență, adolescență și tinerețe, aspirațiile se manifestă, prin funcțiile lor, ca dimensiuni și factori ce organizează și structurează personalitatea, dîndu-i orientare, direcție și sens.

În relația dintre inteligență și reușita școlară, motivația și, în cadrul ei, nivelul de aspirație este factorul dinamogen important care activează, susține, propulsează **și** direcționează **posibilitățile elevului în vederea obținerii randamentului maxim.**

Numeroase cercetări evidențiază rolul hotărîtor al „motivației de creștere", trebuința de performanță (D. C. Mc. Clelland, J. W. Atkinson), de afirmare socială, de valorizare și care sînt determinante pentru orientarea, structurarea și dinamica personalității. **Aspirațiile și idealurile dau deschidere personalității uamne.** Așa ne explicăm de ce **aspectele dinamice și de cristalizare a aspirațiilor,** ce se manifestă în viața individului, se **evidențiază mai ales la vîrstele tinere. Ele sînt pregătite de întreaga dezvoltare a persoanei, astfel încît, prin raportarea la trecutul și prezentul acesteia, îi pregătesc viitorul.**

Contextul social determină orientarea, conținutul și intensitatea aspirațiilor, datorită unor „presiuni sociale". Trebuința de performanță, de autodepășire, de perfecționare continuă „aspirația spre competență" **(J. Bruner)** explică acest fapt. Factorii sociali ca: **obiceiurile, tradițiile, moravurile, organizarea socială, valorile** (științifice, artistice, culturale, morale), **idealurile colectivităților au o influență foarte puternică asupra procesului de constituire a aspirațiilor.** Ca elemente de proiecție a personalității, aspirațiile se raporează la un anumit mod de viață și depind, probabil, și de un anumit nivel de viață ; în acest caz, **fundamentală** este raportarea individului la valorile promovate de societate (clase sociale, grupuri, familie) și la ierarhia acestor valori.

Nivelul de aspirație este, deci, legat de fixarea unui anumit scop pe care elevul dorește să-l atingă, în comparație cu ceea ce a realizat înainte. De cele mai multe ori, nivelul de aspirație al elevului se mulează, se acordă cu nivelul performanței anterioare, fiind un ecou al acesteia. În decursul anilor de școală, aprecierile și notele date de educatori sînt însușite, interiorizate și încorporate în imaginea de sine, în nivelul de aspirație al elevului, cu atît mai mult cu cît pînă la o anumită vîrstă notele și aprecierile școlare sînt asimilate și ca „măsură a inteligenței". **Cercetările efectuate au găsit o pronunțată corelație pozitivă între notele anterioare și notele la care elevul se așteaptă, spre care el aspiră.**

Este de remarcat faptul că, **nivelul de aspirație al elevului capătă expresie în limbajul notelor școlare.** Se poate vorbi „de o notă critică" definind aspirația sau de „o notă-prag" peste care elevul se declară mulțumit. Această „notă critică" este sugerată la început de părinți, care fixează dinainte reperul așteptat de ei pe scala de notare.

Copiii, între aspirațiile familiei și cele personale

Cercetînd această problemă pe un număr reprezentativ de cazuri, atît în mediul urban cît și în cel rural, am ajuns la concluzia că **în clasa a VIII-a, în proporție de 40%, nivelul de aspirație al părinților este superior celui mărturisit și acceptat de elev.** Cu unele variații nesemnificative, tendința constatată la clasa a VIII-a o regăsim și la celelalte clase, ceea ce ne îndreptățește să afirmăm că **există o „presiune" certă a părinților** (a familiei) asupra nivelului de aspirație al elevului. Să reținem că această presiune este mai mare în clasele terminale. **Apropiindu-se de clasa terminală, părinții, în dorința lor de a-și vedea**

copii cît mai bine realizați în profesiune și în viață, le cer mai mult, fără ca, uneori, să țină seama de posibilitățile lor și de consecințele care decurg de aici, asupra conștiinței și conduitei lor.

Luînd contact cu realitățile școlare, cu exigența educatorilor, de foarte multe ori **elevul își definește un nivel de aspirație mai realist** decît părinții care de multe ori își fixează **scopuri arbitrare, rupte de realitățile școlii, și de posibilitățile elevului.**

In școală se întîlnesc elevi la care nivelul de aspirație se situează mult peste nivelul capacităților lor. Drept urmare, rezultatele la învățătură sînt incontestabil inferioare celor spre care năzuiește elevul. Uneori, sub îndemnul părinților, care nu-i cunosc valoarea și limitele, elevul **aspiră spre un scop mult** prea înalt pentru el — să devină fruntaș la învățătură, să fie premiant în toate clasele, să devină mare violonist etc... Sub „presiunea familiei", copilul dorește, într-adevăr, aspiră, numai că în aceste cazuri posibilitățile nu-l ajută. În consecință, **nivelul de realizare este sub nivelul de aspirație**. În acest caz, **consecințele pot fi neplăcute, ca să nu spunem grave.**

Obținînd note mai mici decît cele la care se așteaptă, elevul este contrariat, dezorientat de performanțele sale școlare exprimate în note, este nemulțumit, iar nivelul său de aspirație și conștiința de sine suferă o puternică distorsiune **cu toate consecințele de ordin afectiv pe care fenomenul le provoacă.** Dacă la notele obținute, care sînt mereu altele decît cele dorite și așteptate, se mai adaugă și reproșurile amare ale părinților, copilul începe să fie „presat", stressat de insucces (eșec), se descurajează, pierde încrederea în puterile proprii, se simte frustrat, izolat, neînțeles de profesori, colegi și chiar de părinți. În această ipostază **insuccesul la învățătură retrăit ca atare de copil** (chiar dacă notele sînt de trecere), **poate să devină o frînă puternică în dezvoltarea lui intelectuală și volitiv caracterială.**

„Presiunea" exagerată a familiei asupra elevului duce la **„anxietatea de eșec** sau de **competiție".**

„Anxietatea de competiție" se manifestă printr-o sîrguință tensivă în pregătirea lecțiilor și prin teama că alții le vor lua rangul în clasă. Din această categorie fac parte, de regulă, elevi buni și foarte buni, pentru care **eșecul îl constituie nu notele proaste, ci notele mai mici decît cele la care el se așteaptă.** Aceștia vor să iasă la tablă, să fie ascultați, răspund cu scrupulozitate, dar crispați și sub tensiune ; ei își petrec pauzele repetînd neliniștiți lecțiile, temători de a nu fi uitat ceva și astfel să obțină notă mai mică decît colegul sau colega „rivală".

„Anxietatea de eșec" se manifestă printr-o **teamă difuză sau selectivă** a elevului față de un posibil eșec școlar ; cu toată pregătirea sa, el se așteaptă oricînd la eșec, „îngheață" cînd profesorul deschide catalogul și îi răsfoiește paginile ; este dominat de teama de a nu fi ascultat : „acum o să mă asculte ! Ce mă fac ? Nu mai știu nimic, am uitat totul etc..." Scos la tablă lasă impresia că nu știe lecția ; se bîlbîie, se pierde, nu termină o frază și începe alta, își freacă mîinile etc... Rezultă că în evitarea eșecului școlar, un rol important îl are **gradul de realism al nivelului de aspirație al elevului și familiei.**

Un pronunțat dezacord între aspirații, capacități și performanțe am întîlnit mai ales la elevii din clasa a V-a și a IX-a și chiar a XI-a, unde am înregistrat unele sentimente de nemulțumire față de aprecierea profesorului. Se pare că aici are loc o reacție aparte față de aprecieri, prin note, care generează nemulțumiri resimțite dureros de unii elevi. În clasa a V-a și a XI-a se poate vorbi de o scădere a valorii lor, comparativ cu clasele a IV-a și a VIII-a. Venind din gimnaziu cu o medie mare, medie cu care se acordă și nivelul său de aspirație, elevul se așteaptă, în mod firesc, la performanțe înalte. Obținînd în clasa a IX-a note mai mici, elevul este contrariat, dezorientat de performanțele sale școlare exprimate prin note, este nemulțumit, se simte neînțeles de profesori, părinți și chiar de colegi. Intrînd într-un nou sistem de exigență, elevul este pus în situația de a-și „tatona", de a-și căuta din nou nivelul valorii notelor sale cu care să-și acorde și nivelul său de aspirație. Toate aceste „tatonări" și căutări sînt însoțite de stări tensionale, anxietate, de o atitudine negativă față de aprecierea elevului. Pentru a înlătura unele experiențe pe care elevii le resimt ca dureroase, este necesar ca **profesorii, diriginții, părinții și chiar elevii înșiși să fie pregătiți pentru ca să depășească cît mai ușor acest fenomen.**

Pentru evitarea eșecului este necesară o estimare reală și obiectivă a capacităților elevului, în raport cu aspirațiile acestuia ; **elevii și părinții să fie ajutați să-și fixeze cît mai concret și cît mai realist nivelurile de aspirație.** Prin aceasta, se pot evita situațiile în care **nivelul de aspirație este complet nerealist,** iar **capacitățile elevului nu corespund** acestui **nivel.** Dacă nu se are în vedere decalajul, în virtutea aspirației, care **s-a rupt de realitate,** elevul pretinde mai mult decît dă și poate da. Este cazul elevului că-

ruia întotdeauna i se pare că nu i s-a dat nota meritată, al elevului veşnic nemulţumit de nivelul la care i-au fost apreciate cunoştinţele.

Pentru stabilirea unei corelaţii juste între aspiraţii, capacităţi şi performanţe

În procesul instructiv-educativ, ca şi în procesul muncii productive trebuie să se insiste nu numai asupra procesului de transmitere a cunoştinţelor, a formării deprinderilor, a transferării metodelor de lucru, a strategiilor de gîndire si creaţie, convingerilor, sentimentelor etc., ci şi asupra **stabilirii unei corelaţii cît mai juste între aspiraţii, capacităţi şi performanţe.** Atît familia cît şi şcoala trebuie să antreneze sistematic elevii într-o **cunoaştere de sine cît mai obiectivă** care să aibă drept efect **„ajustarea" aspiraţiei după posibilităţile elevilor şi cerinţele vieţii sociale.** În felul acesta sistemul şcolar va deveni un factor mai activ în obiectivarea aspiraţiilor şi idealurilor generaţiilor tinere.

Numeroase cercetări consideră că educaţia trebuie să ajute individul să treacă de la „autodidaxia asistată" la formarea „aspiraţiei de autodidaxie", în ideea că omul este nevoit să înveţe toată viaţa. Problematica educaţiei permanente justifică această orientare. O. B ă d i n a priveşte autoeducaţia ca pe o posibilitate de corelare adecvată a raportului aspiraţii-necesităţi. Referindu-se la tineretul văzut în perspectiva anilor 2000 autorul menţionat arată că, şi în viitor, între nivelul aspiraţiilor pe care şi le fixează tînărul şi condiţiile concrete de realizare a acestora va exista un anumit dezacord. Nivelul de aspiraţie, dorinţele persoanei depăşesc de cele mai multe ori posibilităţile concrete de înfăptuire a acestora. Una din misiunile delicate şi dificile ale autoeducaţiei va fi, şi în viitor, menţinerea acestui echilibru la un nivel optim, la care **aspiraţiile prea înalte să nu devină factori dezadaptativi,** iar atunci cînd acestea sînt prea coborîte, **să nu determine automulţumire şi apatie.**

Distanţarea prea mare a aspiraţiilor de posibilităţile individului perturbă sistemul motivaţional al acestuia şi prin aceasta întreaga dinamică a personalităţii.

Unele dorinţe, aspiraţii (mai ales profesionale) ale tinerilor sînt realiste, altele necesită o susţinută muncă de consolidare, corecţie, canalizare în direcţia împlinirii personalităţii, a afirmării acesteia în viaţa socială. Realizarea aspiraţiilor generează — aşa cum am arătat — sentimente de mulţumire, de satisfacţie, de încredere în forţele proprii, contribuie la instaurarea optimismului. Dimpotrivă, nerealizarea lor constituie o sursă de nemulţumire, de dezadaptare la condiţiile concrete de viaţă, mergînd pînă la **alienarea** individului. Eşecul şcolar, o pregătire şcolară sau profesională deficitară, lipsa unor capacităţi sau aptitudini, competiţia etc., au consecinţe şi rezonanţe personale puternice asupra individului. Avem numeroase exemple şi studii care ne demonstrează că încercările de integrare profesională ale unui procent însemnat de tineri absolvenţi de liceu se soldează cu eşecuri dureroase. Rezultă, de aici, **necesitatea ca prin educaţie să se cultive în rîndurile tineretului aspiraţii cît mai realiste, care să fie în acord cu capacităţile lor şi să se înscrie în direcţia intereselor şi aspiraţiilor colectivităţii în care trăiesc şi muncesc, realizîndu-se, în acest fel, valorificarea şi valorizarea fiecăruia, afirmarea plenară a personalităţii.**

Relaţia aspiraţii — capacităţi şi performanţe este hotărîtoare pentru fericirea personalităţii, pentru dezvoltarea armonioasă a acesteia, pentru integrarea ei socială.

Conf. univ. dr.
DUMITRU VRABIE

Adio grădiniţă! Bună dimineaţa şcoală!

Copilul este, oare, suficient de bine pregătit pentru clasa I? Concluzii semnificative ale unui studiu de specialitate

În fiecare an, o nouă generaţie de copii — vlăstare viguroase, flori minunate ale vieţii — se îndreaptă cu inimile fremătînde spre şcoli. Şi dorinţa supremă a fiecărui părinte este ca fiii săi — personalităţi în devenire — să obţină rezultate şcolare bune, să fie disciplinaţi şi să ajungă, în timp, tineri bine educaţi. Dar, pentru a parcurge un asemenea

drum, începînd de la fragedă vîrstă de şase ani, copiii trebuie să fie temeinic pregătiţi încă din familie. Şi, oare, sînt ei cu adevărat formaţi pentru a putea deveni, prin şcolarizare, cetăţeni de nădejde ai României de mîine ?

Relatarea noastră încearcă o incursiune în problemă, pentru elucidarea acestei întrebări.

Copiii preşcolari, aflaţi în pragul şcolarizării, trebuie să-şi cunoască bine casa părintească, componenţa familiei, activităţile desfăşurate de membrii acesteia, locul lor de muncă. Acei care frecventează grădiniţa trebuie să-şi cunoască colegii, educatorii ca şi atribuţiile acestora. Un copil de 6 ani, apt pentru şcolarizare, cunoaşte denumirea satului, oraşului sau a cartierului în care locuieşte. Percepe corect etapele importante ale zilei (dimineaţa, perioadele amiezii şi ale prînzului, cele de după masă şi seara, noaptea). Cunoaşte corect succesiunea trecerii timpului prin raportarea zilei curente (azi) la cea anterioară (ieri) şi viitoare (mîine). Denumeşte în ordine zilele săptămînii, cunoaşte lunile anului şi anotimpurile, cu fenomenele şi activităţile caracteristice acestora. Trebuie să cunoască elementele componente ale corpului omenesc, obiectele de îmbrăcăminte, mijloacele de locomoţie şi transport, animalele şi foloasele acestora pentru om, principalele alimente, fructe, zarzavaturi, legume şi produsele unora (grîu-făină-pîine, floarea soarelui — ulei, sfecla de zahăr — zahăr, etc.), veselă, tacîmurile precum şi materiale din care acestea sînt confecţionate (sticlă, porţelan, metal), unele însuşiri ale acestora (casabile, maleabile, oxidabile). Ei, trebuie să diferenţieze culorile : roşu, galben, albastru, verde, maro, violet, portocaliu, alb ; negrul şi nuanţele lui. Prin comparaţie, să poată diferenţia dimensiunile relative (mic-mare), greutatea (uşor-greu), temperatura (cald-rece), consistenţa relativă (moale-dur), poziţia în spaţiu (sus-jos, aproape-departe, pe sub, aici, acolo, peste, în, la etc.) să poată ordona obiectele în şir crescător şi descrescător, să numere pînă la 10, să fie familiarizat cu simbolul cifrelor 1—9, fără a le scrie.

Preşcolarul de ieri trebuie să fie — la intrarea în şcoala elementară — stăpîn pe mişcările fundamentale : mers, alergare, căţărat, tîrît, aruncare, să ţină corect creionul şi să aibă deprinderile necesare pentru desen, modelaj şi cînt ; să efectueze activităţi practice elementare de mînuire, îmbinare, îndoire, rupere, tăiere, îmbobinare, înşirare. Deci cunoştinţele complexe, în ansamblu. În stabilirea oportunităţii debutului şcolar trebuie luat, apoi, în considerare, ansamblul global al influenţelor factorilor bio-fiziologici, psihopedagogici şi socio-familiali. În virtutea acestui fapt, aprecierea pregătirii unui copil pentru începerea şcolii presupune din perspectiva somato-fiziologică o perfectă stare de sănătate, integritate senzorială şi o dezvoltare fizică armonioasă, corespunzătoare (sub aspectul greutăţii, înălţimii şi a perimetrului toracic în expiraţie).

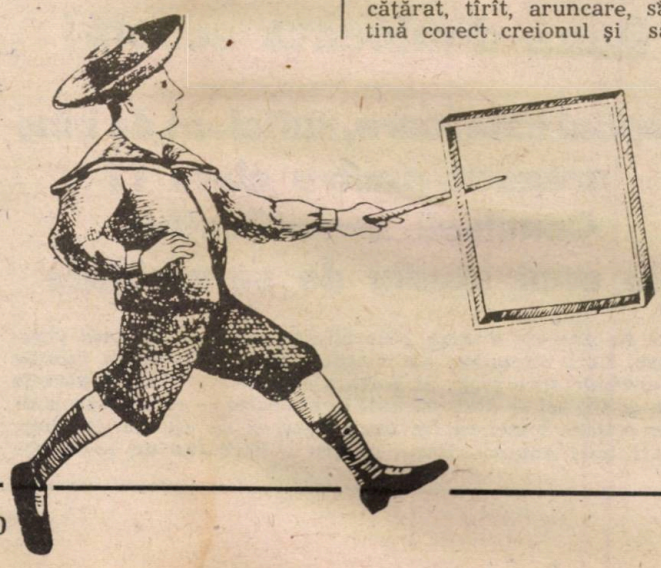

Experienţa noastră practică a relevat că indicii stabili ai dezvoltării fizice — îndeosebi cei de creştere (sensibil marcaţi de factorul ereditar) nu pot avea repercusiuni nefavorabile asupra randamentului şcolar. Acei copii care, din punct de vedere al dezvoltării fizice sînt, concomitent, afectaţi de hipostatură şi hipoponderalitate prezintă mai frecvent simptome de oboseală, agitaţie psihomotrică, atenţie instabilă, capacitate redusă de mobilizare în îndeplinirea sarcinilor şcolare. Simptome similare am întîlnit şi la o parte din acei copii care abia au împlinit vîrsta de 6 ani — mai precis, cei născuţi în lunile iunie, iulie, august sau chiar septembrie. Aceştia, deşi din punct de vedere fizic şi psihic sînt dezvoltaţi corespunzător vîrstei cronologice, prezintă decalaje sub aspectul conduitei sociale, au un comportament mai infantil — părinţii considerîndu-i necopţi, insuficient maturizaţi pentru şcoală.

Un studiu — vizînd adaptarea şcolară — efectuat pe un efectiv de 420 de preşcolari, urmăriţi şi în continuare, pînă la clasa

a IV-a, a scos în evidență pe acei copii care au fost școlarizați mai devreme (1—3 luni după împlinirea vîrstei de 6 ani) care prezentau o dezvoltare adecvată, concordantă sub aspect biologic, psihologic și a conduitei sociale, și care, datorită acestor calități au înregistrat un progres mai evident în dezvoltarea intelectuală față de colegii lor din aceeași cohortă.

Adaptarea școlară optimă depinde de dezvoltarea generală și armonioasă a tuturor laturilor personalității. Adaptarea la cerințele școlare din prima clasă presupune o dezvoltare corespunzătoare a capacității de a analiza — de a descompune în elemente componente obiectele familiale, de a realiza sinteza acestora (de a le reuni), de a face comparații, abstractizări, clasificări și generalizări în mod corect, prompt și independent. De asemenea, ei trebuie să dea dovadă de spirit de observație și să posede capacitatea de a-și distribui și menține susținut atenția la lecție.

Vorbirea copilului apt pentru școlarizare trebuie să fie expresivă și corectă sub aspect lexical și chiar instructiv gramatical. El trebuie să-și poată exprima adecvat dorințele, gîndurile, trăirile emoționale și să acționeze corect, pe baza cerințelor adultului, să răspundă la întrebări și să le formuleze corect, să concretizeze și să completeze răspunsurile colegilor. Deci, alături de maturitatea intelectuală este necesară și prezența unui anumit grad de maturitate socială. Aceasta se referă la însușirea și respectarea unor deprinderi de conduită civilizată în colectiv, la stabilirea relațiilor interpersonale preferențiale și de adaptare facilă la prezența persoanelor străine, la manifestarea spiritului de întrajutorare a colegilor, proiectarea și realizarea lucrărilor colective, cultivarea sociabilității, a relațiilor de prietenie, la formarea unei atitudini corespunzătoare de păstrare și respectare a avutului obștesc. Este bine ca un copil de 6 ani să-și poată transpune în plan secundar dorințele personale, să-și impună voința cînd susține argumente întemeiate, chiar dacă întîmpină opoziția altor colegi, dar și de a accepta dorințele justificate ale altora.

La copiii amînați de la școlarizare am observat adesea existența unei discrepanțe între nivelul dezvoltării fizice și intelectuale, a conduitei sau a pregătirii pedagogice. Nepregătirea pentru școală poate rezulta dintr-o structură dizarmonică a personalității. Am observat la acești copii diferențe marcante chiar între nivelurile dezvoltării diferitelor procese psihice : atenție, memorie, gîndire, vorbire etc.

Din contextul factorilor perturbanți ai adaptării școlare incipiente s-a remarcat că durata, stabilitatea atenției precum și mobilitatea acesteia în situații problematice sînt mai reduse ; perioadele de fatigabilitate domină asupra celor de disponibilitate la efort intelectual. Din această cauză ei memorează și reactualizează mai lent cunoștințele, se abat mai ușor de la sarcina primită, abandonînd-o frecvent. Instalarea precoce a oboselii atrage după sine scăderea vigilenței, flexibilitatea comportamentului, ceea ce reduce capacitatea de adaptare. Copilul insuficient pregătit pentru școală nu poate sta liniștit în bancă, ceea ce dovedește că mecanismele sale inhibitorii nu sînt încă stabilizate. Adesea prezintă o emotivitate ridicată, din care cauză este blocat afectiv. Aceste blocaje se răsfrîng negativ asupra capacității de a-și adecva optim strategiile de acțiune educativă și asupra propriilor împliniri și dezvoltări plenare a potențialităților.

Cercet. șt. dr.
AURELIA COAȘAN

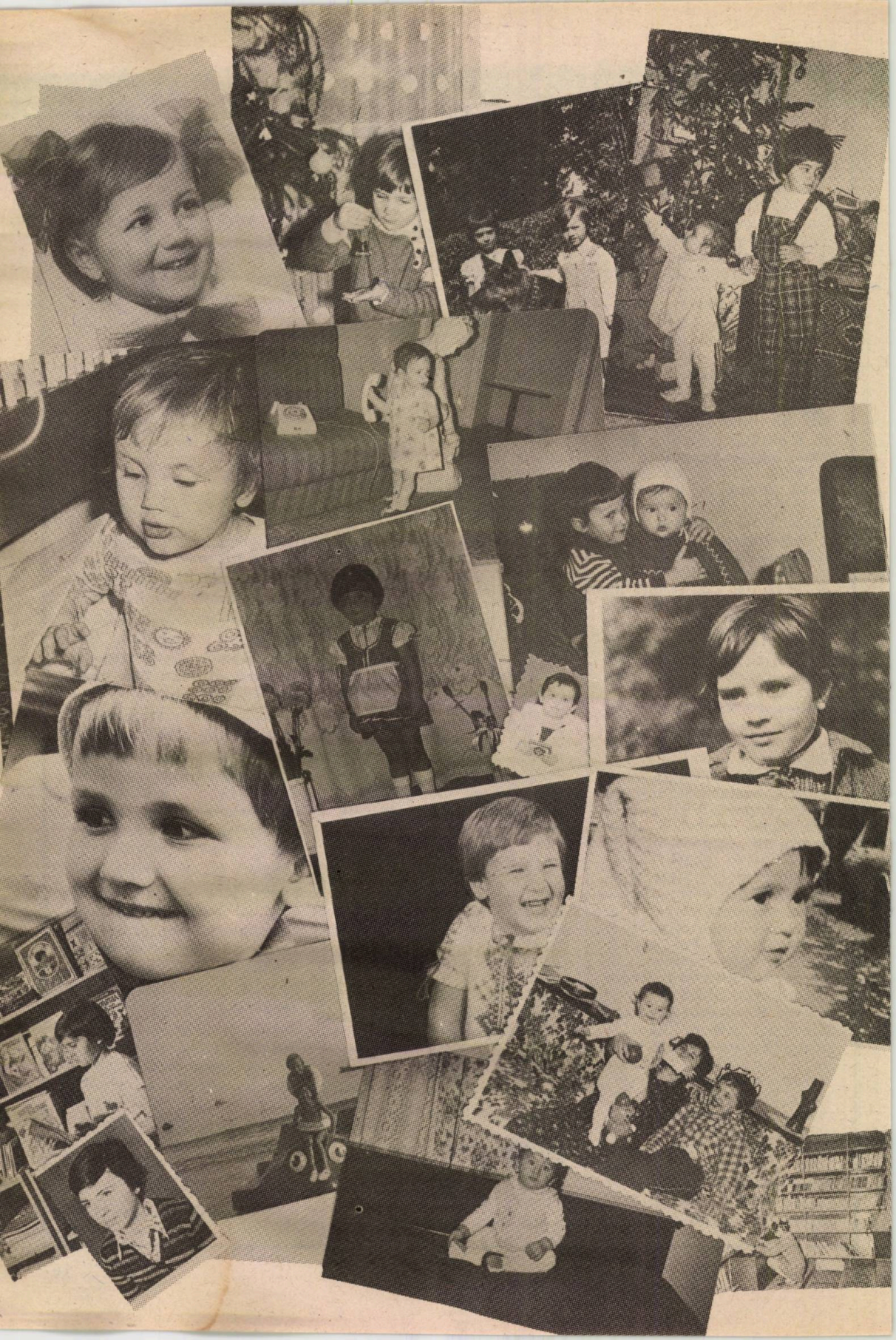

De la exigență la responsabilitate...

Printre multiplele trebuințe ale oamenilor — manifestate de la cea mai fragedă vîrstă — de a căror satisfacere depinde însăși dezvoltarea umană, se află și afecțiunea. Cei care la vîrsta copilăriei, din diverse motive, n-au simțit dragostea în ochii și zîmbetul celor din imediata lor apropiere, a părinților în primul rînd, poartă în sufletul lor, mai mult sau mai puțin conștientizat, amărăciunea unei neîmpliniri. Astfel de cazuri sînt, din fericire, destul de rare ; copiii noștri cresc și se dezvoltă înconjurați de toată dragostea, în mod special a familiei lor. Uneori însă, această dragoste, devenind excesivă în manifestările sale, are efecte contrare intențiilor — cu atît mai grave, cu cît nu devin evidente imediat, ci după un timp mai îndelungat.

Cel mai adesea, afecțiunea exagerată a părinților se manifestă prin îndeplinirea tuturor sau a celor mai multe din dorințele copilului, astfel încît, pe măsură ce timpul trece, acesta își formează convingerea că datoria celor din jur este de a-l sluji. Ceea ce urmează, în astfel de situații, contrazice toate așteptările părinților : manifestarea plenară a egoismului copilului, însoțită de incapacitatea lui de a acționa independent și cu eficiență în vreo situație oarecare, oricît de simplă. Unui astfel de copil i s-a dat totul **sau aproape totul** și nu i s-a cerut nimic **sau** i s-a pretins puțin, **așa încît el a avut puține prilejuri să depună eforturi reale, pentru a dobîndi ceea ce îi trebuie sau dorește — numai foarte rar simțindu-se răspunzător pentru faptele sale.**

Una din marile taine ale educației constă în existența **echilibrului dintre manifestarea afecțiunii și exigenței față de copil,** în asemenea măsură, încît copilul să simtă, concomitent, atît dragostea cît și cerințele noastre față de el, cerințe care cresc odată cu vîrsta. **Acolo unde educatorul** — fie el părinte, învățător sau profesor — **nu manifestă exigență față de copil, nu îl solicită corespunzător potențialului său fizic și psihic, nu se poate vorbi de educație,** pentru că **omul devine om nu numai prin ceea ce îi dăm, ci și prin ceea ce îi cerem.** Or, cerințele noastre trebuie să-l pună în fața a numeroase probleme, să-i stimuleze dezvoltarea intelectuală, solicitîndu-i și dezvoltîndu-i voința, punîndu-l în situația de a-și asuma răspunderi și sarcini, deprinzîndu-l să le îndeplinească singur.

Se observă la părinți, îndeosebi la aceia care au numai unul sau doi copii, dorința de a-i (sau a le) face cît mai ușoară viața. De aceea, nu numai că nu apelează la ajutorul lui, atunci cînd acesta le-ar fi necesar, dar, mai mult, sînt gata să-i vină ei înșiși **în ajutor,** făcînd ei ceea ce s-ar fi cuvenit să facă, singur, copilul. Cu prea plinul afecțiunii lor, părinții își hrănesc viitoarele amărăciuni, ce le vor fi sigur provocate de puțina sau totala lipsă de responsabilitate a celor înconjurați numai cu dragoste oarbă.

Pînă către vîrsta de 10—11 ani copiii manifestă, de regulă, receptivitate față de cerințele adulților — îndeosebi față de acelea care vin din partea părinților și a școlii. Este vîrsta propice pentru formarea deprinderilor de a acționa potrivit unor solicitări exterioare, de a îndeplini anumite sarcini pe un termen mai scurt sau mai îndelungat. Dar înainte de a învăța să-și asume sarcini, în fața altora, copilul trebuie să învețe să-și satisfacă propriile trebuințe, să învețe, adică, **să se autoservească.** Dacă există un... alfabet al educației, apoi autoservirea este una din primele sale litere : ea este **primul pas spre deprinderea muncii.**

Copilul care la 5—6 ani nu știe să se servească, suportă consecința faptului că pînă la această vîrstă n-a fost pus în situația de a îndeplini anumite cerințe elementare, de a învinge prin muncă proprie anumite greutăți, de a trăi satisfacția unei reușite personale. Uneori a învățat, poate, doar să facă numai o parte din ceea ce i se cere, pentru că restul este îndeplinit de alții. Cum se pot explica astfel de situații ? Unii părinți n-au tăria să-și înfrîngă **imboldul** de-a veni în „ajutorul" copilului, care depune un efort oarecare, spontan sau solicitat. Alții nu au răbdarea necesară să aștepte pînă ce copilul execută ceea ce i s-a cerut și pentru a isprăvi mai repede, pun mîna și fac ei înșiși.

Ne-am putea spune că nu există, de multe ori, intenția bună de a solicita un efort din partea copiilor, dar atunci cînd ea se manifestă, nu este dusă pînă la capăt, pentru că intervine imediat — pentru un motiv sau altul — „ajutorul" celor mari, iar copiii se învață cu el și atunci cînd întîlnesc un obstacol, apelează la sprijinul celor din jur.

Evident, prin astfel de procedee nu se poate forma la copil sentimentul de răspundere pentru ceea ce nu a înfăptuit sau satisfacția pentru ce a reușit să

facă. Aşadar, pentru a se evita astfel de consecinţe se cuvine ca **nimic din ceea ce copilul poate face pentru sine sau pentru cei din jur, să nu fie îndeplinit de altcineva ; să-l deprindem să înveţe să se ajute.** Dacă, totuşi, obstacolul cu care se confruntă la un moment oarecare **este peste puterile lui,** numai atunci să fie ajutat să-l depăşească, dar munca pe care o are de îndeplinit s-o încheie el însuşi. Numai astfel li se poate cultiva copiilor dorinţa de a persevera şi sentimentul de preţuire a satisfacţiei ce urmează unei reuşite dobîndite prin efort personal. Treptat, se formează deprinderea de a îndeplini şi pentru alţii — pentru membrii familiei la început — anumite însărcinări, unele cu un caracter permanent. Oricum, între 6—10 ani copilul trebuie să ştie că răspunde nu numai pentru activitatea sa şcolară, ci şi pentru alte îndatoriri familiale.

Se poate oare spune că dintr-un astfel de comportament exigent al părinţilor, care îşi învaţă copiii să trăiască nu numai satisfacţia jocului ci şi pe aceea a muncii, lipseşte dragostea ? Evident că nu ! Este însă vorba de **un alt mod** de manifestare a dragostei — unul călăuzit de raţiune, care are tăria să nu-l scutească pe copil de eforturi ci, dimpotrivă, îi crează situaţii care îl vor antrena în învingerea dificultăţilor. Şi, repet, toate acestea se petrec pînă la vîrsta de 10—11 ani. Este adevărat că, după această vîrstă, copilul poate să îndeplinească cu mult mai uşor ceea ce îi cerem : are şi forţă fizică şi un nivel de dezvoltare psihică ce îi permit să rezolve totul mult mai repede şi mai bine — cu o condiţie : **să vrea** sau, mai precis, **să fie deprins să vrea** să muncească.

În jur de 12—13 ani, copilul începe să nu mai fie atît de receptiv la îndemnurile, sfaturile, sau numai la sugestiile noastre. Se consideră apt pentru o conduită independentă. Dacă n-a fost deprins pînă acum să se ajute singur, să fie util celor din jur, să învingă unele dificultăţi, să-şi asume anumite responsabilităţi, va fi greu — ba, foarte greu, dacă nu imposibil — să mai ajungă la un astfel de comportament.

În copilul nostru de astăzi se dezvoltă viitorul cetăţean, participantul activ la bunul mers al activităţii sociale de mîine. Aceasta ne impune să creem copiilor — mai ales de la vîrsta pionieriei — condiţiile de participare la viaţa clasei, a detaşamentului şi unităţii căreia îi aparţine. Sigur că aici, pe prim plan apare comandantul-instructor de detaşament, care are datoria să creeze fiecărui pionier posibilitatea de a-şi asuma un rol, de a îndeplini o atribuţie, de a-şi spune cuvîntul în organizarea activităţii şi de a executa însărcinările primite. **Participarea la viaţa colectivului pionieresc şi, mai apoi, la aceea a organizaţiei de U.T.C. constituie o excelentă formă de cultivare a sentimentului de responsabilitate pentru faptele proprii, dar şi pentru cele ale colectivului din care face parte.**

Interesul copilului pentru problemele obşteşti se cuvine să fie întreţinut şi dezvoltat de către familie prin discuţii asupra îndatoririlor sale, asupra modului în care ele sînt îndeplinite. Se sprijină astfel dezvoltarea sentimentului de responsabilitate.

Dacă pînă către vîrsta preadolescenţei copilul şi-a format — pe baza exigenţelor formulate de familie şi şcoală — deprinderile elementare de a se comporta, acum, cînd ajunge în jurul vîrstei de 13—14 ani este pregătit să-şi asume una din cele mai importante responsabilităţi : aceea de **a duce mai departe procesul devenirii sale, prin autoeducaţie.**

Preadolescenţii care au avut o copilărie structurată, în care libertatea lor de manifestare s-a circumscris unui sistem unitar şi consecvent de exigenţe, şi-au format nu numai deprinderea de a învinge greutăţile, ci şi atitudinea de responsabilitate faţă de ansamblul îndatoririlor lor. Aşa că atunci cînd se consideră în stare să ia decizii pe cont propriu, o fac, cunoscîndu-şi forţele — fizice, intelectuale şi morale — avînd deprinderea şi de a duce pînă la capăt ceea ce şi-au propus. Mai mult, în adoptarea unor metode de viaţă — act caracteristic preadolescentului — va apare o selecţie potrivită cu valorile morale pe care a învăţat să le preţuiască pînă la această vîrstă — prin însăşi experienţa sa de viaţă.

Toţi preadolescenţii aspiră la independenţă, toţi se consideră capabili să ia decizii personale, dar numai unii sînt pregătiţi — pînă la această vîrstă — să înceapă a-şi lua viaţa în propriile mîini, să conştientizeze importanţa acestui moment şi marea responsabilitate la care trebuie să ajungă. Aceştia sînt copiii care, crescînd într-un climat familial şi şcolar de afecţiune şi exigenţă, au învăţat să fie autoexigenţi. Dar, nici în asemenea condiţii, procesul educaţiei, al influenţei externe, nu încetează. El se realizează mai ales sub aspectul îndrumării acţiunii autoeducative. În mod deosebit, **în trei direcţii** se impune a fi orientată atenţia educatorilor : 1) **alegerea cercului de prieteni ;** 2) **formarea idealului de viaţă şi** 3) **orientarea şcolară şi profesională.** Acestea sînt, de fapt, marile probleme ale perioadei de

vîrstă de la cumpăna preadolescenței cu adolescența. Deși la această vîrstă tinde spre independență, el simte — concomitent — și nevoia comunicării cu alții, dar nu întotdeauna își manifestă această necesitate. Mai mult, pentru a se lămuri, nu se întreabă nici pe el și nici la alții nu apelează. Uneori nici întrebările nu-i sînt clare — cu atît mai puțin răspunsurile. Dintre multiplele semne de întrebare unul pare a fi dominant: „ce fac cu viața mea, încotro mă îndrept ?"

Tocmai în această direcție se cuvine să ne orientăm atenția, pentru a sprijini procesul de conturare a idealului de viață, ca și pe acela al cunoașterii de sine, pentru ca pe baza unei autocunoașteri, cît mai realiste, să se poată gîndi cu toată seriozitatea la viitoarea lui profesie.

Adolescentul care nu fuge de efort, pentru că a învățat să se ajute, și privește cu responsabilitate fiecare din obligațiile ce-i revin sau pe care și le asumă în colectivul din care face parte, care își construiește și urmărește cu perseverență idealul, va manifesta maturitatea necesară în alegerea profesiei, avînd siguranța dobîndirii unei înalte competențe în practicarea ei.

ION GH. STANCIU

Să dezvoltăm potențialul creativ al copiilor noștri!

Mult timp s-a considerat că, creativitatea este un atribut al inteligenței. Astăzi cei mai mulți specialiști converg în a o defini foarte larg, drept o dispoziție generală a personalității spre nou. **După cum arată cercetările întreprinse în acest domeniu, persoanele înalt-creative sînt caracterizate prin** sensibilitate **față de probleme,** flexibilitatea **și** originalitatea **gîndirii,** fluență **ideațională, aptitudinea de** a gîndi abstract, **de a** restructura, organiza, elabora. **În același timp, s-a constatat că a crea nu este un apanaj al geniilor, ci o calitate ce poate fi prezentă la diferite nivele de competență. O frază devenită deja „clasică" spune în această privință : „O supă bună este mai creativă decît un tablou prost".**

Din datele cumulate pînă acum rezultă două teze principiale și anume : a) fiecare copil dispune de un potențial creativ **și b)** potențialul creativ poate fi stimulat, antrenat. Aceste teze au constituit stimulul pentru proiectarea, elaborarea și experimentarea practică a numeroase tehnici de educare a creativității.

Restrîngînd discuția la cadrul de referință al cititorilor noștri — desigur cei mai interesați în formarea personalității propriilor copii — ne vom permite să conturăm, extrem de succint, cele **două planuri în care ar putea acționa** pentru a stimula potențialul creativ al copiilor.

În primul rînd, este vorba de **CLIMATUL DE LUCRU.** Copilăria este perioada cea mai strîns legată de cunoaștere, de învățare, mai ales de învățarea organizată (în școală). Și, **de cele mai multe ori, întreaga gamă a influențelor educative exercitate de părinți este dominată de învățarea școlară :** uneori constrîngerile determinate de dorința de afirmare, de obținere a succesului școlar sînt atît de pregnante, încît la copil activitatea școlară nu se asociază cu **bucuria și satisfacția cunoașterii,** ci cu **obligația de a avea note bune** (sau **cele mai bune** !)...

În aceste condiții este greu de vorbit despre dezvoltarea potențialului creativ. Dar nu pentru că nu ar fi compatibil cu notele cele mai bune, ci pentru că **potențialul creativ poate fi stimulat numai pe fundalul unei atmosfere permisive, nonautoritare, pline de încredere** în posibilitățile copilului, în care acesta **să-și poată manifesta curiozitatea, spontaneitatea** și care **să răspundă nevoilor lui de împlinire și exprimare.** Copilul trebuie încurajat să capete **încredere în forțele proprii, să lucreze independent** și fără a simți continuu supravegherea mentorului, să simtă **bucuria activității** și nu teama oprobiului în caz de nereușită. Fără a crea o astfel de atmosferă, orice exersare a potențialului creativ este sortită eșecului, întrucît aptitudinile creative nu sînt creative prin ele însele, ci devin astfel în măsura în care sînt activate și valorificate prin motive și atitudini. Or, acestea nu pot apărea decît într-un climat de lucru corespunzător.

În al doilea rînd, este vorba de **CARACTERUL SARCINILOR DE LUCRU.** Aproape tot ceea ce învață copilul la școală reprezintă informații (cunoștințe) și modalități de a opera cu aceste informații (deprinderi intelectuale) ; acestea sînt o parte din ceea ce fiecare generație preia din experiența cumulată a societății. Toate (sau aproape toate) acestea se bazează pe așa-numita gîndire **convergentă** (cu tendință spre soluția unică) ; multe cercetări au arătat că persoanele creative au dezvoltată **gîndirea divergentă** (de la un stimul dat există căi spre mai multe soluții). Evident, nu este vorba de a se renunța la însușirea cunoștințelor și formarea deprinderilor „tradiționale", ci numai de a interveni cu ceva în plus, pentru **a stimula gîndirea divergentă.**

În lumina celor de mai sus trebuie înțelese și tipurile de **exerciții-jocuri** prezentate în continuare. Este util să le organizați în grup, sub forma unui joc-concurs, cît mai atractiv, lăsînd frîu liber imaginației copiilor, propunîndu-le chiar să modifice elementele constitutive ale exercițiului, criteriile de apreciere, timpul de lucru. Reluați din cînd în cînd un joc, modificîndu-l prin apropiere de ceva foarte prezent în situația respectivă. Nu faceți observații critice ; dar apreciați și evidențiați orice încercare de reacție pozitivă a copilului.

Pentru a desfășura un astfel de exercițiu, vom așeza copiii la o masă, cu hîrtie și creioane (dacă știu să scrie !) și le vom prezenta jocul.

De exemplu : „Am aflat un joc interesant. Se joacă pe puncte. Eu o să vă dau numele a două obiecte, să spunem „vază de flori" și „ceașcă" și vă întreb : prin ce se aseamănă ? Cine îmi dă o asemănare ? Bun : amîndouă au apă. Alta ! Bună ! Amîndouă au fundul rotund ! Alta... Amîndouă se pot sparge ! Excelent ! ș.a.m.d.

Acum vă dau alte două cuvinte ; le veți scrie sus, apoi aveți 3 minute ca să scrieți cît mai multe asemănări !"

Tipuri de exerciții-jocuri pentru stimularea potențialului creativ al copiilor

■ Scrieți numele tuturor lucrurilor **care se mișcă pe roți.** (timp de lucru — 3 minute).

■ Folosind cercuțe și linii drepte, **desenați un model** (două minute) ; acum desenați un **alt model,** folosind aceleași linii și cercuțe ca la primul model (două minute).

■ La ce poate fi folosită **o sfoară ?** Dați cît mai multe exemple (4 minute).

■ Prin ce se aseamănă o chitară și un pian ? (3 minute).

■ Scrieți cît mai multe cuvinte care conțin un „e", dar nu încep cu el (3 minute).

■ Luați o foaie de matematică și prin linii orizontale o împărțiți în patru părți egale. Realizați în fiecare bandă un model, colorînd în prima bandă 20 pătrățele, într-a doua — 40, într-a treia — 60, iar în cea de a patra — 80.

■ Căutați cuvinte la care dacă schimbăm o literă obținem **alt cuvînt** cu sens. Exemple : mare — tare ; mic — mac ; sac — sat.

■ Găsiți cuvinte la care dacă **adăugăm o literă** obținem **alte** cuvinte cu sens. Exemplu : om — pom.

■ Scrieți cît mai multe **deosebiri** între un ceas de mînă și unul de perete.

■ Găsiți cuvinte pe care dacă le **rescriem începînd cu ultima literă,** obținem alte cuvinte cu sens. Exemplu : cal — lac.

■ Puteți găsi un cuvînt care nu se schimbă chiar dacă îl scriem de-a-ndoasela ?

■ Să presupunem că vi s-a spart o cameră de bicicletă și ați înlocuit-o. Ce-ați putea face cu camera veche ? Dați cît mai multe exemple.

■ Desenați un copil, fără a ridica creionul de pe hîrtie. Încercați și a doua oară !

■ Scrieți cît mai multe **asemănări** între un avion și un automobil.

■ Împărțiți o foaie în două printr-o linie orizontală. În mijlocul fiecărei jumătăți desenați cu mîna un **pătrat** cu latura de 3-4 cm. Plecînd de la aceste pătrate realizați desene cu subiecte **cît mai neobișnuite.** Adăugați-le cîte un titlu cît mai original !

■ Cum v-ar plăcea să arate **un manual** după care voi să învățați singuri **cum să lucrați cu un computer ?**

■ Dați cît mai multe răspunsuri la întrebarea „Ce s-ar întîmpla dacă am putea trăi **și în apă** (ca peștii) ?"

■ Adăugați 4 propoziții care **să continue povestirea :** „Era o dimineață de august ; Sandu se hotărî să plece la..."

■ Scoateți (la întîmplare) 12 cărți de joc și întindeți-le pe masă **cu fața în sus.** Alegeți 3 cărți care **să se potrivească** în vreun fel. Alegeți alte două cărți care să se potrivească **în alt fel.** Puteți să mai alegeți 2 cărți (din cele rămase) care să se potrivească după un al treilea criteriu ?

■ Enumerați calitățile pe care ați dori să le aibă **rucsacul ideal.**

■ Împărțiți o foaie de hîrtie în două. În mijlocul fiecărei jumătăți desenați litera **V** (majusculă, de mînă). Realizați apoi, plecînd de la aceste semne, **două desene cu totul diferite.**

■ Folosind hîrtii de diferite culori, realizați pe un carton **un colaj** (cu subiect la alegere) ; găsiți-i un titlu cît mai interesant !

■ Scrieți 10 propoziții de cîte șase cuvinte; în fiecare propoziție cuvintele încep cu literele a, m, p, l, c, t.

■ Avem două zaruri : unul alb **(A)** și altul roșu **(R).** Fiecare zar are șase fețe numerotate (1, 2, 3, 4, 5, 6). Scrieți cîteva combinații ale celor două zaruri în așa fel încît suma celor două fețe de deasupra să fie 7.

■ Dați mai multe exemple de **imposibilități.**

■ Gîndiți-vă la locul vostru de lucru, de pregătire a lecțiilor, de studiu. Ce îmbunătățiri i-ar fi necesare (chiar dacă sînt imposibil de realizat) ?

■ Luați 9 chibrituri. Ce desene **diferite** puteți crea, folosind numai aceste chibrituri ?

■ Reconstruim un basm, de exemplu, „Scufița roșie". Să presupunem că Scufița Roșie s-a întîlnit în pădure cu **un lup vegetarian...** Cum s-ar fi putut desfășura evenimentele ?

■ Realizați **un colaj** după noua versiune a „Scufiței Roșii".

■ Deschideți orice revistă ilustrată. Căutați o imagine care vă place mai mult. Inventați mai multe **titluri neobișnuite.**

■ Cum credeți că ar fi mai avantajos să **se aranjeze cărțile și revistele** în depozitul unei biblioteci școlare ?

■ Imaginați-vă că unul singur dintre desenele voastre **ar putea deveni real.** Ce ați desena ?

■ Realizați un colaj folosind nu numai hîrtii și cartoane, ci și **alte materiale.** Ce materiale vă vin în gînd ?

■ Ce ați spune dv. dacă deschizînd **aceeași servietă** ați găsi o broască țestoasă rezolvînîd a problemă de matematică ?

„Decalogul" creativității

În încheierea acestui grupaj de exerciții-jocuri pentru un început de stimulare a potențialului creativ al copiilor, vă oferim un fel de DECALOG AL CREATIVITĂȚII, sperînd că am trezit interesul dv. pentru această problematică.

● Acordați **atenția** cuvenită și **seriozitatea** necesară nevoii de împlinire și exprimare pe care o simte orice copil.

● Puneți **întrebări stimulatoare pentru încurajarea liniilor originale de gîndire ;** niciodată nu este prea devreme pentru a începe educarea creativității copiilor.

● Arătați-le copiilor că le prețuiți ideile ; **ajutați-i să-și învingă blocajul emoțional :** teama de a greși, fixarea la prima idee ce le vine în minte, teama de apreciere.

● **Apreciați efortul creator care se manifestă în** ideile neobișniute.

● Încurajați spontaneitatea, **experimentele și folosirea greșelilor pentru învățarea ulterioară.**

● **Lăsați unele activități fără a le aprecia.**

● Nu judecați copiii după nivelul de citire sau scriere ; și un copil creativ poate rămîne în urmă.

● **Nu uitați** că ideile noi ale copiilor sporesc nivelul angajării lor **în activitate.**

● **Nu impuneți un program obligatoriu pentru exersarea potențialului creativ,** ci treziți interesul **pentru astfel de activități ; ele trebuie să aibă caracter de joc,** preferabil **în grup,** generînd bucurie, umor, relații interpersonale amicale.

● **Ca mentor al activității copilului dv., încercați să stați mai departe (copilul să nu simtă apăsarea personalității dv.), dar să fiți totuși prezent ; intervenția (orientarea) dv. trebuie să fie atît de delicată, încît** să nu devină inhibitorie !

EUGEN P. NOVEANU
Doctor în Pedagogie

Unde poate duce „grija" excesivă

PĂRINȚI, NU VĂ FRUSTRAȚI FIII...

...pentru că riscați să le compromiteți viitorul

Intrăm în clasa a V-a — secția germană — a Școlii Nr. 3 din Timișoara. Moment organizatoric. Profesorul salută, iar copiii răspund în cor. Apoi elevii iau loc fără nici un fel de recomandare.

Rămîne în picioare un elev slab și palid — în banca întîia. Profesorul îl cunoaște și cu multă bunăvoință îl roagă să ia loc. Și el se execută, ca în urma unui ordin, mecanic. Rămîne nemișcat.

Toți copiii întorc capetele spre cel care intră după profesor, se înghiontesc, își fac semne. „El" rămîne nemișcat.

De ce ? Pentru că este bine educat ? Situația sa, dacă ar fi superficial privită, ne-ar atesta aceasta. Este vorba de Costin C., școlar de nota 10, distins cu premiul întîi în tot ciclul primar. Mama — medic, tatăl — inginer, divorțați. Stă la mamă — cu mătușa și bunicul. Notă la purtare: zece. Singura pată în carnet : nota la sport. Nu este handicapat fizic, dar se mișcă puțin cam caraghios și este atît de rigid, încît clasa l-a poreclit „mascotă a... nemișcării". Aceasta, firește, l-a inhibat și mai mult.

Acum, pentru trimestrul al II-lea mama i-a adus o scutire totală pentru orele de sport. Așa crede ea că e bine.

Acestea sînt „datele tehnice" ce le-am putut obține de la profesori, ca și de la diriginte. În mod aparent, pare un caz cel puțin bizar. Unii colegi îl consideră pur și simplu un „tocilar", **un copil rece, al cărui singur scop este să-i întreacă pe ceilalți.** În ambele cazuri — dacă le-am accepta — ne-am înșela în mod cert. Dar înainte de a trage concluzii (poate pripite) să-i cunoaștem și situația de acasă.

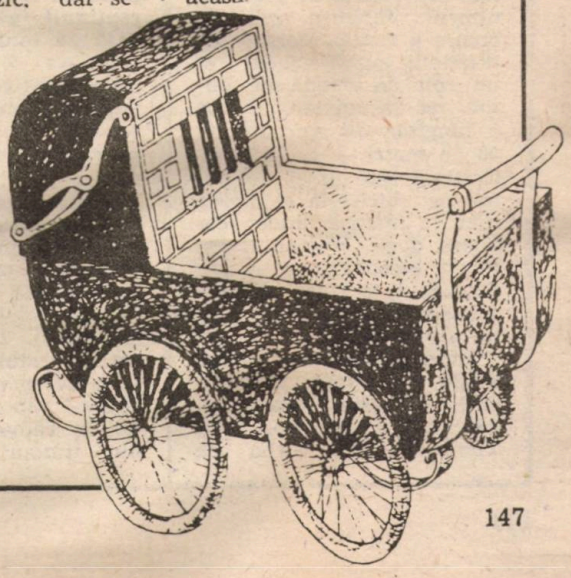

Mama, ca medic, este primul intelectual în familie. Costin, unicul ei copil **trebuie** să ajungă, „cineva". Şi, în consecinţă, **a dat dispoziţiile necesare.**

Înainte de clasa întîia, copilul a învăţat să scrie şi să citească — idee condamnată de cei mai mulţi pedagogi şi psihologi. Tot din clasa întîia a început să ia în particular ore de germană — limbă ce îi fusese total străină pînă atunci — şi să facă meditaţii la matematică.

Din clasa a doua a început (în paralel) ore particulare pentru limba engleză. Din clasa întîia — şi pînă în prezent — avea mereu un program pe uşă, prins cu pioneze (are cameră separată). Program cu activităţi precise : deşteptare, spălat, micul dejun, orarul de cursuri al zilei respective, o oră pe zi rezervată pentru joacă, iar seara : studiu individual şi cu meditatori.

Pînă la vîrsta de şase ani putea să se joace (supravegheat de bunic, firește) cu un băieţel de vîrsta lui, vecin de stradă. De la şase ani şi pînă acum un an avea voie să se joace numai cu fetiţe, pentru că „băieţii de vîrsta aceasta dau primele semne de imoralitate şi folosesc cuvinte urîte".

De un an încoace nu mai are voie să se joace cu nimeni. Singura lui recreere a fămas mersul cu bicicleta, supravegheat la un colţ de stradă de bunic, iar la celălalt — pe o lungime de aproximativ 50 de metri — de mătuşă. Costinel este urcat de bunic pe bicicletă şi merge pînă la mătuşă, unde coboară docil. Mătuşa îi întoarce bicicleta, iar el pedalează spre start. Procesul se repetă, mecanic, timp de o jumătate de oră.

Povestea lui Costinel pare ireală, inventată. Din păcate, însă, este vorba de un caz real, de un copil din Timişoara. Este vorba de unul din sutele de „copiicai de curse" care, abia ajunşi la stadiul conştiinţei de sine, sînt **smulşi din rădăcină şi plantaţi în seră,** ca predestinaţi unui viitor „mare". Dacă situaţia nu ar fi în mod real gravă — am putea, cu un zîmbet puţin ironic, să-l comparăm, în mod plastic, cu vechii azteci scăldaţi în onoruri, timp de douăsprezece luni, spre a fi apoi spintecaţi de vii pe altarul vulturului.

Ceea ce, cu tristeţe, s-a putut urmări în povestea lui Costinel nu este decît **un caz acut de frustrare.** O frustrare pe toate planurile. Consultînd Dicţionarul de psihologie găsim următoarele explicaţii pentru expresia „a frustra" : **a lipsi pe cineva de un drept sau de un lucru, a păgubi, nerealizarea unei dorinţe, obstrucţionarea satisfacerii unei trebuinţe, deprivarea subiectului de ceva ce-i aparţinea anterior** etc.

Frustrarea micului nostru subiect nu este, deci, decît **o mare păgubire, o privaţiune chiar de esenţa sa umană. Viaţa sa firească îi este confiscată cu eticheta „tu nu eşti ca ceilalţi, să nu faci ca ei". Şi, în schimb, i se oferă o viaţă-proteză, artificială, pe măsura înţelegerii şi acceptiunii părinţilor. Brodată pe inhibări şi teamă.**

Hans Zulliger, în „Die Angst unserer Kinder" analizează mai multe forme de frică : 1) **„Frica reală"** provenită dintr-o reacţie de conservare împotriva unei primejdii reale, ce vine din afară, **reacţie** ce se poate manifesta prin refugiere, **respectiv prin agresiune** (vezi teoria lui Dollard — agresiunea ca efect al frustrării). 2) **„Frica ireală"** — rolul primordial în frica aceasta nefondată jucîndu-l subconştientul (un fel de rămăşiţă totemică din timpurile primitivismului) şi, în sfîrşit, 3) **„Frica propriu-zisă"** — formă ce apare atît conştient cît şi inconştient, ca urmare a frustrării de obiectul iubit, necesar, dorit, datorită existenţei căruia n-ar mai apărea acest sentiment. („Reaktion auf das Vermissen des Objekts"). Această frică ar lua naştere odată cu naşterea copilului. Ea izvorăşte, deci, din frica originară, explicată de Zulliger, ca **frică de a fi despărţit de mamă, stare ce apare odată cu începutul vieţii extrauterine,** practic, o frică de sincopare a firescului.

În cazul lui Costin, frica aceasta ia proporţii nebănuite. El este **privat de timpul său liber,** este **privat de prietenie şi prieteni,** deci **de dreptul de a-şi manifesta voinţa.** În felul acesta, Costin a devenit un robot, un copil inhibat şi tăcut, care salută sau răspunde la salut numai atunci cînd i se cere, cînd este înghiontit de un membru al familiei. Este **privat de o desfăşurare normală a vieţii sale aşa cum i-ar cere-o vîrsta, atît pentru dezvoltarea fizicului cît şi pentru a avea un psihic sănătos, normal.** Pe scurt, ESTE PRIVAT DE O VIAŢĂ NORMALĂ.

Urmările sînt grave.

Datorită lipsei de mişcare specifică vîrstei, a **ajuns să nu mai aibă încredere în propriile-i mişcări, a ajuns să se creadă un handicapat, este exclus din colectivul copiilor, al colegilor lui de clasă, ca şi cum ar fi o păpuşă dezarticulată, un intrus în lumea lor firească.**

Nu părăseşte clasa în timpul pauzelor, nu se joacă cu nimeni **(i-a fost interzis),** nu merge singur pînă acasă, nu vorbeşte neprovocat cu nici un coleg. Nu face niciodată o greşeală în sens de gafă firească vîrstei sale, scuzabilă sau chiar amuzantă. Ca urmare, colectivul l-a

exclus şi pe plan spiritual.

L-au exclus şi profesorii din rîndul elevilor cu care colaborează. De regulă, profesorul colaborează mai mult cu „elevii-model", pînă la urmă legîndu-se chiar un fel de „prietenie" între profesor şi elev. Cu el, nu este cazul.

Iată de ce: acelaşi Zulliger dă cîteva exemple de cazuri în care o **fobie a mamei, o atitudine a ei, este transmisă** (prin atenţionări repetate) copilului, înrădăcinîndu-se în psihologia acestuia. Dăm doar exemplul mamei care-şi avertizează mereu copilul de **pericolul de a se infesta cu bacili,** explicîndu-i zilnic, cît de important este să se spele, folosind-se chiar de aspecte angoasante, spre a-l... feri. Copilul îşi va însuşi această „frică de bacili", se va spăla mai des, dar **va suspecta, angoasat, orice obiect fruct, caiet, carte** etc. pe care le va atinge.

În cazul nostru, i-au fost sugerate, „inoculate" lui Costinel, mai multe asemenea orientări. Cea analizată acum este **tendinţa de parvenire,** inoculată zi de zi de către mamă, mătuşă, bunic. Din cauza ei Costin a devenit un copil urîcios, narcisist, pîrîcios. Iată de ce l-au exclus profesorii din atenţia lor. Fără să fie solicitat, se scoală în picioare în timpul orelor şi „raportează" cine şi ce răspunsuri a dat în ora anterioară, cine a rămas dator cu o examinare sau cu o notă de „patru" etc. **În ultimă instanţă** — poate nu cea mai lipsită de importanţă — **rezultatele la învăţătură ale lui Costin au început să slăbească.**

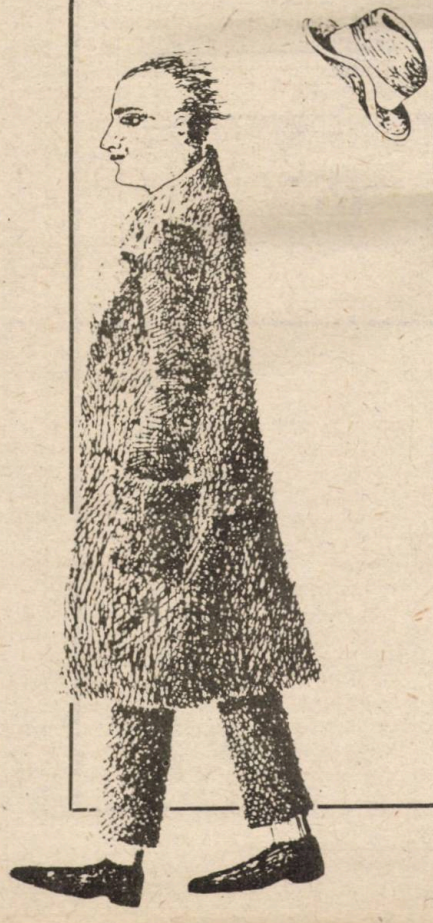

Prof. dr. **Heinrich Menge** dezbătuse într-o conferinţă probleme privitoare la capacitatea copiilor, sub titlul „Angst macht dumm" (Frica prostească). Nu puţine sînt cazurile în care un elev devine **elev-problemă, terorizat de spectrul unui fost profesor, al unui părinte autoritar, în faţa lecţiei neînvăţate** sau **găsindu-se singur în faţa unei clase ce s-a solidarizat împotriva lui.**

Pe de altă parte, intervin factori ca cei relevaţi de **M. Gilly : familie dezbinată, slabă rezistenţă fizică ce scade forţa de muncă, lipsa de independenţă, lipsa sentimentului de siguranţă în propria casă** şi încă multe altele.

Înainte de a clasa tristul doasar al tînărului nostru subiect, să încercăm să ne punem măcar o întrebare retorică, cu valoare de concluzii.

Să ne întrebăm deci, dacă **infirmitatea sufletească pe care o „vindem" copiilor noştri** — ca părinţi şi educatori — **merită preţul plătit de ei.** Firește, ni se vor aduce contraargumente, punînd în discuţie cazuri în care frustrarea ar fi generatoarea învingerii obstacolelor, stimulent pentru reuşită, pentru creativitate, dar niciunul dintre ele nu ne va putea împiedica să dăm singurul răspuns real : NU. Cazul elevului Costin C. (caz real, repetăm) e mult prea grăitor pentru a mai da loc la interpretări dialectice.

Putem aminti unele cazuri de succes, în care frustrarea a fost imbold spre mari opere — **Kafka, Bacovia etc.** Dar în cazul lor nu este vorba decît de particularităţi ale situaţiei, ce nu pot lua aspecte de permanenţe posibile sau generalizări.

De aceea, „NU" pronunţat mai sus **merită** să fie reţinut şi aprofundat în elementele ce l-au determinat. Preocuparea pentru viitorul copiilor noştri **o impune.**

VICTOR COBILANSCHI

UMOR STRAIN

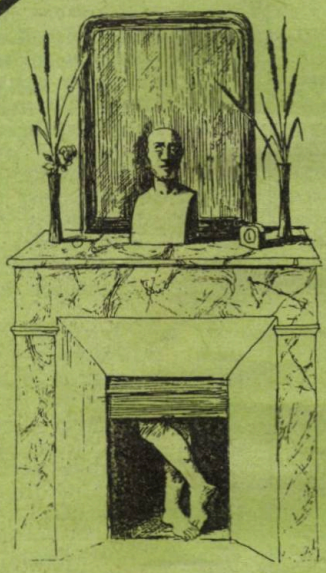

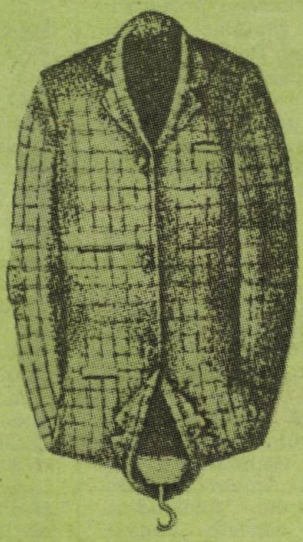

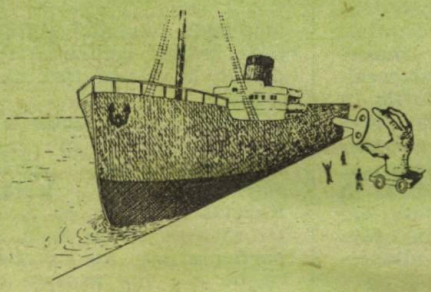

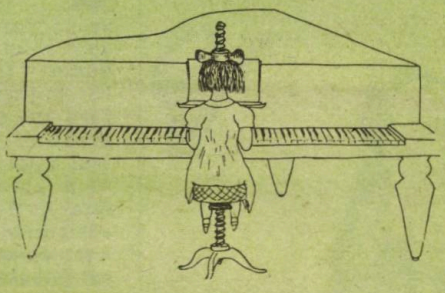

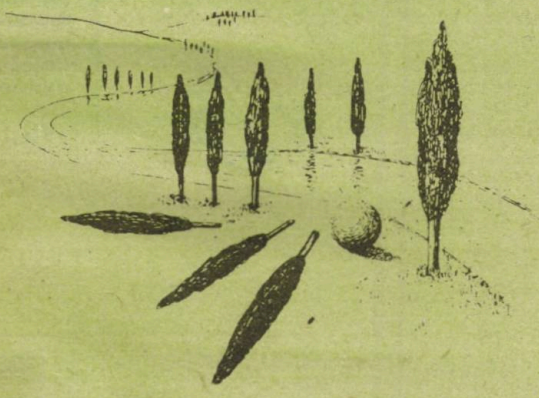

Între neglijență și iresponsabilitate nu e decît un pas

Copii ocrotiți de lege, dar nu și de părinții lor...

Grija deosebită cu care sînt înconjurați copiii în România constituie o trăsătură esențială a politicii partidului și statului nostru. O asemenea preocupare este, desigur, firească, ținînd seama de faptul că prin copii se asigură viitorul țării, continuitatea și dezvoltarea, permanența statului.

Ocrotirea copilului se reflectă, în primul rînd, în Constituție, care, în art. 23 alin. 2 prevede că „Statul ocrotește căsătoria și familia și apără interesele copilului". Acest principiu constituțional este tradus în viață printr-o largă serie de măsuri — reglementate prin diverse acte normative — dintre care (deși bine cunoscute) amintim cîteva.

Ne vom referi, astfel, la Codul familiei, **care reglementează, printre altele, și unele probleme majore privind grija față de copii, prin** stabilirea domiciliului acestora la părinți, întreținerea lor, administrarea bunurilor ce le aparțin **și altele. Avem în vedere, de asemenea, unele prevederi ale** Codului muncii **care, ținînd seama de vîrsta pe care o au minorii, stabilește pentru ei condiții speciale de lucru, durata concediului de odihnă și alte înlesniri.**

Nu putem să nu subliniem, în același timp, **sprijinul material direct al statului pentru creșterea și educarea copiilor (creșele și grădinițele, învățămîntul școlar obligatoriu de 10 ani, gratuitatea învățămîntului de toate gradele, ca și a manualelor școlare pentru învățămîntul de cultură generală și cel liceal, bursele, căminele și cantinele pentru elevi și studenți).** Dar, dacă partidul și statul manifestă grijă deosebită pentru copii și le acordă sprijin material și educativ, **în ce fel se preocupă părinții de copiii lor** — fiind cunoscută datoria pe care o are familia în creșterea și educarea acestora ?

„Nu există îndatorire mai nobilă, mai de onoare a familiilor, a femeilor — arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu la Conferința Națională a femeilor din 7—8 martie 1985 — **decît aceea de a asigura dezvoltarea, formarea și educarea noilor generații în cultul muncii, în spiritul dragostei și atașamentului față de patrie, partid și popor, față de cauza socialismului și comunismului în România".**

După cum se știe, marea majoritate a părinților se îngrijesc de sănătatea și dezvoltarea fizică a copiilor lor, de educarea, învățătura și pregătirea profesională a acestora, potrivit cu însușirile lor, în conformitate cu țelul statului socialist, spre a-i face folositori colectivității. **A afirma, însă, că toți părinții manifestă o astfel de grijă pentru copiii lor, ar însemna să nu spunem adevărul.**

Este adevărat că acei **copii care nu primesc din partea părinților lor creșterea și educația corespunzătoare sînt puțini. Totuși sînt și, ca atare, nu este îngăduit să se treacă pe lîngă ei cu indiferență, pentru că unii dintre aceștia ajung să aibă incidență chiar cu legea penală sau să rămînă „infirmi" din punct de vedere psihic.** De regulă, aceste cazuri de excepție, sînt generate de despărțirea părinților prin divorț, destrămarea unor cămine și lipsa de supraveghere a comportării copiilor.

Iată, spre exemplu, **cazul minorei A.C., fiică a unor părinți divorțați.** La divorț, fiecare dintre cei doi părinți a cerut să-i fie încredințată minora pentru creștere și educare. Instanța a încredințat-o mamei și l-a obligat pe tată la plata pensiei de întreținere. Ulterior s-a constatat că mama a intrat în concubinaj cu un alt bărbat și nu se ocupa de creșterea și educarea fiicei sale. Într-o atare situație, la cererea tatălui, minora i-a fost încredințată lui, numai că pînă la urmă s-a dovedit că cererea sa nu avea ca temei dragostea pentru copilă și grija pentru viitoei, interesul lui fiind acela de a nu mai plăti pensie de întreținere. **Fiind nesupravegheată, minora n-a mai frecventat școala, a început să vagabondeze,** fiind necesară intervenția organelor de stat competente.

Într-un **alt caz, părinții** — fără să divorțeze — **s-au despărțit, locuind în domicilii diferite. Minorul G.M. urma să locuiască la unul din ei. Fiecare vroia, însă, ca fiul să locuiască la celălalt** — mama pretinzînd că este neascultător și nu-l poate stăpîni, iar tatăl că mai are un copil din concubinajul

cu altă femeie și, ca atare, nu se poate ocupa și de copilul rezultat din prima căsătorie. **În această situație, copilul era nevoit să doarmă pe unde găsea și să mănînce pe unde apuca. Și inevitabilul s-a produs. Neingrijit și nesupravegheat, minorul a pătruns prin spargerea unui geam într-un magazin de unde a furat bani și obiecte de îmbrăcăminte,** ceea ce a a determinat trimiterea lui într-o școală specială de muncă și reeducare.

În sfîrșit, ne referim la un alt caz, în care **minora A. E. D. s-a judecat cu vărul ei primar, tot minor, cerînd ca acesta să fie declarat tată al copilului născut de ea ca rezultat al relațiilor lor intime. Minora, în vîrstă de 13 ani, elevă, a pretins că își făcea lecțiile împreună cu vărul său, în vîrstă de 16 ani, cu care era vecină, cînd la unul cînd la celălalt, acasă, și că, avînd relații intime, a dat naștere unui copil. Vărul n-a recunoscut că este tatăl copilului. Din probele administrate s-a constatat, însă, contrariul.** Sigur că instanța, față de dovezile făcute, trebuia să hotărască astfel. Dincolo de această hotărîre, faptul în sine trebuie privit ca **o problemă de ordin social,** pusă în legătură cu **lipsa de supraveghere din partea părinților celor doi minori.**

În instanță au fost citați și părinții, potrivit legii, deoarece atît reclamanta cît și pîrîtul erau — așa după cum am arătat — minori. Facem această precizare întrucît este interesant de înfățișat mentalitatea lor în legătură cu ceea ce s-a petrecut. Într-o atare situație **era de așteptat ca părinții** — fără să mai vorbim de cei doi impricinați — **să fie copleșiți de rușine,** dacă nu **și îngrijorați de cele întîmplate.** Dar de unde. **Părinții fetei — în mod deosebit mama — îl învinuiau pe cel al băiatului, că nu i-au dat educația corespunzătoare.** La rîndul lor, **părinții băiatului imputau celor ai fetei** — ceea ce este nu numai de domeniul neseriozității, ci chiar al ilarității — **că „nu au păzit-o".** Iată, așadar, **cum înțeleg unii părinți să se ocupe** — sau mai degrabă **să nu se ocupe** — de creșterea și educarea copiilor lor și cum — în loc să-și reproșeze — caută să dea vina pe alți factori sau alte persoane.

Credem că nu greșim dacă afirmăm că **o asemenea mentalitate poate fi caracterizată ca inconștientă, că toți părinții trebuie să aibă în permanență în vedere că, dacă au vrut și s-au bucurat cînd au dat naștere copiilor, și-au asumat obligația de a-i crește și educa exemplar, pentru ca aceștia să devină fii de nădejde ai societății noastre.**

Dr. CONSTANTIN BUGA
Judecător — Tribunalul suprem

Totul începe la vîrsta crucială a primei afirmări — vîrsta „grației"

Încăpățînarea la copil, puber și adolescent

Cum trebuie acționat și ce este necesar să știe părinții

Manifestată în general prin neascultare, nesupunere, opoziție, încăpățînarea este normală cînd se manifestă ca formă a instinctului de conservare, **fiind un fenomen necesar în formarea personalității. Prin educație, copilul se va deprinde să asculte, să accepte exigențele conviețuirii, să se asocieze opiniilor și ideilor exprimate. În acest sens,** problemele de fond ale educației **sînt :** ce trebuie să asculte copilul, pe cine trebuie să asculte, care este rațiunea ascultării și acceptării exigențelor conviețuirii, care este fondul calitativ al opiniilor și ideilor exprimate.

Soluționînd aceste probleme, prevenim **transformarea încăpățînării instinctive în** defect de voință **sau** voință negativă, **fenomen cu care ne confruntăm în practica educațională.**

Riscul stabilizării încăpățînării se află în greșelile educative comise în perioada 1—3 ani, vîrsta „grației" cum o numește Homburger, vîrsta „micului faun" cum o numește Maurice Debesse (faunul este personaj mitologic jumătate om, jumătate țap, viețuitor dezinvolt al cîmpurilor și pădurilor). **Între 1 și 3 ani, vîrsta crucială a primei afirmări,** copilul are primele manifestări de independență. Pe fondul conduitei capricioase, a instabilității și posesivității afective, devine insistent revendicativ, speculînd orice slăbiciune, orice abdicare de la autoritate a adultului.

Afirmarea de sine prin opoziție, neascultare, nesupunere poartă numele de negativism. **Copilul spune Nu oricăror restricții și recomandări** (să doarmă, să mănînce, să-și strîngă jucăriile, să renunțe la un

lucru ce-i aparţine etc.) pentru a-l imita pe adult care, prin educaţie, i le impune. Opoziţia copilului este persistentă şi uneori violentă, manifestată prin crize de plîns şi furie. Opoziţia are uneori ca substrat nervozitatea — ca predispoziţie biopsihică — dar frecvent, răsfăţul exagerat şi înfruntarea persoanei adulte frustrante declanşează şi întreţin împotrivirea. Intervenţia educativă a adultului presupune prevenirea şi terapia încăpăţînării.

Cum Nu trebuie să acţionăm ? Nu trebuie să acţionăm cu **severitate excesivă,** copilul va deveni timid, fricos, inhibat. Nu trebuie să acţionăm cu **nesiguranţă şi lipsă de fermitate,** copilul va simţi şi va specula inconsecvenţa adultului, va deveni şi el capricios şi oscilant. Nu trebuie să acţionăm cu **excesivă îngăduinţă.** Simţită de copil ca **slăbiciune,** acesta va deveni un mic tiran, egoist şi agresiv.

Cum trebuie să acţionăm ? Trebuie să găsim **echilibrul între toleranţă şi exigenţă.** Restricţiile se vor impune cu blîndeţe fermă, fără concesii. Cînd copilul persistă în refuz, îi abatem atenţia, arătîndu-i sau dîndu-i ceva ; cu calm şi tandreţe îl facem să-şi uite dorinţa, impunînd-o pe a noastră (presupunem că dorinţa noastră este raţională). **Rugăminţile îl sensibilizează pe copil şi-l fac să renunţe la revendicări. Promisiunile pe care le facem trebuie să fie obligatoriu respectate. Cînd copilul persistă în refuz, nu vrea să doarmă, să mănînce, îi interzicem formal să doarmă şi să mănînce iar el, pentru a ne contrazice, va accepta ceea ce vrem în realitate de la el.**

Violenţa (ameninţarea, bătaia) nu dă rezultate în confruntarea cu opoziţia copilului la 3—4 ani, ea traumatizează şi nevrozează. Copilul trebuie

ajutat să asculte, să-l interesăm în respectarea restricţiilor, să-i canalizăm energia şi voinţa în exprimarea pozitivă a conduitei [1].

Adultul trebuie să ştie ce şi cît pretinde, să fie echilibrat în fermitate şi exigenţă, să aibă tact şi răbdare, să fie încredinţat că negativismul este o stare trecătoare ; cu prudenţă, calm şi delicateţe ea va fi depăşită.

La vîrstele pubertăţii şi adolescenţei tînărul se află într-o etapă decisivă a afirmării de sine, de împlinire a personalităţii, de trecere de la copilărie la maturitate. Maturizarea neurohormonală şi sexuală, **violentă la pubertate şi temperată în adolescenţă,** determină, datorită erotizării, modificări radicale în planul conduitei. La nivelul intelectului au loc transformări cantitative şi calitative, se definesc interesele, se conturează opţiunile şi deciziile şcolare şi profesionale. Atitudinal — puberul mai mult, adolescentul mai puţin — devin bănuitori, capricioşi, revendicativi, nemulţumiţi sau revoltaţi de autoritatea adultului.

În această etapă a „crizei de originalitate juvenilă" puberul şi adolescentul se afirmă şi sfidează prin opoziţie şi revoltă, scandalizează prin refuz, excentricitate şi teribilism, se opun cu încăpăţînare. Opoziţia este pasivă sau activă [2]. **Opoziţia pasivă** se manifestă prin simularea acceptării recomandărilor şi restricţiilor. Înfruntarea adultului frustrant va determina închiderea în sine, înstrăinarea, stabilizarea resentimentelor. **Opoziţia activă** se manifestă prin răzvrătire, refuz declarat, accese de plîns şi furie, ameninţarea şi chiar părăsirea familiei şi a şcolii.

Opoziţia puberului şi adolescentului este conştientă, fermă ; se opun adultului (părinte, profesor) preferinţe, gusturi, idei şi idealuri. Fragilitatea biologică şi psihică a tînărului în această etapă de dezvoltare este deosebit de fertilă pentru manifestarea şi stabilizarea încăpăţînării ce poate duce la înstrăinare şi ruptură de adult (părinte în special) cu riscul de a nu se mai repara niciodată. **Devierile de conduită** — lenea, minciuna, violenţa, fuga de acasă şi de la şcoală — **sînt consecinţe ale împotrivirii şi în-**

[1] **Joubrel Henri, Bertrand Paul, Dicţionar al educaţiei în familie** (neascultare, obrăznicie,, opoziţie), Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1968.

[2] **Berge André, Defectele copilului** (spiritul de împotrivire, nesupunerea, furia), Editura Didactică şi pedagogică, Bucureşti. 1968.

fruntării autorității adultului.

Cum se poate preveni și interveni în terapia încăpățînării puberului și adolescentului ? Este bine ca regulile de convieţuire, recomandările și restricțiile să se impună firesc, cu calm și fermitate și nicidecum cu ostilitate și forță de constrîngere. **Dorința de acțiune și afirmare, puterea de voință a puberului și adolescentului să fie orientate în sens pozitiv, să li se ofere alternative și să se confrunte cu ele, să fie puși în situația de a decide sau să li se lase impresia că decizia le aparține.** Nimic nu-i deranjează mai mult decît **insistența** de a-i trata ca pe copii. Dădăcitul, reproșul și amenințarea, ironia distructivă nu dau rezultate în confruntarea cu încăpățînarea. **Adultul să vină discret cu sugestii, să comunice cu puberul și adolescentul, să nu decidă în locul lor pentru a preveni opoziția și revolta sau pentru a nu le prelungi dependența și lipsa de inițiativă, să se cultive încrederea în sine și tăria înfruntării obstacolelor.** Este bine să ne manifestăm (uneori formal) încrederea și respectul față de ei.

Este foarte importantă atmosfera calmă și echilibrată în familie ; **neînțelegerile dintre părinți, conflictele derutează luarea celei mai bune decizii** (de orientare școlară, profesională, căsătorie etc.). **Se greșește și atunci cînd se lasă impresia puberului și adolescentului că totul li se cuvine** ; ei nu pot aprecia efortul de generozitate al părinților (plătit scump de unii), nu vor avea respect pentru muncă ; în virtutea obișnuinței vor revendica ajutorul părinților și atunci cînd ar trebui să-i recompenseze ei.

Cînd se manifestă opoziția prin accese de plîns, furie și revendicări insistente și nejustificate, **adultul trebuie să fie ferm, să nu cedeze șantajului afectiv.** Restricțiile și recomandările să se impună ferm, calm, fără drept de replică, pentru a nu da ocazia să se intre în opoziție. **Apelînd frecvent la „punerea la punct" a puberului și adolescentului sau la înfrîngerea împotrivirilor prin forță, adultul se amăgește cu un triumf formal ; în realitate, aceste atitudini de forță traumatizează** și pe cel „pus la punct" și pe cel care „pune la punct" iar **încăpățînarea nu este remediată ci stimulată.** Puberul și adolescentul trebuie deci determinați, cu diplomație să cedeze, să renunțe la opoziție în favoarea reușitei lor. Presupunem că restricțiile, recomandările sînt raționale.

În cazul administrării pedepselor, să se prevină starea de umilință, pedeapsa să fie firească, naturală, cum spune J.J. Rousseau și, ceea ce este foarte important, să se acorde șansa de îndreptare, să se încurajeze dorința de reabilitare. **Violența, manifestată prin ironie, amenințare și bătaie, umilește și generează resentimente care frecvent demobilizează, stimulîndu-se spiritul de frondă și ireverența. Sancțiunea, trăită ca nedreptate, întărește refuzul și opoziția.**

Prin urmare, prevenirea și terapia încăpățînării se realizează **prin exercitarea calmă și fermă a autorității, pe fondul inteligenței, simțului măsurii, bunei intenții și dragostei.**

ELENA MACOVEI

Efort comun pentru integrarea socială, optimă, a celor mici

Ce trebuie să-i asigure copilului căminul familial?

Familia a fost și rămîne celula de bază a societății. Ambianța umană în care se naște și crește copilul exercită o influență hotărîtoare asupra formării lui — familia fiind prima colectivitate care își pune amprenta pe caracterul omului și, în același timp, cea dintîi școală ce pune temelia viitoarei personalități. Trăinicia acestui edificiu depinde însă tocmai de calitatea acestei temelii. Alături de familie și alte microgrupuri sociale, cum sînt cercul de prieteni, strada, cartierul etc. vor influența — cu pondere diferită — epoca copilăriei și adolescenței.

Dar, care este scopul educației la nivelul familiei ? Pregătirea pentru viață, pentru o cît mai bună integrare socială. Prin structura ei, familia oferă cadrul potrivit

de formare a primelor deprinderi, de transmitere a primelor cunoştinţe şi priceperi de viaţă, oferă modelele rolurilor sociale în funcţie de sex, vîrstă şi pregătire profesională. Primele valori sociale sînt transmise copilului de familie, înainte ca acesta să beneficieze de educaţia instituţionalizată.

Familia îşi va continua, însă, procesul de modelare, atît în timpul şcolarizării, cît şi după aceasta. Iată de ce şcoala este obligată să cunoască temeinic, calitatea influenţelor ei, a familiei.

Familia şi şcoala, factori principali de modelare a personalităţii, sînt obligate să conlucreze, să se sprijine reciproc în atingerea scopului comun : **integrarea optimă a generaţiilor.** Conducerea acestui proces revine şcolii deoarece ea cunoaşte tipul de personalitate necesar societăţii, în funcţie de gradul ei de dezvoltare şi dispune de cadre specializate. Şcoala cunoaşte şi poate ghida acţiunile prin care familia influenţează formarea personalităţii — iată de ce ea trebuie să se ocupe în paralel şi de educarea părinţilor care, în societatea noastră se realizează printr-un ansamblu de forme şi mijloace moderne. În acest sens, şcolii îi revine în mod obligatoriu sarcina de a organiza şi folosi forme stabile de pregătire a familiei pentru cea mai importantă dintre funcţiile ei, socializarea generaţiilor printr-o serie întreagă de forme, cum ar fi :

1. **Comitetele cetăţeneşti de părinţi,** care, prin consiliile lor statuate ca făcînd parte din sistemul de învăţămînt, au sarcina de a organiza „Şcoala părinţilor", lectorate pentru părinţi, consultaţii şi îndrumări individuale date de cadre didactice cu prestigiu şi înalt nivel de pregătire ştiinţifică şi practică în domeniul pedagogiei ;

2. **Sindicatele, organizaţiile de femei, organizaţiile de tineret** iniţiază, la rîndu-le, cicluri de conferinţe şi cercuri în scopul pregătirii tineretului pentru viaţa de familie şi a cuplurilor tinere pentru educarea copiilor în cadrul familiei. Aceste acţiuni sînt organizate în cadrul universităţilor cultural-ştiinţifice, în cadrul caselor de cultură, în cluburile din întreprinderi ;

3. Imbinînd frumosul cu utilul, **mass-media** (radioul, televizorul, filmul, presa) sprijină formarea pedagogică a familiei.

Şcoala este conştientă de faptul că integrarea optimă în viaţă şi muncă a noilor generaţii depinde de gradul lor de cultură şi pregătire profesională, pe care, fără sprijinul familiei nu le poate obţine. Cunoaşte oare familia îndatoririle ce-i revin în înfăptuirea acestor deziderate ? Este prezentă în eforturile generale ale societăţii noastre, este ea alături de şcoală în strădania acesteia de formare şi conturare a atributelor omului nou, al epocii noastre ?

Chemaţi la şcoală pentru a li se aduce la cunoştinţă numeroasele absenţe sau rezultatele slabe la învăţătură ale copiilor, unii părinţi ridică din umeri : „Ce să facem ? N-avem timp pentru ei. Îi hrănim, le asigurăm cele necesare pentru învăţătură, ne îngrijim de sănătatea lor... de educaţie să se ocupe şcoala. Lipsiţi de grija şi dragostea părintească, unii copii devin dificili, manifestînd de timpuriu deficienţe comportamentale, care le vor marca adolescenţa. Să reţinem faptul important că **bazele caracterului se pun la această vîrstă şi sînt în funcţie de atitudinea părinţilor** faţă de ei, copiii, de siguranţa pe care le-o dă prezenţa şi dragostea părintească, exigenţa şi autoritatea lor.

Viaţa socială a copilului începe odată cu desprinderea lui de mediul familial, cu intrarea în grădiniţă şi, apoi, mai departe, în şcoală. Subliniem faptul că adaptarea şcolară este mult uşurată de pregătirea pe care o face grădiniţa. Privînd copilul de grădiniţă, îl privăm de o adaptare şcolară normală. Desprinderea de mediul familial poate provoca unele tulburări comportamentale uşoare : apariţia unor ticuri, alergie etc. Acestea semnalează prezenţa unei tensiuni interioare care se descarcă astfel. Nu trebuie să-l certăm, să-l pedepsim pentru că nu reuşim decît să agravăm asemenea stări care vor trece foarte repede. Mult mai complexe sînt problemele pe care le pun şcolii copiii dificili, victime ale carenţelor mediului familial.

Şcoala desfăşoară cu competenţă activitatea şcolară cu copiii care au un randament mai scăzut la învăţătură. Ea îşi asumă şi sarcina pregătirii familiei pentru ca aceasta să nu reacţioneze brutal, ci să folosească metodele indicate de specialişti. Chiar şi în educaţia copiilor fără probleme, familia trebuie să cunoască anumite reguli pe care să le impună copiilor şi să le respecte la rîndul ei. Numai astfel se poate creea ambianţa favorabilă activităţii şcolarului în şcoală şi acasă.

Se ştie că jocul este un drept al copilăriei şi o necesitate a ei ; dar pregătirea pentru viaţă impune copilului destul de multe ore de muncă în şcoală şi în familie. Familia trebuie să cunoască limita rezistenţei la efort a copiilor, în funcţie şi de vîrsta lor.

Şcolarul de 6 ani oboseşte de două ori mai repede decît cel de 10 ani. În perioada pubertăţii oboseala este mult mai rapidă. Este necesar să-i învăţăm de mici arta de a munci, obişnuindu-i să alterneze activitatea cu destinderea. Fără o disciplină a efortului, surmenajul se instalează repede. Oboseala este o intoxicaţie, o acumulare de substanţe nocive care blochează procesele psihice.

Lipsa deprinderii de a-ţi organiza timpul începe din copilărie. Copiii nu prea au noţiunea duratei eforturilor. În şcoală timpul este normat, acasă el depinde de capacitatea fiecăruia de a lucra independent. Unii şcolari reuşesc să-şi organizeze timpul necesar efectuării temelor astfel încît le mai rămîne destul timp liber, alţii îl irosesc. Să-i învăţăm să preţuiască timpul liber, odihnindu-se prin activităţi care să-i destindă fizic şi psihic.

Este cunoscut că reuşita influenţelor educative ale familiei depinde în primul rînd de ambianţa în care ele se produc. O atmosferă familială veşnic afectată de tensiuni, deformată de lipsa de afecţiune reciprocă a membrilor, viciată de defectele caracteriale ale părinţilor constituie un mediu traumatizant pentru copil. Climatul sănătos al familiei depinde de criteriile care stau la baza alcătuirii ei : afecţiunea şi stima reciprocă a celor doi parteneri, unitatea de vederi şi idealuri, distribuţia echilibrată a sarcinilor, simţul răspunderii în creşterea şi educarea copiilor. Calitatea ambianţei familiale depinde de calitatea relaţiilor dintre membrii ei.

Ce trebuie să-i asigure copilului căminul familial ? Un climat favorabil dezvoltării fizice şi psihice, un climat de solidaritate nu de ostilitate, un climat senin nu tensionat. În cadrul lui, copilul trebuie să se simtă în deplină siguranţă, să se simtă iubit. Siguranţa se asigură prin **stabilitatea şi unitatea familiei,** iar **dragostea, prin faptul că a fost dorit şi acceptat de ambii părinţi.** Ei au datoria de a păstra unitatea căminului chiar cu sacrificii de amor propriu.

Cu cît creşte mai mult numărul căminelor a căror unitate sufera din cauza neînţelegerilor, cu atît creşte mai mult şi numărul copiilor şi adolescenţilor al căror echilibru psihic şi fizic se tulbură. **Cele mai multe cazuri de vagabondaj şi delincvenţă juvenilă provin din familii dezorganizate.** De aceea, **considerăm absolut necesară colaborarea şcolii cu familia, în toate problemele educaţiei.**

Pregătirea tineretului pentru viaţa de familie, ca şi celelalte forme ale educaţiei părinţilor, menţionate, pot contribui mult la consolidarea familiei, la creşterea calităţii climatului ei.

EMILIA BĂTRÎNU

Şcoala Maramureşului — poartă spre frumuseţe, adevăr şi măreţie

Gînduri, realităţi şi preocupări dindr-un „centru al lumii", cum spune scriitorul japonez Mia Kosey

Te apropii de Maramureş însoţit fiind de ecouri ale istoriei, de biruinţele dintîi ale cuvîntului românesc, de mărturii ale unei neasemuite culturi populare. „Cîtu-i Maramureşu'...", poţi auzi cum începe, de pretutindeni parcă, cel mai popular cînt al acestor plaiuri, ca o îndreptăţită afirmare a mîndriei de a fi născut aici, de a aparţine spaţiului acestuia binecuvîntat.

Şi pentru că toate cîte sînt, toate cîte au fost, toate cîte vor să vină în acest Maramureş al legendei şi frumuseţii încep de la pragurile şcolii, de la poarta maramureşeană — devenită simbol al spiritualităţii româneşti, asemeni coloanei brâncuşiene — simţi nevoia să cunoşti Maramureşul prin copii şi dascălii lor. De aceste pragu ' şi porţi sînt legate nevăzut întîmplări, as, raţii, evenimente, biografii de excepţie, Maramureşul fiind el însuşi dascăl şi părinte, crescîndu-şi vlăstarele în respectul valorilor moştenite, în cinste, omenie, spirit de dreptate şi iubire de frumos.

Ce înseamnă a fi astăzi dascăl în Maramureş, cum îşi împlineşte şcoala acestui ţinut menirea şi datoria faţă de ceea ce va fi Maramureşul mîine, iată întrebări la care am rugat-o să ne răspundă pe tovarăşa lector univ. dr. Elvira Suciu, inspector general al Inspectoratului Şcolar al judeţului.

REDACȚIA : În contextul înnoirilor profunde pe care le cunoaște astăzi Maramureșul, acțiunea școlii se interferează continuu cu peisajul geografic, cu întreaga devenire social-economică, umană a acestui ținut. Vă rugăm, stimată tovarășă Elvira Suciu, să ne deschideți întîia poartă către acest ținut de farmec aparte, de renume statornic, prezentîndu-ne „rădăcinile" prin care află putere și împlinirile cu care învățămîntul de aici întîmpină anotimpurile viitorului.

ELVIRA SUCIU : Există locuri, mai bine spus, cadre ale gîndirii și trăirii noastre, care își reconfigurează mereu dinamica, construindu-și o identitate exemplară, devin recipiente etnice și valorice, moduri prin care ființa oamenilor vorbește. Maramureșul — această „țară de suflet", „tăietură pe dunga latinității", „murmure adînc" cum spune poetul, acest „centru al lumii" cum afirma într-o lucrare mai recentă scriitorul japonez Mia Kosey, „sat Universal", cum se exprima profesorul Nambaras — dincolo de aceste definiții și metafore este un loc al sintezelor, din orice perspectivă am privi. Se îmbină, parcă într-un „joc", într-un fel de împlinire firească, elementele tradiției cu cele ale modernității. Este un gen de unitate, un gen de armonie, care vine din resorturile firii acestor oameni care au știut să găsească, au știut să unească elementele planurilor existențiale, să structureze modurile de manifestare ale acestor planuri. În acest sens, găsim ilustrat modul de a fi al omului care se dăruiește muncii, se dăruiește frumosului, construind mereu, căutînd mereu. Verbele **a face, a construi,** și **a fi** devin aici paradigme de o concretețe aparte.

Împlinirile prezentului pe toate dimensiunile, dinamica realităților social-economice, puternica industrie a județului cu diversele profiluri de ramură, realizările din agricultură, din toate celelalte domenii se înscriu — ca și în toate județele țării — la nivelul împlinirilor definitorii pentru timpurile pe care le trăim, timpuri de semnificație majoră, care presupun implicare și angajare.

În dinamica acestor realități, învățămîntul este angajat într-un complex program de continuă perfecționare, ce vizează în special dezvoltarea calitativă, formarea de înalte competențe la nivelul etapei pe care o parcurgem, în concordanță cu exigențele dezvoltării științei, tehnicii și culturii contemporane.

O constantă a activității desfășurate în învățămînt o reprezintă mobilizarea resurselor în vederea realizării unei puternice baze didactico-materiale, orientată către eficiența educațională. **Cele peste 3.650 săli de clasă, 924 ateliere diversificate pe 17 profiluri, 57 săli de gimnastică, 528 laboratoare și cabinete înzestrate cu mobilier și material didactic necesar desfășurării în condiții optime a procesului de instrucție și educație constituie o confirmare în acest sens.**

Rețeaua de școlarizare a județului Maramureș asigură **pregătirea a peste 138.000 elevi, complex educațional în care peste 7.000 cadre didactice și specialiști, cu vocație și dăruire, șlefuiesc inteligența umană, formează conștiințe, descoperă vocații, cultivă valori.**

Educația prin muncă și pentru muncă a tinerei generații înseamnă pregătirea specialiștilor de mîine, formarea la aceștia a unui temeinic orizont de cunoștințe teoretice și practice, pregătirea necesarului forței de muncă a județului nostru. Faptul că, **în cadrul unui plan de producție de peste 33 milioane lei, elevii noștri realizează produse diversificate pentru diferite unități economice sau pentru autodotare, apreciate pentru calitatea lor, și că valoarea muncii patriotice prestate de elevi se ridică la peste 4,8 milioane lei, demonstrează cotele valorice superioare ale acestei coordonate a activității didactice.**

Asemenea date și realități exprimate sintetic ilustrează, indirect, buna colaborare, pe diverse planuri, a școlii cu familia, implicarea familiei în procesul educațional, prin aceasta dimensionîndu-se formele de integrare optimă a tinerilor în dinamica vertiginoasă a realităților județului nostru și a țării, școala și familia devenind factori de propulsie și inovație, cu rol determinativ.

REDACȚIA : Iubirea de carte, de învățătură are viguroase tradiții în Maramureș. Care sînt, după părerea Dv., principalele repere ale acestei moșteniri spirituale ?

ELVIRA SUCIU : Maramureșul — această matcă a neamului românesc, de care se leagă una dintre legendele întemeierii noastre și în care găsim imense tezaure de dovezi arheologice — a produs fără încetare în planul civilizației și culturii, îmbogățind necontenit patrimoniul nostru național. Ca pretutindeni, de altfel, vreme îndelungată spiritul creativ al oamenilor acestor locuri a fost valorificat în forme diferite, într-o modalitate specifică. Prin sistemul oral, ca și în alte arii de cultură și civilizație ale lumii, a fost creat un sistem educațional, un sistem etic, de un anumit tip, de o anumită structură și eficiență. Acest sistem educațional, bazat pe oralitate, a stat la temelia ființei noastre etnice. Așa au fost transmise valorile din generație în generație. De acest sistem se mai folosește în continuare tradiția pe care ne-am obișnuit să o numim „populară" și care presupune vitalitatea pe care o știm, valoarea și autenticitatea sa aparte. Dincolo de aceasta, însă cultura scrisă a constituit și ea o prezență neîntreruptă în viața Maramureșului, dovadă fiind circulația continuă a cărții românești, prezența vechilor școli în Maramureș (la Peri și la Ieud, ca și în alte locuri), precum și faptul că tot mai mult este studiat și pus în discuție acel „Codex de la Ieud" (1391), **considerat printre primele manuscrise în limba română.**

Focare noi de formare și cultivare a identității naționale, școlile au păstrat mereu trează, în toate momentele grele ale istoriei, conștiința de neam, au apărat limba română. „Preparandia de la Sighetu Marmației" a reprezentat un astfel de moment în istoria învățămîntului din Maramureș și din țară, un moment cu adînci semnificații. Ne gîndim ce rol au avut învățătorii Maramureșului în efortul de a purta făclia luptei pentru adevăr, pentru libertate. Dascălii au reprezentat modelele vii ale luptătorilor de cuget, care au fost urmați cu încredere. **În fruntea maramureșenilor care au participat pe Cîmpia de la Alba Iulia, la 1 Decembrie 1918, găsim numeroși dascăli.**

„Preparandia de la Sighetu Marmației" a reprezentat, deci, momentul de emulație, focarul pregătitor de oameni adevărați, devotați iubirii de țară, de neam și de pace. **Există nenumărați dascăli maramureșeni care, în momente de grea încercare, s-au dăruit pentru neam, pentru popor.**

REDACȚIA : Școala Maramureșului, ale cărei competențe și priorități se află permanent pe agenda de lucru a inspectoratului școlar, vine către noul an 1988 cu o bogată experiență. Vă rugăm să prezentați cititorilor noștri cîteva coordonate ale demersului prospectiv, științific și didactic nemijlocit prin care elevii Dv. sînt educați și instruiți în consens cu exigențele prezente și viitoare.

ELVIRA SUCIU : Fenomenul pregnant al modernizării învățămîntului concentrează sensurile de creativitate și de performanță, generatoare de restructurări. Dimensiunea calitativă a educației, buna conlucrare a școlii cu familia, cu organizațiile de copii și tineret se reflectă și în **obținerea de către Inspectoratul Școlar al Județului Maramureș, pentru a doua oară consecutiv, a Diplomei de onoare în cadrul întrecerii socialiste,** expresie a înaltei conștiințe participative a dascălilor în acest efort de afirmare a învățămîntului în competiția valorilor naționale și internaționale, prețuirea muncii lor de educare a tinerei generații. Revenind la performanțe, putem afirma că **cele 87 premii și mențiuni la faza finală a concursului pe discipline de învățămînt, cele două premii I la concursurile internaționale, 110 premii și mențiuni la concursurile pe meserii, precum și 166**

premii şi menţiuni la etapa republicană a Festivalului naţional „Cîntarea României" demonstrează că în Maramureş există un învăţămînt căruia îi este proprie o densă substanţă valorică, ce se îmbogăţeşte şi se diversifică necontenit.

Deşi nu se cuantifică numărul de ore, timpul afectat pregătirilor pentru aceste concursuri de către profesori şi elevi, apreciem marea pasiune care animă această muncă, dăruirea, permanenţa cu care se urmăreşte valorificarea talentelor şi aptitudinilor tinerilor, orientarea către spaţiul calitativ al pregătirilor în general şi către performanţă în special. Aici, în cadrul acestor competiţii ies în evidenţă cele mai înalte valori acumulate prin muncă, inteligenţă, informaţie, se valorifică deprinderile spiritului tînăr, se dezvăluie performanţele creativităţii şi ale posibilităţilor de cunoaştere, la diferite nivele, astfel se întreţine starea de permanentă emulaţie şi unul din ţelurile umanizatoare cele mai de preţ ce definesc tinereţea.

Sînt şcoli pentru care performanţa a devenit o problemă de tradiţie, şcoli pentru care nivelul calitativ al formării reprezintă un element definitoriu, de identitate, cum este Liceul „Gheorghe Şincai" din Baia Mare, care a obţinut un mare număr de premii şi în acest an, ca şi în anii anteriori. În majoritatea unităţilor şcolare din judeţul nostru (din Baia Mare, Sighetu Marmaţiei, Borşa, Vişeul de Sus, în unităţile şcolare din mediul rural) se realizează activitatea de performanţă, cumulînd eforturile pe care le probează cadrele didactice, pasiunea, dăruirea cu care ele muncesc în educarea tinerei generaţii. Există „nivele de performanţă" de care ţinem seama atunci cînd apreciem activitatea unităţilor noastre şcolare. Cadrele didactice din şcolile Maramureşului probează alese calităţi, realizează educaţia tinerei generaţii la cote superioare, realizează acele investiţii pentru viaţă, valorizînd superior inteligenţa umană, acest semnificativ tezaur. Trebuie să recunoaştem că acest spirit competitiv se răsfrînge şi asupra formării personalităţii elevului care învaţă, astfel, să se dăruiască domeniului de cercetare, învaţă să se informeze, într-un cuvînt, învaţă să se construiască pe el, iar mai tîrziu să construiască pe ceilalţi asemeni lui, să se orienteze spre cooperare cu ceilalţi, să-şi dezvolte capacitatea de adeziune la idealurile colective înaintate, la valorile morale proprii vîrstei.

Pe lîngă aceste aspecte, **în învăţămîntul maramureşean s-a cristalizat o tradiţie devenită coordonată permanentă şi sistematică şi anume : valorificarea potenţialului creativ al cadrelor didactice, direcţionarea activităţii ştiinţifice a acestora vizînd atît cercetarea teoretică fundamentală, cît şi cercetarea aplicativă.** Manifestarea metodico-ştiinţifică înscrisă sub genericul „Creativitate şi eficienţă n învăţămînt", prin spiritul de emulaţie generat, a condus de la un an la altul la implicarea cadrelor didactice în munca de cercetare şi creaţie, cu finalităţi al căror spor valoric este în creştere. Un mare număr din lucrările de la ediţia din acest an sînt valorificate prin publicare în revistele de specialitate.

Cercetarea în domeniul umanist s-a orientat spre valorificarea tradiţiilor istorice, cultural-artistice şi literare ale acestei reprezentative zone a ţării, a tezaurului etnologic şi dialectologic, spre aprofundarea operei unor personalităţi marcante ale Maramureşului şi ale ţării. Atît prin colective restrînse, cît şi prin colaborare cu alte instituţii de cultură şi artă din judeţ sau din diverse centre universitare, s-au realizat sesiuni de referate şi comunicări, simpozioane ; au fost elaborate lucrări tematice în volume colective. Ne mîndrim cu lucrarea colectivă (printre autorii căreia sînt profesorii I. Chiş Ster, dr. Nicolae Felecan, Gheorghe Radu, Ana Varna) **„Graiul, etnografia şi folclorul zonei Chioar", căreia i s-a decernat premiul „Timotei Cipariu" al Academiei.** Activitatea slujitorilor şcolii este preponderentă şi în cadrul filialelor şi subfilialelor societăţilor ştiinţifice, sub egida cărora au fost publicate buletine ştiinţifice sau culegeri de studii.

REDACŢIA : Această valoroasă activitate de cercetare ştiinţifică şi de perfecţionare a slujitorilor şcolii se continuă şi se completează prin contribuţii specifice în cadrul strategiei integrării cu producţia. Ce note distincte, proprii au fost validate în şcoala maramureşeană prin înfăptuirea acestei strategii ?

ELVIRA SUCIU : Strategia integrării învățămîntului cu cercetarea și producția implică componente de specificitate. În acest context, școlile constituie structuri de bază ce se integrează cu succes ritmului și finalității impuse de sistemul economic, aplicat în industrie. Dar, nu despre practica tehnico-productivă din acest sector aș dori să discutăm, ci despre valorificarea experienței satului în cadrul microfermelor școlare. Pornind de la constanta valorică potrivit căreia școlii îi revine un rol deosebit în transpunerea în practică a noii revoluții agrare, ținîndu-se seama de realitățile și posibilitățile specifice unei zone sau altei zone, de necesitatea pregătirii unor buni specialiști în acest sector, am acordat o mare atenție, sprijiniți fiind, și în acest sector, de familie, dezvoltării microfermelor școlare. Aproape fiecare școală din mediul rural, din județul nostru, are o microfermă cu o bună bază materială, unde elevii noștri își desfășoară activitatea. În acest fel realizăm o continuitate în privința ocupațiilor tradiționale ale maramureșenilor. Aceste microferme sînt mici complexe experimentale, în care, în paralel cu dobîndirea de cunoștințe tehnice, cu dezvoltarea spiritului de muncă, copiii noștri realizează și cercetare științifică. Există, în acest sens, unități școlare model. Este cazul școlii din Gîrdani, care posedă o bogată experiență. Competența și pasiunea cu care profesorul Traian Marinca, directorul acestei unități, se dăruie muncii de organizare pilduitoare a unui asemenea sistem credem că devine stimulativă pentru multe cadre de conducere din unitățile noastre. Foarte bune rezultate se obțin și la școlile din : Ariniș, Mireșu Mare, Călinești, precum și la nivelul liceelor agroindustriale din județ.

REDACȚIA : Păstrînd și dezvoltînd civilizația acestei vetre de țară, demersul formativ al școlii se manifestă ca o deschidere spre orizonturile țării de mîine. El are ca protagoniști și beneficiari dascăli de excepție, școlari dintre cei mai buni. Întrucît îi cunoașteți îndeaproape, vă rugăm să prezentați — pentru cititorii noștri — asemenea educatori, dăruiți școlii, dăruiți Maramureșului.

ELVIRA SUCIU : Pentru noi, rolul școlii în păstrarea și dezvoltarea tradiției, mai exact a identității spirituale a Maramureșului, este fundamental. În această muncă de valorificare, de regîndire a tradițiilor satului maramureșean, școlii îi revine un rol de primă mărime.

Am organizat recent a doua ediție a manifestării „Zilele învățămîntului maramureșean" care, pe lîngă aspectele de cercetare metodică, a urmărit evidențierea specificului cultural al acestei zone. O acțiune foarte bogată în conținut, mă gîndesc în acest sens la „Colocviile de cultură și ale revistelor literare" pe probleme de filosofie, istorie, literatură, organizate la Baia Mare, Sighetu Marmației, Budești, la sesiunea de etnologie și folclor organizată de Academia R.S.R., la mannifestarea organizată la Liceul Pedagogic din Sighetu Marmației, privind istoria învățămîntului din Maramureș.

Aș pune în lumină rolul cadrelor didactice care au organizat acțiuni culturale de o semnificație aparte, acțiuni de rezonanță națională. Este vorba de manifestarea „Codicele de la Ieud", ajunsă la a patra ediție, manifestarea din localitatea Budești — „Colocvii de cultură", organizîndu-se trei ediții, „Serile de poezie de la Desești", la manifestările „Zilele Eminescu" de la Petrova și la alte numeroase acțiuni la care au fost invitate personalități de marcă ale culturii noastre. Întrucît trăim într-o epocă de maximă solicitare a specializării, aș aprecia, în spiritul ideii lui T. Vianu, că această diferențiere și bogăție a valorilor permite creșterea, multiplicarea și diferențierea mijloacelor noastre intelectuale, morale, estetice, preparînd șansele omului în creșterea necontenită a spiritului său.

Vorbind despre performanță, mă gîndesc și la **acei antrenori spirituali,** după expresia filosofului C. Noica, la cei care realizează performanța, oricare ar fi acest domeniu. Din numărul mare al acestora, aș dori să mă refer la cîțiva, care au preocupări diferite, dar realizează, cum spune un poet, „admirabilul din ființa umană", „ei sînt constructori de sfere luminoase".

În domeniul **științelor reale,** mai exact la fizică, o activitate cu totul remarcabilă desfășoară tînărul profesor Romulus Pop de la Liceul „Gheorghe Șincai" din Baia Mare, recent înscris pentru susținerea doctoratului și care, în fiecare an, are „performeri" la olimpiadele naționale și internaționale. Premiile obținute de elevul Ciprian Necula la Balcaniada din acest an sînt o confirmare în acest sens. Iată, deci, un

model de slujitor al școlii, un om dedicat muncii, dăruit vocației sale, care construiește oameni asemenea lui.

În domeniul **valorificării folclorului,** în sfera artei, în sensul regîndirii din perspectiva autenticului, a întreținerii sensului de continuitate aș remarca munca desfășurată de profesoara Daniela Dunca, de la Școala Budești. Ansamblul folcloric de aici este bine cunoscut în țară. A obținut numeroase premii I la festivalurile naționale (la actuala ediție a Festivalului național „Cîntarea României", 5 premii I în etapa republicană), numeroase prezențe la televiziunea română, un film realizat pentru televiziunea japoneză etc.

În domeniul **plasticii** aș aminti aici pe doi pasionați, artiști deja consacrați, prezenți cu numeroase expoziții la nivel județean și național. Munca desfășurată de profesorul Viorel Nimigeanu de la Vișeul de Sus este semnificativă, la fel și performanțele. A organizat o expoziție cu desene ale copiilor din Vișeu la Muzeul de artă al R.S.R. — expoziție de mare succes. Elevii săi au participat cu lucrări la numeroase expoziții naționale. În Rona de Sus, profesorul Aurel Dan are rezultate foarte bune cu copiii, tot în domeniul plasticii. Locurile fruntașe la concursurile naționale sînt o confirmare.

Există în Maramureș foarte pasionați profesori pentru domeniul **arheologiei.** Menționez pe cei de la școlile din Bogdan Vodă și Suciu de Sus, dar în special pe cel de la Oarța de Sus — profesorul Dumitru Rusu care, împreună cu membrii cercului de istorie, după îndelungi cercetări în zonă, au descoperit un valoros tezaur numismatic care cuprinde peste 200 monede din perioada romană. În prezent, aceștia, în colaborare cu muzeograful Georgeta Iuga de la Muzeul Județean, sînt preocupați pentru scoaterea la lumină a unei străvechi așezări dacice din zonă.

Determinînd cu spirit de finețe mereu rafinat și permanent efort de adecvare a mijloacelor de valorificare a experienței istorice depozitate în moștenirea culturală preluată de noile generații, alături și în unitate organică cu cea prezentă, civilizatoare și ocrotitoare, pe care o exprimăm prin sensurile de pregnant proces de modernizare a tuturor structurilor învățămîntului, tindem să împlinim prin munca tuturor cadrelor didactice înaltele rosturi civilizatoare și umanizatoare ale școlii, să sporim averea cea mai de preț a țării — omul ajuns la desăvîrșire și, totodată, cum spune poetul **Ioan Alexandru — să lucrăm statornici pe acest loc, păstrînd prin creație continuă această civilizație adîncă de lemn, de piatră și pînză, de lină și cuvînt a Maramureșului, să viețuim acestor sate cu uriașele lor porți nemuritoare.** Și, totodată, asumîndu-ne tradiția, să devenim creatorii civilizației moderne industriale în deplin consens cu fluxul informațional, cu metamorfozele în plan ontologic la scara contemporaneității, cu perspectivele viitorului.

Toate aceste realizări ne îndreptățesc să ne îndreptăm gîndurile de recunoștință către tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al partidului, ctitorul României socialiste și al învățămîntului românesc modern devenit un simbol și un exemplu revoluționar pentru generațiile tinere din patria noastră.

Sînt toate acestea, realizări ale unui timp pe care cu mîndrie îl numim „Epoca Nicolae Ceaușescu", Epoca luminoaselor noastre împliniri.

REDACȚIA : Vă mulțumim. Prin aceste secvențe menite să pună în lumină realități școlare și umane de o remarcabilă valoare, înțelegem și mai bine ce este și ce caută să fie școala în acest județ, în acest timp.

Ea se înscrie pe coordonatele devenirii sale ca o adevărată poartă spre frumusețe, adevăr și măreție, unind ca un arc de lumină mirificele peisaje și energii exemplare ale oamenilor, unind trecutul cu viitorul de aur al țării, al Maramureșului.

Interviu realizat de
ANA GABRIELA NEGULESCU

Simbolul mîinilor

Mai întîi a fost meșteșugul.

Mîinile au deprins să facă. Din tată-n fiu, din mamă-n fiică, din generație în generație.

Arta a venit din suflet, din gîndire, din ochii care au adunat comori de culoare, de lumină, de armonie, de frumos. Ea a coborît în mîini și întîlnindu-se cu meșteșugul a devenit creație.

Mîinile acestea, în concretețea lor anatomică, sînt ale unor **Gheorghița Măleanu** (Vîlcea), **Maria Spiridon** (Sibiu), **Adela Petre** (Buzău), **Domnica Gheț** (Vrancea), **Ana Meda** (Caraș Severin,) **Rozalia Graur** (Mureș), **Mariana Stănescu** (Bihor), **Constantin Nițu** (Olt), surprinse în timpul unor demonstrații la Muzeul Satului. Ele ar putea fi ale multor altor meșteri populari ce și-au cîștigat stima generală. Sînt mîini ce torc, țes, cos, brodează, înșiră mărgele, împletesc, potrivesc culori, iar alteori cioplesc lemnul sau modelează lutul.

Privite dincolo de persoane, de concretețea lor anatomică, mîinile acestea au dimensiune de simbol. Simbol al creației artizanale, ca expresie a spiritualității naționale, simbol al permanenței unor meșteșuguri. Simbol al meșteșugului ridicat la rang de artă. Comentariu : IOANA TĂUTU.

Fotografii : FLORENTINA FEȘTIN

Prin ei, Maramureşul păstrează cele mai frumoase datini şi obiceiuri

Ţara străveche a Maramureşului, cu oameni fără pereche, despre care aduc mărturie cîntece şi hore, porţi fără seamăn şi obiceiuri unice prin farmec şi semnificaţii, ne încredinţează cu fiecare nouă întîlnire bucuria de a avea şi a creşte copii. Copii frumoşi, luminaţi şi buni, mîndri de locul naşterii lor, însetaţi de prospeţimea şi statornicia datinilor şi obiceiurilor, de tainele frumuseţii, omenia şi demnitatea pe care le deprind de la părinţii şi dascălii lor.

Astfel sînt şi copiii din Botiza, *aşezare unică a acestui ţinut de legendă, căreia munţii Ţiblesului îi ţin ocrotitoare vecinătate, iar pîraiele Băiţa şi Sasu îi însoţesc cărările şi doinele. I-am cunoscut îngemănîndu-şi glasurile cu lumina soarelui şi culorile vii ale costumului botizănean, făcînd să răsune amiaza de cîntec şi ritm, dînd viaţă vechiului obicei „Cusutul steagului". În ei vedeam pe părinţii lor, fie butinari neîntrecuţi în minuirea ţapinei, securii, ferăstrăului, fie mineri, fie agricultori, fie crescători de animale. Vedeam deopotrivă pe harnicele botizănence, renumite în vopsitul vegetal şi ţesutul covoarelor maramureşene. De la poalele munţilor aşezaţi cu norii la căpătîi, veneau, sub poartă maramureşeană, aceşti coconi în costumele lor nepereche, în care se găsea o superbă risipire de culori ; lucrate de mîna mamelor şi fetelor din Botiza, costume parfumate cu miros de brad aromitor, pe care le păstrează ca vechi şi tainice comori nemuritoare.*

Venit din veacuri obiceiul interpretat de ei, copiii de azi ai Botizei, purta deopotrivă şi însemnul de dăruire şi vocaţie al unor minunaţi dascăli precum Iulia Perţa *ori* Emilia Petreuş. *Ele însele fiice ale acestor plaiuri şi-au împletit lumina şi zbuciumul fiecărui anotimp, fiecărei zile cu străduinţa de a sădi în sufletul şcolarilor lor azur de gînd curat, cinste şi omenie, iubire pentru portul, jocul şi graiul din străbuni. Pentru ele litera şi adevărul cărţilor nu au fost niciciînd despărţite de lecţia de vrednicie şi frumuseţe a colectivităţii botizănene. Împlinind o strînsă unire a activităţii la catedră cu sărbătorile şi viaţa diurnă a oamenilor, şi-au făcut un crez din a valorifica, împreună cu elevii, hore, şezători, tradiţii, datini şi obiceiuri care slăvesc munca şi demnitatea oamenilor de pe Valea Izei.*

S-a închegat astfel un ansamblu folcloric al şcolii din Botiza ale cărui manifestări au adus momente de încîntare, bucurie şi înălţare sufletească părinţilor, fraţilor mai mari, spectatorilor. Obiceiul folcloric „Şezătoare din Botiza" sugerează ţesutul, torsul, brodatul, depănatul lînii şi cînepii, urzitul, munci practicate de mame în serile lungi şi geroase de iarnă. Munca oamenilor în cîmp este celebrată în obiceiul folcloric „Clacă maramureşeană", „Ruptul sterpelor" este un alt obicei legat de creşterea oilor şi măsuratul laptelui.

— Ansamblul nostru folcloric, ţine să ne spună directorul şcolii din Botiza — s-a situat pe locuri de frunte la toate ediţiile Festivalului naţional „Cîntarea României", a fost distins cu titlul de laureat, fapt concretizat în cele zece diplome cu premiul I şi II, obţinute la etapele judeţene, interjudeţene şi finale.

Sînt acestea frumoase confirmări ale pasiunii şi priceperii cu care copiii sînt crescuţi în respectul şi dragostea faţă de valorile spirituale ale Maramureşului natal. Sînt deopotrivă mărturii ale emulaţiei de a împleti interpretarea folclorului cu dobîndirea unor meritorii rezultate şcolare ; în „Ansamblu" sînt admişi numai elevi care dovedesc dragoste de învăţătură.

Şi încă o taină a succesului — care depăşeşte perimetrul şcolii — o aflăm în sprijinul familiei. Părinţii — şi în special mamele — sînt adevăraţi „furnizori" de obiceiuri, de cîntece, de strigături transmise şi păstrate de-a lungul anilor. Nu rareori mamele reînvie obiceiuri uitate, cîntece, mai ales doine vechi dedicate ocupaţiilor specifice locului, încredinţîndu-le spre interpretare copiilor.

Prin aceşti părinţi, prin aceşti copii, prin aceşti dascăli dăruiţi deopotrivă muncii la catedră şi valorificării culturii şi artei populare, Maramureşul îşi păstrează şi îşi îmbogăţeşte valori spirituale de o mare bogăţie, originalitate şi frumuseţe.

A.G.N.

Concepte interdisciplinare ale tehnologiei funcționale

În considerațiile care urmează voi prezenta cîteva aspecte generale ale încercării de a extinde o serie de noțiuni ale electronicii funcționale **la întreaga tehnologie. Conturînd, astfel, o** tehnologie funcțională, **ce deschide posibilitatea apariției unei teorii generale a tehnologiei, care să influențeze — aducînd lumini noi — noțiuni fundamentale ale științei prin întregirea acestora cu aspecte rezultînd din natura obiectelor tehnologiei și chiar a practicii tehnologice.**

Tehnologia funcțională

Tehnologia funcțională nu este o propunere de nouă tehnologie și nici invenția unei noi ramuri a tehnologiei, ci **o constatare :** direcția în care se dezvoltă tehnologia, spre viitor.

Întotdeauna tehnologia și obiectele tehnologice au îndeplinit funcțiuni. Întotdeauna funcțiunile au fost legate de structuri.

Vom lua ca exemplu electronica. Apariția tuburilor electronice a fost legată de funcțiunea de radiocomunicație. Tranzistorul este legat, mai ales, de funcțiunea de calcul. Odată cu apariția microprocesorului, acesta a fost legat de o extraordinar de mare varietate de funcțiuni, din cele mai diverse domenii ale tehnologiei și activității omului. Cu structurile anterioare ale tehnologiei putem obține numai anumite funcțiuni, **cu structurile tehnologice care folosesc microelectronica și informatica avem o explozie funcțională.** În consecință, modul nostru de gîndire trebuie să se schimbe. În relația structură-funcțiune punctul de vedere **funcțional** trebuie să predomine. Structurile devin atît de plastice încît principala problemă o reprezintă funcțiunile. Funcțiunea era încorsetată de structuri. Acum, funcțiunea **nu se eliberează de structuri,** dar **se bazează pe noi structuri ce oferă posibilitatea unor funcțiuni pe care nu speram să le realizăm vreodată : funcțiuni de inteligență artificială, de competență, de vedere artificială,** poate, în viitor, și de **creativitate, alături de funcțiuni clasice de comunicație, de producție, de transport** etc. Structurile microelectronice, informatice, moleculare și, în viitor, poate, molecular-infromateriale vor deschide porțile realizării de noi și noi clase de funcțiuni pe cale tehnologică. Se va pune, deci, problema **inventării de funcțiuni.**

Funcțiunile tehnologiei sînt și vor fi în raport cu tehnologia, cu societatea, cu omul, cu mediul înconjurător, cu existența. Nu atît funcțiunile tehnologice sînt importante pentru tehnologia funcțională, cît cele în raport cu omul și societatea, în primul rînd. Desigur, funcțiunile tehnologice stricte rămîn importante, însă, mai mult ca funcțiuni interne ale tehnologiei, cu ajutorul cărora se formează funcțiunile ei externe, cele care interesează omul în general.

Avînd în vedere considerațiile de mai înainte nu vom face o deosebire între noțiunile de tehnologie și tehnologia funcțională. De aceea, definiția pe care o vom da tehnologiei, și care este susținută printr-o argumentare corespunzătoare în cursul de electronică funcțională predat la Institutul Politehnic din București, este valabilă și pentru tehnologia funcțională, după cum urmează :

„Tehnologia este :

I) **Știința** specifică realizării de **funcțiuni** (acțiuni) în mod eficient :

a) prin grupări organizate de structuri fizice, structuri informaționale, organisme și oameni,

b) necesare omului, societății și echilibrului lor cu mediul înconjurător și existența.

c) tinzînd către instaurarea și susținerea civilizației socioumane.

II) **Practica** (ingineria) acestor funcțiuni și tendințe".

Această definiție extinde considerabil pe cele date în volumele „Sistem și civilizație" și „Informatica și societatea", ținînd însă seama de elementele noi aduse în ultimul volum și neintegrate încă într-o definiție cuprinzătoare.

Funcțional nu înseamnă numai funcțional, ci și **compact, economic, eficient, civilizator,** în lumina tehnologiei funcționale.

Substratul microelectronic-informatic în tehnologia funcțională

Tehnologia a avut întotdeauna un substrat mecanic (impus de necesitatea manipulării corpurilor și substanțelor) și un substrat energetic. Astăzi ea capătă și un substrat informațional tehnic sub formă microelectronic-informatică, care constituie de fapt motorul întregii tehnologii funcționale.

Se poate enunța un principiu microelectronic-informatic pentru tehnologia funcțională, care cere :

— înlocuirea oricărei structuri fizice (în particular, mecanice) cu structuri microelectronice-informatice ori de cîte ori acest lucru este posibil din punct de vedere funcțional (direct sau indirect) ;

— înlocuirea omului, ori de cîte ori este posibil, din punct de vedere funcțional, total sau parțial, cu structuri microelectronice-informatice.

Principiul enunțat prin cele două propoziții de mai sus reprezintă un punct de vedere tehnic. **Cum însă prin funcțional înțelegem și compact și economic, iar în viitor și satisfacerea criteriilor civilizației socioumane, principiul poate avea un înțeles mult mai larg.** Importantă rămîne însă necesitatea aplicării acestui principiu în tehnologia funcțională, ceea ce se și constată într-o anumită măsură în tehnologia zilelor noastre. **S-ar impune** totuși ca **proiectarea oricărui sistem tehnologic nou să țină seama de acest principiu.**

Un sistem tehnic funcțional va avea **două straturi** (dacă nu ținem seama de factorul uman) : **unul fizic** corespunzător domeniului tehnic în care funcționează și **unul microelectronic-informatic,** care are rolul de a prelua tot ceea ce este posibil și avantajos din punct de vedere economic, pentru realizarea funcțiunilor sistemului tehnic de ansamblu. Dacă ținem seama și de factorul uman, atunci din condiții de economicitate trebuie redusă și munca umană, la limită, numai pentru supraveghere, întreținere, reparare, perfecționare, proiectare și montaj. În același timp, observăm că nu trebuie să se creadă că totul se bazează numai pe un convenabil substrat microelectronic-informatic. La fel de importantă este și **descoperirea de noi tehnologii de bază,** care să se preteze unei cît mai sinergice îmbinări cu tehnologiile microelectronice și informatice.

Rezultă de aici și un **principiu complementar,** și anume, acela al **sinergeticității electronic-informatice** a unei tehnologii, adică a susceptibilității ei de a se sprijini sinergic pe electronică și informatică. Unele noi tehnologii nici nu vor fi posibile fără un substrat microelectronic-informatic. Un exemplu îl și oferă ingineria genetică.

Trebuie să remarcăm că electronica și informatica sînt tehnologii cu o deosebită sinergeticitate. Ele se transformă într-un factor comun tuturor tehnologiilor. Acest lucru nu este nou. Energia este un factor comun tuturor tehnologiilor. Mecanica, prin utilizarea de corpuri, este un factor comun tuturor tehnologiilor. Substratul microelectronic-informatic aduce informația ca **factor comun pentru întreaga tehnologie,** cu avantajul unor legături informaționale care permit ca acest substrat comun să se integreze între diferitele sisteme tehnice și sociotehnice, pînă la întreaga scară socială. Dintr-o dată peisajul tehnologiei începe să se schimbe și el impune ceea ce s-a numit **orientarea informațională a societății.**

Se poate spune mai mult decît atît ! Se tinde către **unitatea tehnologiei** datorită acestui nou și puternic factor comun. Nu dorim să repetăm ceea ce am mai scris în „Informatica și societatea", dar **informația este și o tehnologie comună unificatoare. Unitatea tehnologiei,** despre care nu s-a vorbit pînă acum, **are drept corolar unitatea științei** — de fapt invers, unității științei (care nu poate fi găsită decît prin ingredientul ontologic al informației) îi corespunde, tot datorită informației, ca formă obiectivă a realității, unitatea tehnologiei.

Pe o asemenea bază, ca și în știință, putem vorbi de interdisciplinaritate și multidisciplinaritate în tehnologie.

Concepte interdisciplinare

După cum am mai observat, chiar dacă majoritatea conceptelor interdisciplinare ale tehnologiei funcționale, cu excepția noțiunii de arhitectură, sînt preluate din știință, ele capătă totuși orizonturi noi. Întrucît noțiunile care urmează vor face obiectul unor analize amănunțite în volumul de **Electronică funcțională,** în curs de pregătire, în cele ce urmează vom recurge la o prezentare succintă, schematică.

Principalele noțiuni generale și abstracte ale tehnologiei funcționale sînt **obiectul, funcțiunea, structura și arhitectura.**

I. Un **obiect** este o entitate din realitate care poate fi fizică, informațională sau fizico-informațională. Diferitele tipuri de obiecte pot fi clasificate în lumina tehnologiei funcționale în modul care urmează :

S i s t e m e : simple, care nu se manifestă ca automate (sînt de fapt automate sintactice degenerate) ;

automate — sintactice, care sînt automate clasice, neinteligente

— semantice, adică automate cu inteligență artificială ;

Organisme (automate cu capacitate fenomenologică, semantice prin definiție, căci orice organism are proprietăți informaționale fenomenologice) :

organisme simple, care nu au structuri semantice (au numai capacitate fenomenologică) ;

organisme complexe, care au și structuri semantice (de exemplu sistem nervos) ;

arheme, care sînt organisme complexe cu conștiință vie : omul, viitoare inteligențe artificiale vii ;

arheme sociale, structuri sociale cu conștiință socială, în parte cu caracter sistemic, dar la care se adaugă și aspecte fenomenologice.

Obiecte abstracte, precum cele de mai sus, sînt puțin studiate într-un mod satisfăcător de tehnologie și chiar de știință, cu excepția sistemelor simple și a automatelor sintactice.

II. În privința **structurii** nu sînt multe lucruri de spus în comparație cu ceea ce se știe din știință. În mod similar, se poate vorbi de o **structură concretă** a obiectelor și de o **structură profundă** care reprezintă relațiile interne ale obiectului. Din punct de vedere tehnologic, important este modul de a crea și construi structuri, aceasta fiind o problemă a proiectării și ingineriei, atît prin metodele clasice ale tehnologiei, cît și prin metode noi folosind principii de autoorganizare, eventual cu un sîmbure genetic echivalent etc.

III. **Funcțiunea** — definită ca fiind **un mod de acțiune sau de îndeplinire a unui rol ce satisface anumite necesități stringente (în sensul științific al cuvîntului) sau nevoi, dorințe, aspirații, tendințe** — are un înțeles mult mai larg decît **funcțiunea matematică.** Tipurile de funcțiuni avute în vedere în tehnologia funcțională pot fi : a) **formale,** care sînt relațiile teoriei mulțimilor din matematică, funcțiunea matematică fiind numai un caz particular ; b) **non-formale,** care pot fi produse de capacitățile fenomenologice ale obiectelor (funcțiuni neformale care duc la obținerea de structuri din tendințe fenomenologice), pot fi funcțiuni mixte, care pornind de la structuri, trecînd apoi prin fenomenologic, duc la obținerea de noi structuri (structurile finale nu mai pot fi legate strict formal de primele structuri anterior producerii funcțiunii, ci numai după ce funcțiunea a acționat pentru prima oară) și în fine, funcțiuni creative care îmbină funcțiuni formale, neformale și mixte, inclusiv euristici structurale, sub controlul atent al conștiinței; c) **informale,** atunci cînd trecerea de la o structură inițială la o structură finală nu poate fi precizată dacă este formală (fiind greu de descris din cauza complexității sau a unei informații insuficiente) sau conține componente neformale.

În categoria **funcțiunilor informale** intră și **funcțiunile euristice structurale** dacă trecerea de la structura primară la structura finală se face strict euristic, adică fără a putea preciza, în prealabil, cum anume.

Evident, diferitele obiecte ale tehnologiei, sau care sînt implicate în tehnologie, în fond obiectele realității, vor avea anumite tipuri de funcțiuni posibile. Un obiect tehnologic formal (care nu conține substanță vie) va avea funcțiuni formale în raport cu alte obiecte tehnologice, dar în raport cu omul sau cu societatea poate prezenta și funcțiuni non-formale de tipul funcțiunilor mixte, deoarece structurile obiectului tehnologic pot produce structuri mentale prin reacții psihologice cu componente neformale și prin acestea pot produce chiar și structuri sociale. Tehnologiei funcționale nu-i pot fi indiferente asemenea aspecte.

IV. **Arhitectura,** înțeleasă ca **arhitectură funcțională,** spre deosebire de noțiunea clasică de arhitectură care se referă la **arhitectura organizatorică,** este o noțiune preluată din domeniul calculatoarelor electronice și extinsă la întreg domeniul tehnologiei funcționale. **Arhitectura este o mulțime de funcțiuni externe** ale unui obiect, considerată la o anumită interfață a obiectului cu exteriorul cu care interacționează, funcțiuni care au anumite **proprietăți temporale și spațiale.** Un obiect poate atunci prezenta o multitudine de arhitecturi. Ceea ce contează este arhitectura pe care o prezintă în raport cu un alt obiect cu care interacționează, la interfața de interacțiune a acestor obiecte. Dar se mai manifestă încă un aspect important. Orice arhitectură este observată de un observator, fie el un om de știință, inginer sau cetățean. Pe lîngă funcțiuni specifice în raport și cu observatorul, pe lîngă funcțiunile observate de observator, arhitectura este integrată de acesta într-un **Gestalt,** într-o viziune intelectuală și afectivă contopită într-o unitate. Și aceasta este un fel de funcțiune a arhitecturii și de aceea arhitectura trebuie să conțină și gestaltul pe care îl poate produce asupra unui observator. Analize similare duc la concluzia că arhitectura trebuie să cuprindă și **capacitatea fenomenologică** a obiectului (cînd aceasta există, cum este cazul obiectelor vii) precum și **autogestalt**-ul unui obiect (în special în cazul obiectelor vii) sau chiar **conștiința obiectului,** artificială (de tipul inteligenței artificiale) în cazul unor automate semantice sau vie în cazul omului.

În cazul obiectelor vii, acestea se pot privi singure din punct de vedere arhitectural. În raport cu eul său (care este o parte privilegiată a conștiinței) omul își poate observa propria arhitectură. O asemenea arhitectură o numim **arhitectură interioară** care nu trebuie confundată cu arhitectura internă. Ultima are o mulțime de funcțiuni interne, prin combinarea cărora se obțin funcțiunile externe ale arhitecturii, de asemenea funcțiunile arhitecturii interioare în raport cu propriul eu. În general, orice organism în raport cu autogestaltul său poate avea o arhitectură interioară.

*

Cu asemenea noțiuni, precum cele descrise mai înainte, **se poate trece la o analiză mult mai nuanțată a interacțiunii dintre obiectele tehnologice ale naturii și societății.** Se conturează **un nou tip de analiză** care să țină seama, într-o anumită măsură, de efecte neformale, care cu greu pot fi cuprinse într-o scriere care, inevitabil, are un caracter formal. Dar și **limbajul natural este formal cînd este scris, însă devine viu, cu efecte neformale cînd este citit și trecut prin minte.**

Analiza sugerată mai sus **va fi, într-un anumit sens, paralelă cu limbajul natural, destul de formală în aparență, mult mai formală decît limbajul natural scris,** dar cu **menținerea trează a neformalului, prin semnalizări simbolice, deoarece pentru toate tipurile de funcțiuni, arhitecturi, obiecte și capacități fenomenologice se pot introduce simboluri specifice.**

Dacă nu se va obține o **algebră a interacțiunilor arhitecturale și funcționale** se va obține în orice caz o ordonare a gîndirii pentru tratarea unor asemenea procese.

MIHAI DRĂGĂNESCU

Legende și adevăruri din istoria patriei

Negru-Vodă

Istoricii s-au străduit să dea răspuns întrebării : cine a fost „Negru-Vodă"? personaj legendar sau real ? S-a pornit mai întîi de la tradiția populară (orală), de la legenda despre Negru Vodă păstrată în Muscel, care spune că Negru Vodă din Țara Făgărașului a trecut cu cetele sale munții pentru a-i ajuta pe frații săi în alungarea tătarilor din țară.

Să ne referim așadar la această denumire legendară. Este ea singulară în istorie ? Nu ! În apusul și centrul Europei era vremea cavalerilor, se forma o tradiție eroică și legendară menită să reflecte marile fapte istorice. Asa sînt de plidă : Roland, presupusul nepot al lui Charlemagne, care piere în defileul de la Ronceveaux în luptă cu sarasinii și ale cărui fapte le înfățișează celebrul poem „La chanson de Roland"; Arthur, viteazul conducător al triburilor celtice împotriva saxonilor ; Siegfried din „Cîntecul Nibelungilor" (Niebelungenlied) ; vestitul arcaș Wilhelm Tell care luptă pentru unitatea cantoanelor elvețiene, împotriva habsburgilor și chiar Prințul Negru care apare pe un fundal de legendă în bătălia de la Crécy din anul 1346 — personaje care au creat tradiția orală. Ca și la noi, tradiția scrisă este consemnată mult mai tîrziu decît epoca vizată în legătură cu aceste personaje și evenimente. Fiecare este izvorîtă din realități istorice Negru Vodă izvorăște din realitatea întemeierii Țării Românești, pusă pe seama unui „descălecat" din Făgăraș.

Numele de Negru Vodă a căpătat însă interpretări diferite în istoriografie. N. Densușianu afirmă că numele Negru amintește pe cel al unui rege scit, Niuru (Negru), întîlnit în Făgăraș sub forma Negrea, de unde ar fi venit Negru Vodă. B. P. Hașdeu îi dă cu totul altă interpretare. Numele de Negru ar veni de la culoarea capetelor de arabi aflate pe blazonul de familie al dinastiei Basarabilor. Din care cauză „capul cel negru de pe steag a dat naștere legendei poporane despre Negru vodă, de unde apoi negri au devenit toți românii din regiunea Dunării".

Istoricii din trecut și de azi au căutat să identifice pe Negru Vodă cu un personaj real. E adevărat că uneori numele apare fără a se preciza cine este personajul. Călătorul francez Iacob Bongars, la 1584, și cronicarii Balthazar Walther și Nicolae Istvánffy la 1599, menționează o cetate în ruină pe cursul superior al Dîmboviței ca fiind a lui Negru Vodă. Vestitul cronicar raguzan Giacomo Luccari, care vizitase Translivania, ne dă, la rîndu-i unele date despre legendarul Negru Vodă — o serie de cetăți și biserici din Transilvania și Țara Românească fiindu-i atribuite lui. Majoritatea istoricilor noștri pledează pentru recunoașterea lui Basarab I ca fiind Negru Vodă. Constantin C. Giurescu opiniază pentru Basarab I „pe care tradiția populară, corectă, îl cunoaște ca „Negru-Vodă". I. C. Filitti socotea că „prin Negru Vodă nu trebuie înțeles numai Basarab, ci și fiul său Alexandru". N. Iorga afirmă că Negru Vodă ar fi Neagoe Basarab, nume devenit „Negru" (Neagoe-Neagu-Negru). Credem însă că numele de Negru Vodă, ca epitet și simbol, ar putea fi atribuit tuturor acelor personalități care s-au evidențiat prin fapte deosebite, deși el este esențial legat de întemeierea principatului Țării Românești. Astfel, Litovoi ar putea fi un „Negru-Vodă" deoarece a fost primul care s-a ridicat la luptă pentru scuturarea suzeranității străine. Basarab I ca întemeietor de țară și dinastie este un autentic Negru Vodă. Nicolae Alexandru a putut fi un Negru Vodă în calitate de ctitor și organizator al vieții eclesiastice. Vladislav-Vlaicu și Radu I au dezvoltat organizarea bisericii si lupta împotriva catolicismului. În cronica despre Radu de la Afumați numele de Negru Vodă se află consemnat alături de legenda

(Continuare în p. 180).

PETRU DEMETRU POPESCU

Jocuri pentru calculatoare personale

Odată cu dezvoltarea ştiinţifică şi tehnologică actuală, universul copiilor, atît în şcoală cît şi în cadrul familiei, a cunoscut modificări importante. În acest context, jocurile reprezintă o problemă destul de controversată.

După unii autori, în domeniul educaţiei, rolul jocurilor nu ar avea decît o importanţă minoră, iar după alţii, procesul instructiv-educativ ar fi chiar afectat negativ de ele. Dar nu toată lumea a putut fi convinsă şi atrasă spre asemenea aserţiuni — numărul celor situaţi la polul opus fiind predominant.

Două tendinţe se fac simţite în sfera jocurilor, tendinţe legate în special de impactul calculatoarelor personale : atît jocurile de tip „flipper", cît şi jocurile electronice pe televizoare portabile se manifestă printr-o sferă de interes din ce în ce mai redusă, locul lor începînd să fie luat de jocurile pentru calculatoare personale, care se prezintă de obicei cu un alt conţinut şi sub o varietate de forme. Aceste jocuri sînt practicate nu numai de către copii şi tineri, dar şi de către adulţi. Din aceste motive, jocurile pentru calculatoare personale constituie un mijloc important de apropiere şi familiarizare atît a copiilor cît şi a adulţilor cu calculatoarele — în prima etapă a utilizării acestora. Dar, rolul jocurilor nu se rezumă nici pe departe la aceste aspecte, ele reprezentînd, fără îndoială, surse potenţiale reale pentru învăţare.

Ce este, însă, jocul ?

El este caracterizat de următoarele posibilităţi reale : prezintă un univers cu o varietate de situaţii finite ; jucătorul poate controla acest univers ; există un scop clar ; jucătorul are posibilitatea de cîştig în ciuda schimbărilor rapide ale împrejurărilor.

Sigur că, atît pentru părinţi, cît şi pentru educatori întrebarea **„ce joc alegem" ?** trebuie să stea în centrul atenţiei. De aceea, din punct de vedere metodologic, este necesară şi o structurare a jocurilor. Astfel, jocurile pot fi de tip **logic, de simulare, de strategie şi tactică, de îndemînare şi reflexe**, etc.

În ultimul timp, tot mai multe programe de instruire se bazează pe elemente specifice jocurilor. În acestea sînt incluse **activităţi de formare de aptitudini** şi **teste de îndemînare.** Profesorul poate modifica viteza de derulare a jocului în aşa fel, încît acesta să poată fi utilizat de copii cu îndemînări diferite. Calculatorul produce un „feed back" imediat la raspunsuri printr-o grafică şi sunete adecvate. Scopul este clar : **răspunsurile rapide şi bune sînt răsplătite,** iar **cele lente şi incorecte penalizate.** Jocul încurajează copiii în îmbunătăţirea îndemînărilor de bază, prin creşterea gradului dificultăţilor problemelor, creştere însoţită însă în mod corespunzător de recompense mai mari.

Jocurile logice, jocurile de tactică şi strategie şi **cele de simulare** au un rol important în dezvoltarea intelectuală a copiilor, legată de creşterea capacităţii de a crea modele şi de a lua decizii.

Vom da ca exemplu, un joc de logică realizat pe un calculator personal : jocul se numeşte **„Iepurele".**

Este simulată o grilă (vezi figura), iar pe traseul dintre noduri jucătorul va muta unul dintre cei 3 cîini, (0) scopul final fiind de a „prinde" iepurele (□) într-un colţ fără posibilitatea pentru acesta de a mai fugi. Mutarea cheie **(logică, dacă copilul este înzestrat cu capacitatea de a „vedea" peste 3—4 mutări)** este de a muta cîinele de la nodul 5 la nodul ∅ şi nu de la

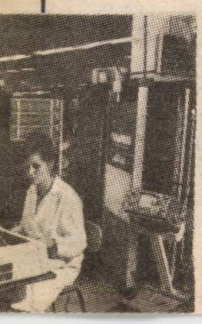
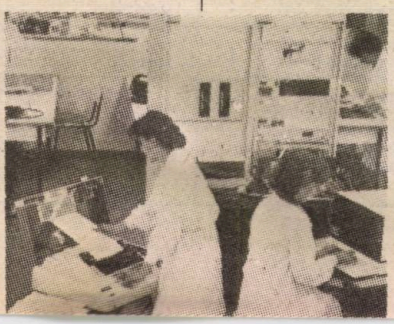

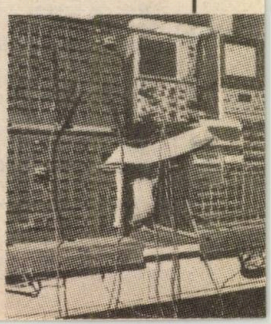

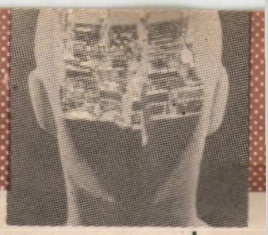

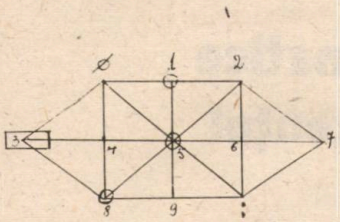

1 la Ø cum ar părea normal la prima vedere.

Deşi jocurile de strategie nu sînt în mod intrinsec matematice, există totuşi şi un grup de jocuri matematice bazate pe rezolvarea de probleme, care prezintă un grad de motivare mai mare pentru copil.

O atenţie sporită trebuie acordată jocurilor de îndemînare si reflexe care, de obicei, nu aduc un aport evident în instruire şi dezvoltarea gîndirii logice şi a căror utilizare îndelungată poate fi dăunătoare. Totuşi, în experimentele de introducere a calculatoarelor personale în sistemul de educaţie şi învăţămînt (tabere şi cercuri de calculatoare) s-au utilizat, cu succes, diverse metode avînd la bază jocuri de îndemînare şi reflexe, atît în scopul apropierii de calculatoare, cît şi în scopul învăţării utilizării lor. Printre aceste metode se pot enumera : descoperirea tastelor pentru utilizarea unui joc în vederea învăţării tastaturii calculatoarelor ; tastarea programelor-joc în vederea deprinderii utilizării tastaturii ; rularea şi utilizarea programelor-joc astfel tastate pentru vizionarea rezultatului muncii şi pe această bază a învăţării limbajului de programare în care este scris programul-joc.

Jocurile educaţionale sînt şi vor continua să fie un instrument popular pentru implicarea activă a copiilor în procesul de învaţare. Calculatorul oferă noi posibilităţi de realizare a jocurilor, în această perspectivă.

Pînă în prezent nu este un consens asupra modului în care trebuiesc construite jocurile şi nici în legătură cu elementele de incorporat în joc, elemente care produc efectul de dorit. Cercetări viitoare sînt necesare pentru a răspunde unor asemenea întrebări, iar cînd aceste răspunsuri vor fi obţinute, atunci, fără îndoială, vor apare alte întrebări.

Cercet. şt.
ION DIAMANDI

ALEXANDRU CEL MARE, STRATEG ŞI OM DE CULTURĂ

Alexandru cel Mare a fost nu numai cel mai mare cuceritor al antichităţii, dar şi un fanatic întemeietor de oraşe (70) ca şi un protector al artelor. În fruntea armatei, Alexandru Macedon a „hipnotizat" prin rapiditatea deciziilor şi acţiunilor, ca protector al culturii fascina, prin memorie uluia. Citea extrem de mult şi reţinea extrem de uşor totul. Prin mintea sa „magnetică" strălucea în toate domeniile. Vorbea într-o limbă aproape aforistică şi dădea definiţii cu mare uşurinţă — multe din ele rămînînd celebre. Iată, de pildă, definiţia vinului : „Cînd sorbiţi din cupe vinul, amintiţi-vă că beţi din sîngele viţei de vie puterea pămîntului şi eternitatea soarelui". *V. Blasco Ibanez apreciază că, după aproape 2500 de ani, acest aforism a rămas „imbatabil" şi „inegalabil" — după cum o spune în cartea sa „La Bodega".*

Alexandru cel Mare a ridicat la vărsarea braţului occidental al Nilului în Mediterană, oraşul Alexandria — după mulţi, cel mai important dintre cele 70 oraşe amenajate în timpul campaniilor sale.

Simbol al măreţiei militare, în momentul apogeului civilizaţiei helenistice, Alexandru cel Mare a devenit, pe drept cuvînt, cea mai strălucită figură cultural-ştiinţifică a lumii antice. El a întemeiat Museionul, un templu al activităţii spirituale, a fondat celebra Bibliotecă din Alexandria, Observatorul astronomic, Grădina Zoologică, Farul din Alexandria — considerat una dintre cele şapte minuni ale lumii etc.

AVRAM D. TUDOSIE

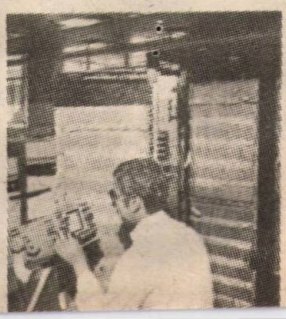

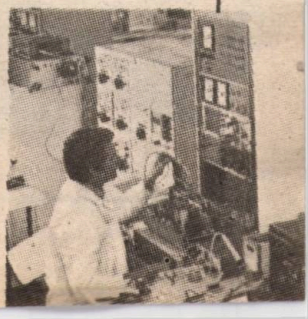

Ştiţi ce reprezintă triada: gîndire rapidă, perseverenţă,

Jocurile logico-matematice şi dezvoltarea inteligenţei

Subiectul însemnărilor de faţă este mai mult decît dificil. Dacă ştim cu destulă precizie ce sînt acelea „jocuri logice" (jocuri solitare, care cer o soluţie bazată pe raţionament, nu pe îndemînare sau pe întîmplare, şi jocuri competitive raţionale, cu informaţie completă, cum se spune, în desfăşurarea cărora hazardul nu are nici o implicare sau are o implicare foarte redusă în raport cu partea raţională), ce sînt „jocurile matematice" ne este mai greu să spunem — separarea între matematica-joc (chiar la nivelul „serios" al cercetării şi aplicaţiilor) şi matematica-ştiinţă (sau chiar corvoadă) fiind imposibil de facut, deoarece nu există graniţe tranşante între aceste „regiuni". În definirea inteligenţei dificultăţile sînt şi mai mari.

Legătura dintre jocuri şi inteligenţă este de o importanţă certă. Valoarea educativă a jocurilor este de mult recunoscută, afirmată entuziast (uneori prea entuziast) de inventatorii şi producătorii jocurilor, validată de pedagogi, studiată de psihologi şi sociologi. Este suficient să parcurgem aprecierile de pe ambalajele jocurilor din magazine, sau să recitim introducerea cărţii lui N. Oprişiu, **Olimpiada jocurilor raţionale** (Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1984), în care sînt consemnate numeroase citate de acest gen, unele cu semnături celebre (A. S. Makarenko, I. Huizinga, E. Fromm, R. Caillois, J. B. Basedow, G. W. Leibniz, A. Huxley etc.).

Aici ar trebui observat însă un lucru: **în general, a fost remarcată şi studiată valoarea educativ-instructivă a jocurilor,** în sensul implicării lor în transmiterea de cunoştinţe şi formarea de deprinderi, începînd cu jocurile copiilor mici, la care aceste efecte sînt mai vizibile şi oprindu-ne la nivelul şcolii, cu un accent particular pe legătura dintre jocuri şi matematică, pe posibilităţile pe care jocurile le oferă pentru transmiterea şi fixarea de noţiuni şi rezultate matematice sau pentru antrenarea gîndirii logice, a priceperii şi plăcerii de a opera cu silogisme şi cu elemente abstracte. Bineînţeles, acest lucru se face în primul rînd pentru că el este important (din punct de vedere pedagogic) dar, în al doilea rînd, şi pentru că studiul acestei legături este mai simplu, mai la îndemînă, oferind un foarte bogat evantai de exemplificări. Dedicaţia unei cărţi monumentale de matematică a jocurilor **(Winning ways for your mathematical plays,** Academic Press, New York, 1982, autori E. R. Berlekamp, J. H. Conway, R. K. Guy) ne scuteşte de comentarii suplimentare asupra acestui subiect: **„Lui Martin Gardner, care a dat mai multă matematică mai multor milioane** [de oameni] **decît oricine altcineva".**

Să revenim însă la inteligenţă. Este aceasta sinonimă cu a fi bun la matematică ? În mod curent se face o asemenea echivalare, iar o legătură trebuie

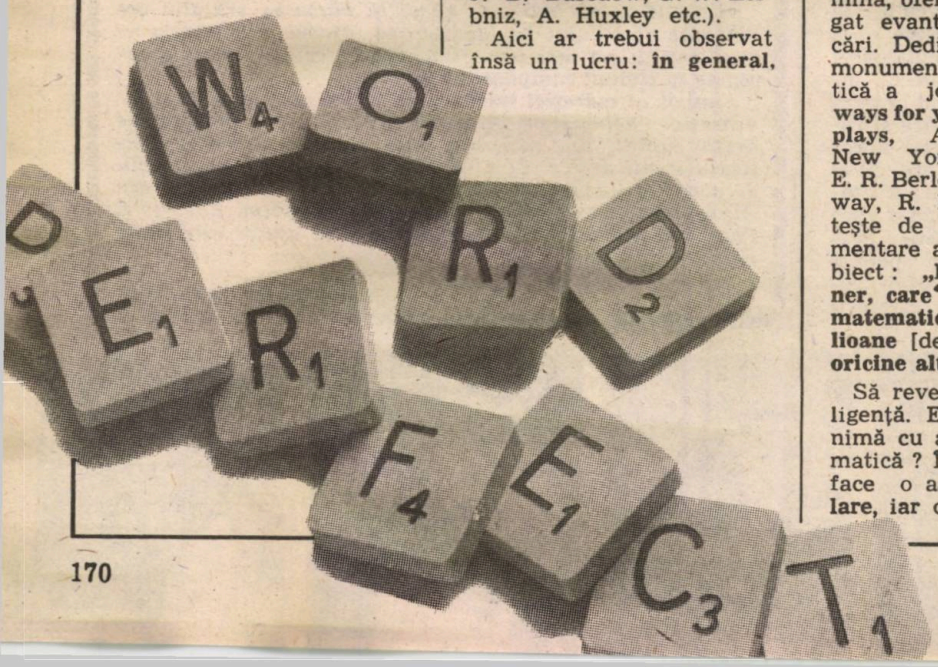

să existe între cele două, dar este, desigur, mai dificil să punem semnul egalității între ele.

Se pot referi jocurile la unele aspecte nuanțate, intim legate de conceptul de inteligență ? Mai precis spus, putem preciza legătura dintre jocuri și aceste aspecte particulare ? Bibliografia este destul de săracă din acest punct de vedere, dar o serie de fapte sînt evidente : **în universul inepuizabil al jocurilor logico-matematice putem distinge jocuri care se referă la fiecare dintre tipurile de inteligență pe care psihologii le-au pus în evidență.** Este suficient să amintim răspîndirea **jocurilor lingvistice** (Scrabble, jocuri rebusiste „clasice", jocuri cu cuvinte bazate pe manevrarea unor jetoane sau cuburi sau piese de alte forme, avînd litere înscrise pe ele) și a **jocurilor de situații,** bazate pe un scenariu „ca-n viață" (Monopoly, Cluedo, jocuri de deducție logico-polițistă sau similare jocurilor de întreprindere). Și, bineînțeles, trebuie amintită **răspîndirea jocurilor logice propriu-zise,** a celor competitive și solitare deopotrivă, pînă la un nivel care a făcut să fie formulată întrebarea (retorică) **dacă nu cumva acest sfîrșit de mileniu marchează începutul unei „ere a jocurilor".**

Că jocurile logice contribuie efectiv la dezvoltarea inteligenței, în accepțiunea generală a termenului, poate fi „demonstrat" invocînd o afirmație care însoțește constant legendele privind inventarea GO-ului, cel mai vechi dintre jocurile cunoscute și probabil cel mai interesant din cîte au fost inventate vreodată (regulament

Istorisiri diverse, cu tîlc matematic

Trăia de mult un înțelept, pe nume Hasen Said, despre care se dusese vestea în toată lumea. Oamenii îi numeau Înțeleptul-între-înțelepți. Și cum pornise el prin lume, ajunse într-o bună zi la curtea unui sultan, unde fu primit cu toată cinstea ce i se cuvenea.

Sultanul îl ospătă, îl găzdui, iar într-una din zile îi spuse :

— Treburile țării le conduc avînd lîngă mine întotdeauna Sfatul Înțelepților. În Sfatul acesta am ales doisprezece oameni, despre care se spune că ar fi cei mai luminați la minte din întreaga țară. Totuși, preaînțelepte Hasen, n-ai putea să pui tu Sfatul la o asemenea încercare pe care s-o poată dezlega numai dacă fiecare va dovedi o înțelepciune demnă de încrederea ce le-am arătat-o ?

Hasen Said se gîndi puțin și rosti :

— Bine, adună-ți Sfatul.

Cînd întregul Sfat al Înțelepților se strînse în sala tronului, Hasen îi se adresă astfel :

— O, înțelepților, stăpînul nostru, sultanul, v-a adunat aici ca să arătați întreaga strălucire a minții voastre prea luminate. Slugile au pus în fața voastră cîte o cutie. Toate cutiile sînt la fel. În săculețul acesta am douăsprezece pietre prețioase : unele sînt rubine, altele smaralde. Eu o să vă rog ca, pe rînd, fiecare dintre voi să ieșă o clipă din sală, iar în absența lui o să-i pun în cutie fie un rubin, fie un smarald. Și Hasen Said îl invită pe primul dintre înțelepți să părăsească sala. Lui îi puse un rubin. următorilor doi le puse cîte un smarald. Astfel, ieșiră unul după altul toți înțelepții, iar pietrele scumpe fură puse, una cîte una, în cutii. Cînd reveni în sală primul înțelept, Hasen spuse :

— Fiecare dintre voi a văzut ce fel de piatră am pus în cutia celorlalți, dar nici unul nu știe ce se află în cutia lui. Dacă voi sînteți cu adevărat înțelepți, dacă ochii și memoria nu vă înșeală, nimic nu vă va împiedica să îndepliniți rugămintea mea: toți cei în ale căror cutii li s-a pus cîte un smarald, să ia cutiile și să le pună la picioarele sultanului.

Așa grăi Înțeleptul-între-înțelepți. Cei cărora li se adresase rămaseră, însă, nemișcați, la locurile lor.

Sultanul se făcu roșu de mînie și dădu poruncă să fie izgoniți din palat toți cei care făceau parte din Sfatul Înțelepților, dar Hasen îl opri :

— Nu te pripi, Măria-ta. Și eu aș fi făcut întocmai ca ei.

Peste zece minute, Hasen îi se adresă din nou înțelepților.

— Cel care are în cutia lui un smarald, să aducă cutia cu prețioasa piatră la picioarele sultanului.

Aceeași liniște ; nimeni nu făcu nici măcar un gest. Hasen Said repetă invitația la fiecare zece minute, iar cînd se împlini un ceas de la prima rugăminte, o parte din înțelepți se ridicară și aduseră cutiile sultanului. Acesta le deschise — înăuntrul lor numai smaralde. Ceru să vadă și cutiile celor care rămaseseră la locurile lor. Toți aveau numai rubine. Și trebuie să mai spunem că în tot acest ceas, nici unul dintre înțelepți nu scosese vreo vorbă, pentru a întreba ceva.

— O, Măria-ta, zise Hasen după ce se încheie încercarea, poți fi mîndru : în Sfatul tău stau numai oameni care merită să poarte titlul de înțelept.

Și, luîndu-și rămas bun de la toți, plecă pe drumul său.

Cîte smaralde a pus Hasen Said în cutiile înțelepților și cum au ghicit aceștia ce piatră se află în fața fiecăruia dintre ei ?

Răspuns : Nu întîmplător Hasen Said a fost nevoit să pună de mai multe ori întrebarea. De cîte ori ?! Dacă între prima și ultima întrebare s-a scurs un ceas, iar el s-a adresat Sfatului la fiecare 10 minute, înseamnă că a rostit întrebarea de 7 ori. Și tot așa, nu întîmplător înțelepții au așteptat să pună el cele șapte întrebări pînă s-au hotărît să-și ducă fiecare cutia. Să vedem, acum, cum au judecat cei 12 înțelepți. Pe parcurs au fost mai multe variante :

1) Dacă era un singur smarald ? Dacă toți ar fi știut acest lucru, problema ar fi putut fi rezolvată, cel căruia i se nimerea piatra s-ar ridica și ar duce-o sultanului. Dar zece dintre ei văzuseră două smaralde, așa că aceștia nu au schițat nici un gest.

2) Dar dacă printre cele douăsprezece pietre prețioase erau doar două smaralde ? Oricare din cei doisprezece înțelepți ar fi judecat astfel : „Eu știu că în cutia unuia se află un smarald. Dacă ar fi fost un smarald, cum a văzut că la fiecare din ceilalți există doar rubine, s-ar fi ridicat și ar fi dus cutia sultanului. Dar n-a făcut-o pentru că a văzut că la mine se află o asemenea piatră și consideră că eu trebuia să dau curs primei întrebări. Înseamnă că avem amîndoi cîte un smarald și, deci, trebuie să ne ridicăm amîndoi". Cum n-au făcut-o înseamnă că sînt cel puțin trei pietre, adică unul dintre ei a văzut cel puțin trei pietre.

Continuînd în acest mod, înțeleptii ridicîndu-se după a șaptea întrebare reiese că erau șapte smaralde.

Prof. PETRE GH. ANDREI

simplu, complexitate deosebită, desfăşurare de o mare subtilitate, teorie în adevăratul înţeles al cuvîntului, absenţa remizelor etc.). Două sînt legendele cele mai importante legate de originea acestui super-joc. Una spune că GO-ul a fost inventat de Wu, un vasal al împăratului Kieh Kwei (1818—1787 î.e.n.), acelaşi care a inventat, se pare, şi cărţile de joc, iar cealaltă atribuie acest merit împăratului Shun (2255—2206 î.e.n.), care dorea ca prin intermediul GO-ului să dezvolte mintea nu tocmai strălucită a fiului său, Shang Kiun. Deşi prima legendă este mai credibilă, a doua este mult mai semnificativă (din punctul de vedere al discuţiei noastre) ; ea nu poate fi testată şi nu este bazată pe dovezi cît de cît pertinente, ci pe tradiţie, pe literatura orală, decantată de-a lungul timpului şi tocmai acest lucru este important : **GO-ul dezvoltă inteligenţa,** spune legenda, şi **această afirmaţie aparţine nu unui om, ci unei tradiţii, unui folclor ; un popor crede asta, deci a observat acest lucru şi i-a dat dreptul de a deveni motiv de inventare a jocului,** ignorînd probabil amănunte istorice reale, cunoscute sau nu, în legătură cu originea lui, dar neavînd o asemenea încărcătură informaţională. Iar referirea la GO poate fi şi ea pusă în seama sublimării folclorice, luînd GO-ul ca exponent al însăşi ideii de joc.

Dar, a putut fi măsurată vreodată dezvoltarea inteligenţei ? Ei bine, problema măsurării inteligenţei, va sugera imediat cititorului ideea de test de inteligenţă, acele serii de întrebări, majoritatea de genul „ce număr / figură / literă urmează ?“ sau „eliminaţi intrusul“, care apar adesea în almanahuri. contestate aproape întotdeauna, dar căutate şi folosite pentru că, firesc, cine n-ar vrea să afle cît este de inteligent (mai ales că formularea testelor de acest gen nu ţine, în principiu, seama de cunoştinţe, ci doar de abilitate în gîndire). Subiectul este de departe cea mai investigată parte din psihologia inteligenţei (avînd, pe unele meridiane, şi o serioasă importanţă socială, prin utilizarea testelor în selecţia şcolară şi alegerea profesiei etc.). Bineînţeles, ne referim aici la testele de inteligenţă bine întocmite, „profesioniste“. De remarcat în acest context diferenţa dintre problemele **închise** care apar în teste (problemele cu mulţime de răspunsuri plauzibile, dintre care unul este corect şi celelalte eronate) şi problemele **deschise,** la care răspunsul trebuie imaginat de cel testat, fără a i se specifica o listă prealabilă de posibilităţi. Problemele de al doilea tip sînt pîndite de pericolul de a fi (sau de a părea numai) ambigue, de a avea (sau de a părea că au) mai multe răspunsuri. Problemele închise sînt însă mai puţin relevante pentru laturile originale, creative, ştiinţifice, „artistice“ ale inteligenţei (şi personalităţii), ele ponderează asupra aspectelor non-productive, „birocratice“ ale acesteia. Diferenţa este mult prea importantă pentru a nu se se ţine seama de ea.

Discuţii asupra acestui subiect însoţesc majoritatea culegerilor de teste de inteligenţă. A se vedea, de exemplu, prefaţa cărţii lui H. J. Eysenck, **Check your own I. Q.** (Penguin Books, 1966, republicată anual timp de un deceniu şi ceva după 1966). În această prefaţă găsim şi o interesantă „defalcare“ a inteligenţei pe componente (deci nu o împărţire pe tipuri, aşa cum fac mai apoi capitolele cărţii : abilitate verbală, abilitate numerică şi abilitate spaţio-vizuală). Aflăm astfel că **pentru a caracteriza inteligenţa** trebuie să ne referim la **viteză în gîndire, perseverenţă** şi **discernămînt în evitarea erorilor,** iar **distincţia** este bazată nu numai pe experienţa lui H. J. Eysenck, ci şi pe studii psihologice anterioare. Remarca nu este deloc de simţ comun. În primul rînd, cele trei elemente nu sînt în mod uzual identificate cu inteligenţa (a se vedea explicaţia din DEX), probabil pentru că ele sînt în mare măsură complementare, se pot compensa (şi sabota) una pe alta. Consensul privind faptul că „graba strică treaba“ vrea să spună că **viteza în gîndire este în contradicţie cu capacitatea de a evita erorile** (de fapt, cu succesul în această direcţie). Iar perseverenţa pare a asigura ceea ce nu poate da viteza şi invers : **nu este important în cît timp este rezolvată o problemă, important este ca ea să fie rezolvată corect.** Bineînţeles, avem de a face cu fapte de natură statistică, cu prejudecăţi sau chiar cu simple neînţelegeri, puse pregnant în evidenţă în contextul jocurilor (inversăm de această dată perspectiva, exemplificînd cu aspecte legate de jocuri privind „teoria“ inteligenţei). O persoană pusă în faţa unui joc solitar sau în faţa unui adversar de **şah, GO, Reversi** sau altul, **trebuie să gîndească repede,** cu ceas în competiţii şi din motive de etică şi estetică a jocului în partidele amicale, **trebuie să fie perseverent** la modul cel mai propriu, **anticipînd cît mai multe mutări,** la majoritatea jocurilor logice aceasta fiind **principala condiţie a succesului** şi, desigur, **trebuie să evite erorile, să**

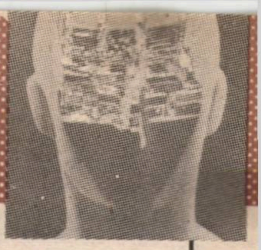

evalueze corect calitatea mutărilor, alegînd variantele corecte de joc și rezistînd tentației de a efectua prima mutare care pare bună. (Șahiștii spun chiar că o partidă este cîștigată de cel care greșește penultimul, iar statistica spune că — mai categoric — **cel care greșește primul, pierde).** Convinși că inteligența este evidențiată de aceste trei calități (și dovezi în plus pot fi aduse din practica școlară curentă, fundamental bazată pe lucrări de control, examene etc., toate cu durată limitată), ne putem acum întoarce la enunțul sugerat de titlul acestor rînduri : „jocurile logico-matematice au o mare importanță în dezvoltarea inteligenței" (eventual înlocuind cuvîntul „dezvoltare" cu formare, antrenare, perfecționare etc.) ? Iar exemplificările sînt evidente imediat ce am acceptat această compartimentare triadică a inteligenței.

Bineînțeles, nu totul poate fi realizat prin jocuri — mai exact, nu prin jocuri tratate ca o simplă joacă. În plus, trebuie ca „jocul să nu devină singura preocupare a copilului, care să-l facă să uite de țelurile sociale" (A. S. Makarenko, după N. Oprișiu, op. cit.). Dar demonstrația de aici pare, cred, suficient de convingătoare pentru ca propunerea ca jocurile logice să-și capete un loc pe măsura valențelor lor pedagogice în școală (în educația copiilor, în general) să nu pară hazardată (în unele țări șahul este obiect de studiu pentru elevi, în altele este GO-ul și probabil că ambele jocuri ar merita să fie introduse în programă, îmbinîndu-se răspîndirea șahului cu calitățile GO-ului).

De asemenea, nu mi se pare prea fantezistă următoarea prezicere : **într-un viitor nu prea îndepărtat, nu numai că jocurile vor deveni obiect de studiu în școli, ci vor ajunge chiar principalul mijloc de antrenare a inteligenței și de selecție școlară.** Cu o anumită vreme în urmă, **latina juca un asemenea rol.** Astăzi **matematica** (în starea ei de „știință de manual", suport pentru probleme și obiect de examen) **are această menire.** Tendințele actuale în matematică și în elaborarea de manuale par însă a deveni stînjenitoare din acest punct de vedere. Axiomatizarea (inclusiv la nivelul manualelor) transformă matematica într-o activitate preponderent sintactică, cu dificultățile principale plasate la nivelul combinatoricii simbolurilor. Trecerea însăși de la aritmetică la algebră diminuează importanța matematicii ca „joc" al inteligenței (părinții care trec de la clasa a IV-a la a V-a și a VI-a înțeleg despre ce este vorba : de la raționamente propriu-zise, operînd cu cuvinte, numere, desene ajutătoare, presupuneri de tot felul, intuiții, cu idei adesea sclipitoare, se trece la o activitate aproape mecanică, de fixare a unor necunoscute, apoi de scriere și rezolvare a unor ecuații). Jocurile logice nu suferă de o asemenea slăbiciune (cel puțin nu cele care nu au strategii cunoscute de cîștig sau remiză pentru vreunul dintre jucători și nici nu au fost reduse la parcurgerea unor scheme, a unor albume de deschideri sau de finaluri). Mai ales că trecerea de la matematică la jocuri se poate face pe nesimțite, cele două domenii fiind inseparabile.

Cei trei filozofi

Obosiți de discuții și moleșiți de căldura verii, trei filozofi din Grecia antică s-au culcat sub un copac din grădina Academiei și au adormit. În timp ce dormeau, un trecător glumeț li minji pe frunte cu praf de cărbune. Cînd s-au trezit și s-au privit, toți s-au înveselit și au început să rîdă cu poftă. Nici unul nu era neliniștit, căci fiecăruia i se părea normal ca el, împreună cu alt filosof, să rîdă de al treilea.

La un moment dat, toți au încetat să rîdă, căci fiecare și-a dat seama că este murdar pe frunte.

Cum au raționat ei ?

Răspuns : Primul filosof, să-l numim A, a raționat astfel : „Fiecare dintre noi poate crede că fruntea lui este curată. B este convins că fruntea lui este curată și rîde de fruntea mînjită a filosofului C. Dar dacă B ar fi văzut că fața mea este curată, l-ar fi mirat rîsul lui C, deoarece, în acest caz, C nu ar fi avut motiv să rîdă. Dar B nu este mirat, deci el poate crede că C rîde de mine. Așadar, fruntea mea este murdară".

Așa au raționat și ceilalți doi filosofi.

O bună încheiere a acestor rînduri ar putea fi un test de inteligență, de exemplu, unul din cartea lui H. J. Eysenck citată mai devreme. Bineînțeles, acest lucru nu este posibil, el cerînd un spațiu prea mare (testele conțin cîte 40—50 de probleme, multe cu ilustrații). Voi încheia, de aceea, propunîndu-vă un joc, unul dintre cele mai interesante de factură logico-matematică. El se numește **Mastermind** și chiar merită un asemenea nume impresionant (în magazinele noastre există mai multe modele, cu alte denumiri).

Ca echipament, este vorba despre o tablă-suport, cu mai multe șiruri a cîte

4 orificii, un set de ciupercuțe colorate în roșu (R), verde (V), galben (G), albastru (A), portocaliu (P) și negru (N) și un set de cuișoare albe și negre. La un capăt al tablei există un paravan după care unul dintre jucători ascunde 4 ciupercuțe. Adversarul trebuie să deducă aceste ciupercuțe, făcînd „ghiciri" succesive de cîte 4 ciupercuțe, așezate pe tablă. În dreptul fiecărei asemenea propuneri, cel care a ascuns așază cuișoare albe sau negre, cu următoarea semnificație : pentru fiecare piesă ascunsă pentru care adversarul a plasat o piesă de aceeași culoare în dreptul ei se așază un cuișor alb ; pentru fiecare piesă ascunsă pentru care se așază o piesă identică, dar pe o altă poziție, se așază un cuișor negru. De exemplu, dacă au fost ascunse patru piese roșii iar prima propunere este N R A G, vor fi așezate alături trei cuișoare negre și unul alb. După ce combinația ascunsă a fost ghicită, rolurile se inversează. Cel care a făcut mai puțini pași pînă la rezolvarea problemei cîștigă partida.

Jocul este deosebit de „greu", făcînd necesare raționamente combinatoriale uneori foarte complexe (bineînțeles, dacă se joacă „serios", căutînd toată informația din propunerile făcute pînă la un moment dat și netrecînd mai departe înainte de a realiza acest lucru.

Pentru exemplificare, iată o problemă Mastermind : au fost făcute următoarele 3 propuneri (lîngă fiecare sînt date și cuioșarele respective, notate cu litere **a** și **n** ; ordinea cuișoarelor albe și negre nu este relevantă). Puteți spune care a fost combinația ascunsă ?

1) V P G A **a n**
2) A N P R **a n**
3) A V R G **a n n n**

Să valorificăm informația pe care o avem. Pentru că ultima propunere a „ghicit" toate piesele ascunse (culoarea lor, nu și locul), putem face „diferența" dintre ea și primele două propuneri. Culorile care nu apar în propunerea 3 nu au fost folosite. Este cazul pieselor P și N. Din propunerea 2 observăm astfel că A și R apar de două ori, deci (din 3) obținem că V și G apar de două ori. Din prima propunere aflăm acum că A nu este folosit. Dacă nici unul dintre A, P și N nu este folosit, din 2 rezultă că două piese ascunse au culoarea R ; celelalte sînt deci V și G. Pe ce poziții apar însă aceste culori ? Propunerea 2 indică faptul că piesa de pe poziția a patra este R. Propunerea 1 arată că sau pe prima poziție avem V, sau pe poziția a treia avem G. Prima posibilitate conduce la combinația V G R R, a doua conduce la R V G R. Ne putem încredința că ambele corespund datelor problemei parcurgînd încă o dată cele trei propuneri. Problema nu poate fi deci rezolvată în acest stadiu, trebuie să mai facem o propunere, anume una din cele două combinații la care am ajuns ; dacă răspunsul va fi **a a a a**, atunci încercarea a luat sfîrșit, dacă nu, atunci a fost ascunsă cealaltă combinație (într-o partidă reală trebuie să mai facem deci o propunere, ceea ce înseamnă cinci pași).

De fapt, jocul Mastermind nu are neapărat nevoie de echipamentul descris mai înainte ; o variantă a lui, cunoscută în școli sub numele **Centrate**, folosește cifre scrise pe hîrtie. Se ascunde cîte un număr de 4 cifre (eventual între 1 și 6, pentru a corespunde celor 6 culori) și se joacă la fel ca Mastermind, simultan însă, fiecare jucător făcînd pe rînd o propunere (se răspunde „centrat" pentru o cifră corect ghicită, valoarea și locul, corespunzător deci unui cuișor alb, și „necentrat" pentru o cifră care nu a fost plasată la locul potrivit — cuișor negru). Primul care identifică numărul ascuns de partener cîștigă partida.

Popularitatea jocului este un semn că elevilor le plac jocurile de inteligență. N-ar fi rău să se molipsească și educatorii...

GHEORGHE PĂUN

Totul poate fi rezolvat, gîndind

Un părinte își întreabă copilul :
— Cîte probleme ai rezolvat Ionuț ?
Acesta răspunde :
— Pînă la ora aceasta am rezolvat $\frac{5}{7}$ din numărul total de probleme și mai am de rezolvat 6.
Cîte probleme a avut de rezolvat Ionuț ?

Răspuns :

Rezolvînd $\frac{5}{7}$ din numărul problemelor, înseamnă că mai are de rezolvat $1 - \frac{5}{7} = \frac{2}{7}$ din ele. Deci $\frac{2}{7}$ din totalul problemelor reprezintă 6 probleme. Ca să se afle numărul total al problemelor, acum, e foarte simplu :

$6 : \frac{2}{7} = 6 \cdot \frac{7}{2} = 21$ probleme

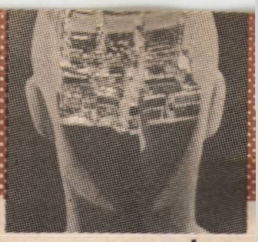

Calculatorul personal în laboratorul de matematică

Matematica, fiind știința structurilor abstracte a tuturor formelor de existență și mișcare ale materiei, în stadiul ei actual de dezvoltare, operează cu concepte generale și abstracte, care se regăsesc în fenomenele din realitatea obiectivă, ca și în suporturile materiale ale acestora, dar sub forme abstracte. Astfel de concepte sînt cele de întindere, lungime, arie, volum, ca și cele de continuitate sau discontinuitate, de tensiune și presiune, de incidență, de paralelism sau perpendicularitate, de mulțime, de operație și de funcție etc.

Școala, începînd cu învățămîntul preșcolar, se străduiește să formeze în mințile copiilor conceptele și operațiile matematice, plecînd de la modele concrete și trecînd în etape succesive la forme intuitive și apoi la cele logic-deductive.

Sînt prea bine cunoscute dificultățile de diferite naturi și intensități, întîmpinate pe de o parte de elevi, pe de altă parte de învățători și profesori în implementarea noțiunilor și metodelor matematice. Sînt, de asemenea, cunoscute și modelele concrete folosite pentru exemplificarea noțiunilor și operațiilor, cum ar fi reglete, cubulețe, figuri și corpuri geometrice etc., apoi, mai tîrziu, modele de operații geometrice, planșe, instrumente de măsură și desen etc. Cu acestea școala operează încă din secolul trecut.

În ultimele decenii, cînd învățămîntul matematicii și-a ridicat mereu nivelul, s-a ajuns la necesitatea organizării unor **cabinete de matematică** în învățămîntul gimnazial și liceal, completîndu-se modelele clasice cu cărți, manuale și uneori reviste, cu unele modele concrete de demonstrat, unele teoreme de geometrie în spațiu, cu planșe recapitulative de formule etc.

Cabinetul de matematică este însă static și numai ilustrativ. El a devenit dinamic prin transformarea în **laborator de matematică.** În această înfățișare, pe lîngă o dotare mai bogată în modele, instrumente și o oarecare aparatură, laboratorul ia asupra sa o sarcină importantă : aceea de a face ca elevul să colaboreze cu profesorul în procesul instructiv, să participe la actele pedagogice în mod activ, experimentînd el însuși metodele de învățare, asimilare și aprofundare a disciplinelor matematice.

O formă deosebit de instructivă este rezolvarea de exerciții și probleme, sub îndrumarea profesorului, dar cu eforturi proprii, într-o ambianță de cerc de studii, eliberată de teama de a nu putea rezolva problemele și de a fi sancționați. În plus, **prezența în această ambianță a elementelor mai înzestrate, a iubitorilor de matematică, rezolvitori competiționali folosește și celor mai puțin înzestrați sau mai puțin pregătiți,** cărora le deschid ochii și mintea, dîndu-le adesea sprijinul și ambiția de a înțelege și a-și însuși tacticile și strategiile de rezolvare.

Apariția calculatorului electronic, care a devenit în două decenii un auxiliar neprețuit al minții omenești, depășind chiar de la început vocația de a face calcule numerice cu o viteză uluitoare, pentru a efectua operații logice programate în vederea unor aplicații în tehnică, în știință, în economie, în transporturi etc., a ridicat și problema integrării lui în învățămînt. S-a vorbit mult de învățămîntul programat, de învățămîntul asistat de calculator și s-au experimentat diferite metode ce și-au dovedit eficiența, dar care nu pot înlocui complet profesorul.

S-a vorbit mult mai puțin de **învățămîntul asistat de laborator** în domeniul matematicii, deși acolo unde un profesor inimos și dornic de a-și apropia elevii dirijîndu-i în cunoașterea și fructificarea matematicii, s-au obținut rezultate demne de a fi puse în lumină și s-au descoperit și dezvoltat aptitudini pentru cercetarea matematică.

De ce laboratorul prezintă avantagii pe care alte forme de învățămînt nu le au ? Fiindcă laboratorul

Matematica recreativă

Lotul de bază al unei echipe de fotbal se prezintă la antrenament la ora fixată, dar găseşte magazia închisă. După sfertul de oră „academic", antrenorul dă ordin să fie forţat lacătul şi fiecare jucător să-şi ia cîte un echipament complet, iar antrenorul secund să scoată un număr de mingi pe care le consideră necesare, pentru buna desfăşurare a antrenamentului.

Zis şi făcut !

După o jumătate de oră soseşte gîfîind şi magazionerul care — în situaţia creată — e cuprins de disperare. El se prezintă la antrenor, îi cere scuze, dar este deosebit de îngrijorat de cele întîmplate în gestiunea sa, deoarece jucătorii cu mingiile sînt împrăştiaţi pe terenurile din jur şi nu-i poate număra. Astfel el nu-şi poate da seama cîte echipamente şi cîte mingi au fost scoase din magazie.

Îl ajută, însă, antrenorul — un om zgîrcit la vorbă — care îi furnizează următoarele date :

„Cînd am repartizat, la primul exerciţiu, cîte o minge la cinci jucători, au rămas două mingii nefolosite.

La al doilea exerciţiu, cu o minge pentru trei jucători, doi jucători au rămas fără minge ; mai departe descurcă-te cum poţi".

Magazionerul se retrage în biroul său şi după calcule „dificile" stabileşte atît numărul echipamentelor, cît şi pe cel al mingiilor scoase din magazie.

Făcîndu-se precizarea, care ar părea de prisos, pentru mulţi dintre dv că, numărul echipamentelor luate din magazie este egal cu cel al jucătorilor prezenţi la antrenament, sînteţi invitaţi să refaceţi calculele aritmetice ale magazionerului !

Răspuns : Dacă notăm cu x numărul mingiilor, atunci :

$$5(x - 2) = 3x + 2$$
$$5x - 10 = 3x + 2$$
$$5x - 3x = 10 + 2$$
$$2x = 12$$
$$x = 12 : 2$$
$$x = 6$$

Deci au fost scoase din magazie şase mingi, iar numărul jucătorilor este $N = 3 \cdot 6 + 2 = 20$.

acoperă prăpastia dintre elev şi profesor, dintre elevul înzestrat în mod deosebit, dispunînd de o îndrumare şi un sprijin pe care familia sau un îndrumător special i le oferă şi elevul mai puţin înzestrat şi cu mijloace familiale mai modeste. În laborator se colaborează, nu se urmăresc performanţe competiţionale şi e o conlucrare în care cei tari dau cîte ceva din tăria lor celor mai slabi. În acelaşi timp însă, cei înzestraţi pentru matematică se găsesc într-un atelier în care se dezvoltă creativitatea. Ei pot fi beneficiarii unui tratament preferenţial, fără a stînjeni pe ceilalţi, cărora le servesc de model.

În ultimii ani, tehnica de calcul electronic urmărind reducerea dimensiunilor calculatoarelor prin folosirea microprocesoarelor a ajuns la concepţia şi realizarea de micro-calculatoare impresionante, atît prin dimensiunile şi preţurile lor reduse, cît şi prin performanţele pe care le pot atinge. Nu mai este nevoie pentru aceste micro-calculatoare de săli climatizate, izolate de beneficiarii prezumtivi şi accesibili numai informaticienilor specialişti. Aceste calculatoare pot fi folosite şi de persoane care nu au o pregătire specială de informatică. Ele folosesc programe specializate pentru rezolvarea unor anumite categorii de probleme. Dintre limbajele de programare, de o largă adeziune se bucură limbajul BASIC, care este mai simplu şi mai operativ, în special pentru începători.

Dintre cele trei categorii de microcalculatoare : de uz individual, de uz profesional şi staţiile de lucru, cele de uz individual numite **calculatoare personale** prezintă avantaje aparte.

Calculatorul personal este la îndemîna unui număr mare de utilizatori, avînd un preţ redus şi putînd fi folosit atît în învăţămînt cît şi în activităţi profesionale variate. Ca dispozitive periferice are televizorul şi casetofonul, deci o aparatură care se poate procura uşor. Cu acestea se pot realiza vizualizarea datelor introduse şi rezultatele prelucrării acestora pe ecranul televizorului. Casetofonul serveşte la imprimarea programelor de lucru, precum şi la stocarea acestora în vederea unei folosiri ulterioare. Programarea se face în limbajul BASIC.

Aceste calităţi fac din calculatorul personal un

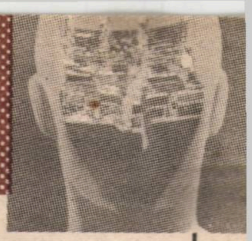

factor important pentru activitatea laboratoarelor de matematici. Cu ajutorul lui se pot realiza programe de rezolvare de ecuații, de trasare de grafice, de construcții geometrice și, ceea ce este deosebit de important, astfel de programe pot fi făcute de elevi.

Într-adevăr, rezolvarea problemelor cu ajutorul calculatorului implică realizarea succesivă a unui **algoritm, a schemei logice** a acestuia și a **programului** corespunzător pe calculator.

Dotînd laboratorul cu un calculator personal, se pot pune diferite probleme, pe care elevii, organizați în grupe de lucru sau individual, le rezolvă căutînd algoritmii cei mai buni, schemele logice cele mai adecvate, programele cele mai eficiente. De asemenea, căpătînd experiență, ei pot să-și pună și alte probleme, să varieze datele și situațiile pentru a obține noi rezultate.

În laboratorul de matematică pot fi abordate și probleme din alte discipline ca fizica, chimia, biologia prin construirea de modele matematice algoritmice, apoi a schemelor logice și în sfîrșit a programelor de calcul. În disciplinele tehnice se pot testa diferite variante de rezolvare pentru a se găsi soluția optimă.

Un domeniu care trebuie cultivat cu ajutorul calculatorului personal este cel al calculului numeric, a cărui importanță este neglijată în general de profesori, fiindcă ia timp mult prin calculul manual și efectuarea acestuia ascunde adesea aspectele esențiale ale operațiilor cu numere, aproximarea acestora, necesitatea convergenței cît mai rapide etc. Rezolvarea ecuațiilor prin metode numerice, găsirea extremelor funcțiilor, determinarea valorilor unor funcții prin definiții recursive, construcția de tabele numerice sînt, de asemenea, probleme care se pot stimula, metode originale de stabilire a algoritmilor și programelor.

În ultimii ani, „Gazeta Matematică" a introdus o rubrică de probleme de informatică. La început, deși aceste probleme erau atractive, nu-și găseau rezolvitori sau cel puțin rezolvitori care să trimită soluțiile redacției. În prezent însă, interesul pentru astfel de probleme a crescut și există rezolvitori dintre elevi și studenți, ca și propunători de probleme. Dintre problemele inserate în această rubrică sînt unele care pot dovedi posibilitățile folosirii calculatorului chiar în raționamente de matematică pură.

În ceea ce privește folosirea calculatorului pentru calcule aritmetice, considerăm că trebuie evitată în procesul de însușire a metodelor de calcul. Este astăzi o tendință **dăunătoare** de a se folosi calculatorul de buzunar în școală pentru calculele numerice de exercițiu. **Se constată că mulți elevi nu cunosc tabla înmulțirii și împărțirii sau extrageri de rădăcini pătrate. A îndruma acești elevi să se adreseze calculatorului personal pentru astfel de calcule este ca și cum am pune un începător la studiul viorii, care scîrțîie notele, să folosească orga electronică.**

Folosirea calculatorului personal în laboratorul de matematică **implică stăpînirea algoritmilor clasici ai aritmeticii și algebrei** și nu înlocuirea acestora prin programe. **Pentru elevii care nu au depășit pragul tablei înmulțirii și a operațiilor elementare mentale sau scrise, calculatorul personal devine dăunător.** În schimb, **pentru cei care sînt în măsură să stăpînească algoritmii și teoremele din manuale, calculatorul personal este un nou instrument care le deschide perspective în rezolvarea problemelor de matematică și ale aplicațiilor acestora.**

Acad.
NICOLAE TEODORESCU

Încercați și veți afla...

Dacă împărțim numărul 1157 la un număr necunoscut obținem restul : 2. Aflați împărțitorul și cîtul, astfel încît primul să fie un număr format din aceleași cifre.

Cîte posibilități sînt ? Lucrați numai cu numere naturale și cu multă „logică matematică".

Răspuns :

Teorema împărțirii cu rest este $D = Î \times C + R$ (unde D = deîmpărțitul, $Î$ = împărțitorul, C = cîtul și R = restul)

În cazul acesta : $D = 1157$, iar $R = 2$

Deci, $1157 = Î \times C + 2$ sau $1155 = Î \times C$

În continuare descompunem pe 1155 în factori primi :

$1155 + 3 \cdot 5 \cdot 7 \cdot 11 = Î \times C$

În această situație sînt următoarele posibilități :

a) $Î = 11$; $C = 5 \cdot 3 \cdot 7 = 105$

b) $Î = 3 \times 11 = 33$ $C = 5 \cdot 7 = 35$

c) $Î = 5 \times 11 = 55$ $C = 3 \cdot 7 = 21$

d) $Î = 7 \times 11 = 77$ $C = 5 \cdot 3 = 15$

Se vede că perechile de numere găsite respectă toate condițiile impuse de text.

Cip-ul, memoria, calculatorul

Paşi uriaşi în domeniul informaţiei — de la Champollion şi pînă în zilele noastre

Cu voia sau fără voia noastră sîntem treptat invadaţi de informatică. Aş spune că această imixtiune în viaţa noastră zilnică a calculatoarelor de buzunar ne face chiar plăcere, deoarece pe lîngă „calcule", ştiu şi cît e ceasul sau ştiu să şi cînte, iar ceasurile nu mai sînt simple ceasuri, ele ştiind să ne informeze asupra temperaturii ambiante, a temperaturii corpului şi a nu mai ştiu cîte altele. Şi toate acestea, datorită unui **cip.**

Dicţionarul englez-român precizează sensul cuvîntului : **chip** (se pronunţă cip) înseamnă aşchie, ciob, felie, chiar şi cartofi prăjiţi !

Să recunoaştem că legătura dintre o aşchie şi un computer nu este prea clară.

Şi totuşi, această legătură există şi este destul de directă. De fapt, totul se datorează incapacităţii tehnologiilor actuale, oricît le-am crede noi de avansate, de a prelucra două bucăţi de siliciu atît de exact, încît atomii uneia să se alinieze perfect cu atomii celeilalte. De aceea, tot ceea ce astăzi ne-am obişnuit să denumim „dispozitive semiconductoare" se realizează pe o bucăţică, pe o „aşchie" a unui cristal, „în interiorul căruia domneşte o ordine strictă şi pe care o „dezordonăm în felul dorit de noi, asigurîndu-i o dezordine... foarte ordonată. Aici revanşa inginerilor a mers atît de departe, încît au reuşit să înghesuie **pe numai un milimetru pătrat** al unei astfel de aşchii atît de multe dispozitive, încît numărul lor se scrie cu cinci cifre !

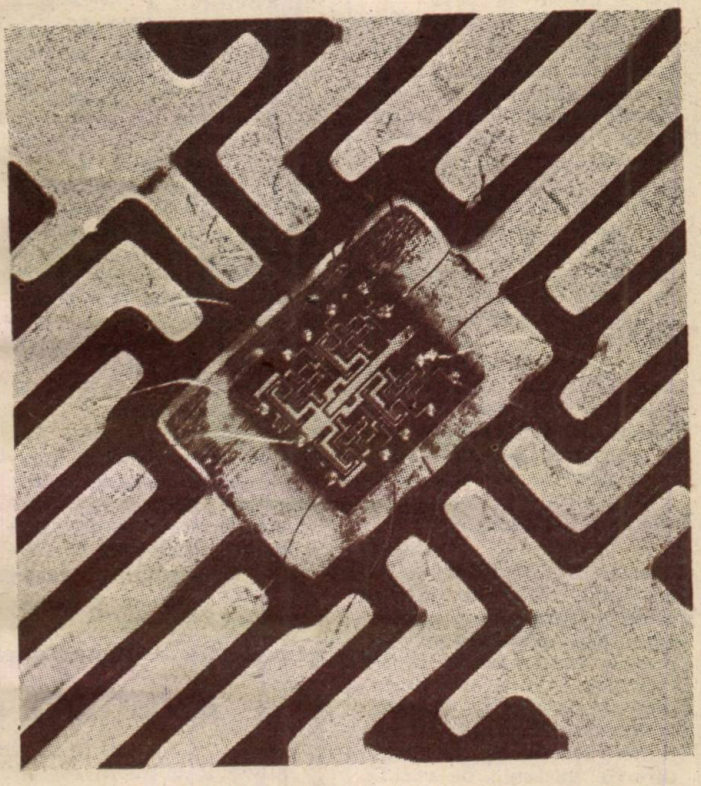

Dar legătura dintre **cip** şi **computer** nu este încă evidentă. Aşchia de siliciu s-a dovedit a fi un excelent suport pentru a reţine, prelucra şi transmite informaţii. Şi iată-ne ajunşi la un punct delicat. Dacă ne vom adresa din nou dicţionarului, putem afla că stocarea, prelucrarea şi transmiterea informaţiilor este obiectul unei ştiinţe numită **informatică.** Dar ce este informaţia ? Ei bine, nu găsim o definiţie a informaţiei. Specialiştii spun că informaţia este o noţiune primară, în sensul că nu poate fi definită cu ajutorul altor noţiuni. Şi totuşi, ce este informaţia ? De fapt este mai uşor să spunem ce nu este. Eforturile depuse de către Champollion pentru a extrage informaţiile conţinute în hieroglifele de pe piatra „La Rosetta" ne arată că mesajul şi informaţia sînt noţiuni distincte. Mai mult chiar, informaţia conţinută într-un mesaj poate fi mai mult sau mai puţin interesantă, în funcţie de cel care recepţionează mesajul.

de sertărașe ale ei

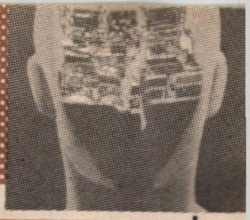

În orice situație, însă, accesul la informația conținută într-un mesaj se face prin intermediul unui cod, al unor reguli de interpretare. Pe de altă parte constatăm ușor că pe parcursul dintre sursa informației și destinatarul ei, aceasta trebuie păstrată pe un suport. Dacă plăcile de lut ars s-au dovedit un suport al informației relativ rezistent la transportul în timp, papirusul și-a dovedit superioritatea, față de primele, la transportul în spațiu. Undele hertziene sînt un nou excelent suport al informației în cazul transportului la mare distanță, dar păstrarea acestor informații necesită benzi magnetice, discuri etc. Ne dăm ușor seama că bibliotecile sînt depozite de informații al căror mediu-suport este hîrtia sau filmul. În limbajul specialiștilor hîrtia este un mediu-suport, o „memorie externă" de lungă durată și mare capacitate. Mica așchie de siliciu poate deveni și ea un mediu-suport al informației, o „memorie". Dar în timp ce regăsirea unei anumite informații păstrate într-o bibliotecă poate fi uneori o operație laborioasă, îndelungată, informațiile stocate pe astfel de cip-uri pot fi regăsite cu o viteză incomparabil mai mare. Și aceasta nu este încă totul. Fiecăruia ni s-a întîmplat să „punem bine" ceva, un obiect sau un bilet conținînd un număr de telefon și apoi să uităm unde l-am pus. Informația nu a dispărut, ci doar adresa ei, locul ei de depozitare. În memoria calculatoarelor informațiile sînt stocate pe adrese, conținutul fiecărei adrese fiind investigat ciclic, cu o viteză uluitoare. Este util să ne imaginăm o astfel de memorie ca **un dulap cu foarte multe sertărașe.**

Matematica recreativă

Avem 7 kg. de ciment și dispunem pentru cîntărire de o balanță și o masă marcată de 1 kg.

Să se separe o cantitate de 3 kg. de ciment, printr-o singură cîntărire.

Răspuns :

Se așează pe un taler masa de 1 kg., apoi se împarte cimentul pe cele două talere, pînă cînd echilibrăm balanța. Pe fiecare taler vom avea cîte 4 kg. (7 kg. ciment plus 1 kg. masa etalon)

Pe talerul cu masa marcată de 1 kg. vom avea 3 kg. ciment iar pe celălalt 4 kg.

*

Un melc urcă în timpul zilei pe un copac 3 m, și alunecă noaptea 2 m. După cîte zile ajunge în vîrful copacului înalt de 10 m. ?

Răspuns :

În ultima zi va urca 3 m. (nu ținem seama de coborîrea din noaptea care urmează, pentru că el a ajuns deja în vîrful copalului!!) Restul 10 — 3 =7 m. l-a parcurs cu o viteză de 1m/zi deci în 7 zile. La acesta adăugăm ziua în care a urcat 3 m și vom constata că melcul a ajuns la ținta sa după 8 zile.

*

A. Alege-ți un număr. Nu-mi arăta nici numărul nici socotelile ce urmează.

B. Mi-am ales.

A. Îți mai dă Popescu încă pe atît. Socotește.

B. Am socotit.

A. Îți mai dau eu 462. Socotește (**B** socotește)

A. Îți fură hoții pe jumătate (**B** socotește)

A. Dă-i partea lui Popescu înapoi (**B** socotește)

A. Este că ți-a rămas 231 ?

B. Da. răspunde **B** uimit.

Să se găsească în ce fel procedează **A,** pentru a „ghici" cît îi rămîne lui **B.**

Răspuns :

În loc să socotim, lăsăm calculele neefectuate. Să presupunem că mi-am ales 400.

$$\frac{400 + 400 + 462}{2} - 400 = \frac{462}{2} = 231$$

Oricare ar fi numărul ales, calculele arată la fel și rămîne jumătate din numărul dat de **A.**

Majoritatea calculatoarelor fabricate pentru uz personal au o memorie în care găsim peste **65 000 de sertărașe, fiecare cu cîte 8 despărțituri.** Fiecare despărțitură poate conține ceva, sau poate fi goală. Alternativa celor două posibilități este considerată unitatea de informare sau **bitul.** În cazul sertarelor cu 8 despărțituri, specialiștii spun că este o memorie organizată pe **cuvinte de 8 biți sau octeți.** La o privire mai atentă am constata că nu toate sertărașele sînt la fel. Cele cu

adrese de la început, de regulă **primele 16 000, sînt încuiate,** dar au capace transparente, deci putem vedea conținutul lor. În această zonă informația a fost stocată de fabricant și nu o putem modifica. Celelalte sînt la dispoziția noastră, putem pune sau scoate tot ce dorim, cu condiția, așa cum spuneam mai înainte, să știm **ce** și mai ales **unde** am pus.

Prima zonă este numită de specialiști R O M. Cele trei litere reprezintă inițialele a trei cuvinte englezești, **read only memory,** memorie ce poate fi doar citită. Restul este denumit RAM, **random acces memory,** adică memorie cu acces **aleator.** Aici, termenul de aleator trebuie înțeles în sensul că putem afla sau modifica conținutul oricărei adrese din această zonă.

Modul în care informațiile sînt codificate pentru a fi păstrate în aceste locații constituie rezultatul unui șir de descoperiri relativ recente, din diverse domenii ale cunoașterii, al informaticii în primul rînd. Cînd specialiștiii și-au pus problema să determine calculatorul să execute comenzi primite prin viu grai, au descoperit, sau mai bine-zis au redescoperit faptul că **între limba scrisă și cea vorbită există deosebiri majore.** Cînd scriem, folosim niște semne care alăturate formează cuvinte. Cuvintele sînt separate prin spații și uneori împărțim chiar și cuvintele în silabe. În limba vorbită, de multe ori nu facem pauze între cuvinte dar facem pauze în interiorul cuvintelor, ca atunci cînd pronunțăm sunetul corespunzător literei **p** din cuvîntul „oprit".

Analizînd diverse limbi scrise, constatăm însă și multe lucruri comune. Astfel, un șir ordonat de semne constituie un alfabet. Definiția este ușor generalizabilă pentru alfabete de sunete, de gesturi, de mimici etc. Cifrele de la 0 la 9 constituie semnele ordonate ale alfabetului aritmetic. Asocierea semnelor alfabetului după anumite reguli constituie cuvinte iar totalitatea cuvintelor generate de regulile respective vor constitui un dicționar.

Dacă vom adăuga și reguli pentru asocierea cuvintelor sau reguli pentru atribuirea de semnificații cuvintelor, vom obține generalizarea noțiunilor pe care profesorii s-au străduit atît să ni le transmită în școală ; **limbaj, gramatică** (cu morfologia și sintaxa), **semantică, dialecte.**

Am putea spune că **în interiorul cip-ului lucrurile stau ceva mai simplu, alfabetul nu are decît două semne iar cuvintele au toate aceeași lungime.** În schimb, **sintaxa este extrem de strictă.** Un semn de punctuație lipsă sau în plus atrage instantaneu un sever mesaj de eroare din partea mașinii. Dar poate că tocmai aici sălășluiește unul din factorii ce determină influența benefică a acestor mașini asupra tinerelor noastre vlăstare. Cip-ul nu știe să schimbe informații cu noi decît în cea mai perfectă ordine, fără îndoioșare dar și fără enervare sau injustețe.

Prof. V. MANOLACHE

NEGRU VODĂ

(Urmare din p. 167)

corbului săgetat pentru că furase inelul. Astfel că se poate ajunge la identificarea lui Negru Vodă și cu eroul legendei, Ioan Corvin de Hunedoara. Neagoe Basarab, om de cultură și ctitor prin excelență, adevărat reprezentant al Renașterii românești, a putut fi și el un „Negru Vodă" în altă epocă istorică. De fapt, în „Legenda Meșterului Manole", nu întîmplător creatorul popular spune : „Pe Argeș în gios/ Pe un mal frumos, / Negru Vodă trece/ Cu tovarăși zece".

Negru Vodă, ca nume legendar are însă și el o limită în timp. Așa cum am văzut, ultimul domnitor căruia i s-a atribuit epitetul a fost Neagoe Basarab (sec. XVI). Explicația poate fi găsită în însăși ființa numelui legendar, cu rezonanțe arhaice, potrivit perioadei evului-mediu de început. Paralel au apărut și alte epitete pentru a defini pe conducătorii destoinici. S-au născut astfel denumirile de „cel mare", „cel viteaz", „cel bun", tot cu valoare de simbol și care pot fi echivalente cu cel de „Negru-Vodă".

Ținînd însă seama de faptul că numele lui Negru Vodă este legat de date și fapte istorice precis stabilite în timp, istoriografia actuală nu exclude posibilitatea existenței unui Negru Vodă ca personaj real. De pildă, academicinul Ștefan Pascu vorbește despre un Negru Vodă, stăpîn în cetatea de la Breaza. Primele cronici ale Țării Românești admițînd existența „tradiției descălecatului" din Făgăraș au pomenit și pe descălecător ca fiind Radu Negru Vodă, ceea ce exprimă o reunire artificială a legendarului Negru Vodă (nume ce ar putea fi doar atribuit, așa cum am văzut, unor personalități reale de excepție) cu voievodul Radu I. Pe marginea acestor controverse, deocamdată a fost lămurită o problemă esențială : „descălecatul" trebuie înțeles doar ca o mișcare de migrație din Transilvania înspre Muntenia, mișcare ce a potențat și a ajutat procesul intern, muntenesc de întemeiere. În cadrul acestei mișcări nu e exclusă prezența unui Negru Vodă, care să iasă din legendă, în timp ce Basarab, prin acest nume de rezonanță legendară, să intre din istorie în legendă.

Un om cu voință de fier

„Cînd viața devine imposibilă — și atunci, ea duce în spate nenumărate posibilități".

CONSTANTIN DRACSIN

Am scris undeva că „pe trunchiul spiritualității românești, meleagurile botoșănene au ramuri viguroase." Se știe că în acest colț de țară s-au născut și au creat oameni de geniu în cultura națională și universală. Poate că nu este o exagerare dacă lungului șir de nume ar fi adăugat și cel al lui Constantin Dracsin. Fac această asociere gîndindu-mă nu atît la valoarea artistică a creațiilor sale, cît mai ales la tragedia vieții lui, la eforturile supraomenești făcute de acesta ca să nu devină povară nici pentru familie și nici pentru societate.

Fiul unei familii de țărani destoinici, buni gospodari, născut cu 47 de ani în urmă în sătucul Dracsineni din comuna Bătușeni — dacă o boală nemiloasă, nu i-ar fi paralizat, chiar în primii ani de viață, brațele, transformîndu-i-le în „aripi frînte" —, Constantin Dracsin, poate, ar fi venit la oraș, în Botoșaniul lui Eminescu, să străbată anii de școală, apoi, cine știe, ar fi poposit în „dulce tîrgul Ieșilor" să-și desăvîrșească deprinderea literelor, „ajungînd, apoi, un bun profesor de română și, deopotrivă, un poet interesant". Infirmitatea nu i-a permis, însă, să-și realizeze visul dorit. A rămas să-și ducă tot restul vieții în străvechiul sat Dracsineni, de la care și-a împrumutat și numele literar, cu care semnează cărțile de poezie și compozițiile grafice.

La acest creator de frumos, talentul nativ se îmbină cu o voință extraordinară. Făcînd eforturi fizice și intelectuale supraomenești, Constantin Dracsin a devenit, după mulți ani de muncă asiduă, un autodidact. Membru titular al Uniunii Scriitorilor, autor a trei volume de poezie, Dracsin nu este numai poet, ci și grafician. El a reușit, prin puterea voinței, să-și inventeze un alt mod ingenios de a folosi nu doar stiloul, ci și condeiul cu tuș, dăruind în acest fel publicului două expoziții de desene, mai mult decît interesante, izvorîte parcă din pulpana lui Pucă" — după cum marca scriitoarea Lucia Olaru Nenati, directoarea Teatrului „Mihai Eminescu" din Botoșani. Pe Constantin Dracsin l-am cunoscut în timpul vernisajului expoziției sale „Rădăcini răsfrînte despre Eminescu", deschisă la Botoșani în luna iunie 1987, cu prilejul celei de-a XV-a ediții a „Zilelor Eminescu". În timp ce priveam cu admirație exponatele, însoțitorul grupului de vizitatori, Gheorghe Jaucă, președintele Comitetului județean de cultură, mi s-a adresat, discret, în șoaptă, spunîndu-mi: „Omul acela care stă retras, lîngă perete, e Dracsin. A suferit mult în viață. De mic copil a rămas paralizat de ambele brațe".

La auzul acestor cuvinte, am renunțat, pentru cîteva momente, să privesc exponatele, uitîndu-mă cu atenție la omul înalt, ca un atlet, despre care nu-mi puteam explica, cum poate, fără mîini, să fie scriitor și grafician. Interesîndu-mă, am aflat că a depășit acest handicap printr-o voință supraomenească. Scrie și desenează la un pupitru special, ținînd condeiul cu tuș sau stiloul *între dinți*. Prin mișcările capului, conturează literele și desenele pe care le face cu măiestrie. *Aceste eforturi fizice sînt de-a dreptul impresionante. De aceea am afirmat că scriitorul și graficianul* Dracsin *ar putea fi asociat marilor personalități născute pe meleagurile botoșănene.*

Criticii de specialitate îl socotesc atît poet, cît și grafician. Ei consideră că privindu-i grafica, după ce i-ai citit poezia, ai revelația că te afli în fața unui poet care și pictează, ori a unui pictor-poet. Și nu greșesc. Desenele sale fac să existe o fluiditate nu numai a liniilor sau motivelor, ci și o conexiune a temelor. Spre exemplu, relația dintre tema copacului și cea a statuii fără mîini. Atît copacul — ca un trunchi cu nenumărate mîini — cît și torsul atletului ale cărui mîini sînt asemenea unor crengi uscate, dau seama de nevoia comunicării prin gest, pe care autorul o simte. Constantin Dracsin scoate subiecte din existența lor comună, din banal, le dezarticulează și le recompune după o concepție proprie, realizînd creații pline de dramatism.

Atît poeziile, cît și desenele lui exprimă, sub diferite forme artistice, suferințele prin care a trecut și trece autorul. În același timp, ele simbolizează puterea omului de a învinge greutățile vieții.

SPIRIDON STĂNEL

CALUL

Tropa-tropa, uite calul,
Străbătînd valea și dealul.
Peste ape cînd trecea
Se oprea și s-adăpa
Și cum era voia lui
Păștea iarba cîmpului.

Și-apoi tînăr cînd era
Pe mulți îi ducea în șa
Și tot el pe drum trăgea
Trăsura și sania.
Cînd se desprimăvăra
Cine la plug se-nhăma
Și privea cu gazdele
Cum se-ntoarnă brazdele !

Tropa-tropa, astăzi calul
Privește valea și dealul,
Vede pe șosea coloane
De mașini și camioane,
Mai vede băieți și fete
Călări pe motociclete,
Iar pe-ntinsele ogoare
Pluguri trase de tractoare.

Mi-ho-ho ! Ce să mai spună ?
Înainte, cale bună,
Căci în cring, pe potecuță,
Trage și el o căruță.

OAIA

Oaia e mare cucoană,
Nici nu se vede din blană.
Iarna, pe zăpada groasă,
Se plimbă cum vrea, nu-i pasă,
Și se simte slobodă
Ca Vodă prin lobodă.

I-ar fi buni niște cipici
Dar i-s picioarele mici
Și subțiri ca niște bețe,
Nici n-au vreme să înghețe.
Îmbrăcată în cojoc,
Nu simte frigul de loc.

Vine vara cu zăduful,
Și-atunci începe năduful,
Căci cojoaca de pe ea
E din ce în ce mai grea.
S-o lase pe arătură,
Ar cam vrea și nu se-ndură.
Și-apoi dac-o iei așa
Nici n-o poate dezbrăca.
Groasă blană, grea arșiță,
Suflă greu biata oiță,
Iar de n-ar tunde-o ciobanul
N-ar mai apuca nici anul.

MIELUL

De-abia zbiară : me-me-me !
Habar n-are pentru ce
Și-i așa de mititel...
Nici nu știe că e miel.

Are ochi de acadea
Și botul de catifea,
Are blana ca o spumă
Și degete ca de gumă.

Peste-o lună-două, trei
Se face mai rotofei,
Pe capul ca o gutuie
Îi răsar două cucuie

Și nu știe cum să facă
Să fie primit la joacă
De copiii care-aleargă
Peste pajiștea cea largă.

Pîn' la urmă se ajung,
Se hîrjonesc, se împung,
Și cu toate că e miel
Cel dovedit e tot el.

— Am pierdut eu azi la joc
Dar nu-s supărat de loc,
Așteptați voi să mă-ntrec
Cînd voi deveni berbec...

GEORGE NESTOR

A VENIT BARZA

Zburătoarea călătoare,
Cît e cercul meu de mare,
Și-a luat cuibu-n primire
Și, sosind, a dat de știre
Că a-ntîmpinat-o-n cale
Primăvara cu semnale :
Mugurii de catifea
Și-un zefir ce-o mîngîia.

BATISTĂ CU GĂURELE...

Și grădina știe oare
Să privească-n calendar ?
A-nflorit în graba mare,
Sărbătorii ca un dar.

Cu petale de lumină
Și de plușuri s-a gătit.
De miresme — rîuri — plină,
Îi urează „Bun sosit" !

Dar eu parcă mamei mele
Nu-i aduc un dar frumos ?
Batistă cu găurele.
De trei zile știu să cos !...

SCRISOARE ACASĂ

Iată, vă trimit scrisoare
Ce-o doresc tălmăcitoare
De amurg, aici, la munte.
Soarele tiptil se-ascunde,
Umbre lungi cosesc lumina,
Crengi și frunze somnoroase
Pier topite-n zare-albastră.
Apun licăre prin case.
Noaptea-și lasă lin cortina
După ce, de la fereastră,
Îmi trimite șoapte blînde,
Parcă stol de alăute,
Viers de leagăn să îmi cînte :
„Somn ușor, vise plăcute !"

MĂLINA CAJAL

ÎN CAMERA CU JUCĂRII

Într-o ladă, lîngă sobă,
Un pistol de capse, frînt,
Stă cu banda ciuruită
Și cu țeava spre pămînt.

Iepurașul alb, de plastic,
Cu-o lăbuță pe pistol,
Ca un leu deasupra prăzii,
Și-a uitat privirea-n gol.

Ursulețul-sonerie
Cu o tobă după gît,
Țîrîie la întîmplare
Ca să-i treacă de urît.

Și deodată, pe fereastră,
Năvălește-n casa goală
Zarva primei recreații
Din întîia zi de școală.

G. ZARAFU

A RĂCIT DE IERI GRIVEI

A răcit de ieri Grivei
Dar el singur e de vină.
Zburdă-n ploaie prin grădină.

*

Acum picurii înțeapă,
Parc-ar vrea-n adînc să-ncapă
Că pornesc din Brumărel.
Leac din frunte în călcîie,
Cum îmi dă bunica mie,
I-am făcut un ceai de tei,
Cu rotițe de lămîie,
Care orice rău alină...

*

Nici nu s-a uitat la el !
Am să-l beau eu frumușel !
Lui, îi dau o aspirină !

IOANA COLAN

ÎNTÎIUL PAS

Parcă mă văd, boboc de fată,
Pe poarta școlii-abia intrînd,
Pășind cu fața-mbujorată,
În mînă-un mic buchet avînd...

Mergeam încet, ne-ncrezătoare,
Cu inima în piept bătînd...
Dar, blînda noastră-nvățătoare
M-a-ntîmpinat în prag, zîmbind.

Am prins atunci curaj. Vrăjită,
Eu către dînsa am pornit
Și, n-am să uit cum, fericită,
Primul buchet i-am oferit...

Icoana ei o port în viață
Și n-am să pot nicicînd uita,
Că înțeleapta ei povață
Mi-e călăuză, crez și stea.

Înv. I. BIGHEI
Școala Nr. 15, Buzău

Vocaţia — condiţie a realizării profesionale

Descoperirea şi autodescoperirea celor mai valoroase însuşiri de natură să profileze un destin, *este condiţia definirii termenului de* vocaţie, *care implică o serie de forţe şi valori social-morale, dar mai cu seamă* o interacţiune optimă între aptitudinile pentru ceva, în baza unei viguroase tendinţe de autodepăşire.

Acţiunile de orientare şcolară şi profesională urmăresc sprijinirea tinerilor în decizia privind alegerea profesiei conform vocaţiei, pentru ca aceştia să se angajeze în însuşirea şi practicarea acelei profesiuni ce corespunde *în cel mai înalt grad* intereselor şi aptitudinilor lor reale.

Este neplăcut, dacă nu şi absurd, să te pomeneşti în pragul unei profesiuni printr-o simplă întîmplare sau printr-un concurs de împrejurări şi nu prin vocaţie. Este ineficient, dacă nu chiar dăunător pentru individ sau societate ca tînărul să ajungă la o profesie pentru care nu are nici un fel de vocaţie, nici o chemare. Munca, această forţă uriaşă care conferă fiinţei umane atîtea virtuţi, devine — în asemenea împrejurări — un adevărat calvar.

În condiţiile economico-sociale actuale din ţara noastră, cînd omul este somat de viaţă la o continuă autodepăşire şi realizare de sine, în condiţiile unei societăţi care se autoperfecţionează continuu, nu este permis ca alegerea profesiei să devină un act formal, căruia să nu i se acorde cea mai mare atenţie.

Alegerea profesiei marchează un început de drum, pe care îl pot străbate cu fruntea sus numai aceia care îşi îndeplinesc profesia cu pasiune şi stăruinţă, muncind cu conştiinciozitate. Or, la o asemenea situaţie nu se poate ajunge dacă alegerea profesiunii nu s-a făcut corespunzător aptitudinilor.

Nu de puţine ori ne este dat să auzim din partea unor oameni care îndeplinesc profesii dintre cele mai diferite, unele de mare dificultate şi de enormă responsabilitate: dacă ar trebui să-mi aleg încă odată profesia, tot pe aceasta aş alege-o. Aceasta înseamnă, în primul rînd, că pe lîngă îndeplinirea unui ansamblu de factori, profesia pe care o practică este în concordanţă cu vocaţia şi aptitudinile sale.

Se realizează în acest fel un comandament al zilelor noastre, formulat de tovarăşul Nicolae Ceauşescu, secretarul general al partidului şi anume, necesitatea formării unor specialişti cu înalte cunoştinţe tehnico-profesionale în toate sectoarele de activitate, capabili să înfăptuiască programul de făurire a societăţii socialiste şi comuniste pe meleagurile ţării noastre.

Alegerea corectă a profesiei presupune, *deci,* o bună orientare profesională — *bine organizată în ţara noastră, prin sistemul de învăţămînt — şi, în acelaşi timp,* un înalt nivel de maturizare a tînărului, care să-i permită o alegere pe măsura posibilităţilor şi aspiraţiilor sale. *Cu alte cuvinte, este absolut necesară însuşirea de a putea să facă distincţie între* a şti să aleagă *şi* a putea cu adevărat să aleagă, între dorinţe şi posibilităţi.

Nu este mai puţin adevărat că poate fi posibil ca un tînăr să se realizeze, într-o măsură mai mare sau mai mică şi în cazul în care alegerea profesiei nu corespunde în totalitate vocaţiei sale. Trebuie să recunoaştem că nu sînt puţine cazurile cînd se porneşte pe un drum, datorită anumitor împrejurări, unele determinate de factori independenţi de individ. Ce se poate întîmpla în acest caz?

Afirm cu convingere că, în cazul în care totul este clădit pe baze solide (cunoştinţe profesionale temeinice, deprinderea de a munci conştiincios, comportament civic înalt şi nu în ultimul rînd ataşament faţă de patrie şi popor), este posibil ca şi atunci cînd *alegerea profesiei nu a corespuns în totalitate aptitudinilor, să poată fi practicată cu eficienţă, determinînd şi satisfacţii profesionale deosebite. Această convingere îmi este întărită de numeroase exemple de oameni care au dorit şi ar fi putut să practice altă profesie. Cu toate acestea, modul în care practică profesia lor actuală, rezultatele pe care le obţin, le dă dreptul să declare că şi-au făcut cu prisosinţă datoria. În această ordine de idei, pot să fie aduse în discuţie numeroase exemple de figuri marcante ale vieţii spirituale care, destul de tîrziu, după ce au practicat o anumită meserie s-au afirmat în pictură, sculptură, muzică sau în alte profesii. Această realitate nu dezice însă* ideea vocaţiei, *asupra căreia am insistat mai sus.*

Toate sferele muncii umane cuprind laturi foarte diverse din punctul de vedere al dificultăţilor şi complexităţii lor, al răspunderii sociale, frumuseţii şi mesajului lor nobil.

Evident, fiecare specialist poate să-şi prezinte profesia ca ideală, din multe puncte de vedere şi trebuie să o facă aşa, ceea ce poate

reprezenta pentru tineri o foarte eficientă cale de alegere a profesiei viitoare.

Ca specialist în agricultură, afirm că cei care lucrează pămîntul — în sensul larg al acestei afirmații — îndeplinesc una dintre cele mai frumoase și nobile meserii. Ce poate să fie mai înălțător, mai demn, decît să vezi că rezultatul muncii tale înseamnă pîine pentru semenul tău ?

Agronomul nu cunoaște clipe de răgaz nici pe soarele torid al verii, nici pe viscolul cumplit al iernii. El trebuie să pună în sol micul bob de grîu, să-l facă să germineze, să urmărească atent cum cresc plantele, știind să le ferească de furia bolilor și dăunătorilor, să adune de pe cîmp ultimul bob care se va transforma în pîine.

În condițiile exploziei demografice la care asistăm, pe plan mondial, omenirea nu se va putea dispensa de agronomi. El, agronomul este cel chemat ca prin vocația și munca sa stăruitoare, folosind tehnici din ce în ce mai perfecționate, să asigure hrana omenirii.

În țara noastră sistemul de pregătire a celor care vor lucra în agricultură este foarte bine pus la punct, atît în învățămîntul preuniversitar cît și cel universitar.

În cadrul unei baze materiale de instruire deosebite, tinerii de astăzi sînt pregătiți pentru a putea să facă față cu succes cerințelor agriculturii deceniilor care vin. Un exemplu din acest punct de vedere îl reprezintă Institutul Agronomic „Nicolae Bălcescu" din București, veche școală de pregătire a cadrelor pentru agricultură (în acest an împlinește 135 de ani de activitate) care se prezintă astăzi ca o modernă unitate de învățămînt. Institutul dispune de o Stațiune Didactică Experimentală de 3 600 ha. în care sînt reunite o gamă largă de specii, soiuri și hibrizi de plante agricole și horticole, numeroase rase de animale și în care se aplică cele mai noi tehnologii de producție. Laboratoarele, clinicile veterinare, serele și atelierele proprii, dotate cu aparatură modernă, asigură, de asemenea, condițiile necesare pregătirii specialistului în concordanță cu cerințele actuale și de perspectivă.

Un corp profesoral, de înaltă ținută universitară, dă garanția că tinerii care intră astăzi pe porțile Institutului Agronomic „Nicolae Bălcescu" din București, atrași de frumusețea meseriei și cunoscîndu-și posibilitățile și aptitudinile, vor deveni cadre de nădejde pentru agricultura socialistă a patriei.

Prof. dr. doc. C. BĂRBULESCU
Prorector al Institutului Agronomic
„N. BĂLCESCU"-București

Cum, cît și cînd
intervin părinții în organizarea regimului de dezvoltare a copiilor
Viața rațională, principiu, regulă, metodă de existență pentru toate vîrstele

Desen : ALEXANDRA POPESCU

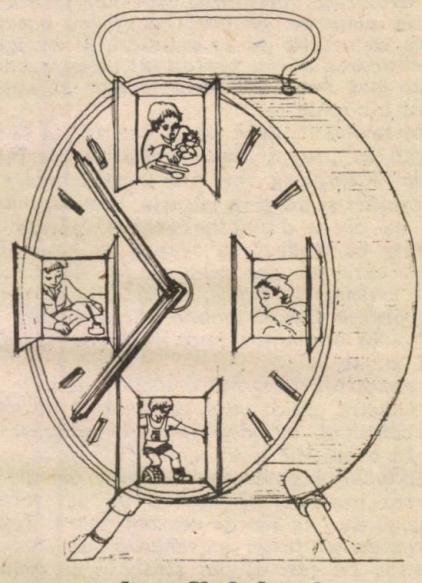

Programele oficiale de muncă, odihnă și recreere, stabilite de Ministerul Sănătății

Epoca contemporană solicită intens individul uman în toate etapele dezvoltării sale, impunînd un ritm alert de viață, o calitate superioară în structurarea trăsăturilor psihice fundamentale, necesară obținerii performanțelor superioare, în toate formele de activitate.

„Viața rațională", acest concept prezentat mai mult și mai ales în lucrările specialiștilor din aproape toate domeniile de activitate urmează a deveni nu numai o recomandare, ci o metodă și o regulă de viață pentru toate vîrstele.

Conștientizînd ca atare importanța vieții raționale pentru asigurarea sănătății biolo-

gice, pisho-fizice și mintale, garanții ale realizării umane — adultul își poate organiza singur și în mod corespunzător, existența. El dispune, de regulă, de maturitate intelectuală, afectivă și volitivă, de un grad ridicat de autocunoaștere și de o imagine despre sine, relativ apropiată de realitate care-i permite să aprecieze **ce i se potrivește și ce nu, ce poate, cît poate, cînd nu mai poate** *etc. Nu în aceeași situație se află însă copiii și adolescenții, cărora le lipsesc aceste avantaje, din care cauză întîmpină, deseori, serioase greutăți în organizarea regimului lor de viață.*

Deși sînt conștienți că elevii de azi — față de situația generațiilor anterioare — manifestă un plus de dezvoltare pe toate planurile, un plus de maturizare, specialiștii fac totuși permanent apel la părinți și vîrstnici, în general, solicitîndu-le grijă pentru copii, *pentru asigurarea sănătății și dezvoltării lor armonioase. Aceștia — medici, psihologi, pedagogi — sînt unanim de acord în a sublinia* necesitatea normării activității școlare și extrașcolare a copiilor pe baze fiziologice, în vederea înlăturării fenomenelor negative, cauzate de o viață dezordonată sau de eforturi fizice și intelectuale prelungite.

Elemente ce pot agresiona organismul în formare

Perioadele copilăriei și adolescenței sînt extrem de importante. In cadrul lor începe să se contureze dezvoltarea personalității, se structurează și restructurează pe diferitele ei planuri. Mecanismele de reglare și autoreglare, ca și capacitatea de reacție sînt încă în curs de formare. Or, pe acest fond, numeroși factori care acționează în familie, în școală, în societate și care par inofensivi la prima vedere, pot agresiona organismul în formare. Sînt perioade în care numeroși factori pot afecta dezvoltarea normală a copilului. *Printre aceștia* pot fi menționați: bombardamentul informațional, suprasolicitarea cerebrală, pregătirea lecțiilor pînă noaptea tîrziu, antrenarea într-un număr prea mare de activități deodată *(ore de muzică, de limbi străine, de meditații la diferite obiecte, toate peste obligațiile zilnice școlare),* ca și viața sedentară, neglijarea sportului, a recreerii în aer liber.

Cercetările demonstrează că dificultățile de adaptare și cele școlare ale copiilor și adolescenților, prezente destul de des, nu au la bază decît foarte rar cauze ereditare sau boli organice ci, în cele mai multe cazuri este vorba de deficiențe ale stilului de viață, de tare educative, de lipsa unor preocupări pentru asigurarea a ceea ce numim viață rațională.

A trăi rațional se învață din copilărie

A duce o viață rațională, se învață de la cea mai fragedă vîrstă. Părinții au datoria să-l ajute pe copil să-și dezvolte capacitatea de adaptare rapidă și activă la mediu, să-și făurească o manieră rațională, igienică de activitate, de odihnă, de folosire a timpului liber.

Responsabilitatea părinților în acest sens este cu atît mai mare, cu cît de ea depinde atît comportarea copilului în familie și în școală azi, cît și modul în care el se va comporta mîine, ca adult, în societate. *Părinții au datoria să aibă permanent în vedere necesitatea creării și menținerii unui climat familial cald, echilibrat, stimulativ care să* **evite, în primul rînd, tensiunile, timorările, brutalizările** și să asigure în al doilea rînd, stimularea dezvoltării mintale, bazată pe un program ritmic, nu numai pe muncă, ci și de odihnă, alimentație și distracții.

Copiii să fie învățați treptat să cunoască la nivelul lor de înțelegere, care este valoarea regimului de viață ordonat, care este importanța unor deprinderi igienice, alimentare, comportamentale, bine constituite, care sînt avantajele ritmului și ale alternanțelor în activitate, care este rolul odihnei, al pauzelor în activitatea de învățare, **care sînt efectele nocive și consecințele vieții dezordonate** *etc.*

Copiii și adolescenții trebuie învățați să folosească timpul. Nu întîmplător, deprinderea de folosire a timpului, inteligent și profitabil, este una din sarcinile esențiale ale educației permanente. O bună folosire a timpului are ca efect nu numai o creștere a randamentului școlar dar, în același timp, și o dezvoltare armonioasă a personalității pe planuri relativ neglijate (fizic, estetic) și asigurarea unei solide și autentice culturi generale, ca fundament al specializării.

Timpul va rămîne, din păcate, mereu prea scurt față de necesități și, trecător, *indiferent de modul subiectiv de a-l percepe fiecare. De abia după ce s-a scurs și cînd începe să-l măsoare în zeci de ani — și nici atunci întotdeauna — omul învață cu adevărat să-l prețuiască.*

Prețuirea și folosirea eficientă a timpului se învață treptat, încă din copilărie, sub atenta observare și îndrumare a părinților. Acum copilul este convins că poate orice și oricît, uitînd adesea de somn și de mîncare, de oboseală.

Ferindu-l de epuizare, *părinții au obligația să-i ofere condiții de odihnă, ca și momente de recreere și joc. Drumețiile și excursiile* (duminicile cel puțin) *ar trebui să figureze în programul fiecărei familii. Treptat ele vor deveni o necesitate în viața copiilor, imprimînd, pentru totdeauna, un mod de viață rațional.*

Cum adolescența este și perioada în care copiii se pot risipi nu numai fără măsură ci și fără sens, este necesară — fără a exagera — instituirea unui control asupra activităților, a manifestărilor lor, în general. Pe fondul unei autentice comunicări cu copiii, **părinții trebuie să știe exact ce preocupări au, ce**

citesc, cine le sînt prietenii, pe unde umblă, cum își ocupă timpul și să intervină prompt și eficient cînd situația o impune.

Informarea și documentarea — elemente de bază ale educației în familie

Din păcate, nu toți părinții au cunoștințe suficiente pentru organizarea regimului de viață al copiilor. Ei nu știu întotdeauna **cum, cînd** și **cît** să intervină, care sînt momentele critice, problemele dificile. *Majoritatea sînt însă receptivi și dornici de informare ; o dovedesc în lectoratele pentru părinți și consultațiile cu specialiștii, documentarea directă prin citirea articolelor privind educația în familie, și cărțile care se adresează părinților, ce le sînt recomandate.*

Chiar dacă nu se pot da rețete pentru educarea copiilor în familie, O PREGĂTIRE TEMEINICĂ ÎN ACEST SENS, EDUCAȚIA ȘI AUTOEDUCAȚIA PERMANENTĂ A PĂRINȚILOR SÎNT OBLIGATORII. Bunul simț și dragostea pentru copii *în numele căreia acționează părinții și care le dă siguranța că nu pot greși*, nu sînt suficiente. *Uneori* tocmai această dragoste fără margini poate deveni generatoare de grave greșeli.

La baza organizării programului de viață al copiilor trebuie să stea o informare și o documentare temeinică. *Aceasta le va orienta activitatea educativă, îi va feri de greșeli și îi va ajuta în alegerea momentului, a metodelor precum și a măsurii în organizarea, dirijarea și controlul regimului de viață al copiilor.*

Părinților le sînt INDISPENSABILE cunoștințele de psihologie a copilăriei și adolescenței. *Ei* trebuie să cunoască particularitățile specifice vîrstei copilului lor, ca să înțeleagă corect ce înseamnă regim rațional de viață la vîrsta respectivă.

Cunoscînd, *de exemplu*, că școlarul mic este caracterizat de un ritm relativ lent de dezvoltare, că școlarul mijlociu odată cu apropierea de pubertate își accentuează ritmul de dezvoltare, pentru ca la școlarul mare dezvoltarea să devină alertantă și să determine schimbări structurale esențiale, *părinții vor putea desfășura o îndrumare atentă spre o* viață ordonată, calmă și igienică, adecvată vîrstei.

Cît muncește și cum muncește copilul ?

Așa cum la școală, prin organizarea rațională a activităților, cadrele didactice au grijă să asigure elevilor o evoluție armonioasă, fără dificultăți inhibante, tot așa trebuie să acționeze acasă și părinții. Învățătura este activitatea de bază a școlarului, *dar ea diferă de munca adultului, deși ele sînt foarte asemănătoare. Existența unor obligații stricte ca :* timpul de sosire și de plecare de acasă, succesiunea orelor de studiu, disciplina muncii ca și efortul de apreciere a rezultatelor, fac — toate — din învățătură, munca elevului. *Elaborarea unui regim de viață și urmărirea lui cu seriozitate devine deci, obligatorie.*

Specialiștii recomandă respectarea a două principii esențiale : RITMICITATE, *care asigură o anumită succesiune repetată zilnic a orelor de sculare, culcare, muncă, joc etc.* și ALTERNANȚĂ *între muncă, odihnă, învățătură și joc* (activități de 40—50 minute cu pauze între ele de 10—15 minute, ca la școală).

Se impune, așadar, o normare atentă a timpului afectat muncii. Ministerul Sănătății recomandă, pe baza unor studii minuțioase, ca durata activității școlare zilnice *(în care sînt incluse atît orele de la școală cît și cele de pregătire de acasă)* să se înscrie în următorii parametri : 6 ani — 3 ore, 7, 8 ani — $4\frac{1}{2}$ ore, 9, 10 ani — 5 ore, 11, 13 ani — 6 ore, 14, 15 ani — 7 ore, 16, 18 ani — 8 ore.

Părinții au datoria să supravegheze ca timpul de pregătire al lecțiilor să nu se prelungească prea mult și în nici un caz după ora 22 — cu activități suplimentare, nejustificate.

Cît se odihnește și cum se odihnește copilul ?

Odihna copilului se realizează în cadrul programului zilnic prin pauzele de la școală, cele dintre pregătirea diferitelor lecții, prin timpul liber creat prin plimbări, jocuri, sport, lectură, spectacole, dar mai ales prin somn. Părinții trebuie să fie primii care să-l învețe pe copil să se odihnească, — asigurîndu-i momentele necesare destinderii.

O atenție deosebită trebuie acordată somnului, atît sub aspect cantitativ cît și calitativ. Copilul are nevoie de mai multe ore de somn decît adultul.

În acest sens MINISTERUL SĂNĂTĂȚII RECOMANDĂ : la 6 ani — $12\frac{1}{2}$ ore somn, la 7, 8 ani — 12 ore somn, la 9, 10 ani — $10\frac{1}{2}$ ore somn, la 11, 13 ani — 10 ore somn, la 14, 15 ani — $9\frac{1}{2}$ ore somn, la 16—18 ani — 9 ore somn.

NU TREBUIE NEGLIJATE ORELE DE CULCARE (ora 21 pentru cei mici, ora 22 pentru cei mari) știută fiind importanța *pentru refacere a orelor dinaintea miezului nopții.* Orele fixe de culcare și sculare contribuie la calitatea somnului. Numeroase studii demonstrează legătura dintre calitatea somnului, randamentul școlar și comportamentul elevului.

Părinții vor veghea de asemenea la asigurarea condițiilor optime de somn (aer, lipsă de zgomot, temperatură adecvată, distanța de ora mesei etc.).

La întrebarea „Cît și cum se recreează copilul ?“ *părinții au nevoie de asemenea de răspunsuri clare. În desfășurarea acestei ac-*

tivități recreative se vor avea în vedere cîteva principii de organizare *esențiale :* noua ocupație să fie obligatoriu altceva decît se face în mod obișnuit, oferind schimbare și alternare, noua activitate să fie cu adevărat recreativă și plăcută *(părinții trebuie să acorde ajutor în selectarea distracțiilor și evitarea celor dăunătoare),* cultivarea preocupărilor care combat *sedentarismul, prin munca fizică, ajutor în gospodărie, drumeții și* cele care caută să le cultive frumosul.

Jocul este preferat la orice vîrstă, ca mijloc complex de recreere, de destindere și deconectare.

La întrebarea CÎND TREBUIE SĂ INTERVINĂ PĂRINȚII ÎN ORGANIZAREA REGIMULUI DE VIAȚĂ AL COPILULUI *răspunsul este* „mereu", *din primii ani de viață, continuînd cu prima zi de grădiniță și prima zi de școală.*

CÎT ȘI CUM SĂ O FACĂ : cu simțul măsurii, atît cît este cazul *(nici prea mult, nici prea puțin),* cu tact și cu dragoste. *Părinții nu trebuie să exagereze supraevaluîndu-și competența și valoarea experienței lor, să nu impună* soluții din propria lor experiență, fără legătură directă cu înțelegerea și acceptia copilului. *Trebuie acționat — în primul rînd — în funcție de vîrstă, pentru că într-un fel se va proceda cu* școlarul mic, *căruia părintele îi va face programul și va urmări cum îl respectă,* explicîndu-i mereu ce e bine și ce este rău, altfel cu ȘCOLARUL MIJLOCIU, PREADOLESCENT, *pe care trebuie să-l consulte și antreneze în întocmirea programului, să colaboreze cu el și* cu totul în alt mod cu ADOLESCENTUL care aspiră la independență și la statutul de adult, *care trebuie sfătuit și îndrumat, dar lăsîndu-i-se o* relativă libertate în întocmirea programului său și urmărindu-l cu grijă, tact și discreție cum îl respectă.

Copilul trebuie, este necesar să fie înțeles și sprijinit adecvat. Sfaturile, sugestiile de organizare a timpului se bazează pe faptul că adultul recurge la criterii de selecție ce au la bază analize mai profunde, de regulă cognitive ; copilul operează alegeri, selecții pe baza unor motivații de suprafață, afective, de scurtă durată, pe baza cărora poate greși ușor. El poate lăsa totul, lecții, treabă pentru o tentație de moment *(o plimbare cu prietenii, joacă, lectura unei cărți pasionante etc.).* În acest caz se intervine atent, cu tact dar ferm. *Numai intervenția adecvată garantează succesul.*

Cultivînd preocupări de autoeducație în familie, cultivînd nevoia respectării timpului, grija pentru folosirea lui la maximum, părinții vor face viața copiilor lor mai bogată și mai frumoasă, îi vor pregăti, în același timp, pentru marile împliniri viitoare.

Lector univ. dr.
DOINA-CORNELIA PĂCURAR

Unde poate duce grija excesivă dăruită din prea plinul iubirii

La geamul apartamentului ei, de la etajul al noulea, Vasilica se oprise, gînditoare, privind cu încordare în infinit, ca și cînd ar fi căutat ceva, departe, în timp. Și în adevăr căuta. Vroia să afle unde și cînd greșise în creșterea Simonei, a fetiței pe care o iubea atît, pentru care sacrificase totul și care, totuși — nerecunoscătoare — îi dăduse o atît de dureroasă lovitură.

Nici nu-i vine să creadă că s-a putut întîmpla așa ceva ! Îi stăruia încă în minte vorbele secretarei de la facultate, care, după ce a căutat grupa din care făcea parte Simona și i-a văzut rezultatele la învățătură a rămas aproape mută. Ridicase privirile de pe catalog, se uita la ea și înțelegîndu-i situația nu putuse rosti, pe loc, nimic. Apoi a aflat totul... și nu-i venea să creadă. Cum să ajungă tocmai *Simona într-o astfel de situație, cînd fetiței acesteia îi sacrificase totul : timp, liniște, energie, preocupări. Ea, care de mic copil știa să citească, să numere și să recite... Ea care... Ce ciudată este cîteodată viața ! Vasilica nu și-ar fi închipuit, în ruptul capului,* că minunea *ei de fetiță — de atunci — cu părul ondulat și obraz de piersică pîrguită, frumoasă ca o păpușă, cuminte și ascultătoare ca o jucărie mecanică, după cum și-o reamintește, să se fi putut transforma atît de ușor, ajungînd în situația de astăzi. Și, totuși ! ...Cînd Simona împlinise 10 ani, în afară de obligațiile școlare nu știa nimic. Din cauza asta avusese chiar o discuție destul de aspră cu Valentin. Tatăl a vrut ca fata să primească anumite responsabilități în familie. Să mai cumpere cîte ceva (pîine, lapte, unt etc), să spele vasele, iar cînd timpul îi permite să participe chiar la întreținerea curățeniei casei. Ce vrei ? e mărișoară de acum ! zicea adesea tatăl ei.*

Vasilica, aproape că îl apostrofase. Cum să aibă „plăpînda" ei fetiță alte obligații ? Se supărase foc atunci. În casă va face ea, mama, tot ce este de trebuință. Fata să-și vadă de școala ei și-atît. „Gîndește-te că este copil, cum să o punem la greu, că... destul am tras noi". Și Valentin, simțindu-se parcă vinovat, nu a mai insistat, dar în sinea lui gîndea că, totuși, este și mai rău să nu o învețe să facă ceva. Ce se va întîmpla cu ea cînd va ajunge mare, cînd va fi obligată să muncească ?

Deocamdată, punctul de vedere al mamei învinsese... Și se pare că timpul îi dădea dreptate.

În primele clase Simona n-a ridicat nici un fel de probleme la învățătură. Erau cu toții mulțumiți de rezultatele obținute și, drept răsplată mama îi mai făcea cîte o surpriză plăcută, dîndu-i bani fie pentru prăjituri, fie, pur și simplu, pentru a-i avea în buzunar. Așa a crescut Simona odată cu dragostea familiei. Spre surprinderea lor, cînd fata a ajuns în clasa a X-a n-a reușit să se mai mențină alături de colegele mai bune din clasă. În sufletul lui Valentin a încolțit teama. Acea teamă pe care ți-o dă nesiguranța zilei de mîine. Teama că fata lui și-ar putea rata viața. Și anii au continuat să treacă. Fetița s-a maturizat. Părul ei bogat acum îi încadra — punîndu-i în valoare — tenul alb, iar sprîncenele ușor arcuite și ochii căprui și sclipitori, îi dădeau un farmec deosebit. Era simpatizată și de colege. Toate se simțeau bine în compania ei...

De acolo, de sus, din fața geamului deschis, de la cel de al noulea etaj, privea pe ecranul nevăzut al sufletului ei de mamă greu încercată, filmul unei vieți cu totul altfel închipuită. Își reamintește cuvintele lui Valentin, pe care atunci le considerase exagerate : „Fetița noastră se cam ține de distracții... cu învățătura nu prea mai merge... Ar fi cazul să strîngem șurubul" !

Atît i-a trebuit Vasilicăi. A sărit ca arsă în apărarea odorului. „Fata, a replicat ea, e de-acum mărișoară". Ce vrei să facă ? Las-o să se mai distreze mititica, ce vrei s-o faci călugăriță" ? Valentin greșise pentru a doua oară, cedînd în fața excesului de înțelegere al mamei.

Încă din clasa a XI-a, Simona a început să se pregătească pentru intrarea în facultate. Vroia să devină profesoară. Alegerea profesiei o hotărîse singură. Pasionată de idee și pregătită pentru atingerea ei, normal, a reușit.

Curînd, după începerea anului universitar, Simona a început să aibă pretenții. Vrea altfel de rochii — ca pentru o studentă. A început să se fardeze și fardurile costau. Îi trebuiau, deci, bani. Frumosul ei păr buclat, de fetiță cuminte, nu o mai satisfăcea, așa că i-au trebuit bani pentru un „permanent". Și înțelegătoare, mama i-a trimis și cu, și fără știința lui Valentin. Dar pe undeva, și în sufletul Vasilicăi a încolțit o îndoială. N-a avut curaj să-i spună ceva lui Valentin. Pentru liniștea ei a luat hotărîrea : se va duce la București. Și într-o zi, la începutul primăverii, cînd soarele dogorea, îmbiind toată natura la viață, Vasilica s-a dus la facultate, să vadă cum se comportă Simona. „Pentru rezultatele bune, pe care, desigur le-a obținut — își zicea Vasilica — am să-i fac o frumoasă surpriză".

La primul contact cu secretara s-a comportat stîngaci. Era emoționată, ce vreți, urcase pentru prima oară scările unei facultăți... Își freca mîinile și aștepta cu emoție să-i spună ceva. I se părea că secretara răsfoiește o carte de mii de pagini și nu un catalog în care sînt trecute 4—5 grupe de studenți. Cînd privirile s-au oprit în dreptul numelui Simonei, Vasilica a observat în ochii secretarei o reacție care a pus-o pe gînduri. Manifesta o ușoară reținere. Nu știa cum să-i spună deschis, totul, totul. Dar pînă la urmă trebuia să afle adevărul. Și-a luat inima-n dinți și... Simona avea foarte multe absențe, nu participase la nici un seminar... iar notele ei,... mai bine să nu vorbim despre ele.

Vasilica își aduce aminte că în momentul acela a simțit că i se taie respirația, că mîinile începuseră să-i tremure, iar pe spate i se prelungeau firișoare reci de transpirație.

— Nu, nu se poate... Cum să i se întîmple așa ceva Simonei ! ! Doar atît a apucat să spună și vocea i s-a sugrumat. De emoție n-a mai putut scoate nici un cuvînt. Nu o vedea de loc pe fiica ei în această situație. Și ea, ea care s-a dus în ziua aceea la facultate să-și umple sufletul de bucurie cu rezultatele pe care le aștepta de la fata ei, studentă... de la Simona ei dragă !...

...Femeia din fața geamului deschis, de la etajul au noulea, a rămas pe loc, nemișcată, ca o stană de piatră...

. . . . . .

Acasă nu știe cum a ajuns, era zdrobită de durere. A început să-i povestească lui Valentin cîte ceva, dar nimic din ce aflase. Peste cîteva zile a îndrăznit să-i spună soțului ei adevărul. Chipul lui se înnegura, iar în privire i se oglindea o tristețe adîncă. Se simțea obosit, chinuit de durerea unei întrebări : Cum i s-a putut întîmpla așa ceva copilei lor ? Vasilica se întreba dacă în viața Simonei nu a apărut ceva neprevăzut — o prietenie cu consecințe neplăcute. Dacă da, de ce nu i-a spus nimic ? De ce a ascuns Simona toate acestea ?"

Împreună cu Valentin s-au dus într-o zi la căminul în care locuiau colegele Simonei. Au stat de vorbă și cu ele. Au fost încîntați de preocupările, viața și munca lor. Nu însă și de ce au aflat despre fata lor.

Simonei nu-i plăcea să învețe. Nu o pasionau decît plimbările, filmele, seratele dansante, să petreacă, într-un cuvînt. Nimic din ceea ce anima viața tinerilor studioși, dînd culoare anilor de studenție. Ea, tocmai ea care voise să ajungă profesoară, nu-și putea impune un minimum de preocupare pentru ceea ce ar fi trebuit să pretindă viitorilor elevi. De ce ? Nu-și putea explica. Totuși, abia acum a înțeles că undeva greșise din punct de vedere educativ. Unde, însă ?

. . . . . .

O femeie stătea, mai departe, ca o stană de piatră, privind undeva, în timp. Din ochii ei, lacrimile reci ale durerii se scurgeau pe obrajii lipsiți, parcă, de viață. Acum își dăduse, totuși, seama unde greșise, dar nu mai putea face nimic. Era atît de tîrziu...

SILVIA DIMA

căutători de comori

Un simplu fapt :

Într-un liceu sanitar din Galați activează de mai mulți ani un cenaclu folcloric.

Un fapt care ne atrage luarea aminte :

De curînd a fost încredințată Editurii Ceres, spre publicare, o culegere de cusături populare, realizată de membrele acestui cenaclu, de sub conducerea profesoarei Tatiana Panait.

Potrivit opiniei exprimate de către un prestigios folclorist, prof dr. Ion Vlăduțiu, culegerea conține un „bogat și variat material privind cusătura pe piese de port popular și pe piese textile de interior". Materialul a fost cules din satele de baștină ale unor eleve sau din sate în care s-au întreprins cercetări pe teren, sub îndrumarea atentă a pasionatei și inimoasei profesoare.

Pasiune și dăruire — iată două însușiri îngemănate în personalitatea unuia dintre miile de dascăli pentru care aria de cuprindere a muncii cu elevii nu se restrînge nicicum la disciplina predată.

Ce se poate descifra dincolo de asemenea aprecieri ?

Reținem o dată : 1973. Este anul în care profesoara Tatiana Panait a pus bazele cercului de folclor „Miorița", din Liceul Sanitar gălățean. Printr-o sistematică inițiere a membrelor cercului, s-a insuflat acestor eleve — *multe dintre ele venite din mediul rural, atît din Moldova cît și din Oltenia sau Muntenia* — dorința de a se cunoaște trecutul și specificul creației populare a locurilor de baștină, nu numai din cărți ci, mai ales, direct de la purtătorii comorilor culturii noastre populare, *„din arhiva vie a străvechilor tradiții".*

— Am considerat, ne spune profesoara T. Panait, că obiectele de artă populară adunate și păstrate astfel vor fi o călăuză în educarea viitoarelor generații, în spiritul cultivării dragostei de frumos și pentru frumos. Le-am arătat elevelor mele că bunicile lor au fost adevărate artiste în mînuirea acului și a arniciului și că, fiind urmașele acestora, au datoria *să păstreze cu dragoste și respect un asemenea tezaur și să ia pildă pentru viitor...*

Din 1977, restrînsul cerc de folclor dobîndește o tot mai largă audiență, desfășurîndu-și activitatea ca cenaclu, cu patru secțiuni : folclor ; etnografie și artizanat ; creație ; muzică folk. S-au organizat șezători („Rîuri, ramuri", „Pe-un picior de plai", „Cîntecul popular pe meleaguri gălățene", „Șezătoare la Siret"). Baladele culese („Ștefan-Vodă și Vrîncioaia", „Petru al Catrincăi", „Balada lui Vulcan") au fost dramatizate și prezentate în spectacole și concursuri.

S-a creat un micromuzeu de etnografie care posedă peste 200 de piese, costume naționale (30), prosoape, ii, cămăși... Florile cîmpului, bolțile viței-de-vie, vrejurile, lujerii, frunzele, brădușul, frunza de stejar au înfiorat numeroase ii și cămăși ori ștergare lucrate de elevele Liceului Sanitar... La expozițiile „Pămînt străbun", de la Alba Iulia și Drobeta Turnu-Severin, în ultimele două ediții ale Festivalului național „Cîntarea României", aceste piese au obținut două premii I, șase premii II, două premii III și șase medalii.

Elevele au adunat material etnografic, l-au adîncit prin studiul cărților de specialitate și au întocmit lucrări științifice. Cu „Poezia obiceiurilor folclorice gălățene", cenaclul a obținut în 1977 premiul I la Sesiunea de etnografie și folclor de la Constanța. *Iar lucrarea „Arta populară — expresie a talentului și spiritului creator al maselor populare din județul Galați" a obținut* premiul II la Se-

siunea de la Sibiu, din 1980.. *O poezie a elevei Stan Doina, președinta cenaclului, a apărut recent în volumul de poezii ale copiilor și adolescenților „Le monde est notre maison", editat de UNESCO.*

— Ce poate fi mai înălțător pentru o elevă — ne mărturisește profesoara T. Panait — decît că, aflîndu-se pe băncile liceului, încearcă, cu mîini gingașe de copilă, să facă o cusătură, o cusătură care să degaje bucurie și farmec, să lumineze inima... Ori să culeagă o baladă, o doină, un motiv autentic, de veche tradiție, și făcîndu-le cunoscute colectivității să contribuie la „tinerețea *fără bătrînețe" a comorilor transmise din moși-strămoși.*

Acest crez în dragostea pentru artă, pentru frumos a neamului nostru a îndemnat-o să sădească în inimile tinerelor din cenaclu sentimentul de vie satisfacție în descifrarea nestematelor cusăturilor, obiceiurilor și doinelor românești, să le transmită dorința și măiestria de a crea ele însele.

Iată un fapt simplu, însă deosebit de grăitor pentru resursele sufletești ale unei profesoare care, dedicîndu-se pasiunii pentru culegerea și valorificarea artei populare, se împlinește minunat prin insuflarea acestei statornice iubiri tinerelor eleve pe care le îndrumă cu răbdare și sensibilitate, cu competență și bucurie.

Orele dăruite comorilor artei populare devin, astfel, un timp al frumuseții, al descoperirilor. Menite să îmbogățească sufletul cu bucuria și culorile fără moarte ale spiritualității plaiurilor Mioriței, asemenea comori ne vorbesc despre puterea de gînd și iubire afirmate în activitatea exemplară a acestei profesoare.

ANA GABRIELA NEGULESCU

ca la început...

Îmbrățișați de clădirea școlii, care desena pe pămînt o potcoavă mare, copii cu buchete rupte din toamnă așteptau...

Este cea mai frumoasă zi a anului școlar — un fel de... An Nou. De fapt asta și era — cu precizarea „de învățămînt". Ea însemna, în primul rînd, revedere...

În număr aproape egal, părinții își urmăreau odraslele, comparau. Cei mai mulți dintre ei stăteau părăsiți, unii zîmbind blînd, poate unor aduceri-aminte, alții veseli, retrăind clipe de mult trecute. Cîțiva însă țineau în mîinile lor niște mînuțe mici, crispate, mînuțele unor omuleți cu ochi mari, cercetători și nedumeriți. Ei nu începeau un an nou, ci școala...

*

A fost greu să fie așezați în bănci. Nu toți, ci în special aceia care considerau ușa ca fiind hotarul ce-i despărțea de părinți, de viața lipsită de griji.

Vocea clară care se răspîndea calm în încăpere și lumina caldă a razelor de soare i-a făcut pe cîțiva să-și sprijine capul în mîini și pleoapele să le clipească tot mai rar. Erau cei care în focul pregătirilor pentru această zi festivă, au fost culcați mai tîrziu.

*

Unul neastîmpărat, cu gene prea întoarse pentru un băiețel, s-a repezit spre ușă.

— Unde pleci ? întrebă vocea calmă, stăpînită a învățătoarei.

— La... la...

— Bine, dar altădată să ceri voie, așa cum v-am explicat.

A pornit din nou, dar cînd să iasă, timid a cerut lămuriri :

— Da cine o să mă... îmbrace, la loc ?

Urmară rîsete subțiri, chicotite.

— Vei începe să te descurci singur și sînt convinsă că vei reuși, îi răspunse tovarășa de la catedră.

A fost, se pare, convingător.

Cu încredere, copilul a dispărut dincolo de ușă. S-a întors după multe minute... cu pantalonii îmbrăcați invers și fiindcă nu i-a mai putut încheia, îi ținea cu mîna. Obrajii îi arătau ca doi bujori.

Cu răbdare, cu foarte multă răbdare, mîini mari și sigure l-au ajutat, i-au dirijat mișcările...

*

Cine te-a îmbrăcat azi dimineață ? l-a întrebat în pauză vocea clară și caldă.

A stat o clipă și s-a gîndit, apoi a încercat nesigur să precizeze.

— Și mami, și buni, și tanti...

Medic ANTONETA POP

Întoarcerea „profesorului“

Cei doi soți se treziră în puterea nopții.
— La ce te gindești ?
— Mai știu și eu ? Oricum, presimt că astăzi voi primi o veste bună.
— Ar fi și timpul. De cînd o așteptăm, i-am pierdut... gustul.

Și Miuță oftă din străfundurile inimii, în cutele căreia gîndul scormonea ca un ac al nemulțumirii.

În odaie se lăsă o tăcere grea, ca o lespede funerară. Focul ardea mocnit, devorînd într-un sisiit moale lemnele încrucișate de Anica peste jar. Lampa aninată în cuiul din stînga ferestrei pilpîia anemic. Fusul bărbat sfîriia în mîinile harnice ale femeii, trăgînd fir subțire din căpița caerului spînzurat în fuscelul furcii. Întins pe pat Miuță se sprijini pe coate și se trase în sus spre căpătîi, cu pătură cu tot.

Afară se stîrnise un vînt rece, plin de limbuție. Sufla aspru și chiuia ca un flăcău la horă. Izbită de rafalele vîntului portița cerdacului scîrțiia în balamale. Fulgi mărunți de zăpadă jucau în luminile străfulgerate pe fereastră de flacăra ofticoasă a lămpii. Miuță era frămîntat de gînduri. Celor trei sute de oi, ce îi mai rămăseseră de cînd l-au părăsit băieții, le-a venit sorocul să fete. Sînt la căsoaia din Tăuz. Ciobanul angajat de curînd nu prezenta garanția prestării unei munci temeinice. „Știu eu, își spunea Miuță, ce fel de om o fi ? Cum s-o înhăma el la treabă ? Oricum, nu-ți poți lăsa avutul pe mîna lui — deși era plătit cu 2 500 de lei pe lună. Sumă destul de mare chiar și pentru un cioban fățos. Pe timpul fătărilor se cere de lucru, nu glumă. ! Singur nu se va putea descurca ! Iar eu, strigă să se audă... Eu, Miuță Popescu al lui Nicolae al popii, crescător a trei sute de oi-mume, mă aflu acum în pragul sorocului singur cuc ? Eu, care m-am zbătut ca peștele pe uscat să am, să fiu, să ajung tîrfaș de frunte în comună, am rămas fără ajutor ! Eu, care am chinuit! Eu, al lui...

— Ce-ai Miuță ? strigă nevastă-sa, holbînd ochii la el ca la altă arătare. Lăsă și furca și gînduri și tot. Ai visat ceva ?

— Da, am visat urit cu ochii deschiși!

— Cum să visezi, omule, cu ochii deschiși ? Ce, nu ești zdravăn ?

— Îmi pare rău că nu știi de cînd visez și nu mă mai opresc. Pînă la urmă, o să visez cu ochii deschiși pînă m-oi sătura ! Odată și bine, pentru totdeauna !

— Cum ?

— Nu-ți închipui femeie ? Uite așa !

— De ce te gîndești la lucruri așa de mari ?

— Crezi că pentru mine situația în care ne aflăm este ușoară ? Că o pot suporta pînă la capăt ? Au trecut șaizeci de ani din viața noastră, femeie ! Puterea s-a cam dus. Oamenii cu scaun la cap se uită în grădina minții să vadă din ce-au semănat ce s-a prins ? Ce rămîne ?

— Și ce dacă, omule, ce, ața vietii s-a scurtat ? Nu sîntem nici primii și nici ultimii care sfîrsesc.

— Nu-mi este că mor nevastă, da... păcat de agoniseala noastră, de vitele în care ne-am îngropat atîta muncă și cei mai frumosi ani ai vieții ! De aceea visez cu ochii deschiși, să văd mai departe și mai bine. Dacă la noi ar fi colectivă, EA ar fi urmașul. Cum, însă, nu este, mă gîndesc si mă răzgîndesc... e bine fă, Anico ? Hai să judecăm amîndoi ! Din trei băieți ca brazii, să n-avem niciunul toiag la bătrînețe ?

— Cine strică Miuță ? Oameni sînt ca oile, n-ai văzut ? Pleacă una, pleacă toate ! A fost deajuns să plece la fabrică ai lui Bărbuș si s-a pornit tot tîneretul. Satul e, parcă, pustiu. Acum rabdă, că n-ai încotro...

— N-aș cîrti fă Anico, martor mi-e dumnezeu ! Fiu-tău ăl mare, care-mi poartă numele, este șef de gară. E la rosturile lui, n-am ce zice, Ion este inginer în petrol. I-a plăcut meseria și a pus mîna pe ea. Ce pot să mai spun, s-a ajuns. Vine cam rar pe la noi dar, tot vine. Ce ne facem cu zăpîrzdea, însă ? Cu Dinu. Ăsta ce mare mahăr e fă ? Un nimic de spoitor, care își zice zugrav. Un pîrit, că meserie nu știe nici cît am uitat eu. Iar noi plătim ciobanului pe lună cu scuteii cu tot — fără o sută — aproape 4 000 de lei. Leafă de director ! Alaltăieri am întîlnit pe Gheorghe al Măruții lui Manasia, care, nici una, nici alta, mi-a zis-o — luîndu-mă în răspăr.

— Ne-a Miuță, ieri am întîlnit în Tg.-Jiu pe profesor.

— Care profesor mă, am sucit-o eu ?

— Fiu-tău Dinu, de !

— Eu n-am niciun copil profesor, i-o tăiai eu tăieței.

— Ba, ai ! Cel cu profesoara de istorie. Ea l-a părăsit și el s-a molipsit. A rămas cu porecla !

— Și tu ce ești mă, al lui Manasia ? O țîră de ăla pe la Aprozar. Ca să-l înfrunt i-am zis și eu, inginer de piei de cloță ! Vezi Anico, cum te face un copil de obidă ? Profesor ai ? De unde fă ?

— Și ce dacă ? El cu risul și noi cu...

— Da, și noi cu plînsul. Vezi ce se-ntîmplă cînd își pierde omul măsura ? El era de nasul profesoarei, să se facă de... ocară în sat ? Și-a bătut aia joc de el. Un nimic cu șapte clase primare se uită sus.

— Care mă Miuță ? Așa sînt vremurile ! N-ai văzut pe-al lui Ghiță Sfătosu ? Șofer, și se însură cu doctorița de pe salvare...

— Asta-i altceva ? Ce băiat este Mitică al lui Sfătosu... Chipeș și deștept. A făcut liceul. Ba și la facultate a ajuns... Așa, mulțumesc ! Nu se potrivește ! Dinu al tău ce-a făcut fă ? M-a mințit patru ani că face liceul la seral și tot... student cu șapte clase a rămas. Un mincinos și un lăudăros. Asta-i treabă ? Spune ! Zii fă, ce taci ? Că-i fiu-tău !

—. Ce să mai spun ? Cînd îți ziceam, poartă-te Miuț mai aspru cu Dinu că ne dă de belea, tu nimic. Mă obligai să tac. Și am tăcut !

— Ce spui fă ? Tot eu sînt vinovatul ? Fi-v-ar mitraliera a dracului ! Cînd deschideți... focul secerați, nu glumă. Așa, ca tot voi să ieșiți primele. Știi cît l-am rugat să rămînă alături de noi, aci, în sat. Că nu toate capetele sînt făcute pentru carte... Da cu cine să o scoți la capăt ? A vrut ? N-a vrut! Cu cine o semăna dintr-ai voștri, nu-mi pot închipui. Căpos nevoie mare... profesorul ăsta al tău ! S-a spurcat la oraș și la bine ! Mi-a spus Ion al lui Noanele că, ne-a luat și dreptul la calitatea de părinți : „Spune-i tatii că nu viu la oi de-aș mînca un covrig pe zi și aș bea un pahar de apă“.

— Și tu crezi ? Vine el mînca-l-ar mama, cînd i-o ajunge cuțitul la os !

— S-o vedem și pe-asta !

. . . . . .

Era pe la prînzișor. Fulguia încet. Genul pișca la față ca țușca în gura flămîndului. Vîntul răscolea zăpada ca un încasator de împozite cu restanțe mari. Miuță Popescu punea saua pe cal, să plece la oi, cînd auzi bătăi stăruitoare în poartă.

— Care ești mă, de întîrți ciinii ?

— Eu !

— Care eu ?

— Dinu, de... ce nu mă cunoști ?

— Aha ! Profesorul ?

— Nu !

— Dar, atunci care Dinu ?

— Dinu M. Popescu...

— Da, da ! Am înțeles ! Și clanța zdranc. Poarta se deschise.

— Bine te-am găsit tată !

— Bine ai venit fiule ! Da, ce-i cu lăzile astea?

— Păi, nu știi ?

— Nu !

— Am venit acasă de tot !

— Mă, fugi de-aci ! A crăpat ceasul... Veni apa la matcă... Atunci, bine ai venit...

În casă, după ce se dumiriră si le veni inima la loc, Anica, mumă-sa, zise să se audă :

— Măi Miuță, măi, azi noapte ai spus o vorbă de aur. Cînd e bună o trage si pe cealaltă. Se pare că asta ti-a fost prevestirea : întoarcerea desrădăcinatului nostru !

NICOLAE POPESCU-URZICĂ

un joc...

...un joc al metamorfozelor, aceasta a fost dintotdeauna „MODA". Şi pare a fi din ce în ce mai greu să-i cataloghezi şi să-i urmăreşti fluctuaţiile, salturile, concluziile. Este din ce în ce mai mare numărul artiştilor de notorietate care investesc talent şi imaginaţie pentru a deschide noi perspective artei de a te înveşmînta. S-o amintim pe celebra Sonia Delaunay *care a revoluţionat la timpul respectiv imprimeul dar şi forma veşmintelor, să-l amintim pe* Picasso, *pe* Cesar *ori pe neastîmpăratul, imprevizibilul, contestatul şi adoratul* Salvador Dali *a cărui pecete o afli pe costumele unor spectacole dar şi pe o magnifică serie de bijuterii ce acum cîţiva ani buni a constituit obiectul unei expoziţii şi care, spun specialiştii, a marcat evident concepţia bijutierilor de pe planetă...*

...acestea fiind pe scurt enunţate, să nu ne mirăm că extraordinare invenţii, incursiuni în alte epoci, elemente preluate şi conjugate în noi formule relevă pregnant, acut şi prin intermediul vestimentaţiei... murmurul timpului care trece...

...dacă ar fi să-l credem pe acel idol al femeilor, cel care le-a creat alura de flori rătăcitoare în căutarea perfecţiunii (bănuiţi că ne gîndim la inegalabilul Yves Saint Laurent), *dacă ar fi să-l credem pe el, unul dintre cei bîntuiţi de geniu şi rigoare, atunci cînd declară cu tristeţe că... moda este un haos în stare pură... ar însemna să ne dăm bătuţi, să renunţăm a căuta armonia rafinată şi orgolioasă a formelor modei, dansul culorilor, cîntecul nuanţelor astfel îmbinate, spre a favoriza perpetuul joc al seducţiei şi al candorii...*

...şi, totuşi, fiecare anotimp, fiecare nou an aduce aspecte ale acestei renaşteri care îi este hărăzită modei, asemeni legendarei păsări care şi-a formulat existenţa în tiparele înţelepciunii cosmice...

...să încercăm deci să vă sugerăm că, o permanenţă a modei ultimelor decenii a fost şi este pantalonul. Şi, este interesant de urmărit evoluţia formei sale de-a lungul timpului. Perioada de acum este cea a pantalonilor realizaţi din materiale mătăsoase, din jerseuri fine, pentru a da posibilitate cutelor, pliseurilor, drapajelor să creeze efectul fluid şi mişcător care dă femeii alura şi măreţia unei statui imperturbabile şi misterioase...

...că rochiile anului sunt o lecţie de geometrie astfel camuflată, încît ai impresia că un prestidigitator manevrează în spatele formelor, volumelor, culorilor este un adevăr ce nu trebuie demonstrat, este suficient să priveşti colecţiile, să înţelegi intenţiile celor care au un cuvînt de spus în moda timpului. Unul dintre aceştia este şi Jean Louis Scherrer *care declară, ori de cîte ori i se oferă prilejul, că el „vrea să deseneze rochii" care să fie „autentice antologii". Pentru celebrul creator „rochiile sunt averea feminităţii". Şi spre a-şi susţine afirmaţiile, el inventează, imaginează, combină... combină flori, broderii, volane şi decolteuri, îşi ia ca punct de reper „silueta clasică", o metamorfozează şi o înnobilează cu duhul fanteziei şi cu o nesfîrşită, reconfortantă şi aproape utopică tandreţe.*

...să vă spunem cum arată „femeia" imaginată de nu mai puţin celebrul Valentino?... *Ea este „fragilă şi palpitantă", „capricioasă şi delicioasă", ca niciodată mai romantică sub volanele ce unduiesc, urmînd legile tainice ale creatorului.*

...nu, nu ne putem plînge : există o ambiguitate bine controlată în majoritatea colecţiilor care atrag atenţia şi stîrnesc elogiile. Există, după cum scriam la inceput, o „artă" de a prelua din realizările trecutului datele esenţiale, de a le acomoda cerinţelor actuale care reclamă în primul rînd funcţionalitatea veşmîntului dar, totodată, şi o notă de eleganţă de la care nu se mai poate face rabat, de a prelua toate acestea în spiritul ideii de frumuseţe şi, de ce nu, de simbolică eternitate...

...este adevărat : moda este o „artă" deschisă, iar specificitatea sa care se referă la psihologia feminină nu ne împedică să-i vedem virtuozitatea realizărilor, nu ne împiedică să gîndim că toţi cei care le înfăptuiesc îşi îngemănează sentimentele pentru a celebra nedefinitul, încă, mister al frumuseţii...

ANNUNZIATA

PHOTO ALEXIS BROUKOFF - MAQUILLAGE PASCAL THEILLIER - COIFFURE : BLUE MARINE POUR JEAN-LOUIS DAVID

ЭЛЕГАНТНАЯ ОДЕЖДА

AGFACHROME 50 S

AGFACHROME

SAINT LAURENT

Creații de Ludmila IONESCU

adas
ADMINISTRATIA ASIGURARILOR DE STAT

ASIGURAREA COMPLEXĂ A GOSPODĂRIEI DUMNEAVOASTRĂ

*

În vederea refacerii bunurilor avariate ca urmare a unor evenimente neprevăzute ce se pot întîmpla într-o gospodărie, cetățenii pot încheia „Asigurarea facultativă complexă a gospodăriilor".

Aceasta este o asigurare combinată, în același contract fiind cuprinse : bunurile din gospodărie ; unele cazuri de accidente produse la domiciliu etc.

În această asigurare sînt cuprinse bunuri existente într-o gospodărie ca : mobilier și alte obiecte casnice ; îmbrăcăminte ; covoare ; aparate de radio, televizoare ; mașini de cusut, frigidere, sobe de orice fel ; produse agricole, viticole, pomicole și animaliere ; combustibil, materiale de construcții pentru uzul gospodăresc și altele.

Sînt cuprinse în asigurare — pentru 20% din suma asigurată — și bunurile asigurabile luate în afara domiciliului.

Administrația Asigurărilor de Stat despăgubește cazurile de pagube la bunurile asigurate, provocate de unele riscuri, ca de exemplu ; incendiu, trăsnet, explozie, ploaie torențială, inundație, grindină, furtună, alunecare de teren, avarii accidentale produse la instalațiile de gaze, apă, canal sau încălzire și altele.

*

Prin același contract sînt asigurate pentru urmările accidentelor întîmplate la domiciliul asiguratului următoarele persoane : asiguratul, soția (soțul) asiguratului, precum și părinții și copiii acestora, dacă, în mod statornic, locuiesc și gospodăresc împreună cu asiguratul. Sînt cuprinse în această asigurare accidentele cauzate de unele evenimente, ca : incendiu, trăsnet, explozie, lovire, cădere, alunecare, acțiunea curentului electric, arsură și altele.

*

Prima de asigurare se stabilește în funcție de mărimea sumei asigurate, solicitată de asigurat pentru bunurile din gospodărie.

Pentru orice informații în legătură cu încheierea de asigurări, plata primelor, primirea de despăgubin etc., vă puteți adresa fiecărei sucursale ADAS, punctelor operative de lucru sau inspectorilor ADAS.

DRAGI ELEVI,

Strîngeți și valorificați, la școală sau prin punctele de colectare și rulotele I.J.R.M.R. existente în toate localitățile din țară, hîrtii și cartoane uzate, tuburi spray, materiale refolosibile din cupru, alamă, bronz, aluminiu, baterii uscate și mase plastice.

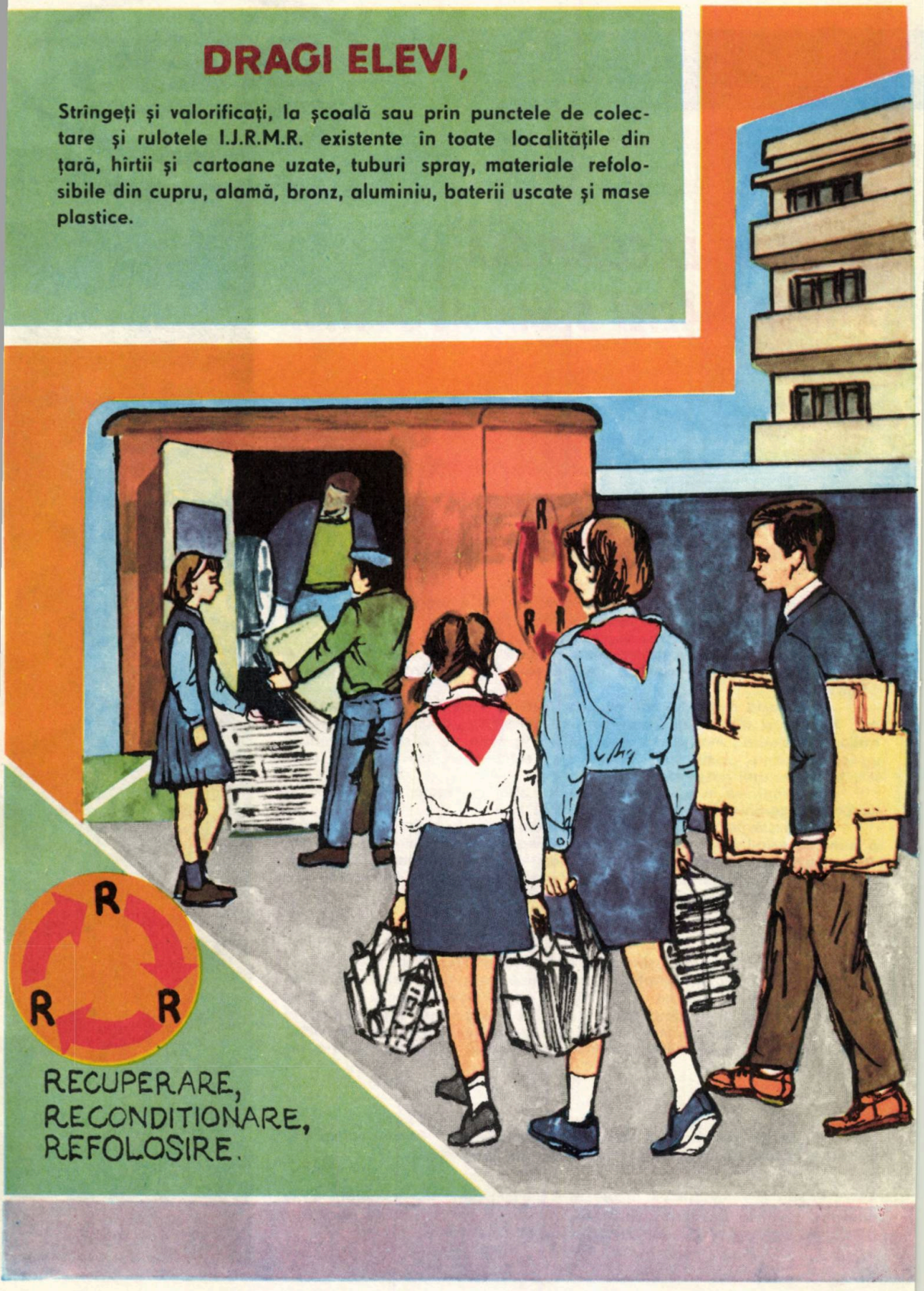

uniforme școlare

AVANPREMIERĂ
LA NOUL AN ȘCOLAR

UN NOU AN ȘCOLAR,
O NOUĂ UNIFORMĂ ȘCOLARĂ !

Încă de pe acum, magazinele și raioanele specializate ale comerțului de stat au pus în vînzare UNIFORME ȘCOLARE pentru elevii de toate vîrstele, costume de pionieri și șoimi ai patriei.

PĂRINȚI !
Economisiți timp și evitați aglomerația din ultimele zile, cumpărînd chiar AZI uniforme școlare pentru copiii dv.

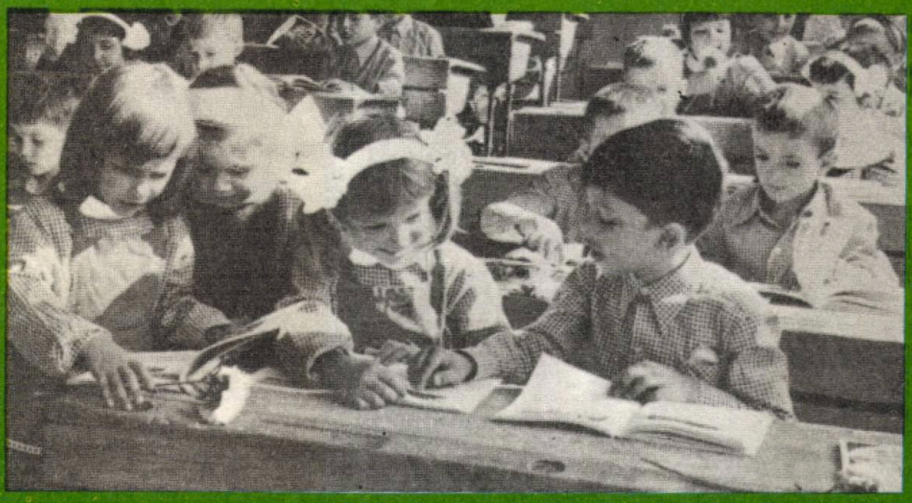

Economisirea la C.E.C. este o deprindere frumoasă și utilă în întreaga noastră viață. Ea se formează și se dezvoltă din anii copilăriei.

Odată cu primii ani de școală și primele depuneri la C.E.C.

Pentru elevi nici o sumă nu este prea mică pentru a fi economisită și depusă la C.E.C.

J
J E C O
J E C O
C O
O

reținеți emblema:

JECO

Jocurile logice, educativ-colective sînt, în ultimul timp, tot mai solicitate de cumpărătorii de toate vîrstele.

Intreaga gamă de jocuri și jucării realizate de CENTROCOOP sub emblema „JECO" este astfel concepută încît să contribuie la stimularea inițiativei, a capacității de creație, a independenței de acțiune și gîndire, la dezvoltarea spiritului de colectivitate.

Jocurile și jucăriile realizate sub emblema „JECO" pot contribui, de asemenea, la dezvoltarea proceselor de cunoaștere, percepție, reprezentare, limbaj, imaginație, atenție voluntară, urmărind însușirea și consolidarea cunoștințelor, formarea personalității copiilor și, implicit, a unor trăsături de caracter ca: perseverență, cinstea, hărnicia, curajul, spiritul de ordine și disciplină, responsabilitatea.

În București, ultimele noutăți se găsesc la magazinele „Recoop", din B-dul Republicii nr. 80 A, Calea Moșilor nr. 135, Str. 13 Decembrie nr. 26, la micromagazinul din holul Teatrului Ion Creangă, la magazinul „Expoart" din pasajul Victoriei-Calea Victoriei nr. 16—18, la magazinul din str. Chiristigii nr. 4—6, B-dul Titulescu nr. 92 și Brezoianu 29

La cerere, jocurile pot fi expediate la domiciliu prin unitățile „Comerțului prin coletărie" sau „Cartea prin poștă", str. Serg. Nuțu Ion nr. 8—12, sector 5, cod. 76324, București. Se onorează comenzi în valoare totală de minimum 100 lei, cu plata ramburs la primirea coletului.

Sugestii privind jocurile lansate sau crearea de noi jocuri, precum și comenzi din partea unităților comerciale, se primesc la „Recoop", str. Sf. Ștefan nr. 21, sector 2, cod. 70506, telefon 13.81.75 și 13.62.60 telex 10393.

BUCURIA PĂRINȚILOR SÎNT COPIII...

BUCURIA ORCĂRUI COPIL, O ÎMBRĂCĂMINTE FRUMOASĂ, COMODĂ, PRACTICĂ!

Magazinele — MATERNA — cît și raioanele specializate ale comerțului de stat vă oferă un bogat și variat sortiment de confecții, tricotaje din țesături sau tricoturi, în desene viu colorate, moderne, adecvate ținutei celor mici. Încălțăminte ușoară, flexibilă, practică, cu tălpi matrițate și fețe din înlocuitori.

Obor – Șos. Mihai Bravu colț cu Calea Moșilor

Calea Victoriei 29

Calea Dorobanți, blocul 8

Aceste magazine, cît și raioanele specializate ale comerțului de stat vă oferă în tot cursul anului uniformele școlare destinate tuturor vîrstelor.

Pentru a vă da posibilitatea să alegeți cele necesare copiilor dvs. cît mai comod și fără a vă deplasa, vă oferim adresele magazinelor specializate în desfacerea acestor articole : →

— Str. Bărăţiei nr. 81; Şos. Ştefan cel Mare, nr. 33; — Calea Moşilor, nr. 60 B; — Drumul Taberei Bl. C 15 (nr. 84—86); — Băneasa — şos. Bucureşti—Ploieşti, nr. 120; — Calea Dorobanţi Bl. 8; — Şos. Alexandriei Bl. L. 4; — Şos. Pantelimon Bl. 53; — B-dul 1 Mai, nr. 35 A; — Calea Griviţei, nr. 210; — Romarta copiilor — Calea Victoriei 29, B-dul Doamna Ghica Tei şi str. Soculuí.

Să nu uităm că şi copiii au moda lor, iar magazinele specializate tip — MATERNA vă stau la dispoziţie cu toate noutăţile create de industria noastră.

Strada Socului

Bd. Doamna Ghica – Tei

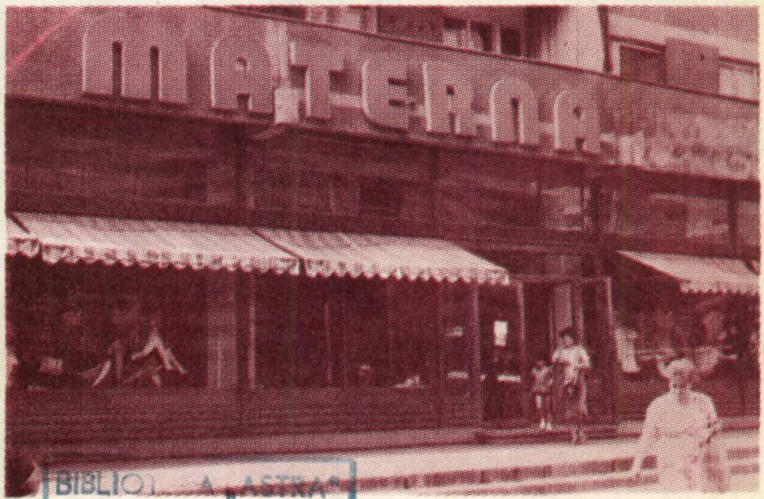

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

LA MULŢI ANI 1988!

IANUARIE						
L		4	11	18	25	
M		5	12	19	26	
M		6	13	20	27	
J		7	14	21	28	
V	**1**	8	15	22	29	
S	**2**	9	16	23	30	
D	**3**	**10**	**17**	**24**	**31**	

FEBRUARIE						
1	8	15	22	29		
2	9	16	23			
3	10	17	24			
4	11	18	25			
5	12	19	26			
6	13	20	27			
7	**14**	**21**	**28**			

MARTIE						
	7	14	21	28		
1	8	15	22	29		
2	9	16	23	30		
3	10	17	24	31		
4	11	18	25			
5	12	19	26			
6	**13**	**20**	**27**			

APRILIE						
L		4	11	18	25	
M		5	12	19	26	
M		6	13	20	27	
J		7	14	21	28	
V	1	8	15	22	29	
S	2	9	16	23	30	
D	**3**	**10**	**17**	**24**		

MAI						
2	9	16	23	30		
3	10	17	24	31		
4	11	18	25			
5	12	19	26			
6	13	20	27			
7	14	21	28			
1	**8**	**15**	**22**	**29**		

IUNIE						
	6	13	20	27		
	7	14	21	28		
1	8	15	22	29		
2	9	16	23	30		
3	10	17	24			
4	11	18	25			
5	**12**	**19**	**26**			

IULIE						
L		4	11	18	25	
M		5	12	19	26	
M		6	13	20	27	
J		7	14	21	28	
V	1	8	15	22	29	
S	2	9	16	23	30	
D	**3**	**10**	**17**	**24**	**31**	

AUGUST						
1	8	15	22	29		
2	9	16	**23**	30		
3	10	17	**24**	31		
4	11	18	25			
5	12	19	26			
6	13	20	27			
7	**14**	**21**	**28**			

SEPTEMBRIE						
	5	12	19	26		
	6	13	20	27		
	7	14	21	28		
1	8	15	22	29		
2	9	16	23	30		
3	10	17	24			
4	**11**	**18**	**25**			

OCTOMBRIE						
L		3	10	17	24	31
M		4	11	18	25	
M		5	12	19	26	
J		6	13	20	27	
V		7	14	21	28	
S	1	8	15	22	29	
D	**2**	**9**	**16**	**23**	**30**	

NOIEMBRIE						
	7	14	21	28		
1	8	15	22	29		
2	9	16	23	30		
3	10	17	24			
4	11	18	25			
5	12	19	26			
6	**13**	**20**	**27**			

DECEMBRIE						
	5	12	19	26		
	6	13	20	27		
	7	14	21	28		
1	8	15	22	29		
2	9	16	23	30		
3	10	17	24	31		
4	**11**	**18**	**25**			

Almanah editat de

REVISTA DE PEDAGOGIE

Piața Scinteii nr. 1, sector 1

Cod 71341 — București

Redactor responsabil:

Prof. dr. ANTON VASILESCU

ALMANAHUL PĂRINȚILOR

ALMANAHUL PĂRINȚILOR 1988

Colectiv de redacție :

SILVIA DIMA
RODICA GÂRLEANU-COSTEA
ANGELIKA HEBERLING
VALERIA IONESCU
ANA-GABRIELA NEGULESCU
Dr. ALEXANDRINA PÂRVU

Prezentarea artistică :
RADU ION POPESCU

Secretariat de redacție :
TOMA ALEXANDRESCU

Coperțile I și IV :
foto ION OPREA

Fotografii :
NICULINA BRĂDEANU

Coli tipar : 13

Apărut 1987

Comanda nr. 70 266
Combinatul poligrafic
„Casa Scinteii"
București — R.S.R.

ALMANAHUL PĂRINȚILOR

1988

Lei 20

1988 ALMANAHUL PĂRINȚILOR 1988